

BÉKÉS MEGYE
MEZŐKOVÁCSHÁZAI JÁRÁS
JÁRÁSI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

2015. december

Tervezők:

Békés Megyei Területi Társadalmi Aktivitás Nonprofit Kft.
5600 Békéscsaba, Árpád sor 18.

és

Békés Megyei Vállalkozási és Fejlesztési Nonprofit Kft.
5600 Békéscsaba, Árpád sor 18.

Közreműködők:

PROJEKTFELÜGYELET

Országos Projekttervező, -támogató és felügyelő Kft.

1163 Budapest, Batsányi János u. 28–32. | 2100 Gödöllő, Dózsa György út 69/A.
Fax: +36 28 361-206 | E-mail: iroda@projektfelugyelet.hu

és

Völgyzugoly Műhely Kft.

2083 Solymár, Bimbó u. 20.

Tel.: 1-439-0491, 20-9138-575, 70-944-3015

Településrendezés:

Ferik Tünde – okl. építészmérnök,
településrendező vezető tervező (TT/1 13-1259)

Kéthelyi Márton - okl. tájépítészmérnök
TK 01-5282

Korsós Renáta – okl. településmérnök

Társadalom,

Gazdaság:

Kéthelyi Gergely – szociológus

Közlekedés:

Tóth Attila
közlekedéstervező (K1d-1 01-10559)
(TP-Terv Mérnöki Iroda Kft.)

Vízi közművek:

Bíró Attila - okl. építőmérnök (MK 01-2456)
(InfraPlan Kft.)

Energiaközművek,

Hanczár Emőke – okl. építőmérnök (MK: 01-2418)

Távközlés:

(KÉSZ Kft.)

Munkatárs:

Pósfai Máté – tájépítész gyakornok

Elemzések és stratégia:

Projektfelügyelet Kft. munkatársai

TARTALOMJEGYZÉK

TÁRSADALMI-, GAZDASÁGI-, KÖRNYEZETI HELYZETELEMZÉS

Térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása9

Településhálózati adottságok12

Településhierarchia12

A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai14

A TÉRSÉG TÁRSADALMA18

Népesség alakulása18

Természetes szaporodás20

Vándorlás22

Népesség korcsoportos összetétele22

Iskolázottság, foglalkoztatottság25

Humánkapacitások27

Jövedelmi viszonyok, munkanélküliség30

Nemzetiségek helyzete32

Lakások számának alakulása33

Területi identitás, civil kapcsolatok34

Kulturális adottságok, értékek34

A TÉRSÉG GAZDASÁGA37

Működő és regisztrált vállalkozások37

Kereskedelem, vendéglátás42

Földrajzi elhelyezkedés43

Külső gazdasági helyzet44

A térség gazdasági fejlettségének mutatói46

Régiós fejlettségi mutatók46

A Mezőkovácsházai járás fejlettségi mutatói51

Területi innovációs potenciál53

Gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők56

Települések intézményi felszereltsége60

TÁJLÉSI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA60

Domborzati viszonyok61

Talajtani jellemzők61

Éghajlat62

Vízrajz62

Élővilág62

Tájhasználat, tájszerkezet63

Térségi területfelhasználás vizsgálata63

A térségi területfelhasználás változásai, tendenciák65

A termőföldek területnagysága67

Védett természeti értékek, területek69

Nemzetközi védelem69

Országos védelem70

Országos ökológiai Hálózat71

KÖZLEKEDÉSVIZSGÁLAT92

Vonalas rendszerek, létesítmények92

Forgalmi vizsgálat94

Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok96

Belső közlekedési hálózat97

Közlekedés kapcsolati hiányok97

Országos közlekedéshálózati fejlesztések98

KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA98

Vízellátás98

Szennyvízelevezetés, tisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés100

Vízkárt okozó elemek, vízkárelhárítás102

Energiaellátás103

Villamosenergia ellátás105

Földgázellátás105

Energiaforrások107

**TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET
ÁTTEKINTÉSE111**

Az OFTK térséget érintő vonatkozásai111

A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei116

Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati
fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai116

A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek
és/vagy külföldi közigazgatási egységek terület-fejlesztési koncepcióinak és
programjainak térségre vonatkozó üzenetei117

Az OTrT és területrendezési tervek térséget érintő vonatkozásai (tervezett és
meglévő elemek)117

A térségi területfelhasználás rendjére vonatkozó szabályok117

Műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények rendszere119

Országos övezetek ismertetése120

Megyei övezetek ismertetése121

A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi
szabályozások124

A térség városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai
és településfejlesztési koncepciói126

A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai131

Vonatkozó egyéb tervek131

A tervezést érintő egyéb jogszabályok133

HELYZETÉRTÉKELÉS135

JÖVŐKÉP, CÉLOK, CÉLRENDSZER148

[A „Foglalkoztatási központok és meghatározó térségi/megyei centrumok elérhetőségének javítása” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.155](#)

[„Negatív társadalmi folyamatok mérséklése, lakosságmegetartó erő növelése” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.156](#)

[„Környezeti állapot javítása, természeti és kulturális adottságok hatékony és fenntartható felhasználása” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.161](#)

[„A járás gazdasági versenyképességének javítása, munkahelyteremtés és a K+F potenciál növelése” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.163](#)

[„Megújuló energia előállításának ösztönzése és helyi felhasználási arányának növelése” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.165](#)

[„A munkavállalók munkaerő-piaci érvényesülésének javítása” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.166](#)

PRIORITÁSOK ÉS CSELEKVÉSI/AKCIÓ TERV168

[Intézményi rendszer infrastrukturális megújítása168](#)

[Képzési és átképzési programok169](#)

[Térségi gazdaságfejlesztés170](#)

[Természeti erőforrások hatékony felhasználása171](#)

[Fiatalodó Békés174](#)

[Kitörési pont a háztáji gazdaságok irányába program továbbfejlesztése Békés megyére176](#)

[Egészségtudatosságra épülő Társadalom- és gazdaságfejlesztés Békés Megyében179](#)

[Oktató és módszertani hálózat az alapellátás fejlesztésére182](#)

[Önkéntesek a felzárkóztatásért185](#)

[TÁMOP 615 - Áthúzódó koncepció187](#)

[Kistelepülések alternatív szennyvízkezelése190](#)

[Vizi szárnyas termékpálya integráció192](#)

[Biomassza feldolgozás \(Bioszén\)195](#)

[Autóbontásból keletkező hulladékok újrahasznosítása197](#)

[Biogáz előállítás199](#)

[Üzleti infrastruktúra fejlesztési program \(iparterületek, inkubátorházak, logisztikai .....szolgáltató központok fejlesztése\)201](#)

[„Vállalkozzunk, együtt; sikeres vállalkozók a járás fejlődéséért program”203](#)

[„Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”205](#)

[Kiemelt \(feldolgozóipari\) ágazatfejlesztési programok207](#)

[Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program209](#)

[Energiatakarékos Dél-Békés program211](#)

[Dél-Békési \(Mezőkovácsházi\) biomassza program214](#)

[Dél-Békés turisztikai potenciáljának kihasználása program216](#)

[Életminőség-növelő, lakosságmegetartó program218](#)

A STRATÉGIA VÉGREHAJTÁSÁNAK KERETEI220

1 TÁRSADALMI-, GAZDASÁGI-, KÖRNYEZETI HELYZETELEMZÉS

1.1 A TÉRSÉG KÜLSŐ ÉS BELSŐ HÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEI, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

A Mezőkovácsházai járás a Dél-Alföldi régióban, Békés megye déli területén helyezkedik el. Magyarország tájegységei közül az Alföld délkeleti területén található. A járás, ahogyan a megye egésze is, természet- és tájöldrajzi szempontból viszonylag homogénnek tekinthető.

A Mezőkovácsházai járáshoz 18 település tartozik: a járási központ Mezőkovácsháza mellett Mezőhegyes, Medgyesegyháza, Battonya, Dombegyház, Kevermes, Medgyesbodzás, Pusztatottlaka, Almáskamarás, Nagykamarás, Dombiratos, Magyarombegyház, Kisdombegyház, Kaszaper, Nagybánhegyes, Magyarbánhegyes, Kunágota, Végegyháza.

1. ábra - A Mezőkovácsházai járás lehatárolása és települései

Békés megye területén a Mezőkovácsházai járáson túl további 8 járás fekszik. A Mezőkovácsházai járás délnyugaton a Csongrád megyében található Makói járással szomszédos. Nyugaton, északon és északkeleten a megye három másik (Orsházi, Békéscsabai, Gyulai) járásával határos, míg déli szomszédságában a romániai Arad megye területe fekszik.

2. ábra - A járás országon belüli elhelyezkedése

Ugyan a járás négy települése az országhatár mellett fekszik, főúthálózati határátkelőhellyel csak Battonya városa rendelkezik.

A járás határon túli kapcsolatai nem kellően kiépítettek, Romániában fekvő településekkel közös projektben csak kis számban vesznek részt. Békés és Arad megyék tervei között szerepel, hogy a 2014-2020-as európai uniós ciklusban megerősítik, és intenzívebbé teszik a határon átnyúló együttműködési programjaikat.

A dél-békési térség összes jellegzetességét magán viselő járásnak legnagyobb problémája, hogy egy olyan belső kohézió nélküli kis-régióban fekszik, amelyet döntő többségben gazdaságilag perifériára szorult, közlekedési árnyékhelyzetben lévő települések alkotnak.

1.1.1 TÉRSZERKEZETI ELEMÉK AZONOSÍTÁSA, A TÉRSZERKEZET IDŐBELI ALAKULÁSA

A járás települései (Mezőkovácsháza, Mezőhegyes, Medgyesegyháza, Battonya, Dombegyház, Kevermes, Medgyesbodzás, Pusztatölke, Almáskamarás, Nagykamarás, Dombiratos, Magyardombegyház, Kisdombegyház, Kaszaper, Nagybánhegyes, Magyarbánhegyes, Kunágota, Végegyháza) a megyerendezést megelőző időben tartoztak, majd az kerültek Békés megyéhez. A járások kialakulása a kiegyezés utáni évekre tehető, amikor Magyarországon a megye-járási-község modell honosodott meg. A járási székhelyek 1886-ban állandósulnak. A járásközpontok köre nagyjából megfelel a későbbi évtizedekének, a Mezőkovácsházi járás székhelye az állandó járási székhelyek kijelölése óta végig Mezőkovácsháza volt.

Az 1971-es III. Tanács törvény értelmében a járások nem képezték részét többé a tanácsi szintnek, ezzel párhuzamosan bevezetésre került a városkörnyéki igazgatás forma, amely azonban a Mezőkovácsházi térség közigazgatási rendszerét nem befolyásolta.

3. ábra - A járási beosztás

(Forrás: Békés megye területfejlesztési koncepciója – Helyzetelemző munkarész)

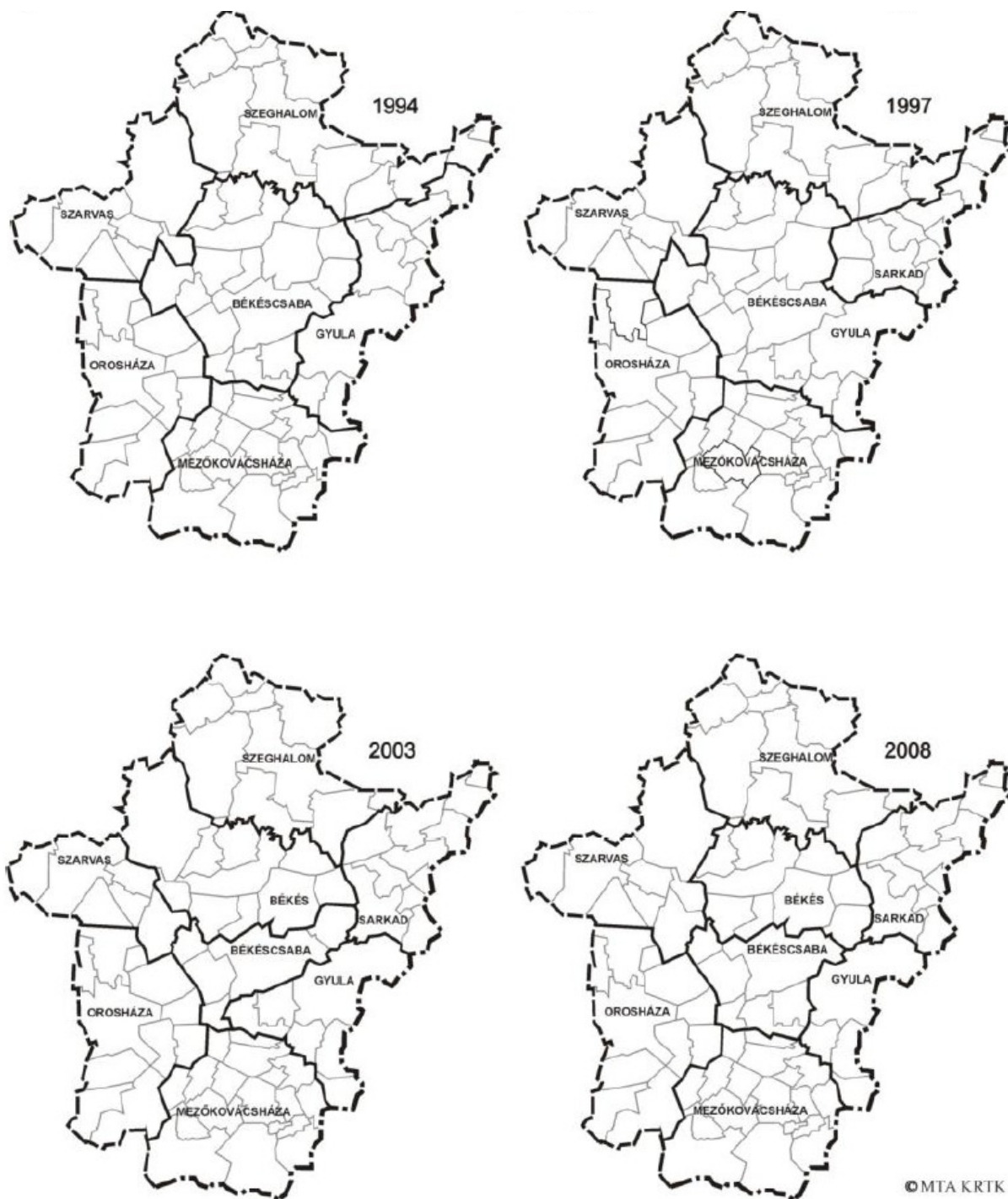

Városkörnyéki rendszer

© MTA KRTK

1994-től a közigazgatási rendszer alapját a kistérségek képezték. A kistérségi rendszer bevezetése a térség életében kisebb változásokat hozott. Az eredetileg Mezőkovácsházai járás északkeleten Lökösháza településével bővült ki. A kistérségi központ szerepét továbbra is Mezőkovácsháza töltötte be. A kistérségi rendszer első, 1997-es felülvizsgálata a Mezőkovácsházai kistérségre nem volt befolyással.

2003-ban a kistérségi rendszer második felülvizsgálata során Lökösháza visszakerült a szomszédos Gyulai kistérséghez. A 2003-as évek után még egyszer, 2008-ban sor került a rendszer felülvizsgálatára, ez azonban a Mezőkovácsházai kistérséget nem érintette. A 2008-ban kialakított rendszer 2012-ig volt hatályban, amikor is újra bevezetésre került a járási rendszer. A járási rendszer újbóli bevezetése a Mezőkovácsházai térség beosztását nem befolyásolta.

© MTA KRITK

4. ábra - Kistérségi térfelosztás 1994-2012

(Forrás: Békés megye területfejlesztési koncepciója – Helyzetelemző munkarész)

1.1.2 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ADOTTSÁGOK

1.1.2.1 Településhierarchia

A Mezőkovácsházai járást 18 település alkotja, melyek között 4 város (Mezőkovácsháza, Mezőhegyes, Medgyesegyháza, Battonya), 2 nagyközség (Dombegyház, Kevermes) és 12 község található (Medgyesbodzás, Pusztaotlaka, Almáskamarás, Nagykamarás, Dombiratos, Magyardombegyház, Kisdombegyház, Kaszaper, Nagybánhegyes, Magyarbánhegyes, Kunágota, Végegyháza). A települések hierarchiáját, járáson belül elfoglalt helyét és szerepkörét a településeken található központi funkciók száma, az adott település népességszáma egyaránt meghatározzák. Alapvetően elmondható, hogy a járás jelentősebb szerepkörrel bíró települései a főbb közlekedési útvonalak, a Gyulát Makóval összekötő 4434-es számú összekötő út, a Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged vasútvonal, valamint a Gyula-Mezőhegyes 4444 számú összekötő út mentén helyezkednek el.

A járás valamennyi városáról elmondható, hogy területükön elhelyezkedő városi funkciók száma felét sem éri el az optimálisnak, tehát a járás területén nem található egy olyan város sem, ahol helyben elérhető valamennyi városi szintű intézmény, szolgáltatás.

Funkcionális szempontból legkedvezőbb helyzetben a járásközpont, Mezőkovácsháza van. A településen a városi funkciók közel fele található meg, ez azonban nem elégséges a járásközponti szerepkör maradéktalan betöltéséhez. Sorban utána a járás további városai, Mezőhegyes, Battonya és Medgyesegyháza következnek. Ezek a települések azonban önállóan már nem rendelkeznek térségi jelentőséggel, a városokban lévő központi funkciók csupán kiegészítik a járásközpont funkcióit. A települések közül funkcionális szempontból legelmaradottabb helyzetben Pusztaotlaka, Dombiratos, Magyardombegyház és Kisdombegyház települések vannak, a községek területén az alapfokú intézményi és szolgáltatási szint is szinte teljes egészében hiányzik.

5. ábra - A települések hierarchiája

A járás településeinek népességszám szerinti vizsgálata során hasonló hierarchikus sorrendet állíthatunk fel. A járás területén a nagy- és középvárosi szint teljesen hiányzik, a járás legnépesebb települése a maga 6282 lakosával Mezőkovácsháza, mely a népességszámból adódóan kisvárosként (5 ezer és 20 ezer fő között) értelmezhető. A járásközpontot Battonya és Mezőhegyes követi, a két város népességszáma már nem éri el a 6000-es létszámot. A járás

települései között mindösszesen egy városi rangú település, Medgyesegyháza lakossága (3635) nem éri el az 5000 főt.

A járás népességszám szerinti hierarchiájában a nagyközségek és községek következnek, 1-3 ezer fős népességszámukkal. Érdekes, hogy míg Kevermes és Dombegyház hivatalosan nagyközség jogállású települések, népességszámuk (~2000 fő) nem éri el a térség nagyobb községeinek népességszámát (Kunágota 2716 fő; Magyarbánhegyes 2290 fő).

A térség területén korábban az óriásfalvak és kis mezővárosok hálózati rendje volt jellemző, mára azonban megfigyelhető az 5000 lélekszám feletti óriásfalvak eltűnése, és az 500 főnél kisebb lélekszámú aprófalvak megjelenése. A járás területén Magyardombegyház (220 fő), Kisdombegyház (467 fő) és Pusztatömlök (488 fő) községek népességszáma sem éri el az 500 főt. Amennyiben a népességszám alakulásának negatív tendenciái folytatódnak a későbbiekben Dombiratos községet is veszélyezteti, hogy lakosainak száma 500 fő alá csökken.

Összességében elmondható, hogy a járási települések hierarchiájának csúcsán Mezőkovácsháza áll. A járásközpont kiemelkedő központi szerepét kedvező közlekedési kapcsolatainak, a központi funkciók, alap- és középfokú intézmények és szolgáltatások járáson belüli magas számának, valamint a járás településeihez képest kiemelkedő népességszámának köszönheti. Mezőkovácsházát a járás további három városa, Mezőhegyes, Battonya és Medgyesegyháza követi a sorban. A településeken az intézményi és szolgáltatási ellátottság még jónak mondható, népességszámuk már nem éri el a járásközpontét, Medgyesegyháza város lakosságának száma nem éri el a városok lélekszámánál alsó határként értelmezett 5000 főt sem. A városokat követő nagyközségek és községek többségében a középfokú intézményi szint már hiányzik, azonban az alapfokú intézményi és szolgáltatási szint még megtalálható. Ezen községek esetében általában 1-2 ezer körüli lakónépességről beszélhetünk. A járási hierarchia alján Pusztatömlök, Dombiratos, Magyardombegyháza és Kisdombegyháza áll. A négy említett község népessége nem éri el, vagy alig haladja meg az 500 főt. A településeken már az alapfokú intézményi ellátás és szolgáltatási szint is szinte teljes egészében hiányzik, a négy község működésében teljesen rá van utalva a környező települések és a járásszékhely funkcionális ellátottságára.

1.1.2.2 A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai

Külső kapcsolatok

A Mezőkovácsházai járás határmenti elhelyezkedésének köszönhetően különösen fontosak a határon átnyúló együttműködések. Békés megye részeként a járás is része volt a Duna-Körös-Maros-Tisza Regionális Együttműködésnek (DKMT). Az együttműködésben részt vett romániai Arad, Krassó-Szörény, Hunyad és Temes megye, a szerbiai Vajdaság Autonóm Tartomány mellett Magyarországról Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok és Csongrád megye. Az együttműködés különösen a gazdaság, az oktatás, a művelődés, a tudomány és a sport területén érébnyesült, s a helyi közösségek és helyi önkormányzatok közötti kapcsolatok fejlesztése volt a cél.

Megyei szinten fontos a Békés megyei önkormányzat együttműködése a romániai Bihar és Arad megyékkel. A feladatok koordinálása, a kapcsolatok erősítése érdekében a megyék vegyes bizottságokat működtetnek.

Mára az eurorégió több tagja, többek között Békés megye is kilépett a nagy tervekkel létrehozott DKMT-ből, a megye délkeleti területén elhelyezkedő járásnak elsősorban a szomszédos romániai Arad megyével maradt fent intenzív kapcsolata. A két megye tervei szerint a 2014-2020-as európai uniós ciklusban megerősíti, és még intenzívebbé teszi a határon átnyúló együttműködési programjaikat. A közös projektek között gazdaságfejlesztés, az idegenforgalom fellendítése és az épített örökség megőrzése is szerepel. A Mezőkovácsházi járás és Arad megye között hivatalos főúti kapcsolat és határátkelő csak a magyarországi Battonya és a romániai Tornya települések között található.

A járás települései közül több is a szomszédos Arad megyében rendelkezik testvértelepülési kapcsolattal.

Ha a járás külső kapcsolatait népességszám alapján vonzáskörzetek tekintetében vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a megye legnagyobb, ám legdélebbi járása elsősorban a megyeszékhely, Békéscsaba vonzáskörzetében fekszik. A város vonzáskörzete azonban nem fedi le a járás teljes területét, csupán az északi, északkeleti részekre terjed ki. A déli, délnyugati területek elviekben kívül esnek a környező, nagyobb városok vonzáskörzetén. A megyeszékhelyen túl a járás szempontjából azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a Makó, Orosháza és Gyula városát sem.

6. ábra - Népesebb városi központok és elvi vonzáskörzetük

(Készült: Békés megye Területfejlesztési Konceptiója alapján)

7. ábra - Határon átnyúló városi vonzásterek

(Készült: Békés megye Területfejlesztési Konceptiója alapján)

Amennyiben a határon túli központok elvi vonzáskörzetét is figyelembe vesszük, sokkal határozottabb képet kapunk. A vizsgálat során a megyei központok (Békéscsaba, Gyula, Békés) vonzáskörzete az összehasonlíthatóság érdekében együttesen került lehatárolásra. Megállapítható, hogy a járás déli, délkeleti fele számára Arad, míg az északi, északnyugati részének a megyei központok jelenthetik a térszervező központot. Amennyiben a városok gazdasági szerepkörét, és gazdasági vonzáskörzetét vizsgáljuk, elmondható, hogy a megyében található két országos jelentőségű gazdasági központ, Békéscsaba és Orosháza közül a járás területét csak Békéscsaba vonzáskörzete érinti, amely területének északi, északkeleti részét fedi le.

A Mezőkovácsházi járás települései elsősorban a Dél-alföldi régióban folytatnak együttműködést vagy tömörülnek klaszterbe. ezek elsősorban ágazati szintűek: a Dél-Alföldi

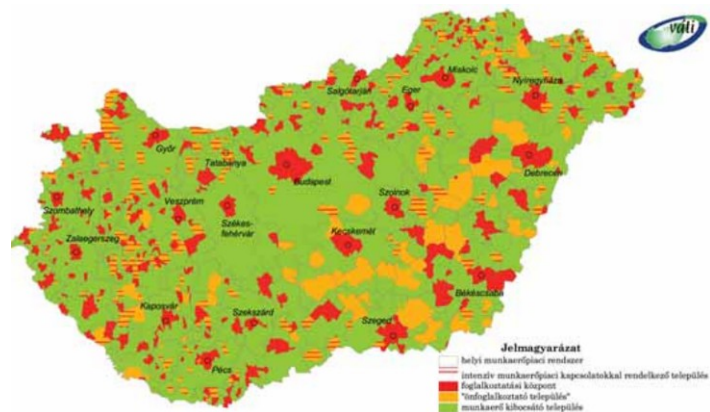
Hírközlési és Informatikai Klaszter, a Hungarikum Klaszter, a Dél-Alföldi Termál Klaszter, vagy a Békés Megyei Egészségturisztikai Klaszter.

Belső kapcsolatok

A járás belső kapcsolati rendszerét kialakult közlekedési hálózata, a városi funkciókkal bíró települések, valamint a járáson belüli foglalkoztató központok elhelyezkedése határozza meg. Ahogy a települések hierarchiájának bemutatása során megállapításra került, a járás jelentősebb szerepkörrel bíró települései a főbb közlekedési útvonalak: a Gyulát Makóval összekötő 4434-es számú összekötő út, a Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged vasútvonal, valamint a Gyula-Mezőhegyes 4444 számú összekötő út mentén helyezkednek el. A jelentősebb közlekedési útvonalak kirajzolnak egy délnyugat-északkeleti – Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Medgyesegyháza - tengelyt, amely a járás belső, sok szempontból meghatározó, lineáris központjaként is értelmezhető.

Amennyiben a járás településeinek kapcsolatát a térségi foglalkoztatás szempontjából vizsgáljuk, megállapítható, hogy a járás legfőbb foglalkoztató központjai az előbb meghatározott tengely mentén helyezkednek el.

A VÁTI korábbi kutatásában az ország településeit a térségi foglalkoztatásban betöltött szerepük alapján négy kategória szerint csoportosította. A felmérés alapján a járás egyetlen intenzív munkaerő kapcsolatokkal rendelkező települése Mezőkovácsháza, fő foglalkoztató központja Nagybánhegyes. A járás további három települését, Mezőhegyest, Dombegyházát és Nagykamarást jelöli meg önfoglalkoztató településként, a fennmaradó 13 település mindegyikét munkaerő kibocsátó kategóriába sorolja.

8. ábra - Települések szerepe a térségi foglalkoztatásban
(Forrás: Falu-Város-Régió, 2008/3)

A munkaerő felvevő és kibocsátó központok elhelyezkedése kijelöli a járáson belüli ingázók áramlási útvonalait. A járás kisebb, és munkahelyben szegényebb települései felől erős napi ingázás figyelhető meg Mezőkovácsháza, Mezőhegyes és Nagybánhegyes irányába, valamint Nagykamarás és Dombegyház településekre, vagy akár távolabbi városokba. A járás községei közül három esetben a foglalkoztatott lakosság körülbelül fele ingázik a szomszédos településekre. A legrosszabb helyzetet Magyardombegyház község esetében figyelhetjük meg, ahol a lakosok 63%-a a környező településekre jár el dolgozni.

Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti-intézményi rendszere

A rendszerváltást követően a magyar települések között ritkán alakult ki kooperáció. A jól működő együttműködések egy idő után leginkább az infrastrukturális beruházásokhoz kapcsolódóan jöttek létre: a Kunágota, Almáskamarás, Nagykamarás Szennyvízberuházó Társulás, melynek keretein belül a három település szennyvízelvezetése és tisztítása került kiépítésre. A települések közötti egyéb, államigazgatási és közszolgálati területeken történő együttműködés még nem kellően hatékony.

A térségben négy közös önkormányzat működik. Nagykamarás Dombiratossal és Medgyesbodzással, Kunágota Almáskamarással és Pusztatölgével, Kevermes Kisdombgyégyházzal és Magyarombgyégyházzal, illetve Kaszaper Nagybánhegyessel és Végyégyházzal. A közös önkormányzat feladata a községek közigazgatási területén ellátni az önkormányzati törvényben megfogalmazott, hatáskörébe tartozó önkormányzati és államigazgatási feladatokat. Az önkormányzati rendszer átalakítása azonban ismét együttműködésre készítette a településeket.

Egyes államigazgatási feladatok (pl. építésügyi, választási ügyek) tekintetében Mezőkovácsháza jegyzőjének illetékessége az egész térségre kiterjed. A járás településeit érintő illetékes szakhatóságok közül csupán néhány – Gyámhivatal, Járási Hivatal, Munkaügyi központ, Földhivatal és Rendőrség - található a járásközpont, Mezőkovácsháza területén. Az illetékes Városi Bíróság Battonya településén van. Egyéb ügyekben Békéscsaba, Szeged, Orosháza, Gyula illetve Kecskemét városokban található az illetékes intézményi központ.

A járás legszükségesebb egészségügyi alapellátása biztosított, a védőnői szolgálat jól működik, azonban az egészségügyi szakellátás rendelkezéseire a megyeszékhelyre vagy Gyulára kell utazni, ami a rossz tömegközlekedés miatt csak nehezen megoldható. A tartós szociális bentlakásos intézményi szolgáltatások a járás területén jól kiépültek.

A járás 18 településéből 4 községben nem található általános iskola, az ott élő diákok oktatását a környező települések iskoláiban látják el. A járás más települései között az alapfokú oktatás ellátását biztosító intézményi kapcsolatok jöttek létre. A Kunágotai általános iskolának Almáskamarás és Dombiratos területén működnek tagintézményei, a Medgyesbodzás területén lévő általános iskola a Medgyesegyházi iskola tagiskolája. Ezen felül a járásban két békéscsabai és egy gyulai tagiskola is található.

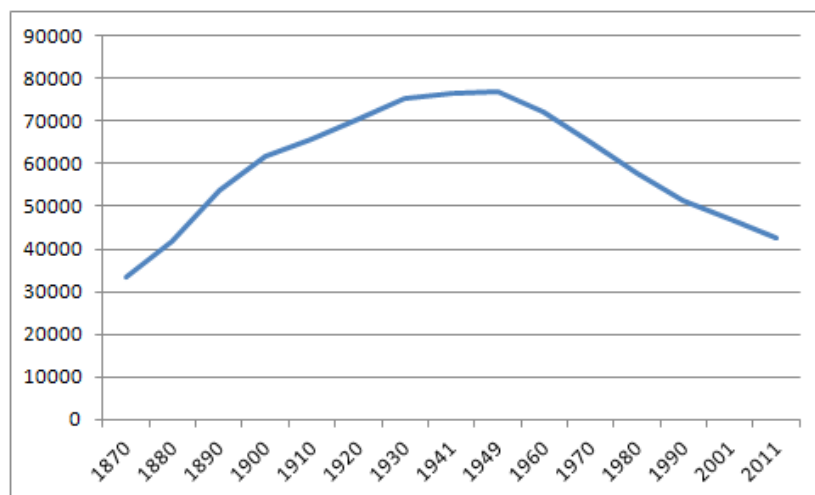
1.2 A TÉRSÉG TÁRSADALMA

1.2.1 HUMÁN ERŐFORRÁSOK

1.2.1.1 Népeség alakulása

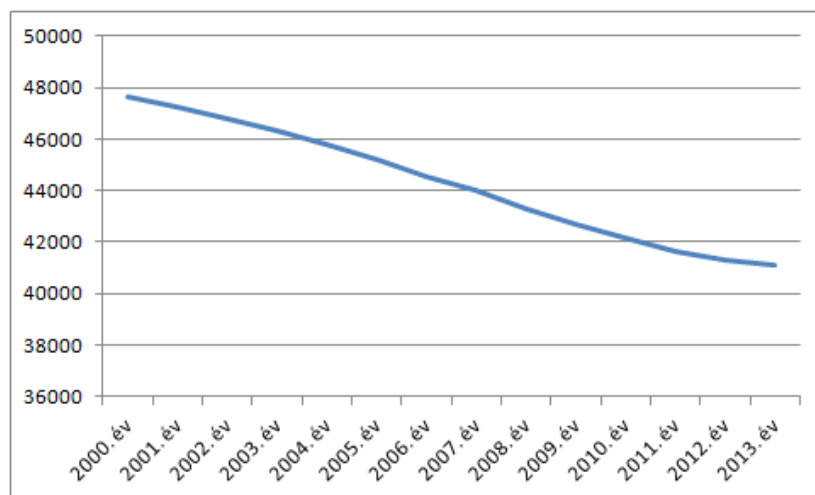
A népességszám alakulását (tényleges szaporodás/fogyás), az élve születések, halálozások száma, illetve a vándorlási különbözet határozza meg. A Mezőkovácsházai járás állandó lakossága 2013-as adatok szerint 41 105 fő, népsűrűsége 46 fő/km². A járás legkisebb települése Magyarombegyháza, ahol a lakosság kevéssel 250 fő felett van, a legnépesebb település pedig Mezőkovácsháza, 6200 fő feletti lakossal. A járásban 4 város található, ahol az összlakosság 52%-a él.

1. táblázat - Mezőkovácsházai járás településeinek népessége														
Év	2000. év	2001. év	2002. év	2003. év	2004. év	2005. év	2006. év	2007. év	2008. év	2009. év	2010. év	2011. év	2012. év	2013. év
Almáskamarás	1111	1084	1079	1069	1047	1027	990	989	998	999	985	978	983	974
Battonya	6808	6767	6772	6712	6628	6520	6449	6323	6157	6055	6034	5992	6011	6043
Dombegyház	2470	2435	2423	2431	2389	2386	2362	2314	2213	2215	2181	2131	2144	2160
Dombiratos	785	786	782	751	732	715	687	680	664	653	623	625	623	626
Kaszaper	2185	2163	2171	2133	2130	2126	2107	2101	2050	2045	2045	2037	2013	1997
Kevermes	2495	2479	2423	2402	2365	2312	2277	2242	2213	2191	2126	2056	2042	2021
Kisdombegyház	620	621	613	603	591	581	555	559	557	548	539	540	534	540
Kunágotai	3202	3190	3160	3141	3159	3088	3054	3028	2988	2954	2919	2908	2906	2890
Magyarbánhegyes	2667	2650	2625	2596	2590	2540	2529	2486	2478	2460	2458	2414	2378	2355
Magyardombegyház	319	317	310	307	310	304	304	284	310	284	269	256	243	257
Medgyesbodzás	1294	1262	1241	1237	1217	1232	1202	1202	1180	1165	1162	1146	1147	1115
Medgyesegyháza	4193	4179	4163	4124	4085	4050	4009	4025	3984	3935	3878	3830	3776	3721
Mezőhegyes	6659	6598	6507	6401	6300	6172	6082	5990	5882	5810	5713	5627	5542	5514
Mezőkovácsháza	7270	7170	7065	7039	6979	6920	6817	6729	6596	6480	6397	6327	6299	6254
Nagybánhegyes	1665	1618	1591	1562	1537	1498	1449	1449	1428	1407	1395	1375	1352	1341
Nagykamarás	1752	1754	1700	1685	1678	1655	1642	1623	1606	1581	1527	1487	1463	1438
Pusztatölke	470	482	470	457	436	431	429	409	416	407	395	408	409	404
Végyegyháza	1692	1681	1675	1681	1649	1618	1599	1570	1552	1520	1520	1489	1467	1455
Összesen	4765	4723	4677	4633	4582	4517	4454	4400	4327	4270	4216	4162	4133	4110
	7	6	0	1	2	5	3	3	2	9	6	6	2	5

9. ábra - Mezőkovácsházai járás népessége 1870-2011
(Forrás: KSH)

A járás lakossága, a távoli múlt adatait figyelve, hosszú ideig emelkedett. Népszámszám tekintetében a csúcspont az 50-es években volt, amikor 77 ezer fő fölé emelkedett a népességszám. Az ezt követő időszakban a népességszám tendenciózus csökkenése figyelhető meg. A járás állandó lakossága¹ 2013-ban 41 105 fő volt, míg a lakónépessége² 40 186 fő.

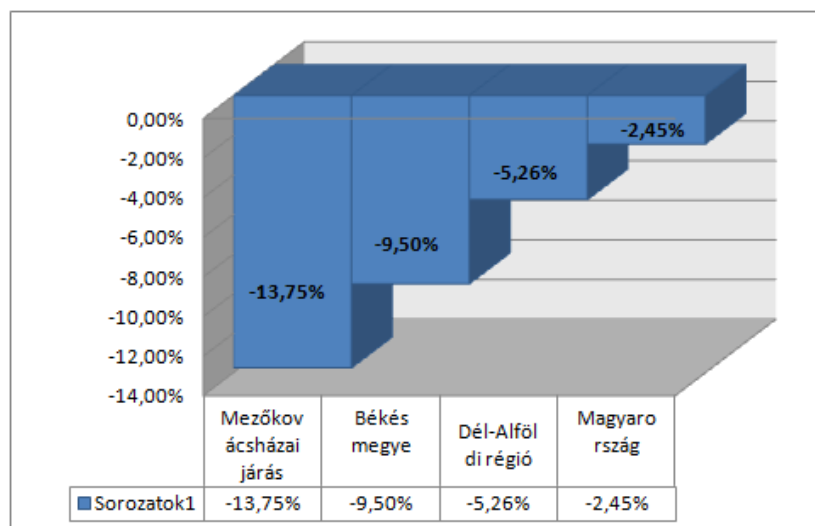

10. ábra - Mezőkovácsházai járás népessége 2000-2011
(Forrás: KSH)

A Mezőkovácsházai járás népessége az elmúlt időszakban jelentősen csökkent. A 2000-2013 közötti időszakot vizsgálva 14%-os népességszám csökkenés figyelhető meg. Ez 4 százalékponttal meghaladja a megyei értéket, a Dél-Alföldi régió adataihoz viszonyítva pedig 8 százalékpontos az eltérés.

1 Állandó népesség: az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk).

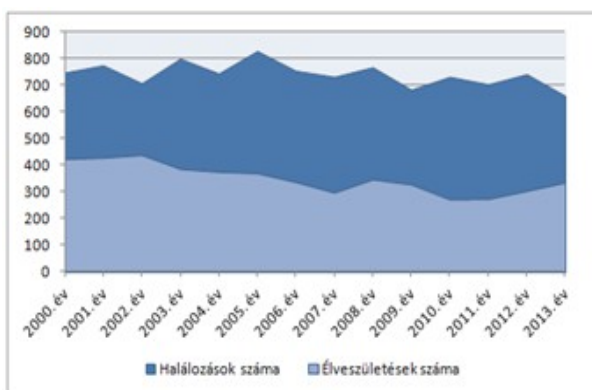
2 A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve ha több lakóhellyel rendelkeznek, az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek

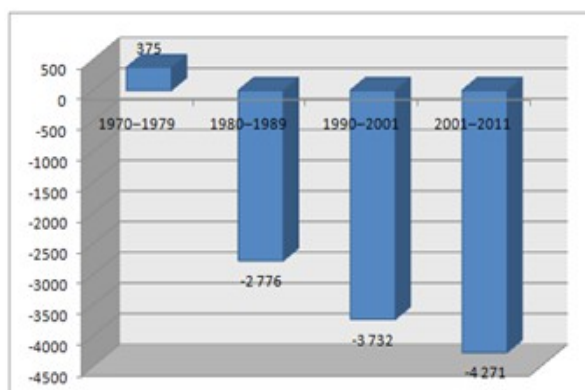
11. ábra - Népeség változás 2000-2013
(Forrás: KSH)

1.2.1.2 Természetes szaporodás

Ahhoz, hogy a népeség változásról teljes képet tudjunk alkotni, szükséges a tényleges szaporodás összetevőinek további vizsgálata. Az élveszületések száma utoljára a 70-es években haladta meg a halálozások számát. Az azóta eltelt időben folyamatosan magasabb a halálozások száma, mint az élveszületések száma, tehát természetes fogyás történik. A legutóbbi két népszámlálás közötti időszakban a természetes fogyás bőven 4 ezer fő felett volt. Regionális összehasonlításban a Mezőkovácsházi járás az alsó harmadban található.

12. ábra - Természetes népeség változás 2000-2013
(Forrás: KSH)

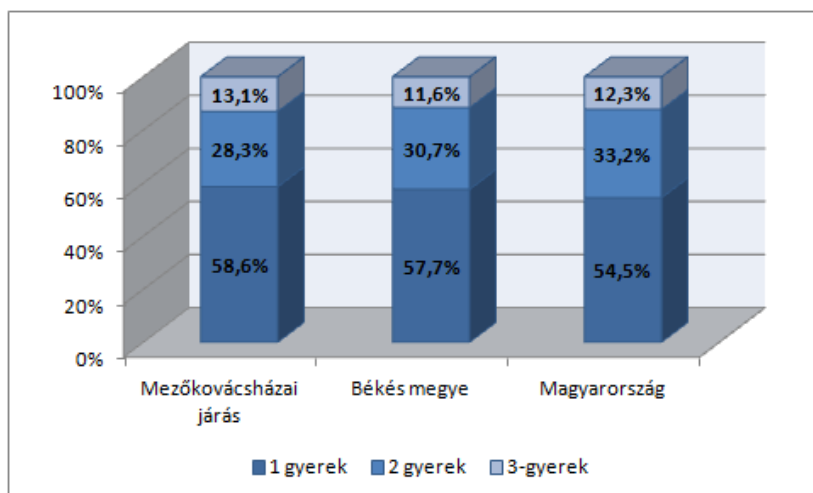

13. ábra - Természetes népeség változás 1970-2011
(Forrás: KSH, népszámlálás)

2. táblázat - Természetes szaporodás/fogyás adatai				(Forrás: KSH)
Év	Népeségszám	Élveszületések	Halálozások	Természetes szaporodás/fogyás
2000.	47 657	422	748	-326
2001.	47 236	427	775	-348
2002.	46 770	437	708	-271
2003.	46 331	385	800	-415

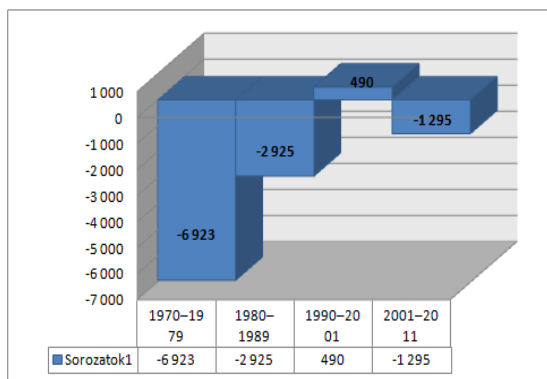
2. táblázat - Természetes szaporodás/fogyás adatai				(Forrás: KSH)
Év	Népességszám	Élveszületések	Halálozások	Természetes szaporodás/fogyás
2004.	45 822	374	745	-371
2005.	45 175	369	829	-460
2006.	44 543	336	755	-419
2007.	44 003	297	732	-435
2008.	43 272	346	768	-422
2009.	42 709	327	684	-357
2010.	42 166	271	732	-461
2011.	41 626	273	704	-431
2012.	41 332	303	742	-439
2013	41 105	334	661	-327

A következő ábra a gyerekekkel rendelkező családokat mutatja. A vizsgálatba bevont területi egységekhez viszonyítva a Mezőkovácsházai járásban valamelyest magasabb a 3 vagy annál több gyerekekkel rendelkező család. Érdekes, hogy a 2 gyerekekkel rendelkező családok aránya valamennyivel alacsonyabb, mint Békés megyében és különösen Magyarországon és inkább az egy gyerekes családok aránya magasabb a járásban.

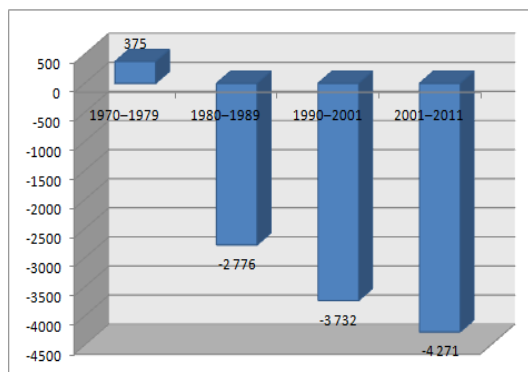

14. ábra - Gyerekek szám a családokban
(Forrás: KSH, népszámlálás)

1.2.1.3 Vándorlás

15. ábra - Vándorlás 1970-2011
(Forrás: KSH)

16. ábra - Vándorlás 2002-2013
(Forrás: KSH)

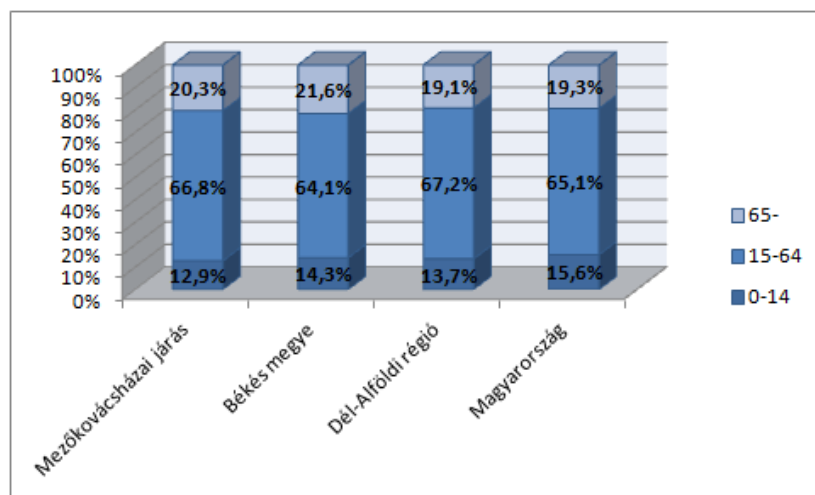
Ahogy az előzőekben bemutattuk, a Mezőkovácsházai járás népessége folyamatosan csökken. Ebben jelentős szerepet játszik a vándorlási folyamat. A vándorlási különbség mutatja meg egy adott területre beköltözők, illetve elköltözők különbségét.

Általánosságban elmondható, hogy az elvándorlások száma a 80-as évektől folyamatosan meghaladja a bevándorlások számát. Az elvándorlók száma intenzíven emelkedik. Az elmúlt évtizedben a vándorlás okozta népességcsökkenés 4 ezer fő feletti volt. Az 1000 főre jutó vándorlási különbség - a 2001-2011-es időszakot figyelembe véve - 30 fő volt, ami jóval meghaladja a regionális átlagot.

3. táblázat - Vándorlás adatai (Forrás: KSH)				
Év	Népességszám	(Állandó odavándorlások száma (eset))	(Állandó elvándorlások száma (eset))	Vándorlási különbség
2002.	46 770	1053	1332	-279
2003.	46 331	1087	1190	-103
2004.	45 822	914	1154	-240
2005.	45 175	995	1320	-325
2006.	44 543	1170	1437	-267
2007.	44 003	1005	1312	-307
2008.	43 272	1025	1457	-432
2009.	42 709	879	1168	-289
2010.	42 166	806	1018	-212
2011.	41 626	825	1065	-240
2012.	41 332	743	818	-75
2013.	41 105	804	956	-152

1.2.1.4 Népesség korcsoportos összetétele

A Mezőkovácsházai járásban az aktív korúak aránya pontosan az össznépesség 2/3-a. A fiatalok aránya a Mezőkovácsházai járásban a legalacsonyabb területi összehasonlításban. Az idős korosztály az összlakosság ötödét teszi ki.

17. ábra -Korcsoportos összetétel területi összehasonlításban
(Forrás: KSH, népszámlálás)

A Dél-Alföldi régióban a fiatalok össznépességen belüli arányát tekintve a Mezőkovácsházi járás a középmezőnyben helyezkedik el. A két vizsgált időpont között 4 százalékponttal csökkent a fiatalok aránya a járás összlakosságán belül. A csökkenésnek ez a mértéke nagyjából megfelel a megyei és régiós átlagnak.

4. táblázat - Mezőkovácsházai járás korosztályos összetétele (Forrás: KSH)						
	2001.			2014.		
	0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Mezőkovácsházai járás	17,0%	64,4%	18,6%	12,9%	66,8%	20,3%
Békés megye	16,7%	66,5%	16,8%	14,3%	64,1%	21,6%
Dél-Alföldi régió	16,6%	67,5%	15,9%	13,7%	67,2%	19,1%
Magyarország	16,6%	68,2%	15,2%	15,6%	65,1%	19,3%

Ahhoz, hogy még pontosabb képet kapjunk a Mezőkovácsházai járásban zajló demográfiai változásokról, érdemes segítségül hívni az úgynevezett öregedési indexet. Ez a mutató az idős korosztály (65 év felettek) arányát mutatja a fiatal korosztályhoz (0-14 évesek) viszonyítva. Az országos tendenciának megfelelően a Mezőkovácsházai járást is erőteljes elöregedés jellemzi. 2014-es adatokat vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy a Sarkadi járás adata kedvezőtlenebb, mint az országos adat, de a régiós és még inkább a megyei adathoz képest kedvezőbb képet kaphatunk.

5. táblázat - Öregedési mutató (Forrás: KSH, népszámlálás)		
	2001	2014.
Mezőkovácsházai járás	109,7	131,7
Békés megye	100,4	151,2
Dél-Alföldi régió	95,3	138,8
Magyarország	91,2	123,6

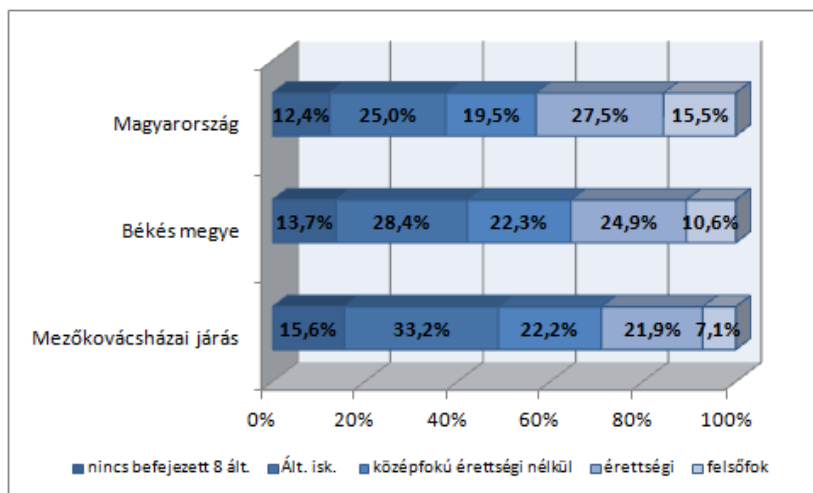
Az életkori eltartottsági ráta azt mutatja, hogy 100 aktív korúra hány eltartott jut. Az összesített eltartottsági mutató 2011-ben azt mutatja, hogy 100 aktív korúra a Mezőkovácsházai járásban jutott a legtöbb eltartott. 2014-ben csökken a 100 aktív korúra jutó eltartottak aránya. Ez az eredmény egyértelműen a gyerek eltartottságnak köszönhető, hiszen ez az érték 26-ról 19-re csökkent.

6. táblázat - Mezőkovácsházai járás eltartottsági adatai területi összehasonlításban (Forrás: KSH, népszámlálás)						
	2001.			2011.		
	Gyerek eltartottság	Idős eltartottság	Összesített Eltartottsági mutató	Gyerek eltartottság	Gyerek eltartottság	Gyerek eltartottság
Mezőkovácsházai járás	26,3	28,9	55,2	19,2	19,2	19,2
Békés megye	25,2	25,3	50,5	22,2	22,2	22,2
Dél-Alföldi régió	24,6	23,5	48,1	20,4	20,4	20,4
Magyarország	24,4	22,2	46,6	23,9	23,9	23,9

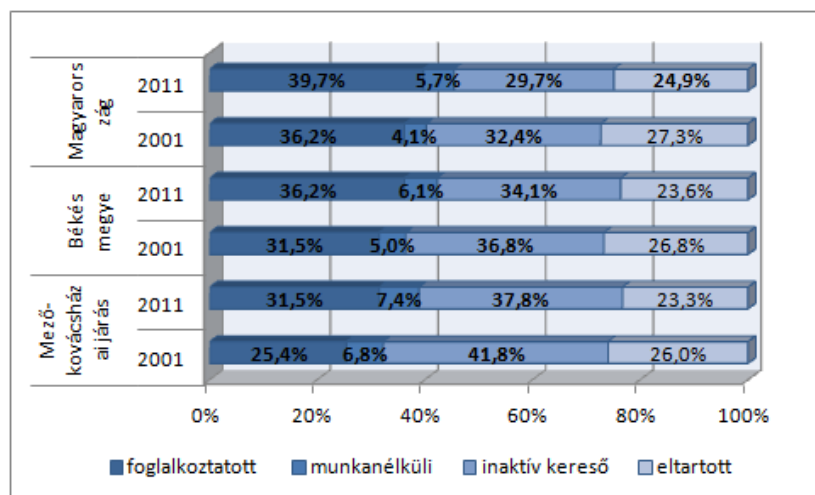
7. táblázat - Népeségváltozással kapcsolatos adatok összefoglalása							
	Lakónépeség változás (2001-2011)	0-14 korosztály (2014.)	15-64 korosztály (2014.)	65-x korosztály (2014.)	Öregedési mutató (2014.)	Természetes szaporodás/fogyás 1000 főre vetítve (2001-2011)	Vándorlási különbözet 1000 főre vetítve (2001-2011)
Mezőkovácsházai járás	-0,1	12,9%	66,8%	20,3%	131,7	-105,3	-31,9
Békés megye	-0,1	14,3%	64,1%	21,6%	151,2	-74,6	-30,5
Dél-Alföldi régió	-0,1	13,7%	67,2%	19,1%	138,8	-	-
Magyarország	0,0	15,6%	65,1%	19,3%	123,6	-38,9635	12,7

1.2.1.5 Iskolázottság, foglalkoztatottság

18. ábra - A 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint
(Forrás: KSH, népszámlálás)

A Mezőkovácsházai járás iskolázottsági mutatói 10 év alatt javulást mutatnak. Az érettségivel rendelkezők száma 13%-ról 22%-ra emelkedett, és 4 százalékponttal emelkedett a felsőfokú végzettségűek aránya is. Ahogy láthatjuk, összességében emelkedett a járás iskolázottsága, de még mindig komoly lemaradásban van az országos adatokhoz képest. A felsőfokú végzettségűek aránya a járásban kevesebb mint fele az országos átlagnak, a középiskolai végzettséggel rendelkezők aránya közel 6% ponttal alacsonyabb a Mezőkovácsházai járásban.

19. ábra -A népesség gazdasági aktivitás szerint
(Forrás: KSH, népszámlálás)

Az ábrán feltüntetett két népszámlálás között eltelt időben javultak a járás gazdasági aktivitást mutató eredményei. 2001-hez képest 6 százalékponttal emelkedett a foglalkoztatottak aránya, míg az inaktív keresők³ aránya némiképpen csökkent. Az eltartottak száma is csökkent, bár ebben az is közrejátszik, hogy folyamatosan csökken a születések száma. Sajnos az országos adatokhoz viszonyítva azt láthatjuk, hogy nagy lemaradásban van a Mezőkovácsházai járás. A foglalkoztatottak aránya 8 százalékponttal magasabb országos szinten, de a Békés megyei adatok is közel 5 százalékpontos különbséget mutatnak.

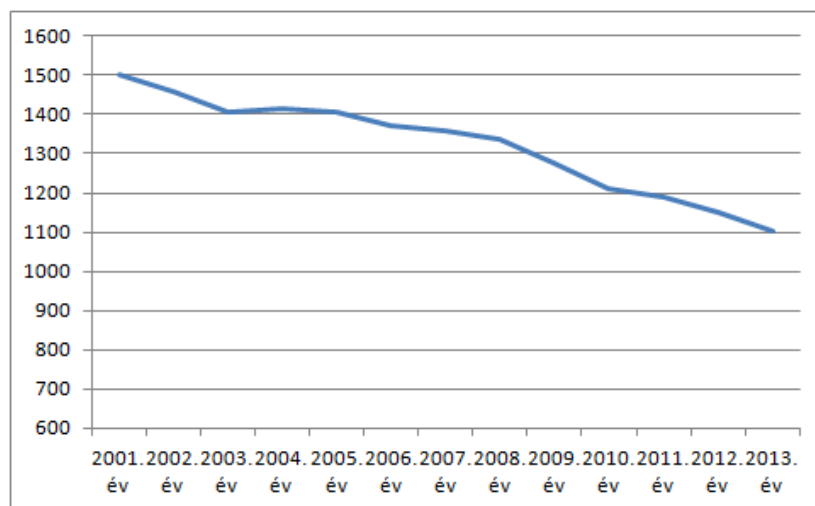
³ Inaktív keresők azok a személyek, akik a népszámlálás eszmei időpontjában kereső tevékenységet nem folytattak, de keresettel, jövedelemmel rendelkeztek

1.2.1.6 Humánkapacitások

- Óvoda

8. táblázat - Óvodai feladatellátás (Forrás: KSH)				
Év	Óvodai feladatellátási helyek száma	Óvodai férőhelyek száma	Óvodába beírt gyermekek száma	Hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma
Almáskamarás	1	40	33	27
Battonya	4	235	173	84
Dombegyház	1	71	48	30
Dombiratos	1	18	13	12
Kaszaper	1	75	54	24
Kevermes	1	56	45	31
Kisdombegyház	1	29	27	15
Kunágota	2	116	73	56
Magyarbánhegyes	1	75	69	47
Magyardombegyház	0	-	-	-
Medgyesbodzás	1	50	36	29
Medgyesegyháza	2	150	128	79
Mezőhegyes	4	135	126	49
Mezőkovácsháza	4	201	165	54
Nagybánhegyes	1	45	30	-
Nagykamarás	1	50	37	32
Pusztatottlaka	0	-	-	-
Végyegyháza	1	59	44	-

A Mezőkovácsházai járás területén 16 településen 27 feladat-ellátási helyen 1101 óvodás gyermeket látnak el. Pusztatottlakán nem működik óvoda. Magyardombegyháza és Kisdombegyháza együttesen működtetik az óvodájukat. Az óvodai kapacitás minden intézmény esetében kielégítő. Az óvodába beíratott gyerekek száma folyamatosan csökken. 2001 és 2013 között 27%-kal csökkent az óvodába beíratott gyerekek száma. Ez az adat párhuzamban áll a demográfiai folyamatokkal. Az óvodába beíratott gyerekek között nagyarányban találhatóak hátrányos helyzetű gyermekek. Átlagosan a járás területén működő óvodákba beíratott gyermekek kétharmada számít hátrányos helyzetűnek. Vannak olyan települések (Almáskamarás, Dombiratos, Medgyesbodzás, Nagykamarás), ahol bőven 80% fölötti a hátrányos helyzetű óvodások aránya. Ebből a szempontból a legjobb helyzetben Mezőkovácsháza (33%), Mezőhegyes (39%) óvodái vannak.

20. ábra - Óvodába beíratott gyerekek száma

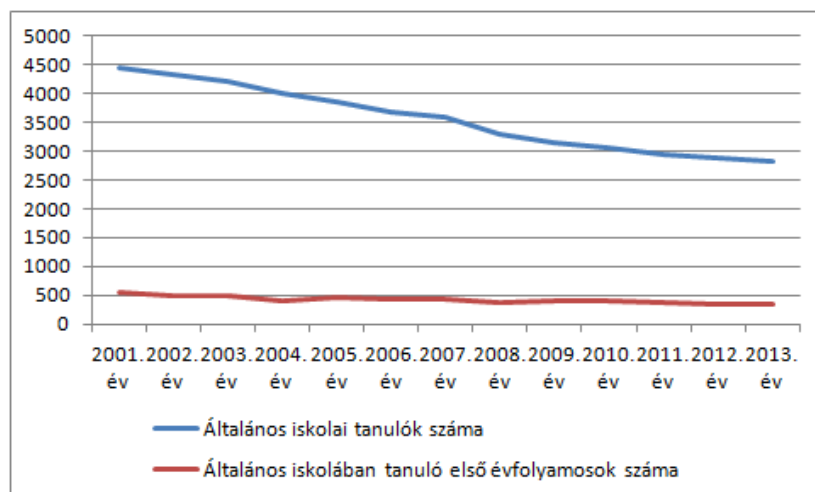
- **Általános iskola**

9. táblázat – Általános iskolai adatok (Forrás: KSH)						
Év	Általános iskolai feladatellátási helyek száma	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	Általános iskolában tanuló első évfolyamosok száma a nappali oktatásban	Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	Más településről bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	Számítógépes ellátottság a tanulók arányában
Almáskamarás	1	91	13	74	17	7,7%
Battonya	3	503	70	299	15	14,3%
Dombegyház	2	169	24	117	42	23,1%
Dombiratos	-	-	-	-	-	-
Kaszaper	1	157	15	72		8,3%
Kevermes	1	140	17	120	11	17,1%
Kisdombegyház	-	-	-	-	-	-
Kunágota	3	285	29	198	28	11,2%
Magyarbánhegyes	2	154	23	110	5	20,1%
Magyardombegyház	-	-	-	-	-	-
Medgyesbodzás	1	9	9	8		11,1%
Medgyesegyháza	3	367	37	212	103	13,1%
Mezőhegyes	1	338	35	82	7	7,4%
Mezőkovácsháza	1	357	39	124	29	13,7%
Nagybánhegyes	1	68	10	30	6	13,2%
Nagykamarás	1	103	17	83	6	14,6%
Pusztatölgys	-	-	-	-	-	-
Végegyháza	1	85	9		2	22,4%

Négy településen nem található általános iskolai feladatot ellátó köznevelési intézmény: Dombiratoson, Magyardombegyházon, Kisdombegyházon és Pusztatölgysen. Az elmúlt években folyamatosan esett az általános iskolai oktatásban résztvevők száma. 2001 és 2013 között a csökkenés aránya 36%. Hasonló mértékű csökkenés figyelhető meg, ha az első osztályba beíratott gyermekek számát nézzük. A járás területén működő általános iskolákban átlagosan 10%-os azon tanulók aránya, akik más településről járnak be. A legmagasabb arány Almáskamarás (19%), Dombegyháza (25%) és Medgyesegyháza (28%) területén figyelhető

meg. Az általános iskolákban nagyon magas a hátrányos helyzetű tanulók aránya. Az összes általános iskolás tanuló 63% számít hátrányos helyzetűnek. A legmagasabb arányban hátrányos helyzetű tanulót, Nagykamaráson (81%), Medgyesbodzason (89%), és Kevermesen (86) találhatunk.

Az iskolák infokommunikációs ellátottsága sokat javult az elmúlt időszakban. Számítógéppel és Internettel minden iskola el van látva. Általánosságban az mondható el, hogy nagyjából minden hetedik tanulóra jut egy számítógép. Az iskolai sportoktatással kapcsolatban nem ilyen kedvező a kép. Sajnos több iskola esetében a sport infrastruktúra nem kielégítő, a sportolásra használt termek kicsik és a sporteszközök is hiányosak.

21. ábra – Általános iskola itanulók száma

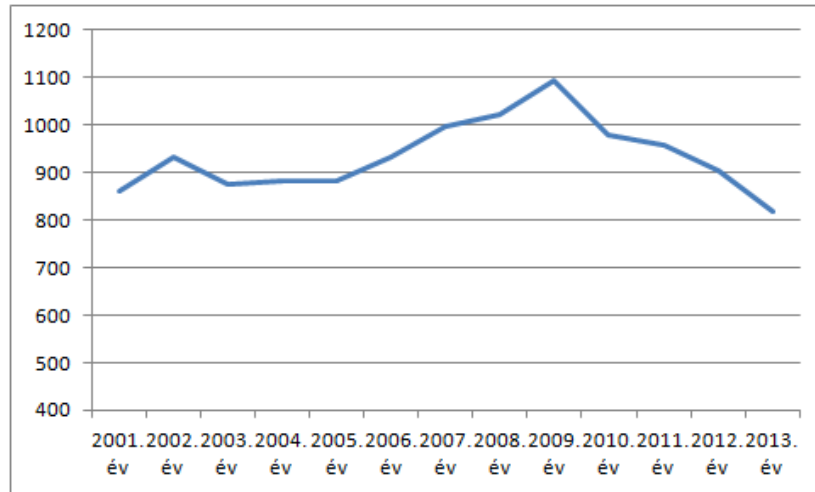
- **Középiskola**

10. táblázat – Középiskolai adatok						(Forrás: KSH)
Év	Gimnáziumi feladatellátási helyek száma	Szakközépiskolai feladatellátási helyek száma	Középiskolai tanulók száma	Más településről bejáró középiskolai tanulók száma	Hátrányos helyzetű középiskolai tanulók száma	Számítógépes ellátottság a tanulók arányában
Mezőkovácsháza	2	1	421	243	121	47%
Battonya	1	1	162	68	82	43%
Medgyesegyháza	1	0	107	NA	NA	NA
Mezőhegyes	0	1	129	27	56	21%

A Mezőkovácsházai járás területén gimnáziumi oktatás 3 településen valósul meg 4 feladatellátási területen. Szakközépiskola 3 településen működik. A középiskolába beíratott gyerekek száma 2009-ben volt a legmagasabb, azóta folyamatosan csökken a számuk. Jelenleg 819 fő jár középiskolába. Mivel összesen 7 középiskola működik a járásban ezért természetes, hogy viszonylag magas a más településekről bejáró tanulók aránya. A járási központjában működő középiskolai tanulóknak több mint fel más településről érkezik. Battonya esetében ez a szám 42%, Mezőhegyes esetében 21%. A Hátrányos helyzetű tanulók aránya némileg kisebb mértékű ahhoz képest, amit az általános iskolánál láthattunk. Battonya

esetében, nagyjából minden második középiskolai tanuló számít hátrányos helyzetűnek. Mezőkovácsháza esetében ez az arány 29% .

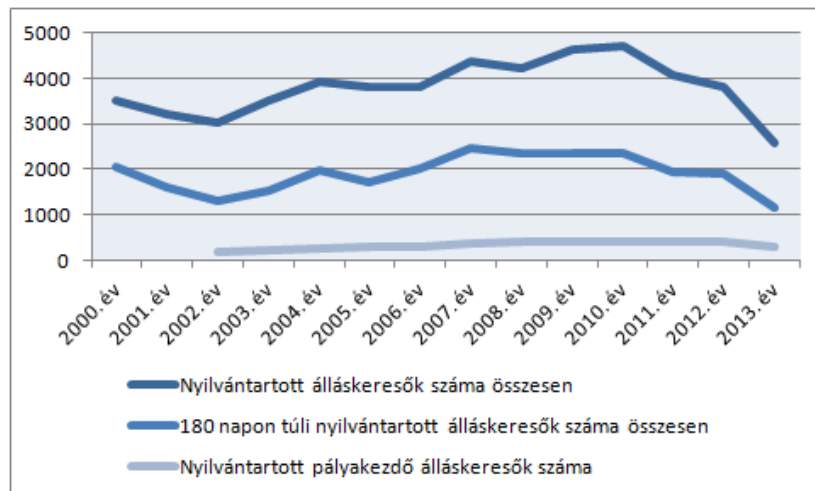
Infokommunikációs ellátottság tekintetében mindegyik iskola viszonylag jól áll. Mezőkovácsházán és Battonyán nagyjából minden második tanulóra jut egy számítógép.

22. ábra – Középiskolai tanulók száma

Mezőkovácsháza tankerület 9 településén 11 köznevelési intézményben és 13 feladat-ellátási helyen működik alapfokú művészeti iskola. Összesen 809 tanuló vesz részt alapfokú művészetoktatásban, mely a tankerület településeinek 50%-ában működik.

1.2.1.7 Jövedelmi viszonyok, munkanélküliség

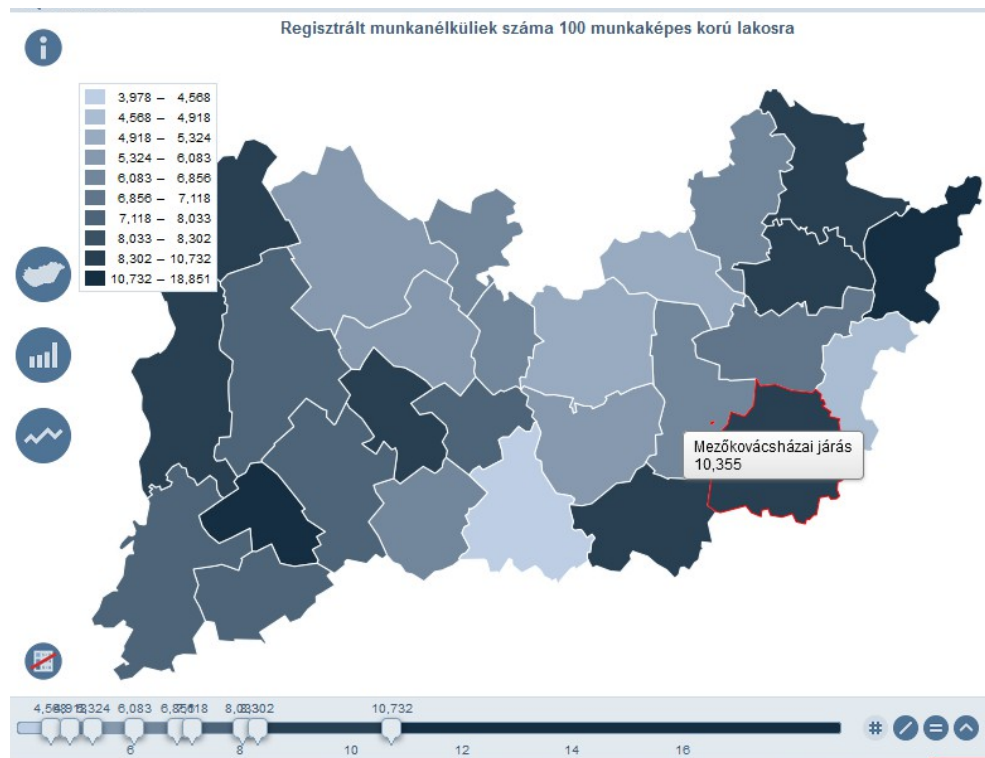
23. ábra -Nyilvántartott álláskeresők száma összesen

(Forrás: KSH)

A Mezőkovácsházai járás munkanélküliségi mutatói meglehetősen kedvezőtlenek, a Dél-Alföldi régión belül a harmadik legrosszabb mutatóval rendelkező járás. Sajnos a 2008-ban kezdődő gazdasági válság fokozottabb mértékben érintette a területet, mint az ország egészét. 2010-ben a nyilvántartott munkanélküliek száma meghaladta a 4700 főt. Az ezt követő években javulás figyelhető meg, ami a gazdasági válság lecsengésének, illetve a

közmunkaprogram elindulásának köszönhető. 2013-ban a nyilvántartott álláskeresők száma 2596 fő volt. A munkanélküliek között, 2013-as adatok alapján 45% azon személyek aránya, akik 180 napot meghaladó munkanélküli személyként vannak nyilvántartásban.

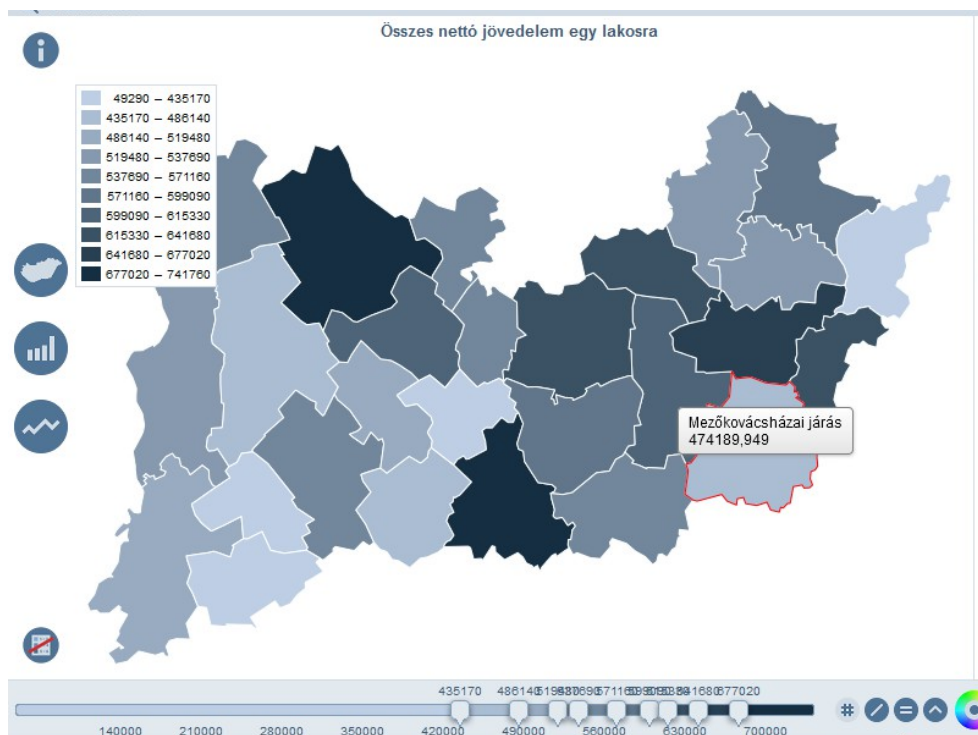
A térségben a legjelentősebb foglalkoztatónak az önkormányzatok számítanak, a nagyfoglalkoztató magánvállalkozások szinte teljesen hiányoznak. A foglalkoztatást nagyban nehezítik a közlekedési körülmények, hiszen a helyi tömegközlekedéssel csak nagyon nehezen megoldható a távolabbi településekre való bejutás.

24. ábra - Regisztrált munkanélküliek száma 100 munkaképes korú lakosra

(Forrás: TEIR)

Nem csak a munkanélküliség, hanem a jövedelmi helyzet tekintetében is kedvezőtlen képet tapasztalhatunk. Az alábbi ábra az egy lakosra jutó nettó jövedelmet mutatja meg. Az eredmények azt mutatják, hogy ebben a mutatóban a Mezőkovácsházai járás az egyik legrosszabbul teljesítő terület a Dél-Alföldi régió belül.

24. ábra - Összes nettó jövedelem egy lakosra
(Forrás: TEIR)

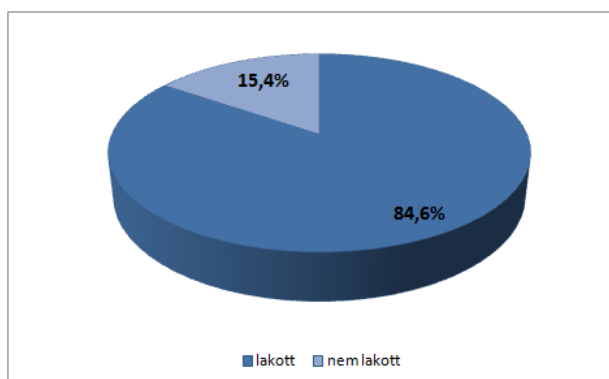
1.2.1.8 Nemzetiségek helyzete

11. táblázat - Nemzetiségek (Forrás: KSH)				
Év	cigány	német	román	szlovák
Mezőkovácsházai járás	911 fő	488 fő	1121 fő	402 fő

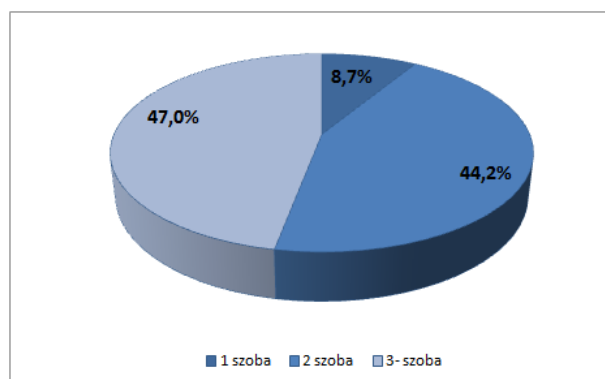
A mezőkovácsházai járásban a 2011-es népszámlálás adatai szerint a legjelentősebb számban (1121 fő) román nemzetiséghez tartozó személyek élnek. Kicsivel kevesebben, de még mindig jelentősebb számban vannak, a magukat cigány nemzetiséghez sorolók. Érdekes még megemlíteni a járás településein élő német, illetve szlovák nemzetiséghez tartozókat, akik a népszámlálás adatai szerint 400 fő felett élnek a Mezőkovácsházai járásban.

1.2.2 LAKÁSOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

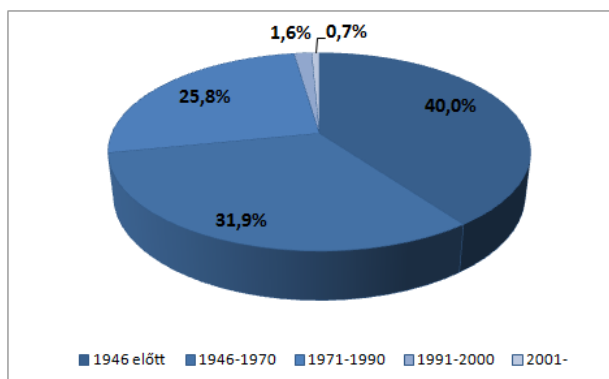
25. ábra - Lakások rendeltetése
Forrás KSH (2011)

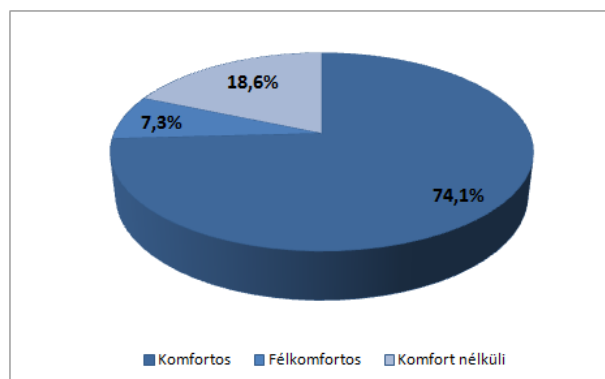
26. ábra -: lakások szobaszáma
Forrás KSH (2011)

A Mezőkovácsházai járás területén 2001 és 2013 között 3%-al csökkent a lakásállomány. A Dél-Alföldi régió belül szinte itt a legalacsonyabb az újonnan épített lakások száma. A Régiós átlag 0,96, míg a Mezőkovácsházai járás területén 1000 lakosra mindössze 0,1 lakásépítés jut.

A 2 szobás lakások aránya a lakásállományon belül 44%, a lakásoknak közel a fele 3 vagy annál több szobával rendelkezik. A 2001-es adatokkal összevetve azt láthatjuk, hogy az 1 szobás lakások aránya 5 százalékponttal csökkent, míg a 3 vagy több szobás lakások száma 8 százalékponttal emelkedett. Az összlakásállományon belül az 1990 után épült lakások aránya mindössze 2%

27. ábra - lakások építési év szerint.
Forrás KSH (2011)

28. ábra - lakások komfortosság szerint
Forrás KSH (2011)

A Mezőkovácsházai járás területén 2001 és 2013 között 3%-al csökkent a lakásállomány. A Dél-Alföldi régió belül szinte itt a legalacsonyabb az újonnan épített lakások száma. A Régiós átlag 0,96, míg a Mezőkovácsházai járás területén 1000 lakosra mindössze 0,1 lakásépítés jut. A nem lakott lakások száma 3 167 darab.

1.2.3 TERÜLETI IDENTITÁS, CIVIL KAPCSOLATOK

2013-as adatok szerint 169 darab civil szervezet van regisztrálva a járás területén. Minden településen működik civil szervezet, amelyek többsége valamilyen módon együttműködik helyi önkormányzattal, vállalkozásokkal illetve a más településen működő hasonló szervezetekkel.

Az elmúlt években a szabadidő, hobbi tevékenységet gyakorló szervezetek száma nőtt a leginkább, azonban a az oktatás, kultúra területén is jelentős számú civil szervezetet találunk. Az oktatásban elsősorban az iskolai munkát segítő alapítványokkal találkozhatunk. A kultúra területén egy-egy amatőr művészeti csoport köré szerveződnek szervezetek. A közbiztonság megszilárdítása érdekében a legtöbb településen létrehoztak polgárőr szervezetet, amik együttműködnek a rendőrséggel. A szociális, egészségügyi szférában találhatunk nagycsaládos egyesületeket néhány mozgáskorlátozott csoportot és vöröskereszt alapszervezetet Ezek a szervezetek az önkormányzatokkal együttműködve nagyban hozzá tudnak járulni a szociális feladatellátás javulásához.

A kultúra területén a legjellemzőbb a hagyományörzéshez kapcsolódó események. Szinte mindegyik településen van olyan falunap, megemlékezés, ahol szerepet kapnak a hagyományörzéssel kapcsolatos tevékenységek.

Jellemző a területre nemzetiségi hagyományörző rendezvények megtartása: Ilyen pl. a Szerb és román nyelvű kulturális napok megszervezése Battonyán.

Több amatőr művészeti csoport tevékenykedik a járáshoz tartozó településeken, legnagyobb számban hímző, díszítőművészeti munkákkal találkozhatunk.

Gazdag a települések helytörténeti gyűjteménye. Jelentősebb gyűjtemény található: Dombegyháza, Kevermes, Battonya és Mezőkovácsháza településeken. (Mezőkovácsházán 1200 írásos dokumentum és 373 tárgyi emlék található). Battonyán működik a Molnár C. Pál Emlékház.

A térségben működő országos, nemzetközi hírnévvel rendelkező amatőr művészeti csoportok:

- Díszítőművészeti szakkör - Mezőkovácsháza
- Tavaszi Táncgyűttes - Medgyesegyháza
- Szerb, román hagyományörző néptánc együttesek - Battonya
- Szerb zenekar – Battonya

A közművelődési intézmények körében a községi szintű művelődési házak, könyvtárak jelentős részének állaga elavult, a berendezés régi, a technikai felszerelés korszerűtlen. Az intézmények zömében az önkormányzati támogatás a működési feltételek biztosításához elég, kistelepüléseken részfoglalkozású munkatársat alkalmaznak, több helyen ez sincs. A tartalmi tevékenységek végzéséhez a legtöbb esetben pályázati úton és szponzorok révén szereznek a közművelődésben tevékenykedők anyagi támogatást.

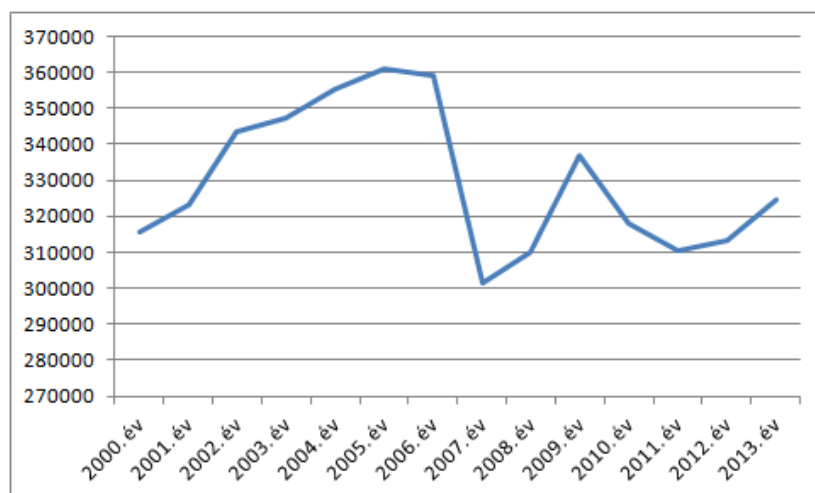
1.2.4 KULTURÁLIS ADOTTSÁGOK, ÉRTÉKEK

A kulturális adottságok részeként a járás természeti adottságai részletesen szerepelnek az 1.5.3. Védett természeti értékek, területek fejezetben, míg az épített környezet és örökségvédelem az 1.7. fejezetben szerepel.

1.3 HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

12. táblázat – Orvosi ellátás (Forrás: KSG)				
Év	Működő házi orvosok száma	Működő házi gyermekorvosok száma	A házi orvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak összesen	A házi gyermekorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak összesen
Almáskamarás	1		8859	
Battonya	3	1	35504	4485
Dombegyház	2		21348	
Dombiratos	1		4440	
Kaszaper	1		17796	
Kevermes	2		19410	
Kisdombegyház	1		5285	
Kunágota	2		26798	
Magyarbánhegyes	1		21063	
Magyardombegyház	1		1735	
Medgyesbodzás	1		8638	
Medgyesegyháza	1	1	27655	6668
Mezőhegyes	2	1	35897	6846
Mezőkovácsháza	4	1	56778	11477
Nagybánhegyes	1		8624	
Nagykamarás	1		11585	
Pusztatottlaka				
Végegyháza	1		13433	

Szinte mindegyik településen van működő házi orvosi szolgálat. Gyermekorvosi szolgálat 4 településen működik: Battonya, Medgyesegyháza, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza. A házi orvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma 2013-ban 324 ezer fő felett volt és alapvetően növekszik ez a szám.

30. ábra - házi orvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak száma

A jelenleg hatályos társulási megállapodás szerint a kistérségben az alábbi szociális szolgáltatások biztosítása történik:

- jelzőrendszeres segítségnyújtás,
- közösségi ellátás (szenvédélybetegek részére)
- támogató szolgáltatás.

Ezen felül a Társulás feladatot vállal fel:

- a közoktatás,

- b) az egészségügyi alapellátás,
- c) és a belső ellenőrzés területein.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást a Dél - Békési Kistérség Többcélú Társulásának 2007. szeptemberben hatályba lépő megállapodása szerint, Medgyesegyháza szakmai központként a Dél - Békési Kistérség valamennyi településére, így Almáskamarás, Battonya, Dombegyháza, Dombiratos, Kaszaper, Kevermes, Kisdombegyház, Kunágota, Magyarbánhegyes, Magyardombegyház, Medgyesbodzás, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Nagybánhegyes, Nagykovács, Pusztatölke, Végegyháza településekre kiterjedően biztosítja a szociális alapszolgáltatást az alábbi ellátási térképvázlat szerint.

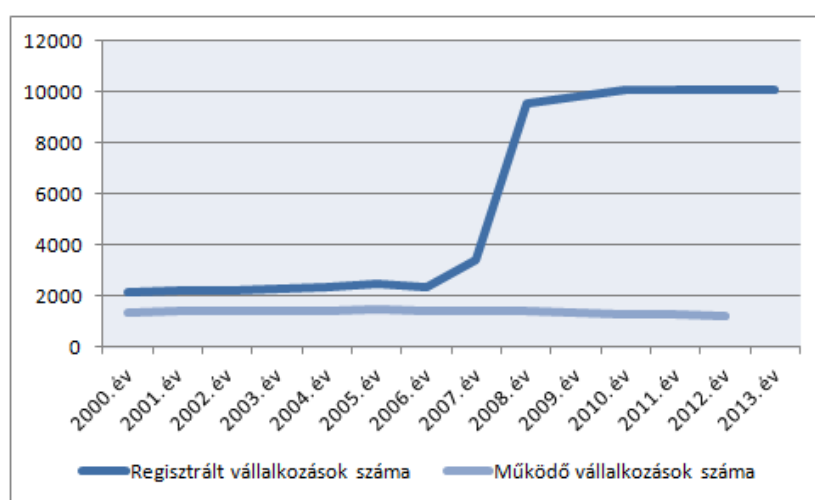
Tartós bentlakást biztosító Idősek otthona működik Mezőkovácsházán 189 fős kapacitással, Kevermesen 72 fős kapacitással, Kunágotán 24 fős kapacitással, Magyarbánhegyesen 120 fős kapacitással, Medgyesegyházán 30 fős kapacitással, Mezőhegyesen 30 fős kapacitással

1 A TÉRSÉG GAZDASÁGA

1.4.1 A TÉRSÉG GAZDASÁGÁNAK FŐBB STATISZTIKAI MUTATÓI

1.2.4.1 Működő és regisztrált vállalkozások

A Mezőkovácsházai járás területén alapvetően mezőgazdasági termelés, illetve ehhez kapcsolódó feldolgozó ipari termelés a meghatározó. A helyi adottságok kedveznek a Mezőgazdasági termelésnek. A szántóterületek átlagos aranykorona-értéke hektáronként 37,5 AK. Ipari termelés a rendszerváltás előtt sem volt meghatározó. A helyi vállalkozásokat nagyban nehezíti a területre jellemző tőkeszegénység, ami akadályozza vállalkozások beindítását, illetve a meglévő vállalkozások modernizációját. Megoldást jelenthet külső tőke bevonása, azonban a földrajzi elhelyezkedés, a megközelíthetőség nem kedvez a tőkeerős vállalkozások letelepedésének, ami sajnos nemcsak a Járásra, hanem a megyére is jellemző.

31. ábra - Vállalkozások száma

(Forrás: KSH)

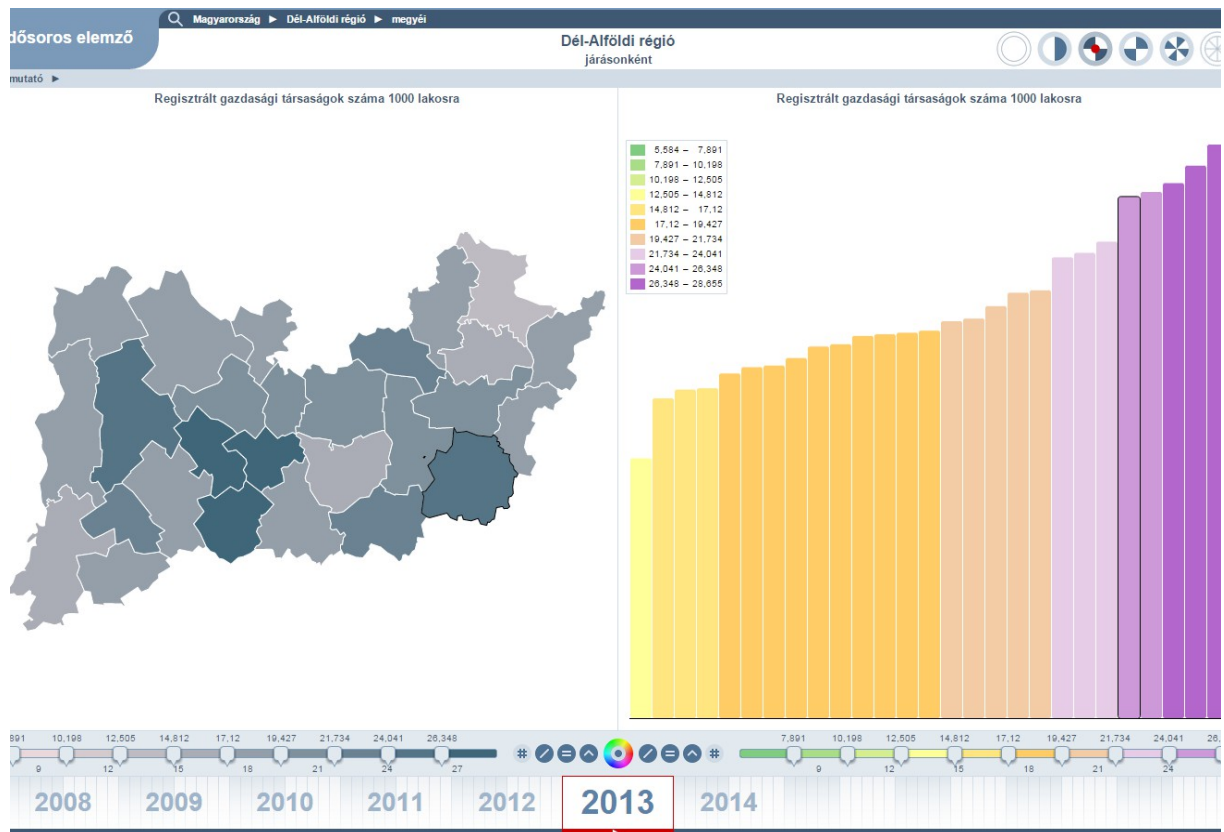
Az ábrán a legszembetűnőbb, hogy a regisztrált vállalkozások⁴ számában 2008-ban egy hatalmas ugrás következett. Ennek oka, hogy 2008-at követően kötelező az őstermelők regisztrációja, ami viszont erőteljesen megdobta a statisztikát. Mindentől függetlenül azt láthatjuk, hogy lassú mértékben, de folyamatosan emelkedik a regisztrált vállalkozások száma. A működő vállalkozások⁵ száma az elmúlt időszakban kismértékben csökkent.

Regionális összevetésben a Mezőkovácsházai járás nem teljesít rosszul, ha a regisztrált vállalkozásokat vizsgáljuk. Az eredmények ismertetéséhez azonban jó tudni, hogy a regisztrált vállalkozásokon belül a Mezőkovácsházai járásban felül reprezentáltak a mezőgazdasági őstermelők. A regisztrált vállalkozásokon belül a társas vállalkozások aránya 6% alatti, ami a nagyon sok mezőgazdaságban tevékenykedő őstermelőnek köszönhető. Nem meglepő módon a működő vállalkozásoknak nagytöbbsége a járás központjában, Mezőkovácsházán működik, de jelentősebb számban találhatóak vállalkozások Battonyán és

4 Regisztrált gazdasági szervezet a megfigyelés időpontjában az adminisztratív nyilvántartások szerint jogilag létező egység, azaz adószámmal rendelkező gazdasági szervezet, beleértve az adott időpontban csőd-, felszámolási és végelszámolási eljárás alatt állókat is.

5 Egy adott évben működő vállalkozásnak tekintünk egy vállalkozást, ha az év folyamán volt árbevétele, vagy foglalkoztatottja.

Medgyesházán. A működő vállalkozások 94%-a 10 fő alatti foglalkoztató, 3%-a 10-19 főt foglalkoztat, és nagyjából 30 darab olyan vállalkozás van, ahol több mint 20 főt foglalkoztatnak.

32. ábra - Regisztrált gazdasági társaságok száma 1000 lakosra
(Forrás: TEIR)

13. táblázat - Regisztrált vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágazatokban

Forrás: KSH (2011)

Nemzetgazdasági ágazat	Almáskamarás	Battonya	Dombegyház	Dombiratos	Kaszaper	Kevermes	Kisdombegyház	Kunágota	Magyarbánhegyes	Magyardombegyház	Medgyesbodzás	Medgyesegyháza	Mezőhegyes	Mezőkovácsháza	Nagybánhegyes	Nagykamarás	Pusztaszentlőrinc	Vétegyháza	Összesen (ágazatonként)	Összesen (áll. %-ban)
<i>mezőgazdaság</i>	175	931	486	194	358	463	95	749	698	42	233	1036	403	1001	584	471	110	211	8240	83,1%
<i>feldolgozóipar</i>	1	7	4	-	2	3	1	4	4	-	1	6	20	19	1	1	2	2	78	0,8%
<i>építőipar</i>	-	14	4	-	8	8	1	8	3	1	-	11	15	26	1	5	1	3	109	1,1%
<i>kereskedelem, gépjárműjavítás</i>	8	68	23	1	25	19	2	22	22	3	9	44	64	114	12	15	8	13	472	4,8%
<i>szállítás, raktározás</i>	-	7	4	1	2	1	-	1	2	1	-	2	12	12	3	3	1	-	52	0,5%
<i>szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás</i>	-	26	4	3	6	7	3	9	8	-	6	13	14	35	9	3	2	4	152	1,5%
<i>információ, kommunikáció</i>	-	9	2	-	1	1	-	1	1	-	1	4	8	11	1	-	-	1	41	0,4%
<i>pénzügyi, biztosítási</i>	3	13	-	-	3	5	-	5	3	-	-	6	10	30	-	-	-	3	81	0,8%
<i>ingatlanügyletek</i>	2	49	17	2	20	38	-	11	4	-	10	20	34	71	5	8	5	5	301	3,0%
<i>tudományos, műszaki tevékenység</i>	2	22	2	2	9	9	1	8	5	-	1	11	26	45	4	2	1	2	152	1,5%
<i>adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység</i>	-	10	4	1	4	1	-	3	1	-	2	12	25	25	4	1	4	3	100	1,0%
<i>Oktatás</i>	-	6	1	-	-	2	-	1	2	-	1	8	12	13	2	1	-	1	50	0,5%
<i>humán-egészségügyi, szociális ellátás</i>	-	4	2	-	2	2	-	5	3	-	1	5	7	13	1	-	2	3	50	0,5%
<i>művészet, szórakoztatás, szabadidő</i>	-	5	2	-	-	3	-	3	4			2	8	12	2	-	-	1	42	0,4%
Összesen (településenként)	191	1171	555	204	440	562	103	830	760	47	265	1180	658	1427	629	510	136	252	9920	100%

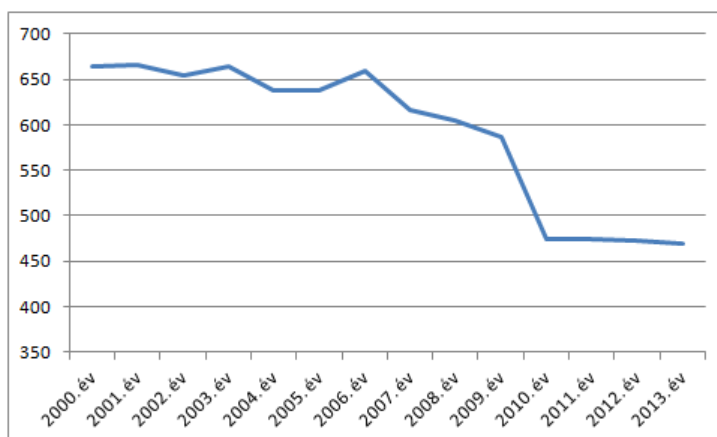
14. táblázat - Működőt vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágazatokban

Forrás: KSH (2011)

Nemzetgazdasági ágazat	Almáskamarás	Battonya	Dombegyház	Dombiratos	Kaszaper	Kevermes	Kisdombegyház	Kunágota	Magyarbánhegyes	Magyardombegyház	Medgyesbodzás	Medgyesegyháza	Mezőhegyes	Mezőkovácsháza	Nagybánhegyes	Nagykamarás	Pusztaszentlaka	Végyegyháza	Összesen (ágazatonként)	Összesen (áll. %-ban)
<i>mezőgazdaság</i>	1	26	13	3	10	6	1	9	9	-	7	27	27	25	11	9	5	2	191	18,1%
<i>feldolgozóipar</i>	-	6	3		2	2	1	2	3	-	1	6	14	17	1	-	1	2	61	5,8%
<i>építőipar</i>	-	10	3		5	7	1	2	2	-	-	8	14	19	-	1	1	3	76	7,2%
<i>kereskedelem, gépjárműjavítás</i>	5	52	17	1	17	15	1	16	13	1	7	29	49	90	8	10	7	9	347	33,0%
<i>szállítás, raktározás</i>	-	5	4	1	2	1	-	1	2	1	-	2	6	12	2	1	1	-	41	3,9%
<i>szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás</i>	-	22	3	2	7	4	3	9	7	-	5	9	8	29	7	2	1	3	121	11,5%
<i>információ, kommunikáció</i>	-	6	1	-	1	-	-	1	1	-	1	4	6	8	1	-	-	1	31	2,9%
<i>pénzügyi, biztosítási</i>	-	9	-	-	-	3	-	1	2	-	-	3	8	24	-	-	-	-	50	4,7%
<i>ingatlanügyletek</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-		2	10	1	-	3	-	19	1,8%
<i>tudományos, műszaki tevékenység</i>	-	16	2	1	5	8	1	5	5	-	1	7	21	38	2	1	1	2	116	11,0%
Összesen (településenként)	6	155	46	8	49	46	8	46	44	2	22	95	155	272	33	24	20	22	1053	100%

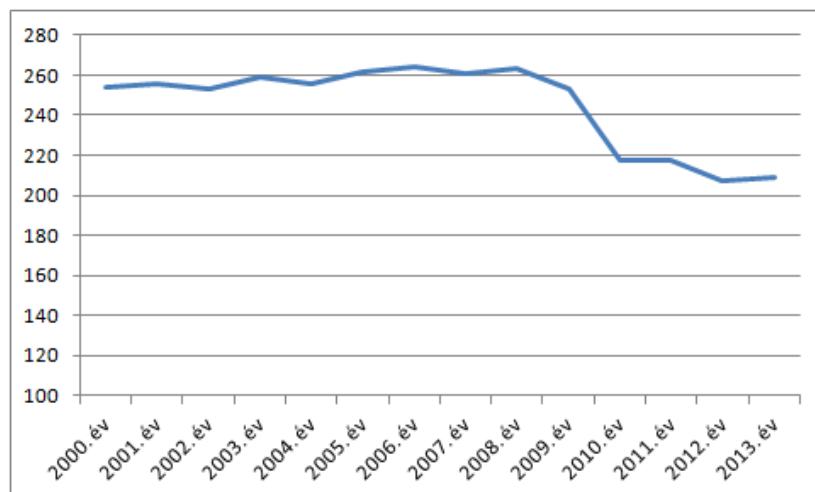
A regisztrált vállalkozások között 83% a részesedése a mezőgazdasági ágazatnak. Ennek oka, hogy az őstermelők száma kifejezetten magas a Mezőkovácsházai járásban. A működő vállalkozások esetében a mezőgazdaság aránya 18%. A legnagyobb részesedése a kereskedelmi ágazatnak van, ami a működő vállalkozásoknak a harmadát adja. 10% körüli részesedéssel rendelkezik az építőipar, vendéglátás.

1.2.4.2 Kereskedelem, vendéglátás

33. ábra - Kiskereskedelmi üzletek száma
(Forrás KSH)

A kereskedelmi üzletek száma 2013-as adatok alapján 469 darab. Sajnos hosszabb ideje megfigyelhető, hogy csökken a kereskedelmi szolgáltatásokat nyújtó üzletek száma. 2006-ban még 660 darab kereskedelmi üzlet volt a Mezőkovácsházai járás területén, mostanra ez a szám 29%-kal csökkent. A Dél-Alföldi régión belül ezzel az eredménnyel a Mezőkovácsházai járás az alsó harmadban helyezkedik el.

34. ábra - Vendéglátóhelyek száma
(Forrás KSH)

A vendéglátóhelyek száma 2013-ban 209 darab volt. 2009-ben egy erőteljesebb csökkenés figyelhető meg, ami nagyrészt a gazdasági válság begyűrűzésével magyarázható. A legtöbb vendéglátóhely Battonyán, illetve Mezőkovácsházán található.

A turizmus szerepe a Mezőkovácsházai járásban elhanyagolható. Kereskedelmi szálláshely Battonyán, Mezőhegyesen, illetve Nagybánhegyesen található nagyobb mértékben. A térségi gazdaság külső kapcsolatrendszere

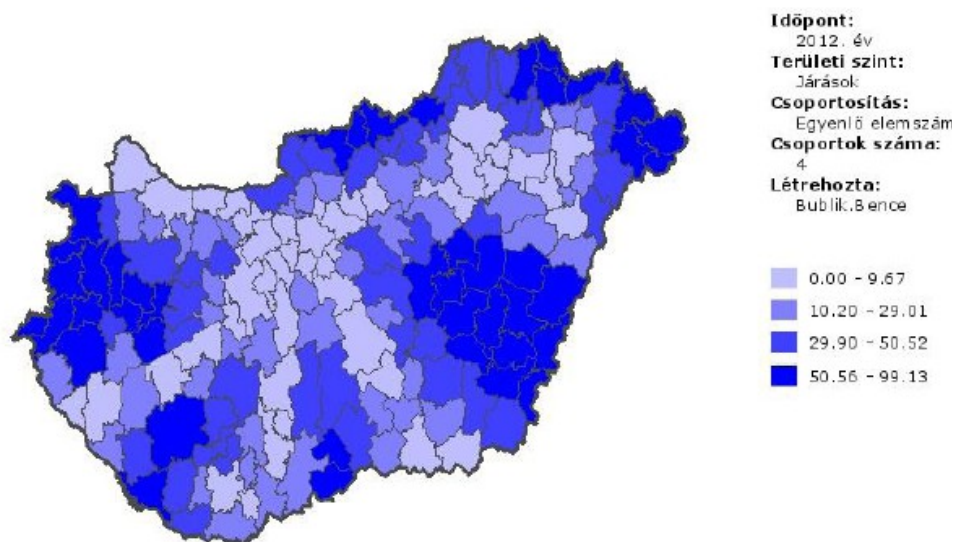
1.2.4.3 Földrajzi elhelyezkedés

A Mezőkovácsházai kistérség a Dél-alföldi régió 25 kistérségének egyike volt, melynek régiós sajátosságai között kell megemlítenünk a települések viszonylag magas számát, valamint azt is, hogy három, közel azonos méretű város található a térségben. A járás Békés megye déli részén helyezkedik el. A járás keleti irányból Romániával határos, déli irányból a Makói, nyugatról az Orosházi, északról pedig a Békéscsabai, illetve Gyulai járás határolja.

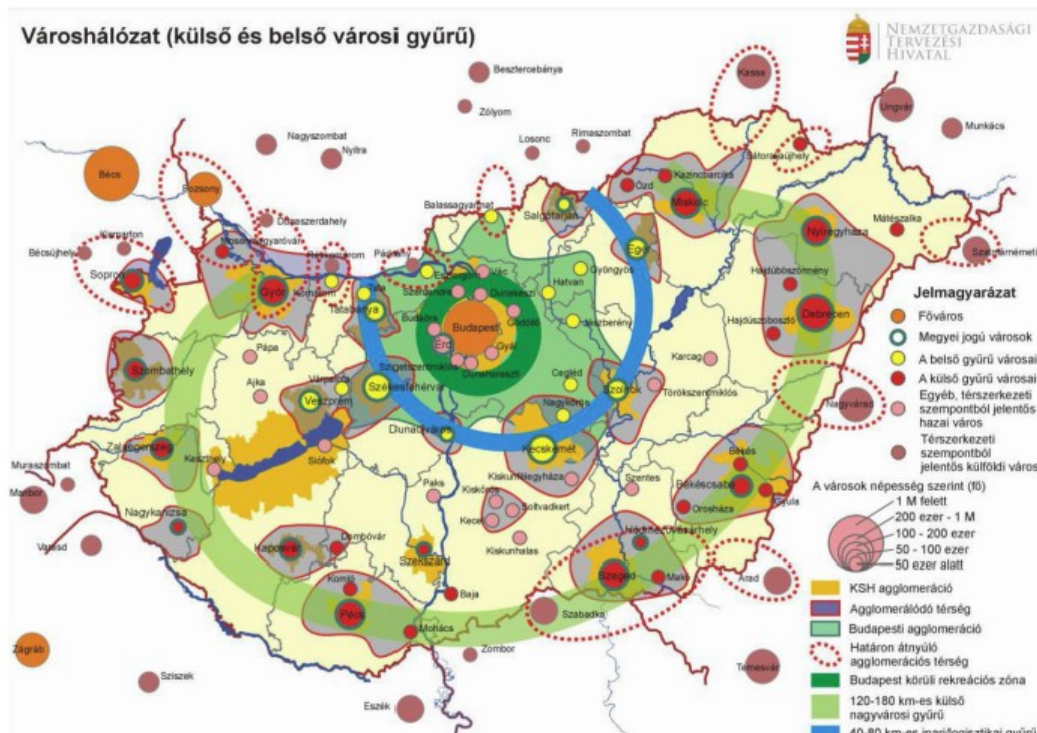
A Mezőkovácsházai járás alapvetően periférikus térség, aminek gyökerei a trianoni határmódosításra vezethetők vissza. A világháború előtt a Nagyvárad-Arad-Temesvár vonal közelében helyezkedett el a terület, azonban a határok lezárta után elvesztette gazdasági, kulturális kapcsolatát a Romániához csatolt területekkel.

A járás nem rendelkezik sem nemzetközi, sem főútvonallal, területén kizárólag alsórendű útvonalak találhatók. Gyakoriak a földutak és a leromlott állapotú burkolattal ellátott utak. A térség fekvésének, valamint az utak minőségének és állapotának is köszönhetően a főváros elérése Mezőkovácsházáról közúton mintegy három órát igényel.

A járásban a vasúti közlekedés több vonalon is folyik. A Mezőtúr – Mezőhegyes vonal a kistérség nyugati területeit köti össze az északabbra fekvő településekkel, míg a Békéscsaba – Mezőhegyes vonal északkeleti irányban köti össze a kistérség több települését (Mezőkovácsháza, Magyarbánhegyes, Medgyesegyháza). A közlekedés vasúton is időigényes: Mezőhegyesről Orosházára (35 km) mintegy 50 perc, míg Békéscsabára 1 óra 40-55 perc, attól függően, hogy a rövidebb (57 km-es), vagy hosszabb (70 km-es) útvonalon utazunk – a rövidebb távolság igényli a hosszabb menetidőt.

35. ábra - A legközelebbi gyorsforgalmi csomópontok átlagos közúti távolsága Magyarország járásaiban
(Forrás: TMER (2013))

36. ábra - A városhálózat és az agglomerációs gyűrűk Magyarországon
(Forrás : Országos Fejlesztési Konceptió)

1.2.4.4 Külső gazdasági helyzet

A Dél-Alföldi régió, illetve ezen belül Békés megye szerkezetváltási törekvései ellenére megmaradt elsősorban mezőgazdasági jellegű régió. A GDP-termelést tekintve a Dél-Alföld sajnos nemcsak az EU-átlag, hanem országos átlag alatti teljesítményt mutat, hiszen Magyarország hét régiója közül az ötödik helyen stagnál. A legmagasabb hozzájárulást a GDP-hez a szolgáltatási szektor adja. Ennek ellenére szükség van a régió gazdasági szerkezetének további átalakítására, amely a szolgáltatói/tercier szektor és a tudásalapú gazdasági ágazatok felé mutat.

Békés megye munkaerőpiacát vizsgálva⁶ elmondható, hogy az országos átlaghoz viszonyítva mind az aktivitási arányban (2,5 százalékponttal alacsonyabb), mind a foglalkoztatási ráta tekintetében (3 százalékponttal alacsonyabb), mind a munkanélküliségi rátát (1 százalékponttal magasabb) vizsgálva lemaradást tapasztalhatunk. A megyei rangsort vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a munkanélküliségi ráta és a foglalkoztatási ráta tekintetében Békés megye a középső harmadban helyezkedik el, az aktivitási ráta tekintetében azonban a sereghajtók között szerepel.

A térségből jelentős az elvándorlás. Békés megye lakosságának iskolázottsági szintje szintén kedvezőtlenebb az országos átlagnál. A felsőfokú végzettségűek aránya 30%-kal elmarad az átlagtól és ezzel Békés a megyei rangsor utolsó harmadban helyezkedik el. A legfeljebb alacsonyfokú végzettséggel és a középfokú végzettségű, de érettségivel nem rendelkezők száma alapján a térség elmaradása kevésbé jelentős (4-4 százalékponttal). Az érettségivel rendelkezők aránya több mint 10 százalékponttal alacsonyabb az országos átlaghoz képest, ezzel a hetedik helyen áll a megyei rangsorban.

⁶Háttérdokumentum Békés megye intelligens szakosodási stratégiájának kidolgozásához

A megyében székhellyel rendelkező önálló egyetem nem található, a korábbi gyulai, szarvasi és békéscsabai főiskolák a gödöllői székhelyű Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Karába integrálódva működnek jelenleg. Békéscsabán gazdasági, műszaki és bölcsészettudományi területen, Gyulán egészségügyi területen, Szarvason pedig a környezetgazdálkodás, környezetvédelem, vidékfejlesztés, vízgazdálkodás és agrártudományok területén folytatnak alapképzéseket és felsőfokú szakképzéseket. Békéscsabán és Szarvason az Egyetem gödöllői Gazdaság- és Társadalomtudományi Karával együttműködve mesterképzések is folynak. Doktori képzés, kiemelkedő kutatási tevékenység az intézményekben nincsen, illetve nem jelentős.

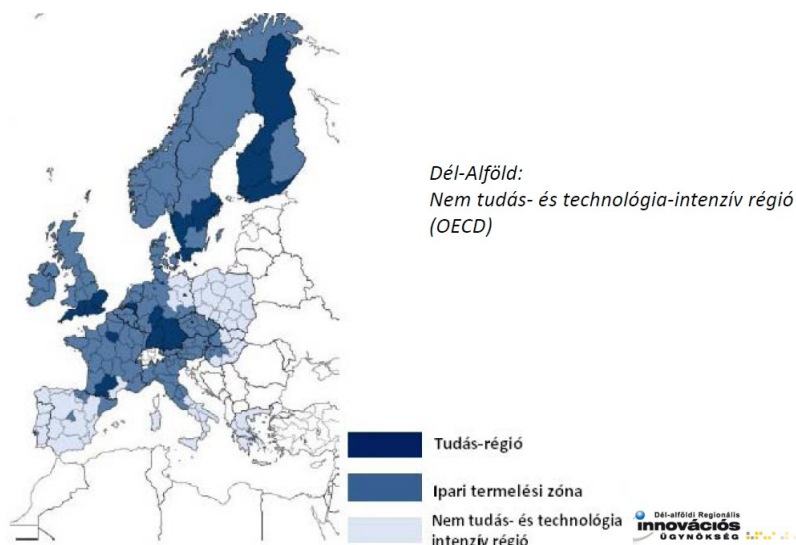
2012-ben a megye GDP-je 575 milliárd forint volt, amellyel Békés megye a 16. helyen szerepelt (hátról a harmadik) a megyék között. A térség 1,595 millió forintos átlagával mindössze Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád megyét előzte meg a képzeletbeli megyei GDP rangsorban. A megye gazdasági szerkezetét vizsgálva megállapítható, hogy a békési agrárágazat közel 17%-os súlya a bruttó hozzáadott értéken belül országos összehasonlításban a legmagasabb érték. Emellett az ipar részaránya (20%) a legalacsonyabbak közé tartozik az országban és mélyen a nemzeti átlag alatt helyezkedik el. Ha nemzetgazdasági ágak szerinti bontást nézünk, a legnagyobb arányban a közigazgatási, oktatási és egészségügyi szolgáltatási szektor (21,3%) részesül a bruttó hozzáadott értékből, ezt követi szorosan a feldolgozóipar (19,5%), majd a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (16,8%), illetve a kereskedelem, vendéglátás, szállítás (16,4%). A megye iparszerkezete kettős, egyrészt fennmaradtak a tradicionális iparágak (élelmiszer-feldolgozóipar, gépipar, nyomdaipar, tégl- és cserépipar, üvegipar), másrészt elvétele, de új iparágaknak is sikerült megerősödniük pl. a háztartási vegyiparnak. Békés megye mind abszolút értékben, mind a GDP-hez viszonyítva rendkívül keveset költ kutatás-fejlesztésre. A 2012-ben mért 1,7 milliárd forintos K+F-ráfordítással a sereghajtók között helyezkedik el Nógrád és Tolna megye társaságában. A K+F ráfordításokat kizárólag a vállalkozási szektor finanszírozta, az államháztartási és a felsőoktatási szektornak nem volt szerepe benne. Ez a 100%-os érték messze magasabb az országos átlagnál (65,6%). A megyében 29 kutatóhelyen mindössze 121 fő kutató dolgozott, amely az összes kutatói létszám (23 837 fő) 0,5%-a. Az innovációs pályázatokból a gyenge K+F kompetenciái miatt a megye rendkívül alacsony mértékben részesült. A Nemzeti Innovációs Hivatal adatai alapján számottevő kutatási tevékenység az agrár- és élelmiszertudományokban, emellett a fémfeldolgozás, gépipar, járműipar területén folyik.

A megye nem igazán vonzó a külföldi tőke számára, amiben nagy szerepet játszik a felvevőpiacok szempontjából nem túl kedvező földrajzi elhelyezkedés, a viszonylag rossz infrastrukturális adottságok, valamint az itteni gazdaság kedvezőtlen szerkezete.

1.2.5 A TÉRSÉG GAZDASÁGI FEJLETTSÉGÉNEK MUTATÓI

1.2.5.1 Régiós fejlettségi mutatók

Az Európai Unió 2020 stratégiája három szempont alapján vizsgálta meg és vetette össze a térségeket: az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés nézőpontjából. Békés megye ez alapján vidékies, nem tudás- és technológia intenzív régió, amely csökkenő lakosságszámmal jellemezhető.

37. ábra - OECD besorolás

(Forrás: Dél-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség)

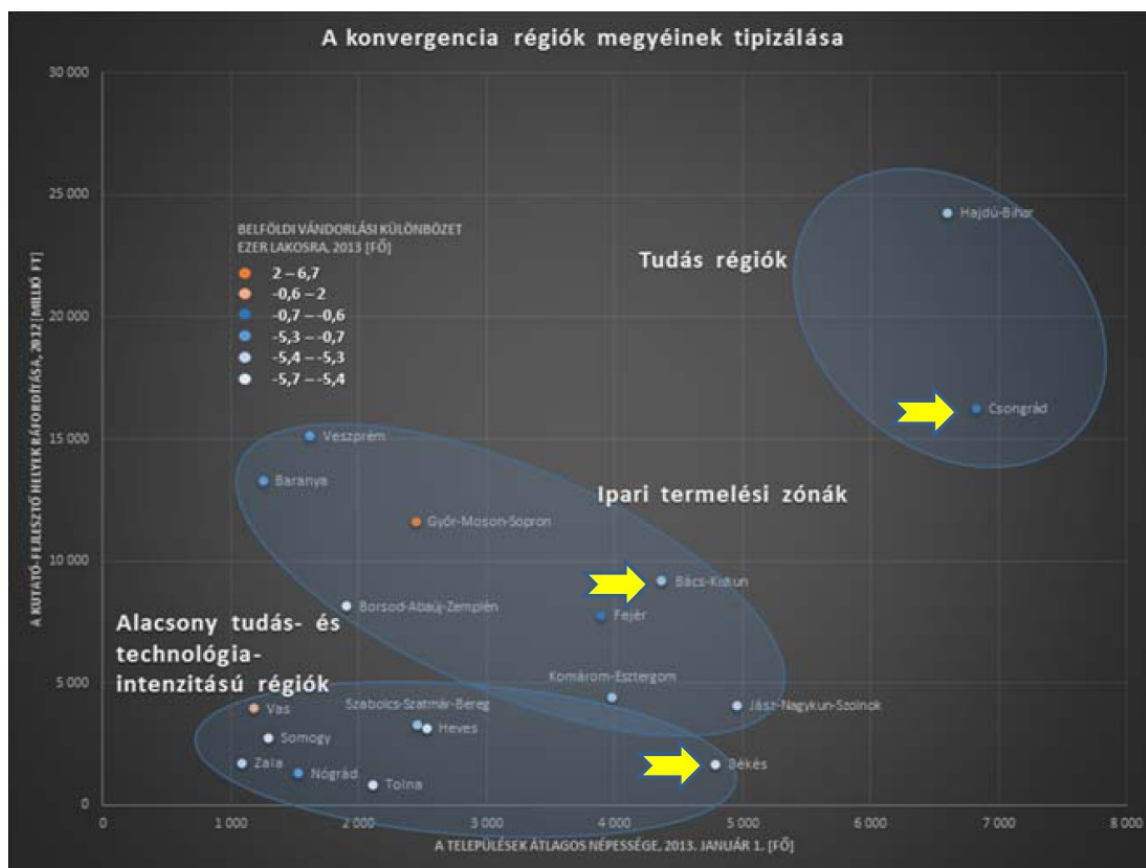
	Csongrád	Bács-Kiskun	Békés	Dél-Alföld
Intelligens növekedés szempontja alapján	Tudás-régió	Ipari termelési zóna	Nem tudás- és technológia intenzív régió	Nem tudás- és technológia intenzív régió
Fenntartható növekedés szempontja alapján	Vidékies, de közel városias régió	Vidékies régió	Vidékies régió	Vidékies régió
Befogadó növekedés szempontja alapján	Növekvő lakosságú régió	Stagnáló lakosságú régió	Csökkenő lakosságú régió	Csökkenő lakosságú régió

Forrás: Dél-alföldi Regionális Innovációs Ügynökség

38. ábra - OECD besorolás

(Forrás: Dél-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség)

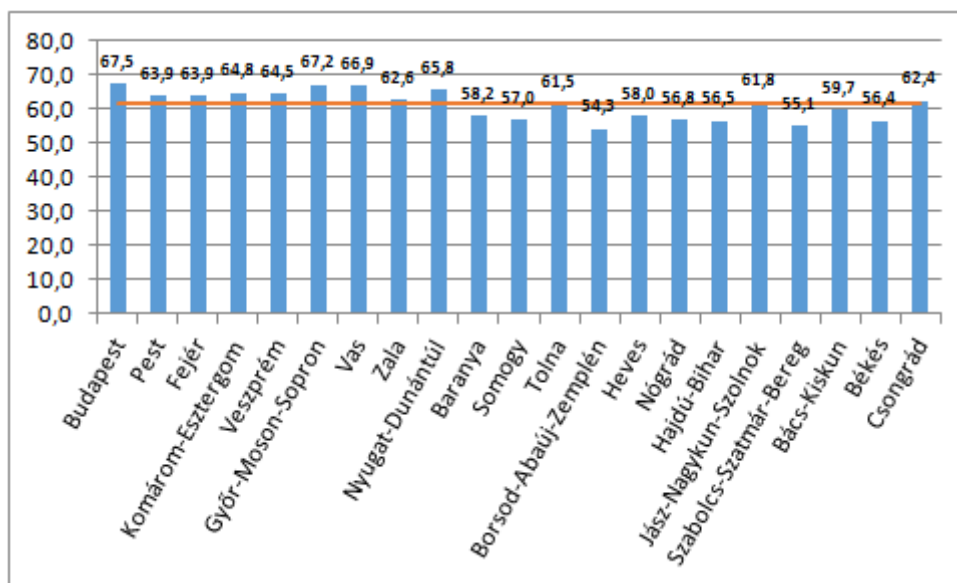
A Dél-Alföldi Régiót alkotó megyék közül Békés megye tekinthető a legelmaradottnak. Ez egyben azt is jelenti, hogy a fő hangsúlynak a megye további leszakadásának megállítása kell hogy legyen, illetve a megye fejlesztési potenciáit felhasználva a versenyképesség erősítésére szükséges.

39. ábra - Konvergencia régió megyéinek tipizálása

(Forrás: Dél-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség)

Békés megye munkaerőpiaci adatait elemezve azt láthatjuk, hogy 2014-es adatok alapján az aktivitási arány tekintetében 4 százalékpontos eltérés tapasztalható az országos értékekhez képest. Ez az érték Békés megyében 63,1 %, ami a 4. Leggyengébb eredmény a megyék között. A Foglalkoztatási ráta 56,4%, ami már 5 százalékponttal alacsonyabb érték, mint az országos átlag. A munkanélküliségi ráta 2014-ben 10,5% volt, ami ugyancsak elmarad az országos értékektől, hiszen az 7,8% volt.

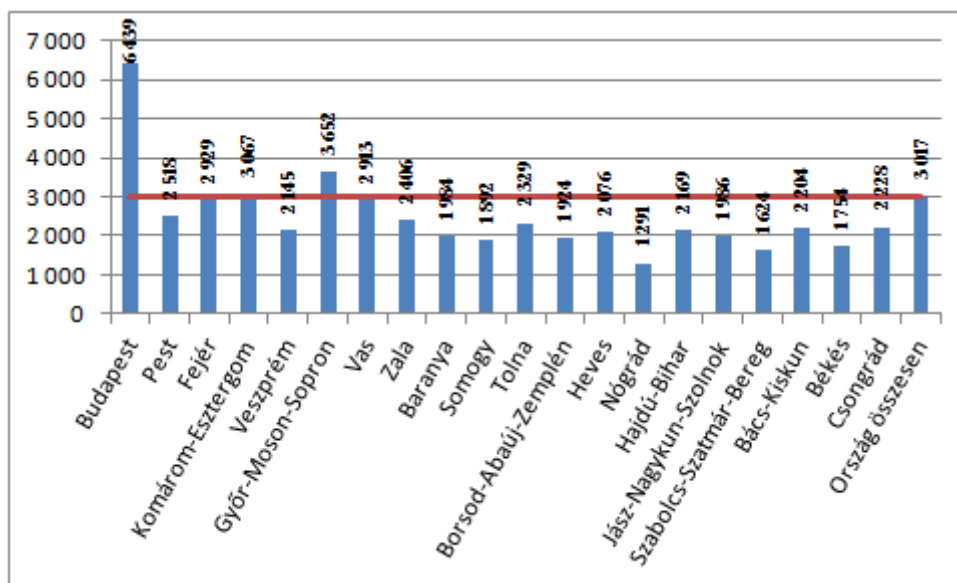
40. ábra – Foglalkoztatási ráta

(Forrás: KSH (2014))

Békés megyében az elvándorlás a 2000 ezres évek közepén volt a legjelentősebb, azonban 2012-óta újra emelkedésnek indult az elvándoroltak száma. Az elvándorlás fokozottan érinti a felsőfokú végzettséggel rendelkezőket fokozottan érinti, ami különösen azért problémás, mert a megye iskolázottsági mutatói eleve elmaradnak az országos adatokhoz képest. Az érettségizettek aránya Békés megyében a népszámlálás adatai alapján a hatodik legalacsonyabb, a diplomásoké pedig a 2. Legalacsonyabb. A legalább középiskolát végzettek aránya 8,4, míg az diplomát szerzetteké 6,1 százalékponttal maradt el az országos átlagtól. Jelenleg Békés megyében nincs olyan egyetem, ami itt rendelkezne székhellyel. Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő nappali képzésben tanulók száma 2014-ben Békés megyében mindössze 647 fő volt.

Békés megye az országos GDP értékéhez alig több mint 2%-kal járul hozzá. 2013-as adatok szerint 626 458 Ft GDP-t termelt Békés megye. Az egy főre jutó GDP tekintetében Békés megye a 18. Helyet foglalja el a megyei rangsorban. A megye GDP-jéhez a legmagasabb hozzájárulást a szolgáltató szektor adja, de a megye a mai napig megőrizte alapvetően mezőgazdasági karakterét. Az országban működő mezőgazdasági és erőgazdálkodási vállalkozások 18%-a található Békés megyében. Országos összehasonlításban Békés megyében a legmagasabb a mezőgazdasági ágazat részaránya a nemzetgazdasági ágazatok közül, míg az ipari szektor tekintetében az egyik legalacsonyabb értékkel rendelkezik Békés megye. Békés megye iparszerkezete lassan változik. Mai napig vezető szerepet az élelmiszer-feldolgozóipar, gépipar, nyomdaipar foglalja el.

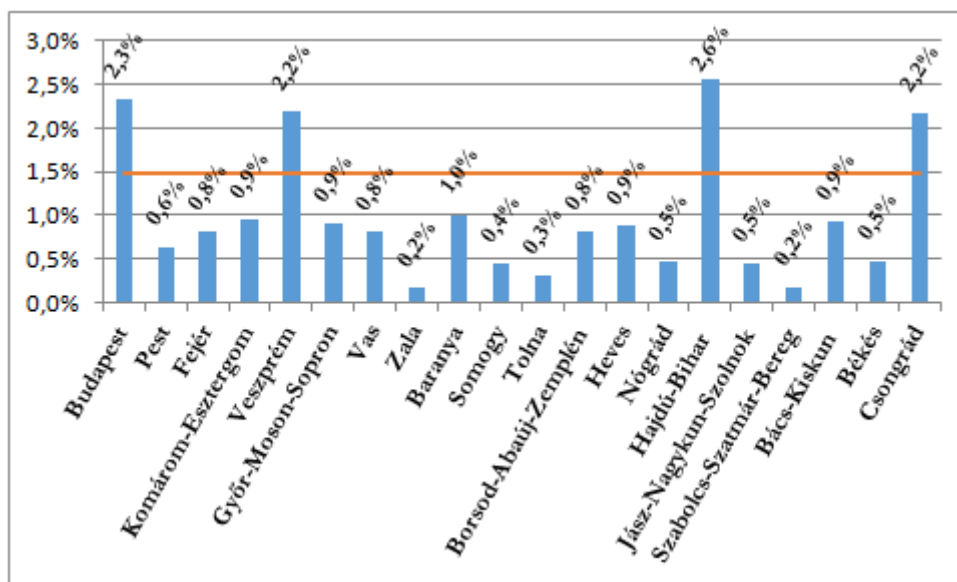

41. ábra - Egy főre jutó bruttó hazai termék

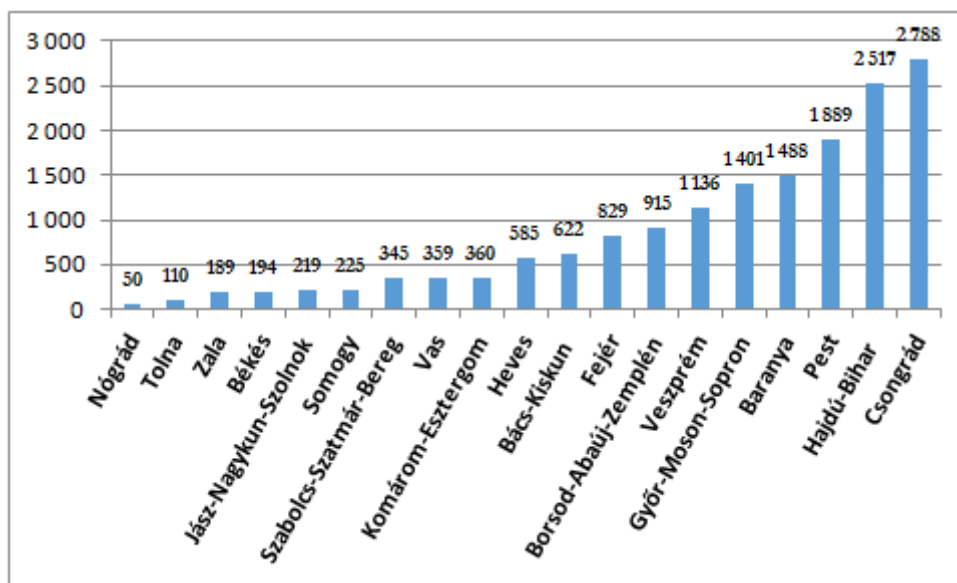
(Forrás: KSH (2013.))

Békés megye mind abszolút értékben, mind a GDP-hez viszonyítva rendkívül keveset költ kutatás-fejlesztésre. A 2014-ben 3 milliárd Ft volt Békés megyében a K+F ráfordítás. Ennek az összegnek a közel fele K+F beruházást jelent. A GDP százalékában mért K+F ráfordítás Békés megyében 0,5%, míg az országos átlag 1,48%. A K+F ráfordításokat kizárólag a vállalati szektor finanszírozta, az államháztartási és a felsőoktatási szektornak nem volt szerepe benne. Békés megyében a kutató-fejlesztő helyek száma 30 darab volt, ahol a ténylegesen kutatással, fejlesztéssel foglalkozók száma 194 fő volt. Ez az adat azt jelenti, hogy a magyarországi összes kutatók 0,5% dolgozik a megye területén.

42. ábra -Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában

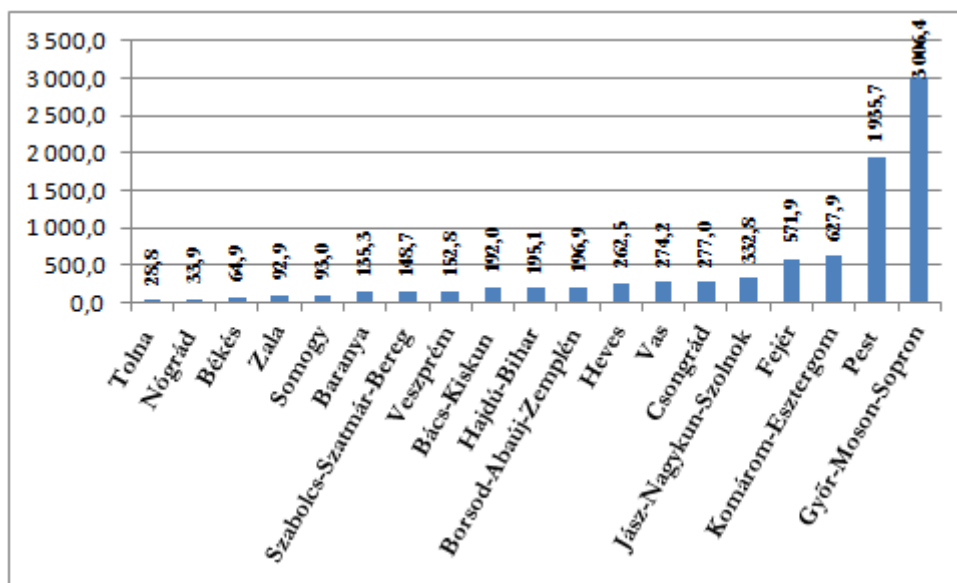
(Forrás: KSH (2013.))

43. ábra - Kutatók, fejlesztők létszáma (Budapest nélkül)

(Forrás: KSH (2014.))

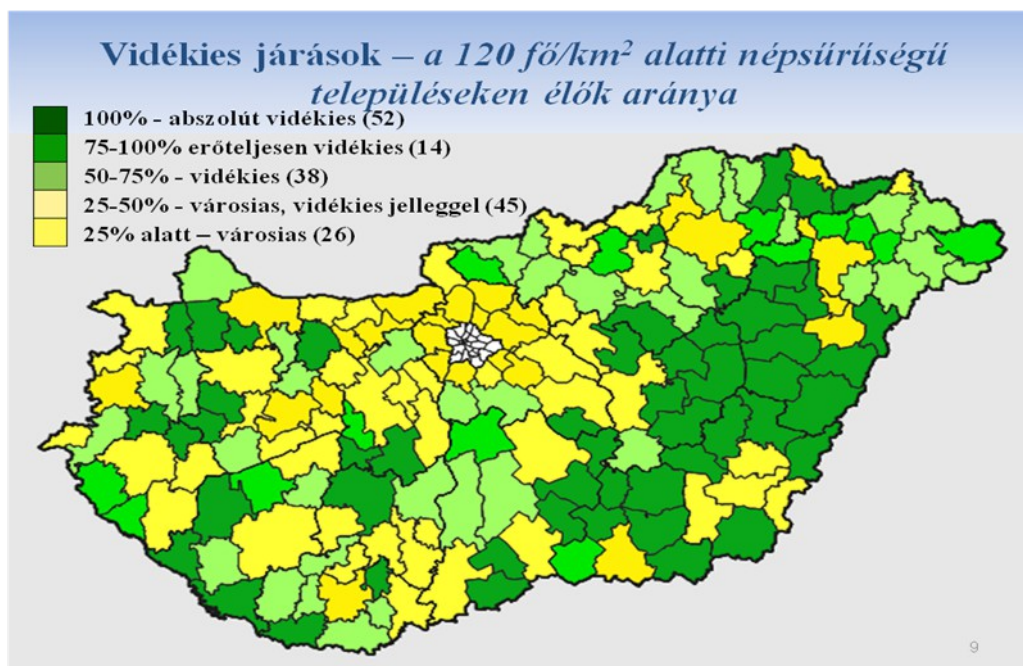
Békés megye a külföldi befektetések tekintetében nem szerepel túl jól. Külföldi érdekltségű vállalkozások száma 2012-ben 190 darab volt Békés megyében. Ezen vállalkozások külföldi tőkéje 65 milliárd Ft. Ez az érték az Észak-Alföldi régiót összes külföldi tőkéjének 10%-a.

44. ábra - Külföldi érdekltségű vállalkozások külföldi tőkéje, milliárd

(Forrás: KSH (2012.))

1.2.5.2 A Mezőkovácsházai járás fejlettségi mutatói

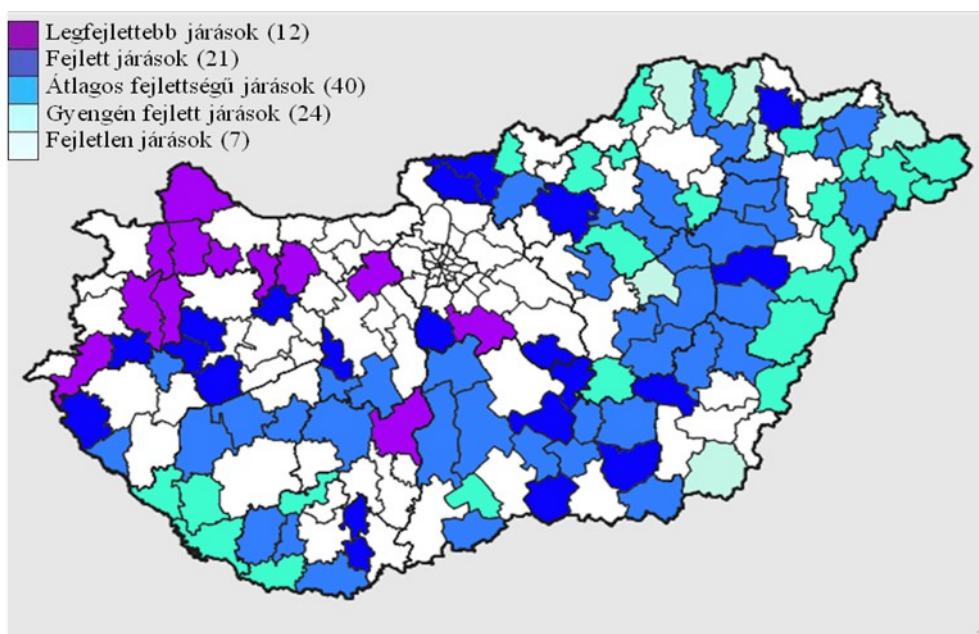

45. ábra - Vidéki járások

(Forrás: Vidéki járások fejlettségének vizsgálata az endogén fejlődés aspektusából c. előadás)

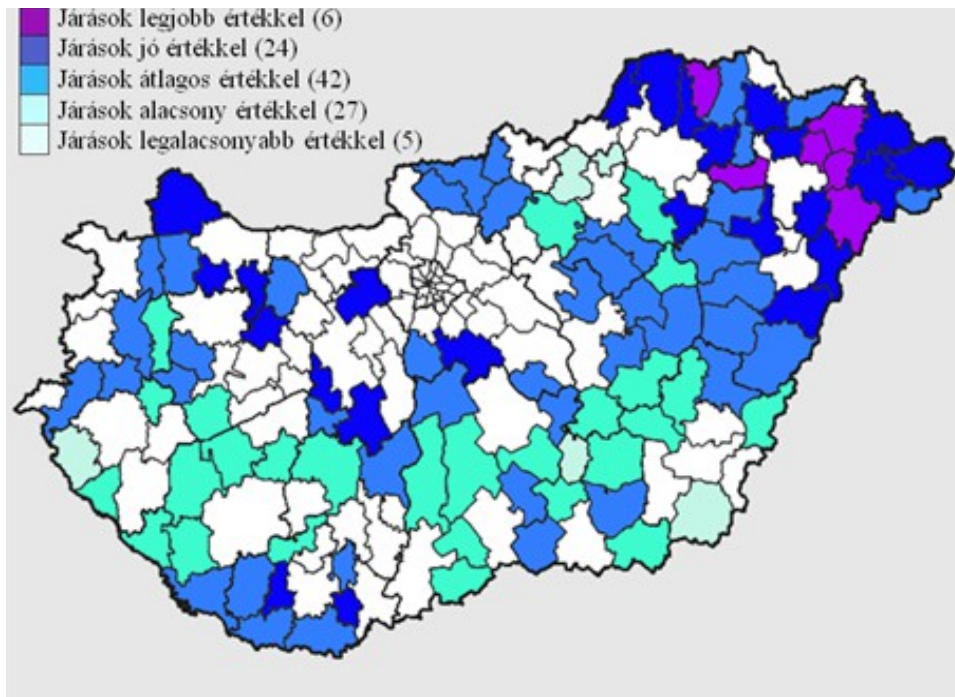
Annak megállapításához, hogy az egyes járások milyen mértékben számítanak vidéki járásnak, azt nézik, hogy mekkora a 120 fő/km²-nél kisebb népsűrűségű településen lakók aránya. Ez alapján a Mezőkovácsházai járás abszolút vidéki járásnak számít.

Termelő/gazdasági tőke

46. ábra - Termelő/gazdasági tőke

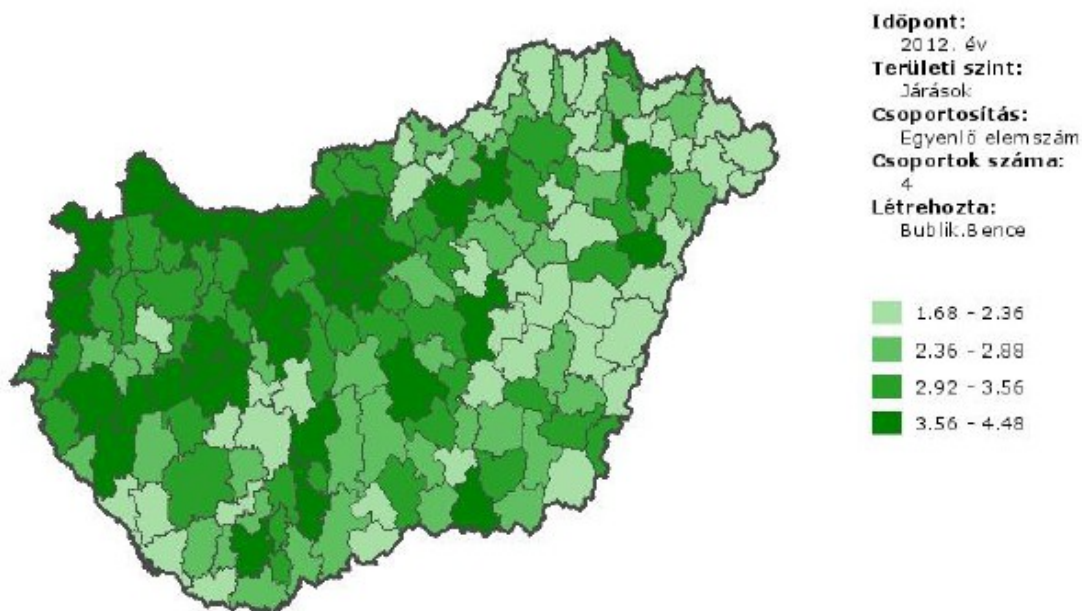
(Forrás: Vidéki járások fejlettségének vizsgálata az endogén fejlődés aspektusából c. előadás)

47. ábra - Humán tőke

(Forrás: Vidéki járások fejlettségének vizsgálata az endogén fejlődés aspektusából c. előadás)

MKIK GVI⁷ a járások fejlettségének vizsgálata céljából kialakított egy olyan járási szintű komplex mutatót (Járási Fejlettség Mutató), amelyet a fejlettséget jelző több gazdasági és társadalmi részmutató aggregálásából létrehozott társadalmi-gazdasági fejlettséget tükrözi.

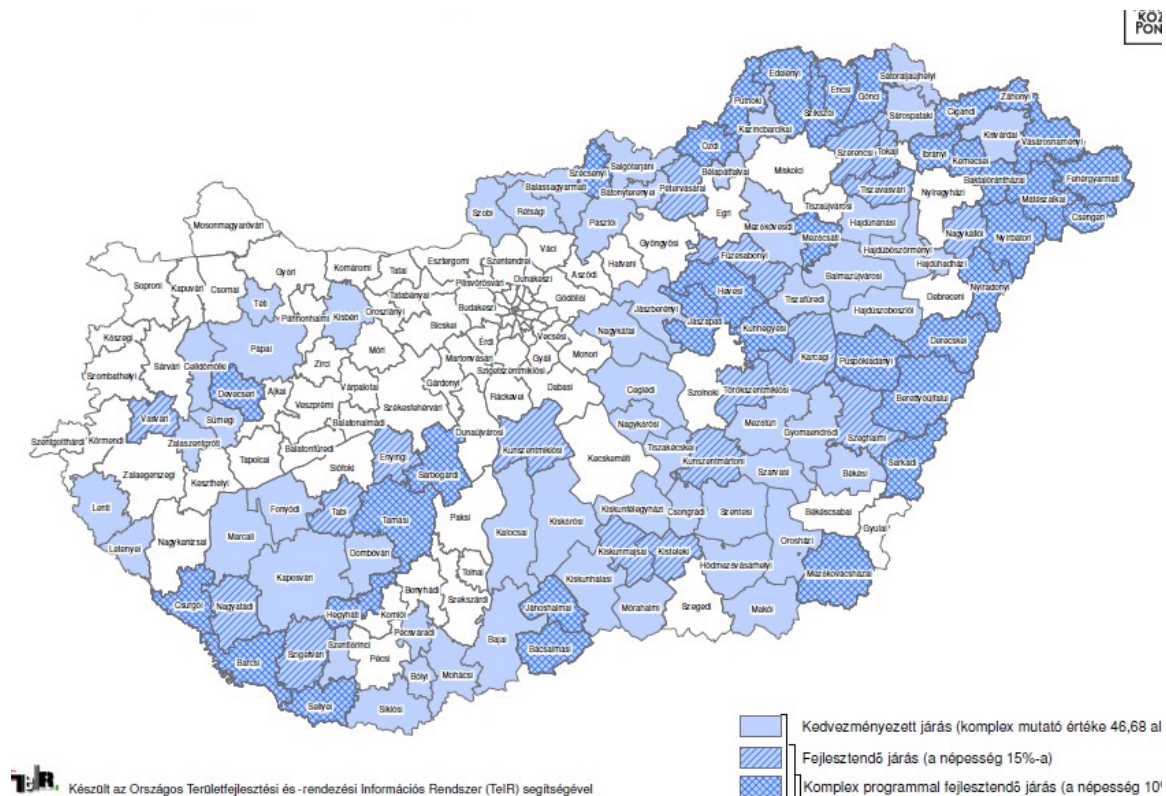
48. ábra - Járási fejlettségi mutató

(Forrás: Vidéki járások fejlettségének vizsgálata az endogén fejlődés aspektusából c. előadás)

A 290/2014. (XI.26.) Kormányrendelet területi fejlettség alapján sorolja be a járásokat. A járások besorolásának egyik eredménye, hogy kijelölésre kerültek az úgynevezett kedvezményezett járások. Ezek azok a területek, amelyek komplex mutatója kisebb, mint az

⁷ http://old.gvi.hu/data/papers/regio_2013_elemzes_140804_.pdf

összes járás komplex mutatójának átlaga. A kedvezményezett járásokon belül megkülönböztettünk fejlesztendő járásokat, illetve komplex programmal fejlesztendő járást. Előbbi járásokban él az ország lakónépességének 15%-a, míg utóbbi járások területén él az ország lakónépességének 10%-a. A létrehozott besorolás szerint 53 kedvezményezett járást határoztak meg, amelyek közül 19 fejlesztendő, és 36 komplex programmal fejlesztendő. Ezek olyan térségek, amik a Európai Unió fejlesztési forrásaiból fokozottan kerülnek támogatásra. A Mezőkovácsházai járás komplex programmal fejlesztendő járásnak számít.

49. ábra - Kedvezményezett járások
(Forrás: TEIR)

1.2.6 TERÜLETI INNOVÁCIÓS POTENCIÁL

A Dél-Alföldi régió GDP-ben mért gazdasági teljesítménye, közepes, azonban K+F potenciái és K+F-re fordított összegek hazai összehasonlításban magasnak mondhatóak. A régió K+F kompetenciái számos tudományterületen igen erősek (pl. fizika, matematika, biológia, kémia, klinikai orvostudomány) és elmondható, hogy az ilyen területekről származó kutatási témák számukat tekintve országos összehasonlításban is felülreprezentáltak. Mindezek mellett az is igaz, hogy a régiót jelentős területi differenciáltság jellemzi. A régióban Csongrád megye szerepe abszolút meghatározó, mellette Bács-Kiskun megye és még inkább Békés megye lemaradásban van.

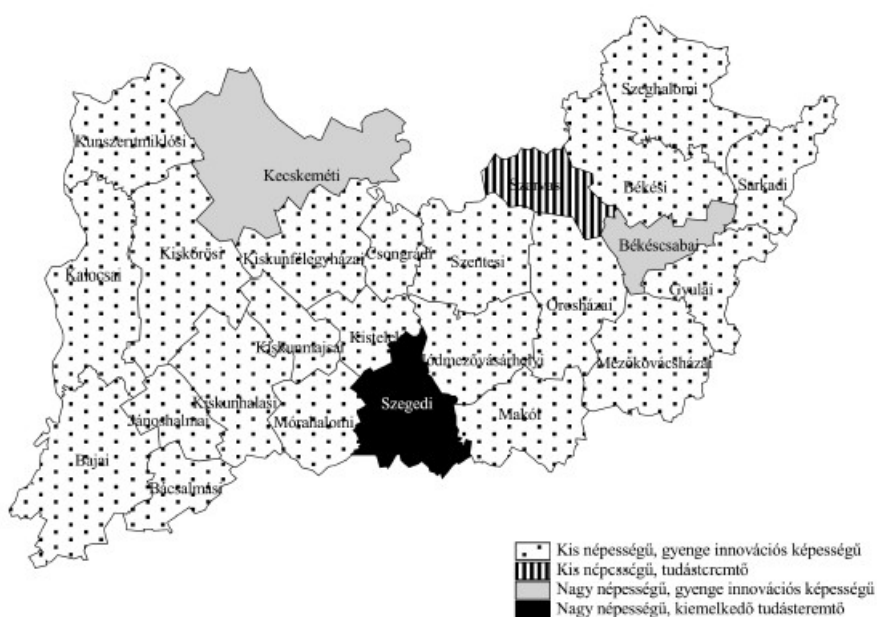
A Dél-Alföldi régióon belüli innovációs képesség differenciáltságát a következőképpen lehet leírni⁸:

⁸ Innovációs képesség, versenyképesség és jólét A Dél-Alföldi régió innovációs képességének elemzése c. tanulmány

- A Dél-Alföldi régió az innovációs képesség tekintetében nem tekinthető valódi egységnek. A régió valójában egyedi sajátosságokkal rendelkező kistérségek halmaza, amelyek nem képeznek egységes rendszert.
- Az eredmények nem utalnak kistérségi határokon átnyúló, erőteljes régió belüli innovációs kapcsolatokra. A relatíve erős innovációs képességgel jellemezhető kistérségek (elsősorban a Szegedi kistérség) szigetszerűen emelkednek ki, azokat nem veszi körbe további jól teljesítő, hozzájuk kapcsolódó kistérségek gyűrűje
- A tudásteremtési teljesítményhez kötődő kapcsolatrendszer is elsősorban kifelé irányul. Ebből a szempontból a „régió legjelentősebb tudásáramlási csomópontja” Budapest.
- A régió innovációs teljesítménye összességében gyenge, de belsőleg erősen differenciált. Elkülönül a Szegedi kistérség, mint „kiemelkedő tudásteremtő térség”, amelynek innovációs képessége országos összehasonlításban is erős.
- Az egyes térségek innovációs teljesítménye jelentős belső differenciáltságot mutat.

Az innovációs rendszer működésének hatékonyságát elemzi az „Innovációs képesség, versenyképesség és jólét” c. tanulmány.⁹ A tanulmány tartalmazza az innovációs képesség számszerűsíthető eredményeit. Ennek méréséhez 43 indikátort használtak, amikből többváltozós statisztikai eljárásokkal 4 alindexet¹⁰ hoztak létre, illetve a kistérségi innovációs képességet bemutató összesített indexet (KIK index). A vizsgált kistérségek méret alapján is csoportosításra kerültek, így Nagy és Kis népességű térségek kerültek meghatározásra. Az elemzés során rangsorolásra kerültek a kistérségek az alindexek, illetve az összesített (KIK) index alapján; az elemzésben szereplő információk a járásrendszerre is érvényesek.

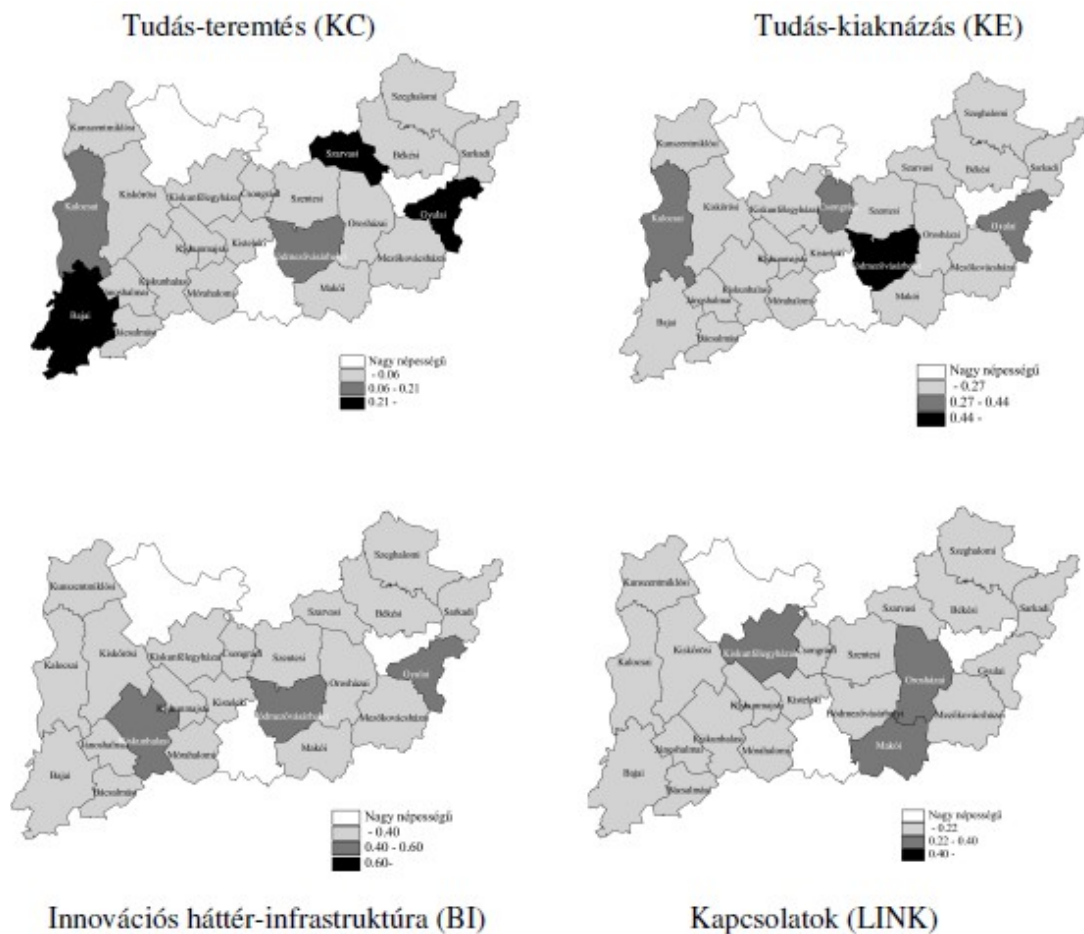
A Mezőkovácsházai járás a Kis népességű, gyenge innovációs képességű területek közé tartozik.

9 <http://www.eco.u-szeged.hu/download.php?docID=5747>

10 KC: Tudás-teremtés alindex, KC: Tudás-teremtés alindex, BI: Innovációs háttérinfrastruktúra alindex, LINK: Kapcsolatok alindexe

50. ábra - Kistérség-típusok a Dél-Alföldi régióban

51. ábra - Kis népességű kistérségek alindexenkénti teljesítménye

A Mezőkovácsházai járás átlag alatti értéket mutat minden vizsgált mutató esetében. Átlaghoz közeli eredmények mutathatóak ki a feldolgozóiparban keletkező innováció esetében, illetve a Kreatív munkaerő és kulturálódást lehetőség mutató faktoroknál. A fejlesztési politika meghatározásánál érdemes figyelembe venni, hogy az egyes járások esetében milyen területi összefüggések léteznek, adott térségre jellemző innovációs potenciál, miként tud hatással lenni a szomszédos járásokra. Mindezek mellett olyan célzott fejlesztésekre van szükség, amik megfelelnek az adott járás lehetőségeinek.

	KC1	KC2	KE1	KE2	KE3	BI1	BI2	BI3	LINK1	LINK2
Bácsalmási	0,01	0,00	0,14	0,01	0,35	0,20	0,15	0,41	0,05	0,03
Bajai	0,25	0,00	0,26	0,01	0,36	0,40	0,29	0,08	0,06	0,13
Békési	0,00	0,01	0,24	0,05	0,34	0,25	0,20	0,34	0,03	0,05
Csongrádi	0,00	0,00	0,21	0,02	0,65	0,44	0,19	0,17	0,12	0,02
Gyulai	0,30	0,02	0,33	0,07	0,21	0,52	0,10	0,43	0,03	0,13
Hódmezővásárhelyi	0,08	0,03	0,37	0,03	0,76	0,46	0,09	0,40	0,13	0,11
Jánoshalmi	0,00	0,00	0,06	0,00	0,13	0,18	0,11	0,24	0,01	0,03
Kalocsai	0,15	0,02	0,21	0,10	0,44	0,29	0,12	0,15	0,05	0,18
Kiskörösi	0,00	0,00	0,12	0,02	0,35	0,26	0,20	0,45	0,08	0,13
Kiskunfélegyházi	0,00	0,00	0,19	0,01	0,43	0,38	0,18	0,39	0,34	0,12
Kiskunhalasi	0,00	0,00	0,20	0,01	0,43	0,39	0,30	0,39	0,09	0,07
Kiskunmajsai	0,00	0,01	0,12	0,03	0,20	0,20	0,22	0,12	0,08	0,05
Kisteleki	0,00	0,00	0,13	0,02	0,49	0,17	0,20	0,73	0,11	0,05
Kunszentmiklósi	0,00	0,00	0,20	0,00	0,58	0,19	0,27	0,34	0,24	0,03
Makói	0,00	0,00	0,11	0,00	0,37	0,26	0,16	0,57	0,44	0,03
Mezőkovácsházi	0,00	0,00	0,11	0,04	0,04	0,16	0,21	0,28	0,05	0,02
Mórahalmi	0,00	0,01	0,13	0,01	0,62	0,20	0,18	0,44	0,01	0,02
Orosházi	0,00	0,00	0,15	0,03	0,50	0,30	0,18	0,33	0,33	0,03
Sarkadi	0,00	0,00	0,07	0,00	0,42	0,14	0,39	0,39	0,04	0,02
Szarvasi	0,55	0,11	0,16	0,21	0,20	0,38	0,24	0,12	0,06	0,02
Szeghalomi	0,00	0,00	0,12	0,00	0,32	0,14	0,10	0,57	0,15	0,01
Szentesi	0,00	0,00	0,19	0,08	0,50	0,39	0,18	0,34	0,15	0,07

Megjegyzés: A faktor-értékek 0 és 1 között változhatnak. Kivastagítva a 0,5 feletti (relatív jó) értékek. KC1 – Tudásteremtő intézmények faktora, KC2 – Államháztartás K+F aktivitása faktor, KE1 – Tudás-intenzív vállalati aktivitás faktora, KE2 – Vállalati K+F aktivitás faktora, KE3 – Csúcstechnológiai feldolgozóipar faktora, BI1 – Kreatív munkaerő jelenléte faktor, BI2 – Kulturálódási lehetőség faktora, BI3 – Vállalkozói aktivitás faktora, LINK1 – Kifelé irányultság faktora, LINK2 – Kapcsolati portfólió faktora.

52. ábra - A kis népesség térségek faktoronkénti teljesítménye

1.2.7 GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

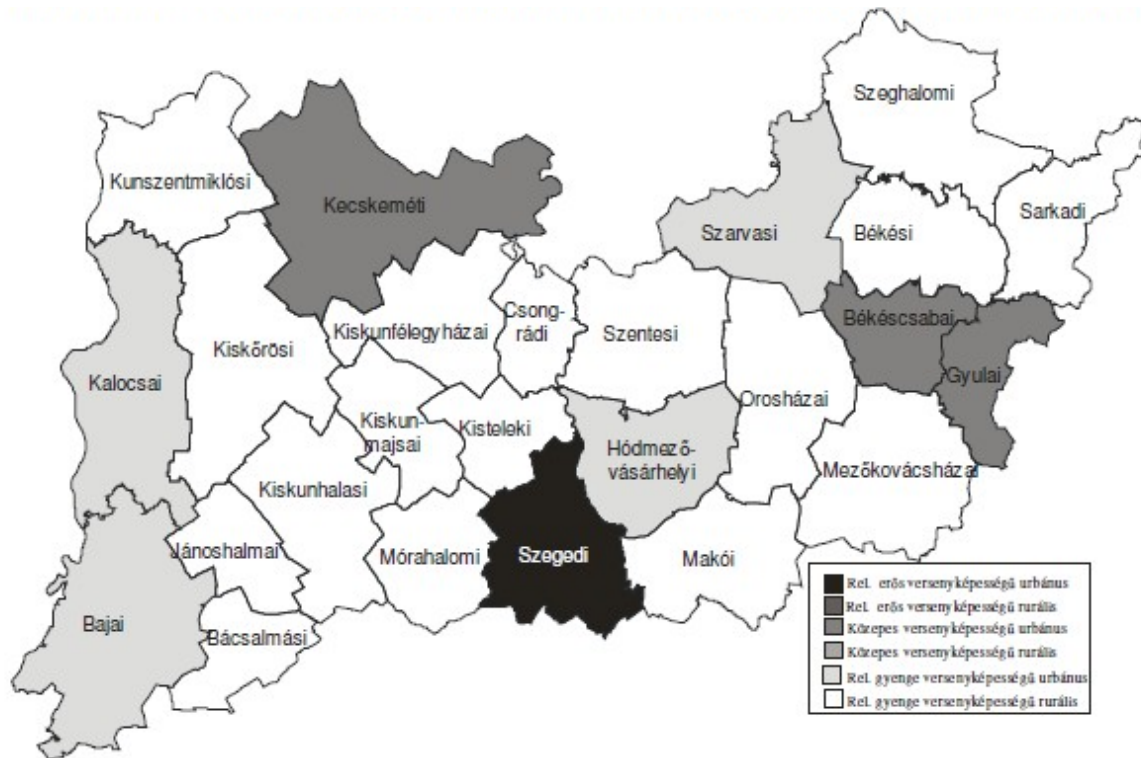
Az innovációs képesség és a versenyképesség között szoros kapcsolat van. Ezzel kapcsolatban az „Innovációs képesség, versenyképesség és jólé¹¹t” c. tanulmány a következő megállapításokat teszi:

- A relatíve erős innovációs teljesítményű kistérségek mindegyike relatíve erős versenyképességű, valamint igaz az is, hogy a gyenge innovációs teljesítményű kistérségek zömében gyenge versenyképességűek.
- Amennyiben a kistérségeket urbánus-rurális dimenzió szerint is differenciáljuk, a versenyképesség és innovációs képesség közötti kapcsolat tovább erősödik, vagyis az innovációs potenciál igen érzékeny a térségben jelen levő kritikus tömegre. A relatíve erős innovációs teljesítményű kistérségek nemcsak, hogy relatíve erős versenyképességűek, de urbánusak is.
- Az innovációs képesség és a versenyképesség között kétirányú kapcsolat van. Az innovációs teljesítmény a térségi versenyképességnek egy nagyon komoly mozgatórugója, amely ráadásul egy kumulatív folyamatot képes elindítani: a megnövelt versenyképesség serkentheti az innovációs aktivitást.
- A versenyképességi elemzés fogalmi keretéből kiindulva a Dél-Alföldi régióban a Szegedi kistérség az egyetlen, amely a relatíve erős innovációs teljesítménnyel leírható típusba került.

11 <http://www.eco.u-szeged.hu/download.php?docID=5747>

A tanulmány 3 kategóriát állapított meg versenyképesség szempontjából, illetve elkülönít urbánus és rurális kistérségeket. A Mezőkovácsházai járás Relatív gyenge versenyképességű rurális területnek számít.

53. ábra - A hat versenyképességi kistérség-típus elhelyezkedése Dél-Alföldön

A „Vidéki járások versenyképessége Magyarországon” c. tanulmány¹² a következő mutatók alapján mérte az egyes járások versenyképességét:

- Egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem, (2013)
- Egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem, (2013)
- Az adózók aránya a munkaképes korúak között, % (2011)
- Foglalkoztatási ráta a munkaképes korúak között, % (2011)
- A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú állandó népességből, % (2013)
- 180 napon túl nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú állandó népességből, %
- Vándorlási különbség 2001 és 2011 között ezer lakosra, % (2011-re vetítve)

A vizsgálat a járások 4 alaptípusát határozta meg versenyképesség tekintetében:

- erős versenyképességű járások (30 járás)

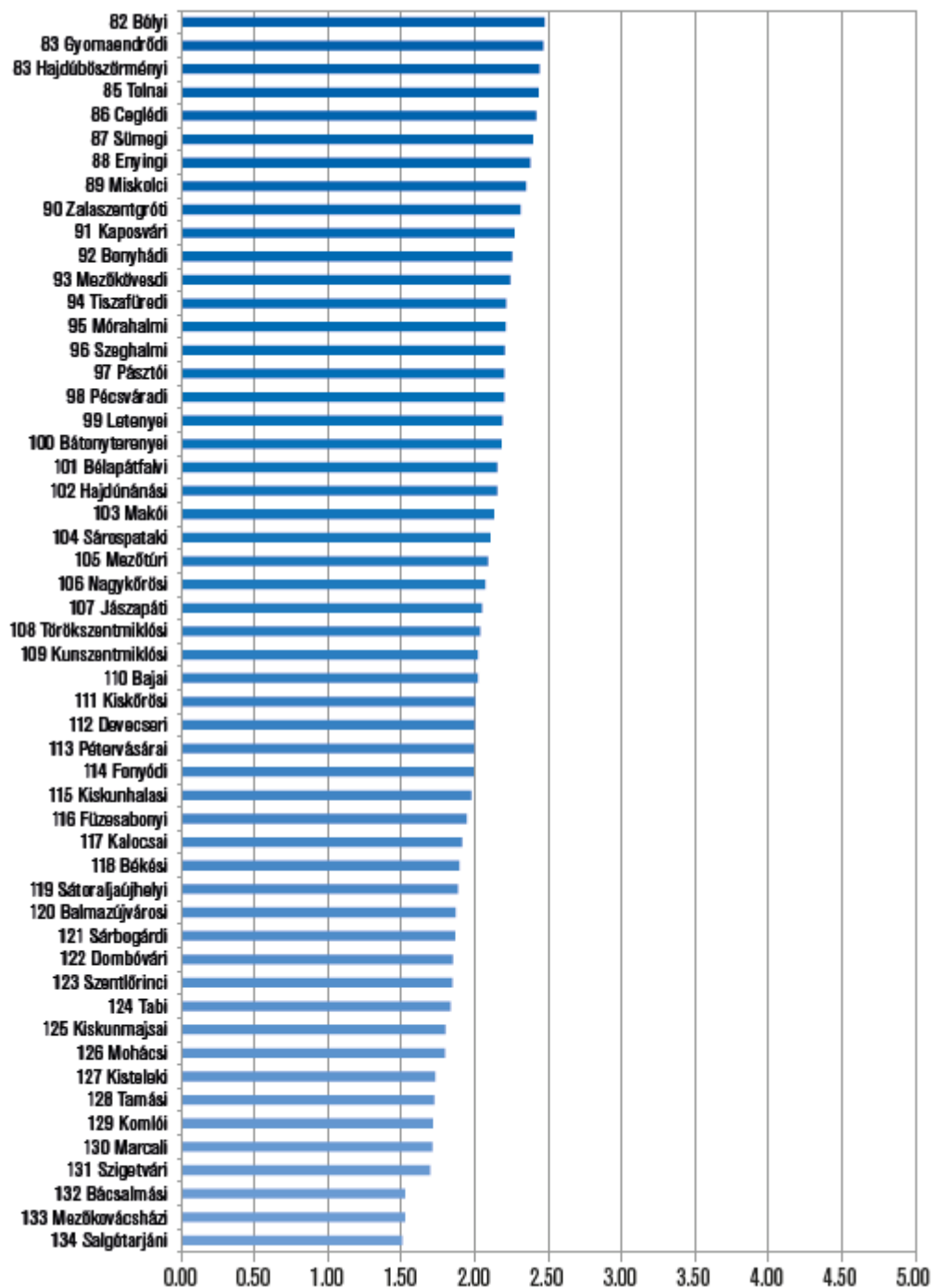
12 <http://www.u-szeged.hu/download.php?docID=47046>

- közepes versenyképességű járások (51 járás)
- átlag alatti versenyképességű járások (53 járás)
- gyenge versenyképességű járások (41 járás)

A Mezőkovácsházai járás az átlag alatti versenyképességgel jellemezhető területek közé tartozik, a települési rangsorban a 131. pozíciót foglalja el a járások között.

Az átlag alatti versenyképességgel rendelkező járások jellemzői:

- a járások többségének alacsony a lakónépessége (kivéve a megyeszékhelyeket), amely mindenütt jelentősen csökkent 2001 óta, ehhez kapcsolódva a lakásépítés is minimális
- az egy lakosra jutó SZJA alap az országos átlag alatti, nem éri el az 1,5 MFt-ot
- a foglalkoztatási ráta 50-55% között, míg a nyilvántartott álláskeresők aránya átlagosan 6-10% között mozog
- a foglalkoztatottak iskolázottsága alacsony, átlagosan 15%-uk csak általános iskolai végzettséggel bír, a diplomások aránya is csak 10-15% közötti (kivéve az intézményekkel rendelkező megyeszékhelyeket)
- a mezőgazdasági, avagy az ipari tevékenység jelentősége a járások egy részében jóval nagyobb, mint országosan
- az országos átlagot nem éri el az ezer munkavállalási korúra jutó működő vállalkozások száma

294. ábra - Gyenge versenyképességű járások

1.2.8 TELEPÜLÉSEK INTÉZMÉNYI FELSZERELTSÉGE

A települések intézményi felszereltségét bemutatja az 1.2.1.6. Humánkapacitások illetve az 1.3. Humán közszolgáltatások fejezetekben került bemutatásra. A járás illetékes intézmények központjait Az 1.1.2.2. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai című fejezet tartalmazza.

15. táblázat – Mezőkovácsházai járás illetékes intézmények központjai (Forrás: – 2014.)	
Intézmény típusa	Központ
Építésügyi Hivatal	Békéscsaba
Építésügyi körzetközpont	Gyula
Fogyasztóvédelmi Felügyelőség	Békéscsaba
Gyámhivatal	Mezőkovácsháza
Járási Hivatal	Mezőkovácsháza
Katasztrófavédelmi kirendeltség	Orosháza
Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal	Orosháza
Kistérségi ÁNTSZ	Orosháza
Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség	Szeged
Körzeti Földhivatal	Mezőkovácsháza
Megyei földhivatal	Békéscsaba
Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Békéscsaba
Megyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerv	Békéscsaba
Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága	Békéscsaba
Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	Kecskemét
Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	Békéscsaba
Megyei Kormányhivatal Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság	Szeged
Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ	Békéscsaba
Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága	Békéscsaba
Megyei népegészségügyi szakigazgatási szerv	Békéscsaba
MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkavédelmi Felügy.	Békéscsaba
MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkaügyi Felügy.	Békéscsaba
Munkaügyi központ kirendeltsége	Mezőkovácsháza
NeKI Kirendeltség	Szeged
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Megyei Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága	Békéscsaba
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Adó Főigazgatósága	Szeged
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága	Szeged
Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság	Békéscsaba
Szociális és gyámhivatal	Békéscsaba
Városi Bíróság	Battonya
Vízügyi Igazgatóság	Szeged

1.3 TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.5.1 TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK

A Mezőkovácsházai járás az Alföldi nagytáj területén, a Körös-Maros köze középtájon található. A járás három kistáj térségében helyezkedik el, melyek a Csanádi-hát, a Békési-hát, valamint a Csongrádi-hát. Ezek közül a Csanád-háti kistáj teljes területe a Mezőkovácsházai járás határain belül található, a Békési-hátnak csak a déli része, a Csongrádi-hátnak pedig csak a délkeleti csücske tartozik bele a Mezőkovácsházai járásba. (A három kistáj a következőkben közösen kerülnek elemzésre.)

- Csanádi-hát területén található települések: Battonya, Dombegyház, Kisdombegyház, Kunágota, Magyarombegyház, Mezőkovácsháza, Végegyháza.
- Békési-hát területén található települések: Almáskamarás, Dombiratos, Kaszaper, Kevermes, Magyarbánhegyes, Medgyesbodzás, Medgyesegyháza, Nagybánhegyes, Nagykamarás, Pusztatölke.
- Csongrádi-hát területén található települések: Mezőhegyes.

1.3.1.1 **Domborzati viszonyok**

A járás 96,6 és 106,8 m tengerszint feletti magasságon fekszik. Teljes területe löszszappal fedett hordalékkúp síkság, amely a marosi hordalékkúp központi részének déli fele. A térség DNy-i irányba lejt, domborzattípusát tekintve alacsony ármentes síkság. A nagyobb buckák közötti részek, valamint az alacsonyabb fekvésű, nagyobb kiterjedésű laposok rossz lefolyással jellemezhetőek, ugyanakkor a területről általánosságban elmondható, hogy a növénytermesztés számára kedvező domborzati adottságokkal rendelkezik.

A Battonyai-hát gránitból álló alaphegység, már kis mélységben, 1-15 km-en elérhető. Észak felé haladva, a Békési medencében már nagyobb mélységben érhető csak el az aljzat. Végegyháza, Battonya és Kaszaper körzetében szénhidrogének fordulnak elő. A területen K-Ny-i irányban haladva jellemzően finomodó felszín közeli üledék található, melyet a térség nyugati részét kivéve mindenütt infúziós lösz és homokos lösz fed. A kistáj déli részén, a holocén elején homok partidűne-vonulatokat hoztak létre az Ék-DNy-i, valamint ÉNy-DK-i irányú folyók. A később kiszáradt folyómedrek feltöltődtek és a mélyedéseket réti agyag, agyagos iszap fedi.

1.3.1.2 **Talajtani jellemzők**

A terület nagy részén, alföldi löszön képződött csernozjomok (feketeföldek) jellemzőek. A nátriumban gazdag, magas talajvíz hatására néhány helyen szikes talajok is kialakultak. Az itt található lösz jellegzetessége a magas muszkovit és csillámtartalom, ami miatt az ezen képződött talajok káliumtartalma magas. A térség talajai mezőgazdasági szempontból nagyon kedvezőnek mondhatóak, az ország legtermékenyebb talajai itt találhatóak.

Az alföldi mészlepedékes csernozjom talajok 10%-ot, a réti csernozjom talajok 52%-ot, a mélyben sós réti csernozjom talajok 32%-ot, szolonyeces réti csernozjom talajok pedig 4%-ot tesznek ki a területen. A térségben a főbb termesztendő növények a búza, a kukorica, a cukorrépa, és a lucerna.

Az Agrotopográfiai Adatbázist vizsgálva megállapítható, hogy a térség nagy része gyenge víznyelésű, igen gyenge vízvezető képességű talajjal rendelkezik, és csak a délkeleti területeken található közepes víznyelésű, gyenge vízvezető képességű talaj.

1.3.1.3 Éghajlat

A vizsgált területet egészére általánosságban elmondható, hogy meleg, száraz éghajlat jellemzi. A napfénytartam évi összege 2010-2020 óra között van, melyből nyáron valamivel több, mint 810 órát, télen pedig 190 órát süt a nap. Az évi középhőmérséklet 10,4 és 10,5 °C között mozog. A vegetációs időszakban 17,3 és 17,5 °C az átlaghőmérséklet. A fagymentes időszak évenként körülbelül 198 nap. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34 °C, míg a minimumoké -17 °C. Az éves csapadékösszeg átlagosan 575 mm, amelyből a vegetációs időszakban körülbelül 340 mm esik le. A térségben az északi szél a leggyakoribb, de nagy a déli, délkeleti szél gyakorisága is. Az átlagos szélesebesség 2,5-3 m/s közötti. Ez az éghajlat a hőigényes és a közepes vízigényű növényeknek kedvező.

1.3.1.4 Vízrajz

A járás a Közép-Tisza vízgyűjtő keleti oldalához tartozik, és általánosságban elmondható róla, hogy száraz vízhiányos terület. A térség fő vízfolyása a Száraz-ér, melynek nagyobb mellékvízei a Cigányka-ér, a Kutas-ér, és a Tótkomlós-éri-csatorna. Kisvizek esetén mesterségesen kell irányítani a vízfolyások vízjárását. Árvizek többnyire hóolvadáskor fenyegetik a területet, és a csatornáknak kizárólag csapadékos időszakban található víz. A lefolyásviszonyok jónak mondhatók, ebből adódóan rövid a csatornahálózat. A vízminőség III. osztályú. A talajvíz 2 és 4 m között található, és mennyisége a felszíni hordalékkúp jellege miatt tetemes. A kémiai jellege főként nátrium-kalcium-hidrogénkarbonátos. A térségben kevés a rétegvíz. Az artézi kutak mélysége 100 és 200 m között változik, de jórészt mérsékelt a vízhozamuk.

Hévíz három településen található: Mezőkovácsházán (63 °C), Nagybánhegyesen (72 °C) és Végegyházán (70 °C), ahová fürdőt is telepítettek.

1.3.1.5 Élővilág

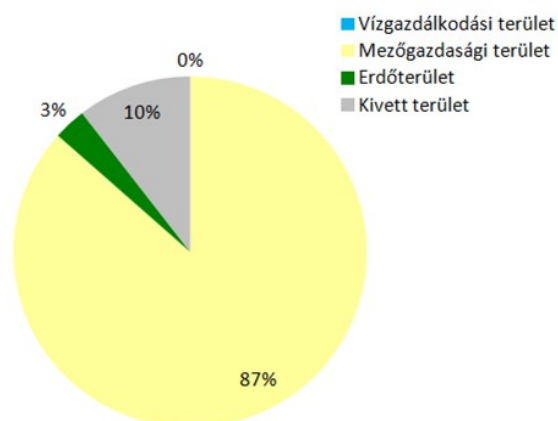
Mivel a térségnek jó termőhelyi adottságai vannak, ezért szinte a teljes területét felszántották és a tájat mára csak szántók és lakott területek uralják. Az élőhelyek ebből adódóan erősen fragmentálódtak. Természetes vízfolyást alig találni. A terület erdőben is igen szegény, néhol fordulnak csak elő fiatal, fajszegény erdőtársulások, de az erdei fajok terjedése tapasztalható. A térségről ugyanakkor elmondható, hogy az özönnövényekkel való fertőzöttsége viszonylag alacsony. Az eredeti löszszippe vegetáció maradványait az utak és a vízfolyások mentén lehet még megtalálni. A tájról általánosságban elmondható, hogy regenerációs képessége igen alacsony. A térség legfontosabb növényzeti értékeit a löszpusztarét-maradványok jelentik, melyek közül a lényegesebbek: szennyes ínfű (*Ajuga laxmannii*), gőr habszegfű (*Silene*

bupleuroides), vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*), kék atracél (*Anchusa barrelieri*), mirigyes kakascímer (*Rhinantus rumelicus*), csajkavirág (*Oxytropis pilosa*). Két sztyepecserje is megtalálható a térségben, melyek a mezsgyéken tudták túlélni a térség művelésbe vonását. Ezek a törpemandula (*Prunus tenella*), és a parlagi rózsza (*Rosa gallica*). A területen élő fajok számát 600-800-ra becsülik, melyből 20-40 védett. Az itt megtalálható özönfajok a zöld juhar (*Acer negundo*), a bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), aranyvessző-fajok (*Solidago* spp.).

1.3.2 TÁJHASZNÁLAT, TÁJSZERKEZET

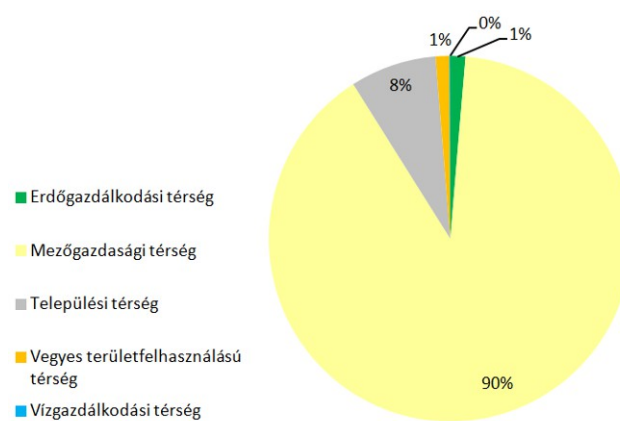
1.3.2.1 Térségi területfelhasználás vizsgálata

A megye egészében, így a járás területén is mezőgazdasági területek vannak túlsúlyban. A járás területének 87%-án (88.146 hektár) mezőgazdasági területfelhasználású földterületek találhatóak - a földhivatali adatok alapján. A mezőgazdasági területeken belül a legjelentősebb hasznosítás a szántó művelésű területek, azaz a területek közel teljes egésze (98,88%) szántó területként van nyilvántartva. A földhivatali nyilvántartásban szereplő gyep-, gyümölcsös-, kert-, nádas-, szántó- és szőlőterületek méretei mezőgazdasági területként összevonásra kerültek - a könnyebb összehasonlíthatóság érdekében.

55. ábra - Földterületek művelési ág szerinti megoszlása

(Forrás: TakarNet)

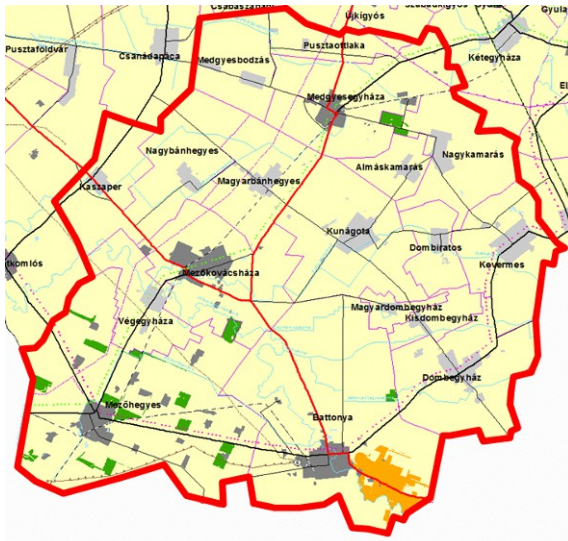
56. ábra - Földterületek területfelhasználás szerinti megoszlása

(Forrás: Békés megye Területrendezési Terve)

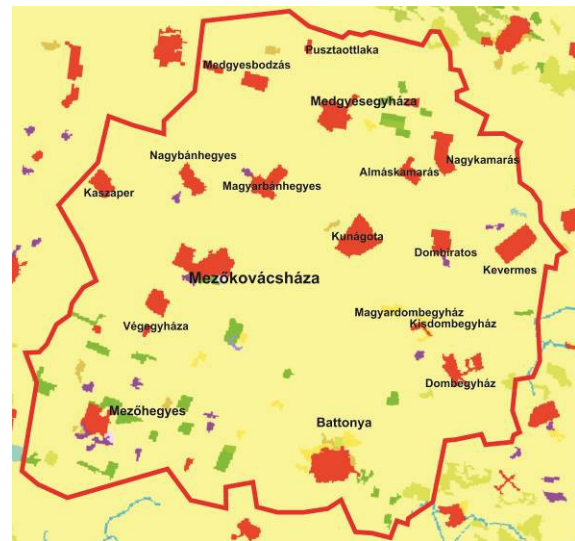
Az előzőekhez hasonló eredményeket kapunk, ha Békés megye térségi szerkezeti tervét, illetve a Corine land cover (a továbbiakban CLC) felszínborítási térképet hasonlítjuk össze. A megyei tervben a járás területének 90%-a kerül átsorolásra mezőgazdasági térségbe. A CLC-ben a mezőgazdasági területek valós mérete meghaladja ezt az értéket. (a különbséget az is jelentheti, hogy a megyei terv térségi szerkezeti tervlapján egy elérendő célállapot kerül meghatározásra.) A mezőgazdasági területek megoszlása a földhivatali adatbázis adataihoz hasonló képet mutat, a mezőgazdasági területek túlnyomó többsége a 2006-os felmérés adatai alapján is szántó terület.

A járás területén a mezőgazdasági területeket követően jelentős még a települési, vagy kivett területek nagysága (10%). A megyei terv szerkezeti tervlapjának települési térségéhez viszonyítva (8%) a földhivatali nyilvántartásban nagyobb a kivett területek aránya. A CLC

felszínborítási tervlapja alapján megállapítható, hogy a mesterséges, települési területek aránya 8%-nál is kisebb.

57. ábra - Békés megyei Területrendezési Terv –
Térségi szerkezeti tervlap kivágat –
Mezőkovácsházai járás

58. ábra - Corine Land Cover, 2006. kivágat -
Mezőkovácsházai járás

A járás területén az erdőterületek aránya igen alacsony. A térség több településén is előfordul, hogy erdőterület nem, vagy csak rendkívül kis területen helyezkedik el. A földhivatali adatbázis mutatói szerint a települések teljes területének mindösszesen 3%-án található erdőterület. A térségi szerkezeti terv a járás területének csupán 1%-án jelöl erdőgazdálkodási térséget.

A felszínborítási térkép vizsgálatával megállapítható, hogy a valós erdőterületek aránya 1%-nál mindenképpen magasabb, ezt bizonyítja továbbá az is, hogy az Országos erdőállomány adattár nyilvántartása szerint a járás területén a szerkezeti tervlapon jelölt erdőterületeknél jelentősen nagyobb erdőterületek szerepelnek.

A járás területén jelentős kiterjedésű vízgazdálkodási terület nem található. A települések összterületének kevesebb mint 1%-át teszi ki vízgazdálkodási terület. A vízgazdálkodási területek közé elsősorban a járás településein fekvő kisebb halastavak tartoznak. Azt azonban fontos megemlíteni, hogy a járás településeit számos csatorna és ér szeli át.

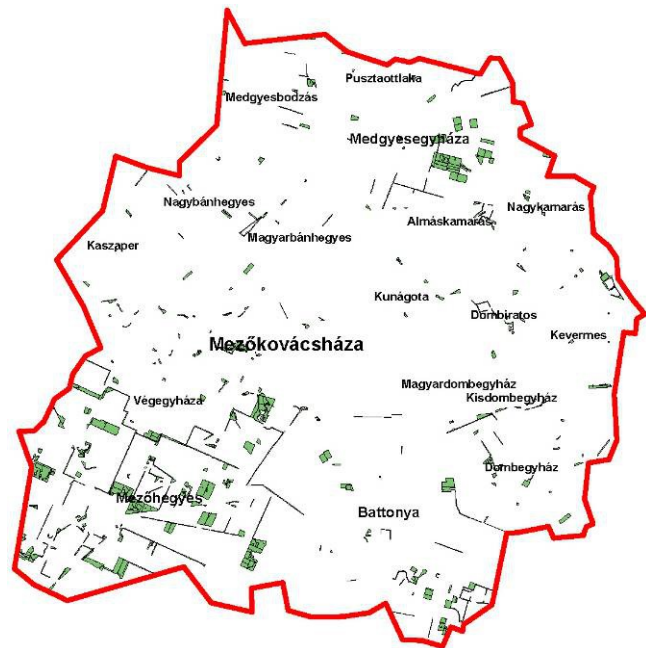
A térségi szerkezeti terv Battonya délkeleti külterületi részén jelentős kiterjedésű vegyes területfelhasználású térséget jelöl. A terület tényleges területfelhasználását tekintve erdő- és mezőgazdasági területek találhatóak.

1.3.2.2 A térségi területfelhasználás változásai, tendenciák

A térségi területfelhasználások időbeli változását a továbbiakban a katonai felmérések¹³ és alapján kerülnek bemutatásra. A katonai felmérések a XVIII. század második felétől adnak segítséget a járás táj- és településszerkezetének alakulásának összevetésére.

• I. katonai felmérés (1782-85)

Az első katonai felmérés idején a járás területének közel teljes területét jellemzően növényzet nélküli mocsaras területek borították. Az erdőterületek megjelenése az XVIII. században is igen kis számban figyelhető meg a térségben. Mindösszesen néhány Sáros-ér menti ártéri ligeterdő került feltüntetésre a járás területén. Legnagyobb részük a mai Mezőkovácsháza déli területein helyezkedett el. A járás települései közül a század végére egyedül Battonya települése alakult ki. A XVIII. századi település a Sáros-ér keleti és nyugati partján, két utca mentén terült el. A mocsaras területek mellett jelentős területeket foglaltak el a szántóterületek. Legnagyobb összefüggő foltokban Battonya külterületén, a mai Pusztaottlaka, Medgyesbodzás, Nagykamarás, Dombiratos, Kevermes és Kaszaper területein helyezkedtek

59. ábra - Országos erdőállomány adattárban szereplő erdőterületek

¹³ A XVIII. században a hadászatban előtérbe került a terepadottságokhoz való alkalmazkodás, ezáltal a térkép a harcrend kialakításában nélkülözhetetlenné vált. Ennek fényében készítették el az első, az ország teljes területét lefedő katonai felmérést 1766 és 1785 között. Ezt követte a második felmérés 1806-tól 1869-ig, végül a harmadik, mely csak néhány évvel követi a másodikat 1872-84-ig.

el. Már ekkor megfigyelhető volt a külterületi tanya rendszer kialakulása, ahol kisebb szántóterületek központjában különböző szállás és tanyaépületek épültek fel.

- **II. katonai felmérés (1829-1869)**

A második katonai felmérés idejére jelentősen átalakult a Mezőkovácsházai járás tájszerkezete. A 18-19. században történt folyószabályozások és vízrendezés következtében a mocsarak nagy része eltűnt és gyepek, szántók vették át a helyüket. A térség területhasználatában a szántóterületek kerültek domináns pozícióba, a mocsarak, lápok igen kis területre szorultak vissza. A szántóterületek mellett rét és legelők is nagyobb számban jelentek meg. Az erdőterületek aránya a korábbiakhoz hasonlóan igen alacsony maradt. Ezzel szemben megfigyelhető a települési területek megjelenése, a járás 18 települése közül alig néhány nevével nem találkozhatunk a II. katonai felmérés térképein. A II. katonai felmérésen a járás területén számtalan kunhalom került feltüntetésre.

60. ábra - I. katonai felmérés

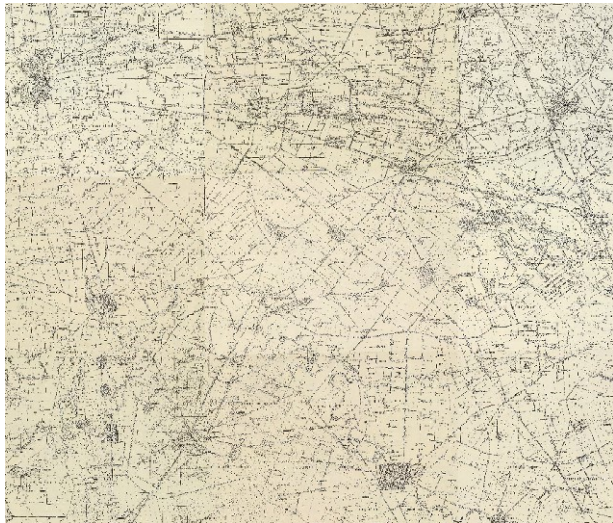
61. ábra - II. katonai felmérés

- **III. katonai felmérés (1872-1884) és az azóta eltelt időszak**

A szántóterületek dominanciája a II. katonai felmérés óta eltelt időben is töretlen maradt, azonban megfigyelhető a II. katonai felmérésen szereplő rét és legelőterületek egy részének beerdősülése. Erdőterületek legnagyobb számban Mezőhegyes területén alakultak ki. A járás települései valamilyen formában ebben az időben már mind kialakultak. A tájhasználatban jelentős új elemként jelenik meg a két vasút, amely Battonya, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Magyarbánhegyes és Medgyesegyháza településeket érinti.

Ahogy a korábbi felmérések vizsgálatakor is megfigyelhető volt, a térség táj- és területhasználatában, a mocsaras, lápos területek eltűnése, és az igen nagy arányú szántóterületek megjelenése óta jelentős változás nem ment végbe. Hasonló következtetéseket vonhatunk le, ha a III. katonai felmérés óta eltelt időszakot vizsgáljuk. A területfelhasználások aránya az elmúlt 130 évben feltűnően nagy mértékben nem változott. Jelentős kiterjedésű erdőterületek továbbra is csak Mezőhegyes területén találhatóak. A települések területe kis mértékben, jellemzően a szántóterületek kárára növekedett, és elérte jelenlegi kiterjedését, ami a járás településeinek elnéptelenedése és rossz gazdasági helyzete következtében a közeljövőben nem fog növekedni.

A mezőgazdasági területek használati szempontból szintén nem mentek át jelentős változáson. Fűves, gyepes területek csak elvétve maradtak meg a járás területén. A korábbi területfelhasználáshoz képest változást jelent a kis mértékű gyümölcsös területek megjelenése, jellemzően Mezőhegyes és Dombegyház területén.

62. ábra - III. katonai felmérés

63. ábra – Topográfiai térkép

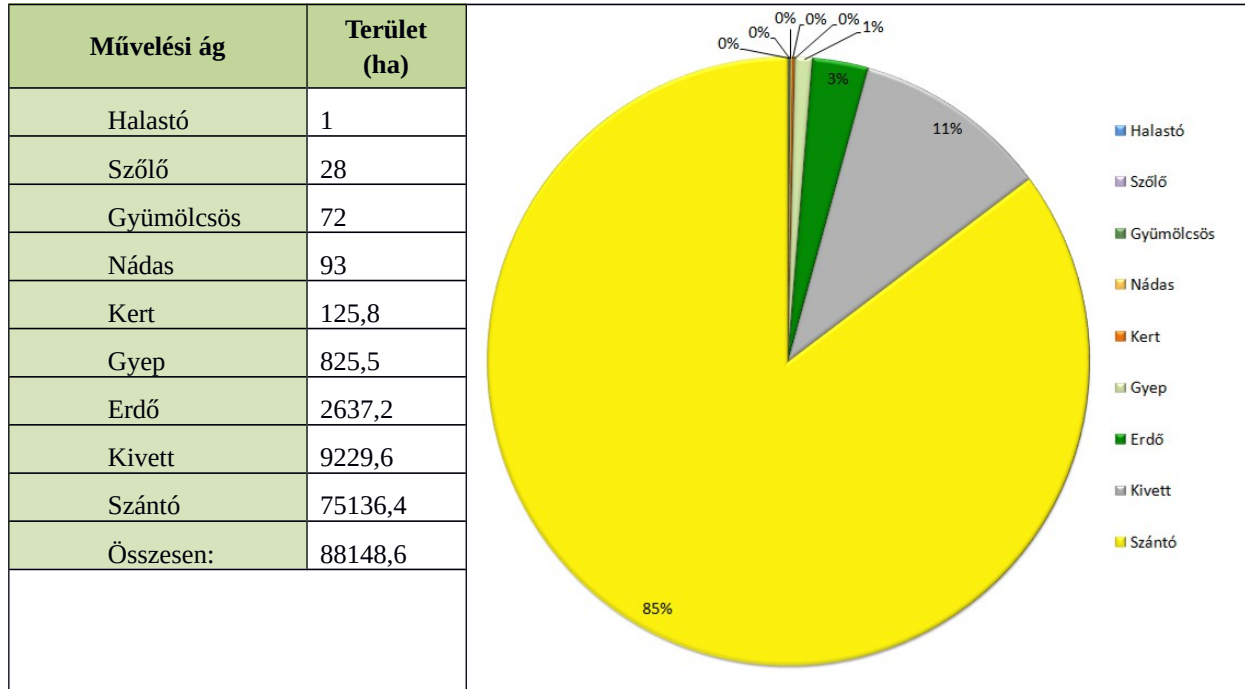
(Forrás: tájértéktár.hu)

1.3.2.3 A termőföldek területnagysága

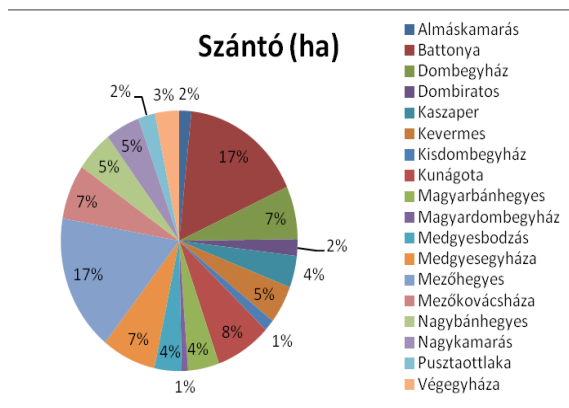
A Mezőkovácsházai járás területe 88146,6 ha. Ennek legnagyobb része mezőgazdasági terület. Területnagyságban ezt követik a művelés alól kivett területek, majd az erdőterületek. Ez a három művelési ág teszi ki a járás területének több mint 98%-át. A szántóterületek 75136,4 ha-t, a kivett területek 9229,6 ha-t, míg az erdőterületek 2637,2 ha-t foglalnak el.

A járásban található 18 település közül Battonya és Mezőhegyes szántóterületei a legnagyobbak. A két település az összes szántóterület 17-17%-át tudhatja magáénak, ami arányos a települések méretével. Az erdőterületek megoszlását vizsgálva már egészen más a helyzet. A járásban található összes erdő, vagy fásított terület 54%-a Mezőhegyesen található.

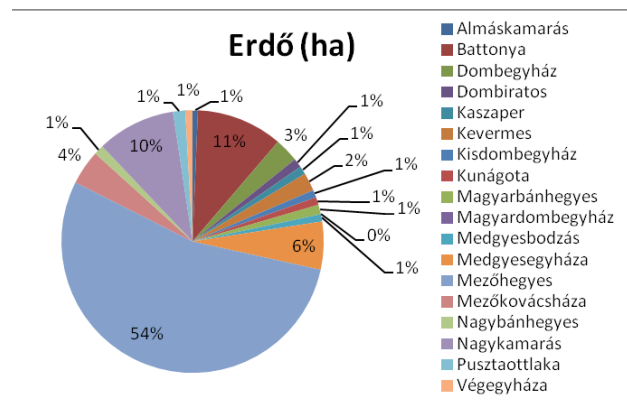
Ugyanakkor Mezőhegyes területhasználatának a megoszlása is beleilleszkedik a járás többi településén jellemző területhasználati megoszlásba. Legnagyobb arányban (82%) itt is szántó található, azonban Mezőhegyesen az erdőterületek aránya valamivel magasabb, mivel azok 9%-ot foglalnak el, ami 1%-al több mint a művelés alól kivett területek részesedése az összes területből.

A Mezőkovácsházai járás területhasználatában tehát a szántók, a művelés alól kivett területek és az erdők dominálnak. A többi művelési ág közül egyik területe sem éri el a kistérség területének 1%-át.

64. ábra - Szántóterületek járáson belüli megoszlása

65. ábra - Erdőterületek járáson belüli megoszlása

1.3.3 VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK

A Mezőkovácsházi járás a Kőrös-Maros közén található. Ez a terület meglehetősen gazdag természeti és táji értékekben, azonban a vizsgált járás területein már olyan intenzív tájhasznosítás (mezőgazdálkodás) zajlik, hogy az értékek nagy része elpusztult, vagy károsodott. A még megmaradt értékes területeket nemzetközi természetvédelmi és hazai egyezményekkel és jogszabályokkal védik. A járás a Kőrös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság területéhez tartozik.

1.3.3.1 Nemzetközi védelem

• Natura 2000 területek

A járás települései közül Battonya, Mezőkovácsháza, Mezőhegyes, Dombegyház, Medgyesegyháza, Kaszaper, és Végegyháza közigazgatási határain belül található Natura 2000 terület. Elsősorban a Száraz-ér melletti területek tartoznak ebbe a kategóriába, de Dombegyháza térségében két különálló területet is kijelöltek.

A 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet alapján a következő helyrajzi számú telkeket érint Natura 2000 terület:

A Mezőhegyes-battonyai gyepek (HUKM20009) területén:

- Battonya: 0135/1, 0135/2, 0169, 0219/2, 0219/8, 0225, 0242/3
- Mezőhegyes: 0125, 0126/1, 0126/2

A Száraz-ér (HUKM20004) területén:

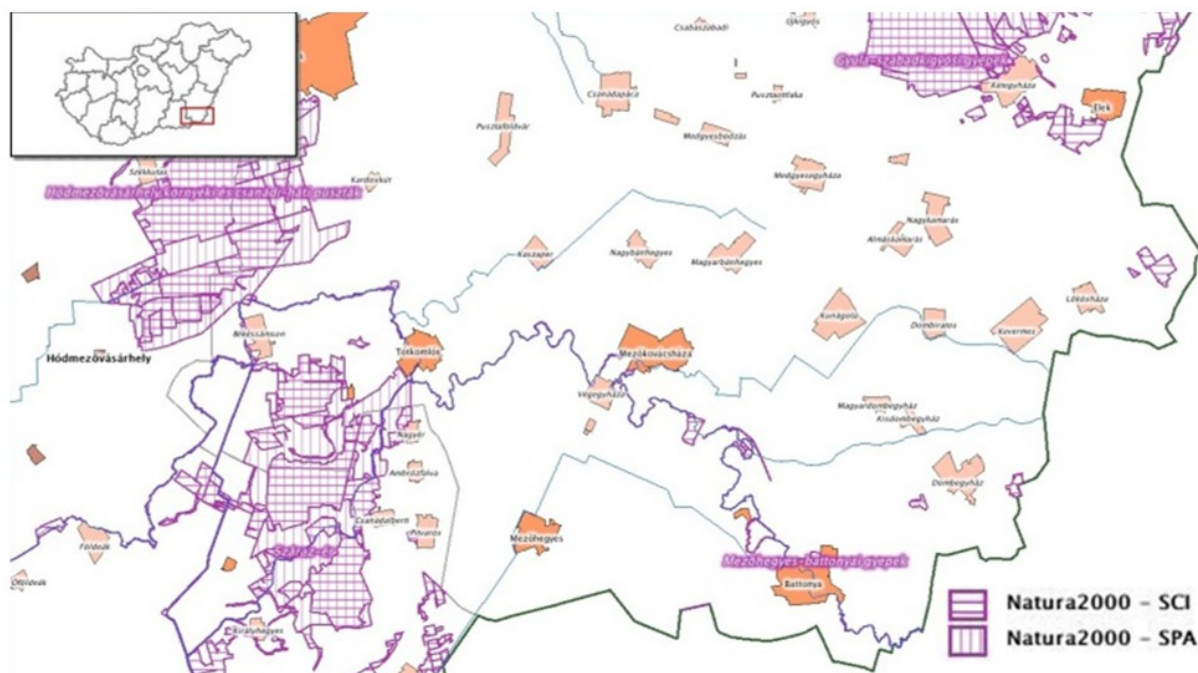
- Battonya: 09/2, 09/13b, 09/13c, 039, 083/6, 083/10b, 083/11b, 083/12b, 083/13b, 083/13c, 083/14b, 083/15b, 083/15c, 083/15d, 083/16b, 083/16c, 083/16d, 083/17b, 083/17c, 083/21b, 083/21c, 083/21g, 083/22b, 083/22c, 083/22d, 083/25b, 083/25c, 083/25g, 083/26b, 083/26c, 083/7b, 083/8b, 083/9b, 087/8, 090, 0113/4, 0114, 0189, 0195, 0208, 0209, 0216, 0230, 0233/9, 0577, 0592/26, 0592/28, 0592/30, 0597, 0617, 0618, 0659/58, 0662/4
- Kaszaper: 068, 074, 075/1, 075/2, 075/3a, 075/3b, 075/3f
- Mezőhegyes: 0319/3, 0319/4, 0329, 0335/1, 0335/2
- Mezőkovácsháza: 079/10, 079/16, 080, 081/12, 081/13, 083/14b, 083/14c, 092, 097/4, 097/12, 0104, 0105/3, 0105/4, 0105/5, 0142, 0150/14, 0152, 0159/9, 0160, 0161/1, 0161/4, 0161/5, 0161/6, 0164, 0166/5, 0168/23, 0168/24, 0168/25, 0169, 0170, 0171/13, 0171/49, 0171/50

Gyula-szabadkígyósi gyepek (HUKM20010) területén:

- Dombegyház: 0282, 0291/3, 0291/4, 0291/5, 0291/6, 0291/7, 0337/2, 0337/3, 0337/4, 0337/5, 084/1, 084/2, 084/3, 085/1, 085/2, 086, 087/2, 087/3
- Medgyesegyháza: 0194/2, 0195, 0197/4, 0197/5, 0197/6, 0197/7, 0197/8, 0197/9, 0197/10, 0197/11, 0197/12, 0197/13, 0197/14, 0197/15, 0198, 0199, 0200

Kígyósi-puszta (HUKM10001) területén:

- Medgyesegyháza: 0194/2, 0195, 0197/10, 0197/11, 0197/12, 0197/13, 0197/14, 0197/15, 0197/4, 0197/5, 0197/6, 0197/7, 0197/8, 0197/9, 0198, 0199, 0200

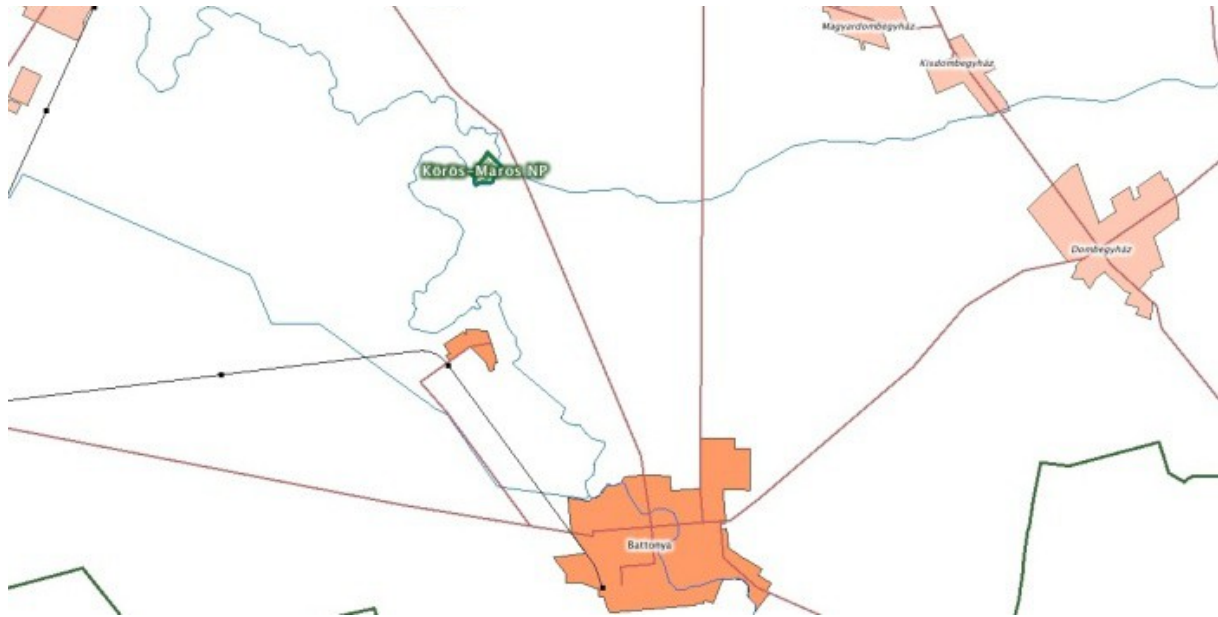

66. ábra - Natura 2000 területek
(Forrás: tajertektar.hu)

1.3.3.2 Országos védelem

- **Fokozottan védett természeti területek**

A Tompapusztai löszgyep a Körös-Maros Nemzeti Park kiemelt jelentőségű fokozottan védett természeti területe, amely Battonya közigazgatási területén belül, a településtől 8 km-re, a Száraz-ér mentén található 21 hektáros terület. 1989-ben nyilvánították védetté. Területén 274 edényes növényfaj előfordulása ismert, melyek jelentős része kimondottan a löszpusztarétekhez kötődik, továbbá élőhelyül szolgál a Magyarországon mindössze tíz helyen előforduló nyugati földikútya számára.

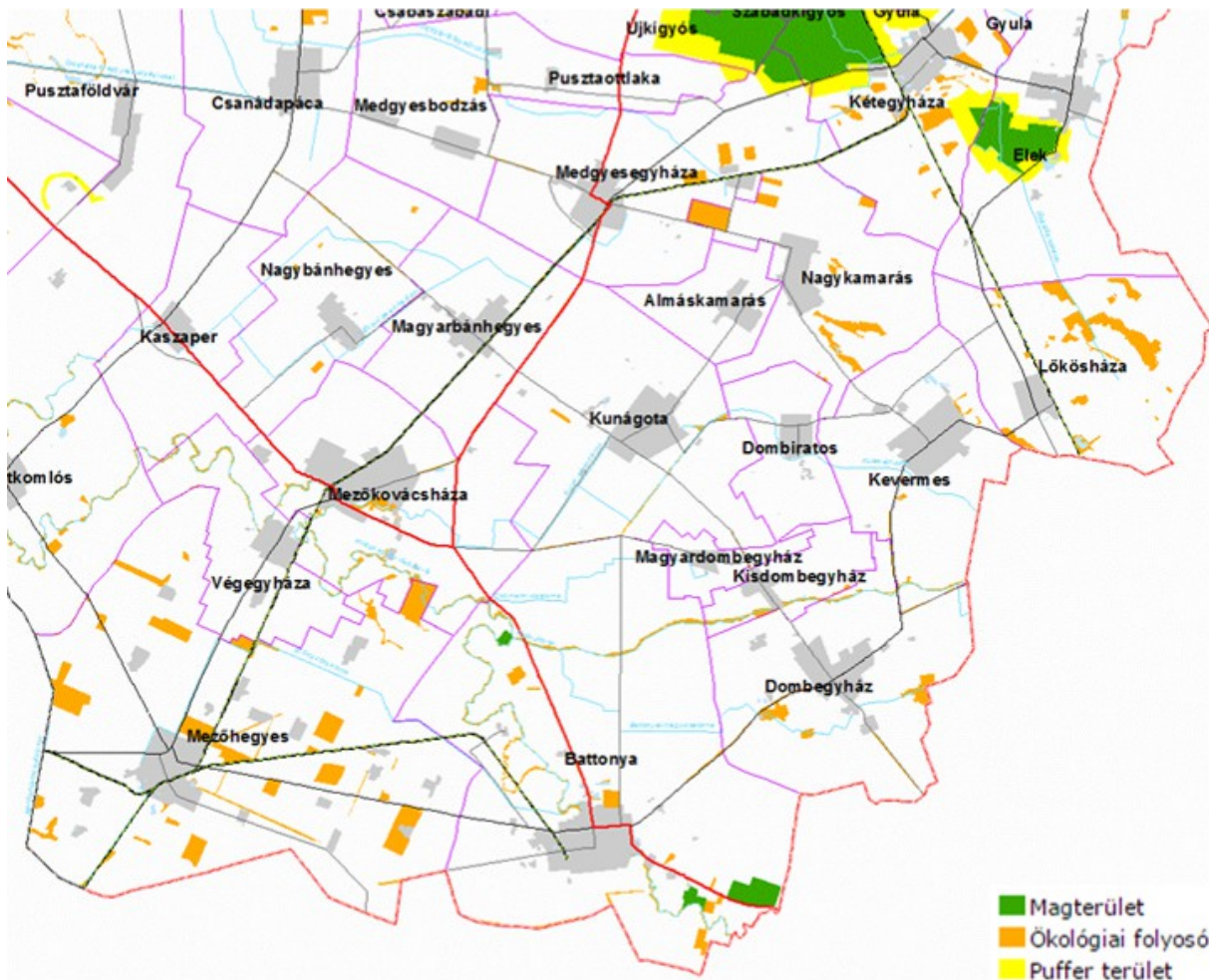

67. ábra - Nemzeti parki területek
(Forrás: gis.teir.hu)

1.3.3.3 Országos ökológiai Hálózat

Az a Békés megye Területrendezési Terve három övezetbe sorolja az Országos Ökológiai hálózat elemeit – az OTrT alapján: magterület, ökológiai folyosó, pufferterület. Az Országos Ökológiai Hálózat és annak övezetei vonatkozásában a vonatkozó területrendezési tervek szabályokat fogalmazznak meg.

A járásban található magterület, ökológiai folyosó és pufferterület is. Magterület csak Battonya térségében van, azonban ökológiai folyosó a járás szinte minden településén található. Alapvetően elmondható, hogy vízfolyás menti területek, illetve erdőterületek képeznek ebben a térségben ökológiai folyosókat. Mezőhegyes, Battonya, Dombegyház, Kisdombegyház, Medgyesegyháza, Végegyháza, és Mezőkovácsháza rendelkezik nagyobb kiterjedésű ökológiai folyosókkal. Ökológiai hálózat pufferterülete csak Pusztatlakán található.

ábra - Országos ökológiai hálózat területei
(Forrás: gis.teir.hu)

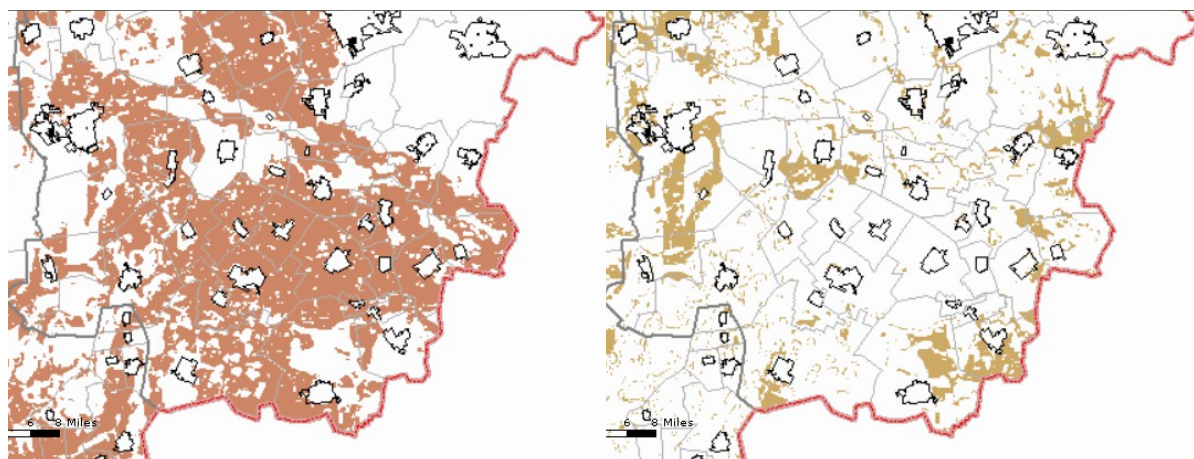
68.

1.6 KÖRNYEZETI ELEMEK ÁLLAPOTA ÉS AZ ALAKULÁSUKAT BEFOLYÁSOLÓ FONTOSABB TÉNYEZŐK

1.6.1 A TALAJ VÉDELME¹⁴

A járás nagy része (87%) mezőgazdasági terület, ami kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkezik, ahogyan az alábbi ábra is mutatja. Az OTrT alapján a mezőgazdasági területek nagy része kiváló termőhelyi adottságú szántóterület, kis részben jó termőhelyi adottságú szántóterület.

69. ábra - Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület és Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezet az OTrT-ben

A járás jelentős része a nitrátérzékeny területek közé tartozik a 27/2006. (II.7.) Kormányrendelet szerint.

A kedvező természeti adottságoknak köszönhetően a járási földek jelentős hányada szántóművelésre alkalmas, így szántó művelési ág besorolásúak. A kiváló szántóföldi hasznosítás sajátossága a nagy kiterjedésű, homogén táblás művelés, amiket a legtöbb esetben nem tagolnak mezővédő erdősávok, fasorok. A fasorok és erdősávok jelenléte kedvezően befolyásolhatja az ökológiai és mikörnyezeti állapotokat, a közelükben a termésátlag is javulhat.

Anagyüzemi művelési módszerek következtében a talaj termőrétegeinek lesodrásával és a deflációval fokozottan számolni kell. Az intenzív mezőgazdasági termeléshez kapcsolódóan megnövekedhet a talajok terhelése: elsősorban növényvédőszer, valamint gazdasági területeken jelen lévő üzemanyagok, kenőolajok, vegyszerek szennyezhetik. A szántóművelés során így fokozott figyelemmel kell lenni a talajba jutó növényvédő-szerekre, illetve egyéb téren is figyelmet kell fordítani a vizek nitrát-szennyezésének megelőzésére.

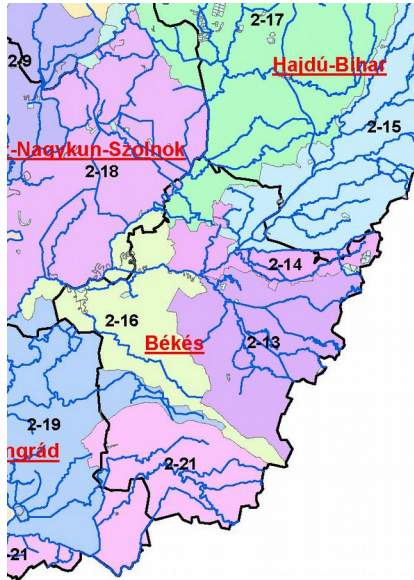
A külterületi utak esetében a földutak jelentős környezetében nem megoldott a csapadékvíz elvezetése és kezelése.

A talaj terhelés másik nagy előidézője a járás településeiben a szennyvíz-csatorna hálózatra való rácsatlakozások alacsony aránya, amelynek következtében a háztartásokban keletkező szennyvíz egy része a talajba kerül.

¹⁴ A járásban található talajok jellemzőit az 1.5.1.2. fejezet tartalmazza, a termőföldek területnagyságával az 1.5.2.3. fejezet foglalkozik részletesen

Az állattartó telepek esetében a keletkező trágya felhasználására, elhelyezésére illetve kezelésére kiemelt figyelmet kell fordítani. A szerves trágyából kimosódó szerves és szervesetlen nitrogénvegyületek lokálisan feldúsulhatnak a talajban, ezek veszélyeztetik a talajok minőségét és a felszíni és felszín alatti vízkészleteket is.

1.6.2 FELSZÍNI ÉS FELSZÍN ALATTI VÍZKÉSZLETEK¹⁵

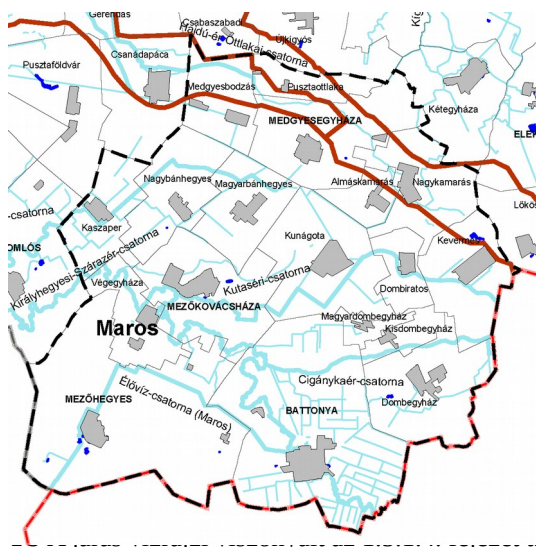

Mezőkovácsháza járás a Tisza részvízgyűjtőjéhez, annak bal-partjához tartozó 2-16 Hármaskörös vízgyűjtő alegységhez, 2-19 Kurca vízgyűjtő alegységhez, 2-21 Maros vízgyűjtő alegységhez tartozik. Az egyes alegységek legfőbb vízgazdálkodási feladatairól az átdolgozás alatt álló vízügyi keretterv ad tájékoztatást. A 2-16 Hármaskörös vízgyűjtő alegységgel a Körös-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (Gyula), a 2-19 Kurca vízgyűjtő alegységgel és a 2-21 Maros vízgyűjtő alegységgel az Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság foglalkozik.

1.6.2.1 Felszíni vízkészletek

Felszíni vízkészletek alakulása szempontjából a kistérséget érintően meghatározó jelentősége a Körösöknek van, a Maros szerepe közvetett, csak a vízgyűjtőjéhez tartozó mellékvizei haladnak a kistérség területén.

A térség vízháztartásának szempontjából a Körösöknek van nagyobb hatása. A körösök vízgyűjtő területének nagyobb fele Románia területén hegyvidékre esik, mivel a hidrológiai folyamatok nagyrészt a hegyvidéken zajlanak le. A romániai beavatkozások (tározó-építések, vízerő hasznosítás, folyó- és patakszabályozás) alapvetően megváltoztatták a korábbi természetes lefolyási viszonyokat. Az árvízszintek természetesen az árterek beszűkülésével és a vízgyűjtőn történt változások, a burkoltsági arányok változásának eredményeként emelkedtek, míg a nyári időszakban lefolyt vizek, vízkészletek csökkenő tendenciát mutatnak.

A folyók hasznosítható vízkészletét a nyári (augusztusi) mértékadó időszakban rendelkezésre álló vízkészletek határozzák meg, melyek a duzzasztóművek által biztosított tározási többletekkel vehetők számításba.

A Körösök és a Maros szabályozása közvetlenül nem érinti a településeket.

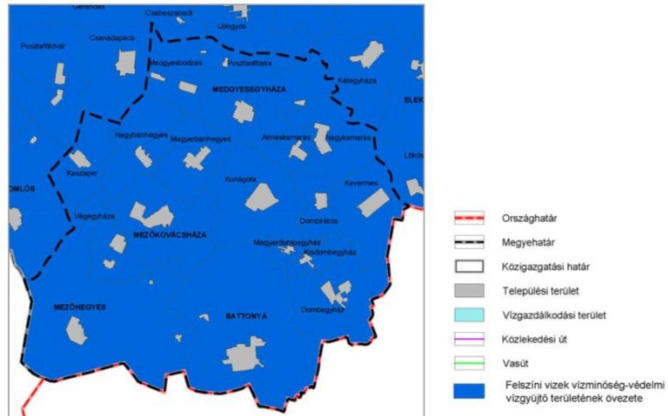
Vízgyűjtő területének lehatárolása

Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, OTvT, VÁTI 2005, www.vizeink.hu.

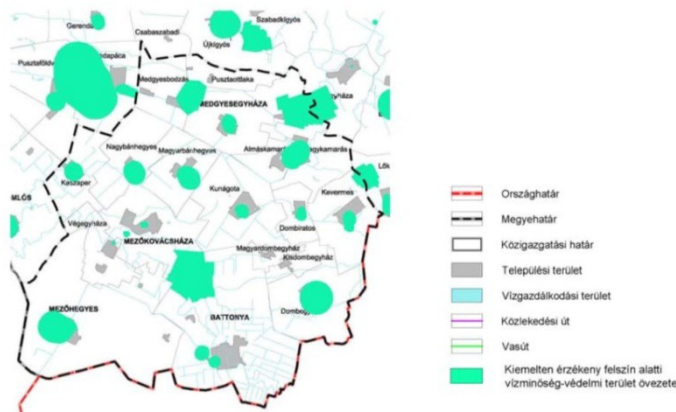
lmazza

1.6.2.2 Felszín alatti vízkészletek

A területen a felszín alatti vizeknek ez a két típusa fordul elő: tajavíz és rétegvíz. A térség felszín alatti vízkészletét meghatározza az alapkőzet, illetve a talajok rétegződése: a terület laza, törmelékes, rétegzett képződményekben található, amelyek a medencealjzatot képező,

Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete
Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása
DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, OTT

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete
Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása
DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, OTT, Békés Megyei Vízművek Zrt.

mélybe süllyedt alaphegységekre rakódtak le, nagy vastagságban. A rétegvíz kapcsolatba kerülhet a legfelső vízzáró réteg fölött elhelyezkedő talajvízzel.

A kistérség a Maros hordalékkúpján, annak nagy vízföldtani tájegységének területén fekszik. A Maros hordalékkúpjának elhatárolása a Gyula-Csorvás-Tótkomlós-Pitvaros által meghatározott vonal mentén húzható meg. A Maros hordalékkúpon sok jó vízvezető-képességű réteg található, a porózus rétegeket alkotó szemcsék általában durvaszeműek, az országhatár mentén a felszín közeli részekben kavicsrétegek is előfordulnak.

A felszín alatti hidegvíz kitermelhető készletére vonatkozóan a **Maros hordalékkúpján** a vízbeszerzési, víz-utánpótlási adottságok igen jók, a térség koncentrált víztermelő helyek létesítésére alkalmas és az egy kúttal kitermelhető vízmennyiség is magas.

A talajvízből való vízkivétel a sérülékenységi miatt ivóvízellátásra nem használható.

A járás területén jellemző a felszín alatti vizek vízminőségi problémái. Egyes területeken magas a vizek vas-, mangántartalom, vagy az ammónia, a nitrát és nitrit tartalom. A talajvíz minőségére vonatkozóan egyes részeken uralkodóan nátrium-szulfátos, nátrium- és kalcium-hidrogénkarbonátos, helyenként nátrium-magnézium-kloridos. Általában az összes sótartalma magas. A magas nitrát- és nitrittartalom csak a talajvizekben fordul elő, a rétegvizekben ez ideig nem jelentett problémát.

A Dél-Alföldi rétegvizek további problémája, ez jelentkezik a Mezőkovácsháza kistérségének egyes vízbeszerzésénél is, hogy a megadott határérték (0,05 mg/l) kétszeresénél több arzént tartalmaz a rétegvíz. Ennek kezelését hivatott megoldani a folyamatban zajló vízminőség javító program.

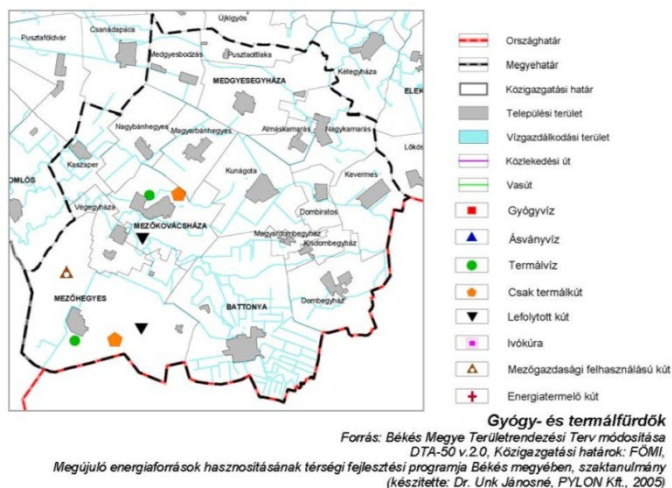

A **Maros hordalékkúp** területére eső településeken az ivóvízkészlet védelme általánosan is nagyobb figyelmet igényel: a hordalékkúp egészén nem tervezhető veszélyes hulladék átmeneti vagy végleges elhelyezése, a felszín alatti vízkészlet a jelenleginél nagyobb mértékben nem terhelhető öntözővíz-kivétel céljára. A már kiépített nagy vízbázisok egy részénél felszíni hidrogeológiai védőterület

meghatározására volt szükség.

A kistérség területét is érinti az országos vízminőség-védelmi terület, ahol kiemelt figyelmet kell fordítani a szennyezések elkerülésére.

A távlati megkutatott lokális vízbázisként nyilvántartott ún. Bánkúti vízbázis előre jelzett védőterülete Nagykamarás külterületén érinti a kistérséget.

Felszín alatti vízkészletek között kell említeni a kistérség teljes területe alkalmas hévíz feltárára, ezen belül is döntően a 80 °C-nál magasabb rétegvíz nagybani kitermelésére. Ez a terület, ahol a legmagasabb hőfokú hévizek a legnagyobb valószínűséggel fordulnak elő. A hévízfeltárás és termelés főleg a szénhidrogén-kutatások nyomán indult el, de az ivóvíz beszerzési célú fúrások is sok helyen tártak fel hévizet. Ezen kívül

több helyen fúrtak hévíz kutakat balneológiai célokra is.

A járásban a felszíni és felszín alatti vizek védelmére kiemelt figyelmet kell fordítani. Ezt mutatják az ÁNTSZ 2011-es adatai, mely a járási települések ivóvíz minőségére vonatkozik. Az ÁNTSZ adatai alapján, Kaszaperen és Kunágótán a legjobb az ivóvíz minősége, itt semmilyen szennyeződést sem jegyeztek fel.

- Arzénnal szennyezett a víz: Battonyán, Dombegyházán, Dombiratoson, Kisdombegyházán, Magyarbánhegyesen, Magyardombegyházán, Medgyesegyházán, Nagybánhegyesen és Pusztatlakán.
- Vassal szennyezett a víz: Mezőhegyesen.
- Mangánnal szennyezett a víz: Battonyán, Kevermesen, Medgyesbodzáson, Mezőhegyesen, Mezőkovácsházán, Pusztatlakán és Végegyházán.
- Ammóniummal szennyezett a víz: Almáskamaráson, Medgyesbodzáson, Medgyesegyházán, Nagykamaráson és Pusztatlakán.

- Escherichia colival szennyezett a víz: Nagybánhegyesen.

Ezek alapján elmondható, hogy Pusztatlakán volt 2011-ben a legszennyezettebb az ivóvíz, itt arzén, mangán, és ammóniumszennyezést is kimutattak.

Ahogy a korábbi fejezetekben bemutatásra került, a felszíni és a felszín alatti vizek minőségét a háztartásokban keletkező szennyvizek talajba szikkasztása jelentősen veszélyezteti. A járás településein ösztönözni kell a szennyvíz-csatorna hálózatra való rácsatlakozást a felszín alatti vízminőség védelme érdekében.

A járás településeit a felszín alatti vizek tekintetében érzékeny vagy fokozottan érzékeny területek érintik a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII.25.) KvVM rendelet alapján.

1.6.3 LEVEGŐ TISZTASÁGÁNAK VÉDELME

A járási települések levegőminősége megfelelő. A levegőminőség szempontjából veszélyeztető tényezők elsősorban a lakossági fűtés. A járás területén található ipari létesítmények közül nincsen jelentős emissziójú. A települések területét elkerülik a nagy forgalmú utak, főútvonalak, így a közlekedésből sem számolhatunk jelentős kibocsátással.

Porszennyezés forrása lehet a burkolatlan utakon való közlekedés és a mezőgazdasági művelés. ezek elsősorban száraz időben jelentkeznek.

1.6.4 ZAJ ÉS REZGÉSVÉDELME

Zajterhelés szempontjából a legjelentősebb hatást a járás településeire a közlekedésből származó emisszió jelenti. Az utak forgalmi adatait vizsgálva megállapítható, hogy nem kell számolni védett területeken a határértékeket folyamatosan túllépő zajterheléssel. A vasútból származó zajterhelés az elmúlt évtizedekben egyre kisebb a vasúti szállítás visszaszorulása miatt.

Nincsen tudomásunk jelentős zajemisszióval járó gazdasági telephelyek működéséről.

1.6.5 HULLADÉKKEZELÉS (HULLADÉKLERAKÓK, HULLADÉKGAZDÁLKODÁS)

A hulladékkezelés kereteit a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény és a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenység minősítéséről szóló 2013. évi CLXXXV. törvény határozza meg.

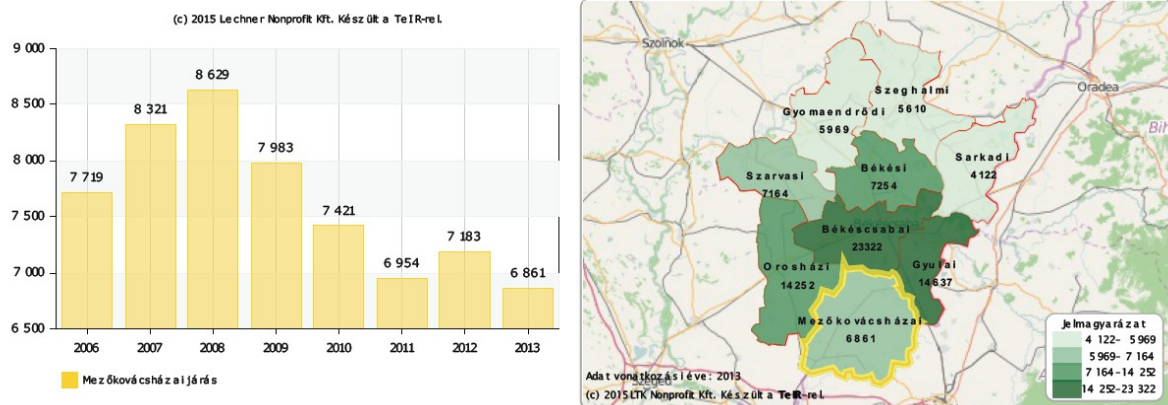
Békés megyében két regionális hulladéklerakó működik: a Békéscsabai Hulladékkezelő Mű és a Gyomaendrődi Hulladékkezelő Mű, azonban a járás településeiről a Hódmezővásárhelyen található regionális telepre viszik a begyűjtött hulladékot.

A Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer Létrehozását Célzó Önkormányzati Társulás (DAREH) keretében sor kerül több járási hulladéklerakó rekultiválására, ezek:

- I. ütem (: Battonya, Dombegyház, Dombiratos, Kevermes, Magyarbánhegyes, Medgyesbodzás, Medgyesegyháza
- II. ütem (2012. október 19.-2015. június 30.): Kunágota, Mezőhegyes

Az I. és II. ütemben a lerakók részleges vagy teljes rekultiválása befejeződött. Későbbre ütemezett: Kisdombgyeház, Magyardombgyeház, Mezőkovácsháza, Nagybánhegyes, Nagykamarrás, Végegyháza.

Ahogy az alábbi ábrán látszik, az elszállított hulladék mennyisége 2008 után jelentősen csökkent.

70. ábra - Összes elszállított települési hulladék mennyisége (2014)

(Forrás: <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>)

2014 decemberéig sor került a szelektív hulladékgyűjtés optimalizálására a DAREH településein: házhoz menő zöldhulladék-gyűjtés, házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés, közterületi zöldhulladék gyűjtése. A projekt keretén belül az alábbi létesítmények fognak működni a járás településein:

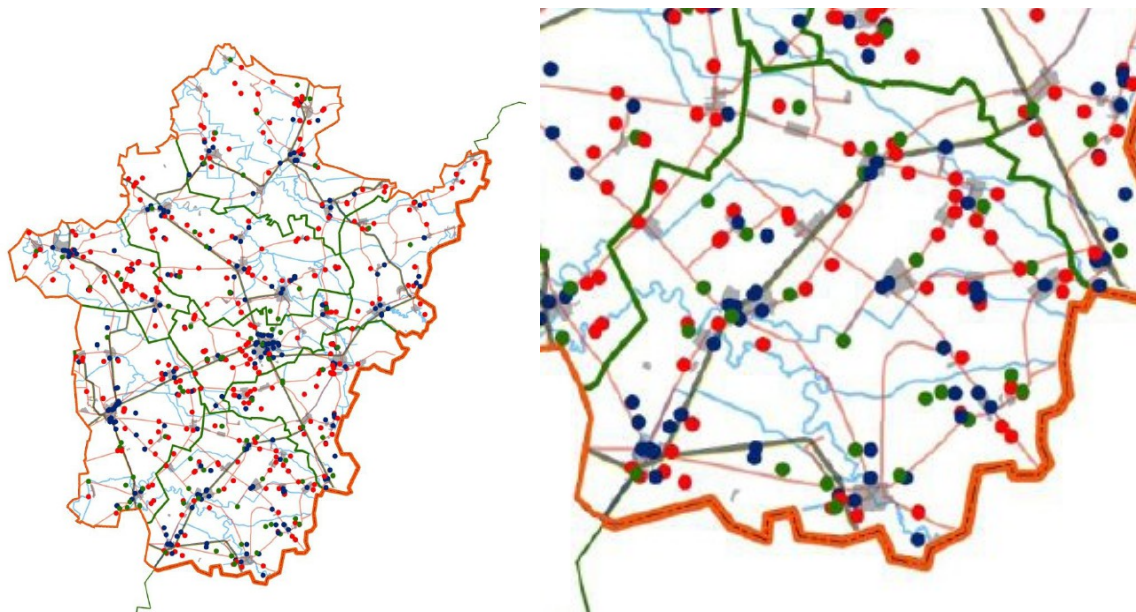
- Átrakóállomás: Mezőhegyes
- Hulladékudvar: Mezőhegyes, Kunágota

1.6.7 SZENNYEZETT TERÜLETEK SZÁMBAVÉTELE

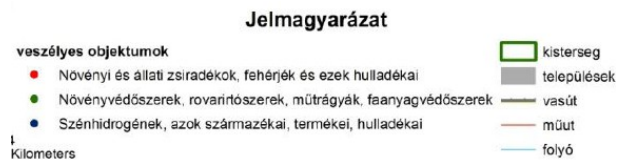
A Kárménetesítési Információs Rendszerben (KÁRNFO¹⁶) megtalálhatók a nyilvántartott tényleges és potenciális szennyező források adatai. A potenciális veszélyes objektumokat a járás területén az alábbi ábra tartalmazza. A potenciálisan veszélyes objektumok között az ábra megkülönbözteti az alábbiakat:

- Növény- és állati zsiradékok, fehérjék és ezek hulladékai
- Növényvédőszeres, rovarirtószeres, műtrágyák, faanyagvédőszeres
- Szénhidrogének, azok származékai, termékei, hulladékai

16 KÁRNFO a Felszín Alatti Víz és a Földtani Közeg Környezetvédelmi Rendszer (FAVI) részeként működik.

71. ábra - Potenciálisan veszélyes obkektumok (2012)
 (forrás: Békés megye Területfejlesztési Konceptiója-
 Helyzetelemzés, helyzetértékelés)

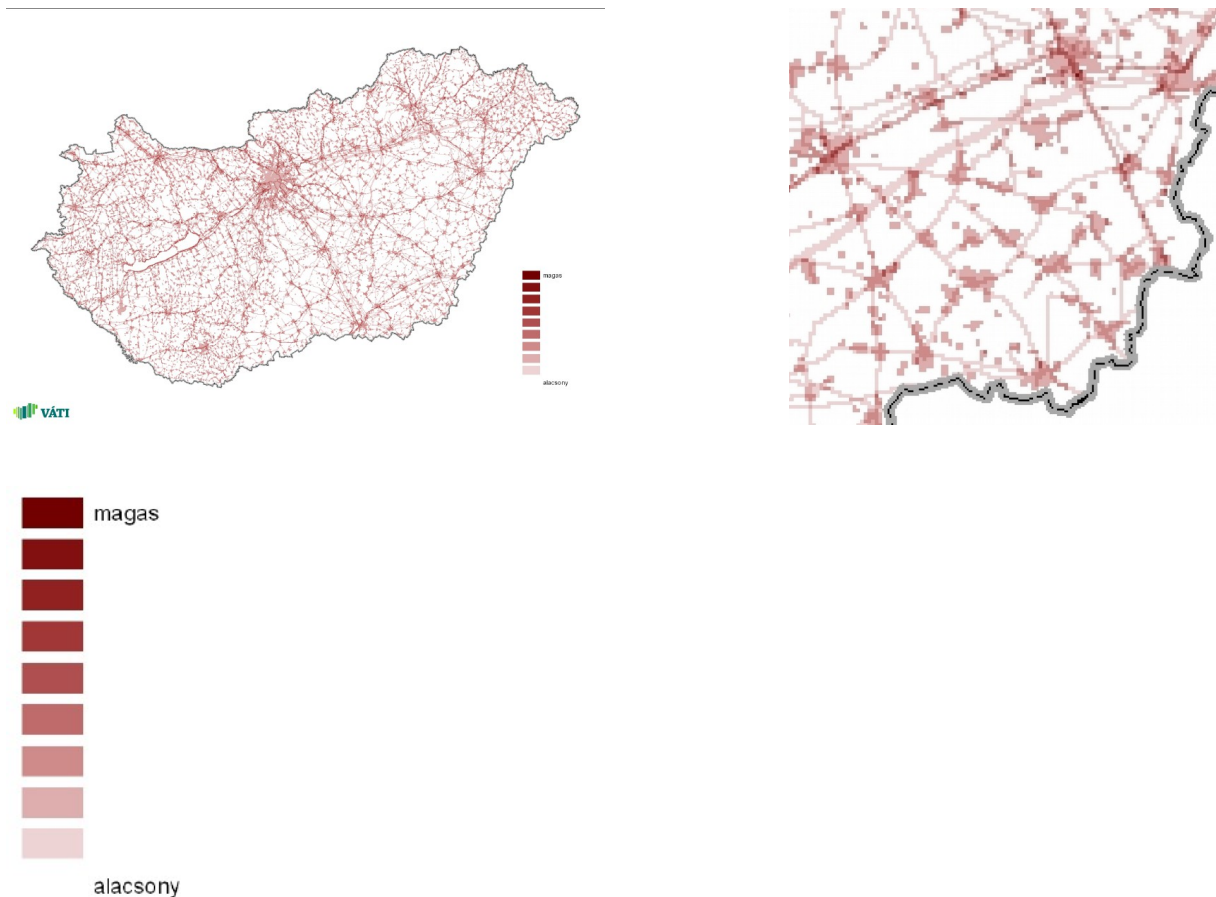

1.6.8 TÁJ TERHELÉSÉNEK ÉS TERHELHETŐSÉGÉNEK MEGHATÁROZÁSA

A tájterhelést¹⁷ jellemzően az infrastruktúra hálózat, illetve az intenzív beépítésre szánt területek határozzák meg.

A tájterhelés vizsgálatban kirajzolódnak a települést összekötő infrastruktúra hálózati elemek (közút vasút), illetve a települések beépítésre szánt területei. A tájterhelés az alább bemutatott relatíve magasabb járás nagyobb települései, határátkelők stb. esetén: Battonya, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza. A tájterhelés az infrastruktúrától való távolság függvényében egyre kevésbé fejtik ki hatásukat.

¹⁷ Tájterhelés: A tájra gyakorolt természeti és antropogén hatások, amelyek tulajdonságainak romlásához vezetnek.

72. ábra - Tájterhelés vizsgálata az OTTr-hez

(forrás: VÁTI)

A Mezőkovácsházai járás legnagyobb részét, a művelt mezőgazdasági területektől a OTTr-hez készített tájterhelés vizsgálatban táj terhelése szempontjából nem jelentős területek. A szántóföldeken hosszú távon is cél a mezőgazdasági művelés fenntartása, azonban ahogyan a korábbi fejezetekben is bemutatásra került, az intenzív használat jelentősen terhelheti a környezeti elemeket és rendszereket.

A táj terhelhetőségét¹⁸ a továbbiakban táji és természetvédelmi, örökségvédelmi jogszabályokból és egyéb magasabb rendű tervekből eredeztethető korlátozások alapján mutatjuk be, amik meghatározzák a táj érzékenységet is egyben. Ezek, kategóriánként bemutatva:

Táji- és természeti védelem

- Natura 2000 terület
- védett természetvédelmi területek
- Körös-Maros Nemzeti Park – Tompapusztai löszgyep
- Országos Ökológiai Hálózat
- Magterület övezete,

¹⁸ Táj-terhelhetőség: A táj igénybevételét befolyásoló ökológiai szempontok összessége, illetve azok kölcsönhatása.

Pufferterület

Ökológiai folyosó övezete,

- „Ex lege” védett értékek:

Forrás

Kunhalom

Földtani képződmények és alapszelvények

Örökségvédelem

- Műemlék és műemléki környezet
- Helyi védelemre javasolt épületek, műtárgyak
- Régészeti területek

Egyéb korlátozások

- Ár- és belvízveszélyeztetett terület a 18/2003. (XII.9.) KvVM – BM együttes rendelet alapján
  - o Erősen veszélyeztetett a település, amely a hullámtéren lakóingatlanokkal rendelkezik, illetőleg, amelyet a védmű nélküli folyók és egyéb vízfolyások mederből kilépő árvize szabadon elönthet:
Kétegyháza
  - o Közepesen veszélyeztetett a település, ha nyílt vagy mentesített ártéren fekszik, és amelyet nem az előírt biztonságban kiépített védmű véd:
Nagykamarás
- Hidrogeológiai védőidom – védett, jelenleg üzemelő és távlati vízbázis, melyek védőidoma felszíni metszettel rendelkezik a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről szóló 123/199. (VII.8.) Korm. rendelet alapján. Hidrogeológiai védőidommal érintett település: Dombegyház, Kevermes, Kunágota, Medgyesbodzás, Mezőkovácsháza-Végegyháza
- OTrT korlátozásai
  - o kiváló termőhelyi adottságú szántóterület
  - o jó termőhelyi adottságú szántóterület
  - o kiváló termőhelyi adottságú erdőterület
  - o országos vízminőség-védelmi terület
- Békés megye Területrendezési Terve korlátozásai
  - o erdőtelepítésre alkalmas terület
  - o ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület
  - o rendszeresen belvízjárta terület
  - o földtani veszélyforrás terület

1.6.9 KATASZTRÓFAVÉDELEM

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (IX.10.) Korm. rendelet, illetve a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet módosításáról szóló 61/2012. (XII. 11.) BM rendelet alapján készült el a települések katasztrófavédelmi besorolása.

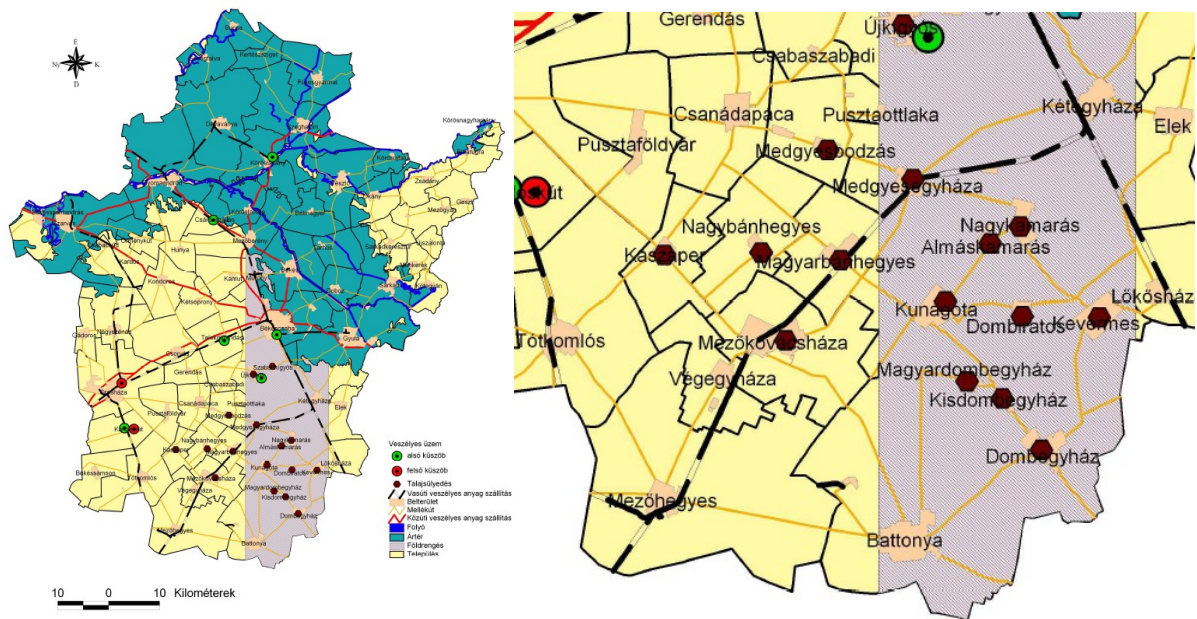
- I. katasztrófavédelmi osztályba nem tartozik egy település sem a járásban.

- II. katasztrófavédelmi osztályú települések közé tartozik: Mezőkovácsháza, Mezőhegyes, Medgyesegyháza, Battonya, Kevermes, Medgyesbodzás,
- III. katasztrófavédelmi osztályú települések a járásban: Dombegyház, Pusztatölke, Almáskamarás, Nagykamarás, Dombiratos, Magyardombegyház, Kisdombegyház, Kaszaper, Nagybánhegyes, Magyarbánhegyes, Kunágota, Végegyháza.

A kockázatazonosítás és kockázatelemzés az alábbi veszélyhelyzetek figyelembevételével került meghatározásra:

- Természeti eredetű:
  - o Hidrológiai eredetű veszélyhelyzet: árvíz, belvíz
  - o Vízszennyezés élő vizekben, ivóvízkészletben
  - o Rendkívüli időjárási körülmények, nagy mennyiségű csapadék, szélvihar, aszály
  - o Földrengés
- Civilizációs eredetű:
  - o Légszennyezettség
  - o Veszélyes anyagok, felhasználása, tárolása
  - o Veszélyes anyagok szállítása közúton, vasúton és légi úton
  - o Veszélyes hulladékok hatásai
  - o Robbanás üzemi környezetben, lakókörnyezetben
  - o Tűzeset, mely a lakosságot és az anyagi javakat tömeges mértékben veszélyezteti
  - o Energetikai, közüzemi rendszerek zavarai, leállása
  - o Jellemzően visszatérő tömegmozgások, torlódások
  - o Járvány, járványveszély, állategészségügyi járványveszély
  - o Nukleáris létesítmények működési zavarai
  - o Terrorcselekmények, illetve azzal való fenyegetés hatásai
  - o Bajbajutott légi járművekkel kapcsolatos tevékenység

Ahogy az alábbiakban bemutatásra kerül, földrengés szempontjából veszélyeztetett a járás keleti része. Vasúton veszélyes anyag szállítására időszakosan kerülhet sor. A járás legtöbb településén talajsüllyedés tapasztalható. A Mezőkovácsházán található Pannon Lúd Kft. telephelye és a MOL NyRt. Battonya főgyűjtő a katasztrófavédelmi törvény IV. fejezte alá tartozó veszélyes üzemek, azonban a további besorolásuk alsó küszöbértékű üzem.

73. ábra - Települések katasztrófaveszélyeztetettségi övezetei
(forrás: <http://bekes.katasztrofavedelem.hu/polgari-vedelmi-fofelugyeloseg-3>)

1.7 ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELEM

• Világörökségi várományos területek

Az Országos Területrendezési Terv a Mezőkovácsházai járás területén 18 települési térséget jelöl, melyek mindegyike 1000 ha alatti. A területrendezési tervben korábban feltüntetett történeti települési területek övezeti lehatárolása a 2014. január 1-től érvényben lévő jogszabályi változások következtében megszűnt. A 2014-től érvényben lévő Országos Területrendezési Tervben továbbra is kijelölésre kerültek a világörökségi és világörökségi várományos területek. A járás 18 települése közül Mezőhegyes teljes közigazgatási területe világörökségi várományos terület övezetébe tartozik. A város a településszerkezetében kiemelkedő szerepet betöltő majorrendszer, valamint annak műemléki épületei és épületegyüttese miatt szerepel az UNESCO 1972-ben alapított Világörökségi Programjában.

A Mezőhegyesi Császári és Királyi Ménes 1785 és 1869 között működött. A birtok 18.127 ha legelő pusztán alakult.

„A világörökségi várományosi helyszín keretében szerepeltetendő épületek kiválasztása több szempont figyelembe vételével történt. A kiválasztott épületek többsége az alapítást követő nagy építési ütemben, 1785 és 1810 között épült. Ekkor épült ki a teljes központi együttes, a parancsnoki épület és a két kaszárnya, a központi istálló és a nagy központi lovarda, s a központ reprezentatív megjelenését biztosító két diadalív és a bejárati kapuk. A központhoz csatlakozott a lenyűgöző méretű központi magtár, illetve az ún. Hangai vendégfogadó impozáns épülete. A kiépítés során a központot szatelliteszerűen körülvevő majorokban is megkezdődött az építkezés, amelynek során egységes stílusú, szokatlanul nagyméretű istállók, magtárak nőttek ki a földből, egységes megjelenést biztosítva a központtal egyenes sugárutakkal összekötött majoroknak.

A központot körülvevő majorokban található fontosabb épületeknek a világörökségi várományosi helyszínbe történő beemelését éppen az indokolja, hogy így az egykori ménesbirtok szerkezete, működési módja is bemutatásra kerülhet, amellett, hogy az épületek önmagukban is különlegességet jelentenek. A külterületeken található sajátos épülettípus az 1830 körül emelt, ma már inkább csak a tájban érdekes látványelemként megjelenő zabsiló-tornyok együttese. A birtok klasszikus kori, de már erőteljesen ipari fejlődését az elevátor-magtárnak a tájat uraló épülete képviseli.”

A világörökségi várományosi helyszínbe tartozó épületegyüttes elemei:

- Ménesközpont épületegyüttese:
  - o Északi diadalív, északi kapu, 1807, Hild János; hrsz.: 725/2-3; 726
  - o Északi reprezentatív kaszárnya, 1785-90, Jung József; hrsz.: 726
  - o Ménesparancsnoki épület irodaháza, 1785-90, Jung József; hrsz.: 704
  - o Központi méntelep:központi istálló, 1807, Hild János; hrsz.: 729; fedett lovarda, 1809, Hild János; hrsz.: 730
  - o Déli reprezentatív kaszárnya, 1785-90, Jung József; hrsz.: 704
  - o Déli nagy diadalív, déli kapu, 1807, Hild János; hrsz.: 725/1-2
  - o Központi magtár, 1805 körül, Hild János; hrsz.: 672/13-15; 677/1
  - o Hangai vendégfogadó, 1789, Jung József; hrsz.: 620/4, 6
- Fecskés Puszta – Ómezőhegyes:
  - o Öregcsúr, magtár, gabonaforgalmi tárház, 1796-1810 k.; Hild János; hrsz.: 881
  - o Ómezőhegyesi ménesudvar istállóépületei (18-as major), 1805 k., Hild János; hrsz.: 1018/7-12
- Fecskés Puszta – Külsőfecsképuszta:
  - o Zabsiló-torony (81-es major, esetleg 79-es major), 1830; hrsz.: 0563/24 (volt 038/1)
- Fecskés Puszta – Komlósfecsképuszta:
  - o Magtár (6-os major), 1805 k., Hild János; hrsz.: 0457/46
- Pereg Puszta – Árokospuszta:
  - o Zabsiló-torony (39-es major), 1830; hrsz.: 056/7
  - o Istálló (39-es major), 1805 k.; hrsz.: 056/24 (védett utódingatlanon álló, nem nevesített emlék)
- Pereg Puszta – Belsőperegpuszta:
  - o Zabsiló-torony (56-os major), 1830; hrsz.: 0203/40
  - o Gluzek Gyula elevátor-magtár (57-es major), 1888; hrsz.: 0185/1
  - o Magtár (57-es major), 1805 k.; hrsz.: 0191/21 (védett utódingatlanon álló, nem nevesített emlék)
- Pereg Puszta – Külsőperegpuszta:
  - o Istálló (48-as major), 1805 k.; hrsz.: 0121/6 (védett utódingatlanon álló, nem nevesített emlék)

- Kamarás Puszta – Csatókamarás:

o Zabsiló-torony (66-os major), 1830; hrsz.: 037/2 (esetleg 0369/5)

• **Műemléki védelem**

A mezőkovácsházai járás területén lévő műemlék építmények a következők:

16. táblázat – Mezőkovácsházai járás műemlékei (Forrás: www.muemlekem.hu.)

Megnevezés	Törzsszám	Hrsz.	Cím	Rövid leírás
BATTONYA				
Kőkereszt	9493	2887	Hunyadi János u. 56.	Empire kőkereszt, állították 1827-ben a szerb pravoszláv templom előkertjében.
Lakóház	9255	-		Lakóház, népi. Lebontva 935/85 bontási engedéllyel.
Román ortodox templom	9492	2898	Hunyadi János u. 42.	Román ortodox templom, romantikus, épült 1878-ban. Főhomlokzatán karzat feletti torony díszes vörösréz fedésű sisakkal.
Románkori kerektemplom alapfalai	9494	0233/4		Románkori kerektemplom alapfalai, épült a 11. században, téglából. Az alapfal szentélyrészét az út árka és a műút elroncsolta. A telken áll a Hármashatárhalom földpiramis, i. e. 2000 körüli időből. (A telket érinti a Száraz-ér.)
Szerb pravoszláv templom	799	2887	Hunyadi János u. 56.	Szerb pravoszláv templom, copf stílusú, épült 1778-79 között. Főhomlokzatán enyhén előreugró karzat feletti torony párnatagos toronysisakkal. Boltozott templombelsőben gazdag copf berendezés és ikonképfal. Az ikonosztáz héttengelyes, háromszintes, amelyet az apostolok kara és passiójelenetek koronáznak a diadalívben. Az ikonosztáz a Dél-Alföld egyik legnagyobb és legértékesebb kompozíciója.
Városháza	9495	1	Fő u. 91.	Városháza, tornyos szecessziós épület, épült 1890-ben, emelet, torony 1911.
Volt hotel és kaszinó	9496	11	Fő u. 93.	Volt hotel és kaszinó, neoreneszánsz, épült 1885 körül, emeleti középrizalitban bálterem, mennyezetén díszítő festéssel. Iroda és üzletek találhatóak benne.
MEZŐHEGYES				
Állatjárványkórházi elkülönítő istálló két szállása	9295	778/1	Kossuth Lajos u. 53.	Volt állatjárványkórházi elkülönítő istálló két szállása, ma lakás. Romantikus, épült az 1860-as években. Ma lakások találhatóak benne.
Állatjárványkórházi elkülönítő istálló két szállása	9296	778/3	Kossuth Lajos u. 55.	Volt állatjárványkórházi elkülönítő istálló két szállása, ma lakás. Romantikus, épült az 1860-as években.
Állatjárványkórházi elkülönítő istálló két szállása	9297	778/3	Kossuth Lajos u. 57.	Volt állatjárványkórházi elkülönítő istálló két szállása, ma lakás. Romantikus, félnyeregvetésű ház, épült az 1860-as években.
Általános iskola	9292	708	Szent György tér 1.	Ált. iskola, volt emberkoroda, klasszicista, épült 1847-ben, emeletes, földszintje boltozott.

16. táblázat – Mezőkovácsházai járás műemlékei

(Forrás: www.muemlekem.hu.)

Megnevezés	Törzsszám	Hrsz.	Cím	Rövid leírás
BATTONYA				
Csikóscsárda	9286	870/1	Kozma Ferenc u. 6.	Csikóscsárda, ma üzemi étkezde és üzletek, empire, épült 1800 körül, L-alakú, ív-pilléres tornácú, alápincézett épület.
Csikóslak	4288	1034/4	18-as major Ómezőhegyes 25.	Földbe süllyesztett, apsziskonyhás boltozott csikóslak, késő barokk, épült 1785-ben.
Csikóslak	4289	1034/4	18-as major Ómezőhegyes 25.	2. számú földbe süllyesztett, apsziskonyhás boltozott csikóslak, késő barokk, épült 1785-ben.
Déli nagy diadalív	9309	725/2	Kozma Ferenc u. 28.	Déli nagy diadalív, empire, épült 1807-ben. Tervezte: Hild János. (Reprezentatív központ)
Erdészház	9314	0330/1	Kültelek	Erdészház, empire, épült 1810 körül. Romos.
Északi nagy diadalív	9312	725/3	Kozma Ferenc u. 32.	Északi nagy diadalív, empire, épült 1807-ben, tervezte Hild János.
Fa harangláb	9315	729	Kozma Ferenc u. 32.	Fa harangláb, épült 1870 körül. (Áthelyezve a "Nonius" Hotelhez!)
Fa harangláb	9328	0417/17	Csatókamarás 21-es major	Fa harangláb, épült az 1870-es években.
Fa harangláb	9326	0191/15	Perepuszta 57-es major	Fa harangláb, épült az 1870-es években, felújítva áthelyezték a központi istálló mellé.
Fa harangláb	9320	0696/1	Újmezőhegyes 28-as major	Fa harangláb, épült az 1870-es években.
Fatornácos bazárépület	9302	2/2	Petőfi sétány – Kozma u. sarok	Fatornácos bazárépület, elővárosi eklektika.
Faverandás pavilon	9313	4/4	Petőfi sétány	Faverandás pavilon, ma virágüzlet, elővárosi eklektika.
Főépítési villa	9294	743/2	Kossuth Lajos u. 12.	Főépítészeti villa, romantikus, épült az 1850-es években, bővítve az 1870-es években.
Földbe süllyesztett, boltozott csikóslak	9322	0121/3	Külsőperepuszta 48-as major	Földbe süllyesztett, külsőkemencés, boltozott csikóslak, barokk, épült 1785-ben.
Gabonaüzemi zabsilótorony	9316	04/10	18-as major	Gabonaüzemi zabsilótorony, épült 1830-ban, boltozott, manzárdtetős.
Gluzek Gyula elevátor-magtár	9324	0185/1	Perepuszta 57-es major	Gluzek Gyula elevátor-magtár, eklektikus, épült 1888-ban. 1981-ben az elevátor-rész kiégett. 1978-ban az elevátor-részről felmérés és fotódokumentáció készült.
Hangai-vendégfogadó	9664	620		Volt Hangai-vendégfogadó, késő copf, épült 1789-ben, tervezte Jung József. Emeletes, 11 tengelyes homlokzatú, földszintje csehsüvegboltozattal, pincéje hosszdongával, lépcsőháza boltozott, fa báborklással.
Hotel Centrál	9450	3	Kozma Ferenc u. 22.	Hotel Centrál, elővárosi eklektika, épült 1885-ben. Emeletes, fagerendavázás oromzatú, fatagozatos, L alakú épület. Belsejében a földszinten kazettás mennyezetű terem, két öntöttvas oszloppal, nagyterem, ferdeszögű

16. táblázat – Mezőkovácsházai járás műemlékei

(Forrás: www.muemlekem.hu.)

Megnevezés	Törzsszám	Hrsz.	Cím	Rövid leírás
BATTONYA				
				famennyezettel.
Hotel Nónius	9311	726	Kozma Ferenc u. 32.	Hotel Nonius, volt északi reprezentatív kaszárnya, copf, épült 1790-ben, tervezte Jung József. Emeletes épület, földszintje és pincéje boltozott. A két szint 14-14 árkádívvel, az emeleten sűrű üvegosztás, a földszinten osztatlan üveg van.
Iker-szárazmalom	9305	821, 822	Kossuth Lajos u. 39.	Iker-szárazmalom, épült 1789-ben, eredeti akvarell terve az Építészeti Múzeum tervtárában van. Az 1880-as években kovácsműhellyé alakították.
Kerületközponti magtár	9318	0417/18	Kamarás 21-es major	Kerületközponti magtár, épült 1864-ben; tervezte, A. Zellenka.
Komlószáritó	9325	0191/14	Peregpuszta 57-es major	Komlószáritó, fa szellőztető házból és téglafüstölőházból áll.
Kórházigazgatói lak és gyógyszerház	9293	707		Volt kórházigazgatói lak és gyógyszerház, kórházi orvosi szobák, eklektikus, épült 1890 körül.
Központi magtár	4311	677/1		Központi magtár, empire, épült 1805 körül, tervezte Hild János, hosszoldala 17 ívvel, rövid oldala 3 ívvel ív-pillérsoros. Homlokzata mögött kétszintes, tetőtérben további két magtárszint. Az ország legreprezetatívabb magtára.
Lakóépület, volt kettős tiszti lak	9287	874, 875		Lakóépület, volt kettős tiszti lak, eklektikus, épült 1900 körül, földszintes.
Lakóház, ún. déli reprezentatív kaszárnya	9308	704		Lakóház, ún. déli reprezentatív kaszárnya, copf, épült 1790-ben, tervezte Jung József, emeletes. Földszintje boltozott, mindkét szint előtt kosárv-pillérsoros tornác húzódik 14 árkádívvel.
Lovarda és istálló	802	729, 730	Kozma Ferenc u.	Fedett lovarda, épült 1809-ben Hild János tervei szerint. Átépitve 1885-ben. Központi istálló, 1800 körül. (Az 1784-ben alapított Ménesintézet épületei.)
Lugaséptmény	9301	6/2, 9		Lugaséptmény, 13 darab árkádív a rózsalugashoz, amely a vasútállomás mentén a felvételi épülettől a Centrál Szállóig tart.
MÁV felvételi épület	9299	10/1		MÁV felvételi épület, elővárosi eklektika. Épült 1883-ban, fatornácos, arabeszk oromzati díszítésű, földszintes épület.
Ménesparancsnoki épület	9310	704	.	Mezőhegyesi Ménesbirtok Rt. székháza, volt ménesparancsnoki épület, copf, épült 1790-ben, tervezte Jung József. Emeletes, középrizalitos épület, a rizalit emeleti faverandája az 1880-as évekből. Lovarda - hrsz.: 730. (Reprezentatív

16. táblázat – Mezőkovácsházai járás műemlékei

(Forrás: www.muemlekem.hu.)

Megnevezés	Törzsszám	Hrsz.	Cím	Rövid leírás
BATTONYA				
				központ.)
Mészárszéki intézői villa	9291	728		Volt mészárszéki intézői villa, ma a szakmunkásképző tanári háza, romantikus, épült az 1860-as években, földszintes.
Ómezői ménesudvar épületei	11155	1018/8, 1018/11, 1018/10, 1018/9		1800 körül Hild János tervei szerint épült, három U-alakban elhelyezkedő (21, 9 illetve 21 tengelyes) istállóból álló együttes. A téglából emelt istállók félkörív-pillérsoros szerkezetűek, a pillérsorra van helyezve a - valószínűleg a 19. sz. második feléből származó - nyeregtetővel fedett takarmányos padlás.
Óvoda; lakóház	9290	734		Volt óvoda, ma lakóház, romantikus, épült az 1860-as években. Földszintes.
Öregcsűr; gabonaforgalmi tárház	9303	881		Gabonaforgalmi tárház, volt öregcsűr, az ország legnagyobb cséplőháza, empire, épült 1800 körül.
Római katolikus plébániaház	9307	720/2		R.k. plébániaház, romantikus, épült 1847-ben, bővítették 1864-ben. Értékes déli íves oromzata és téglakerítése van.
Római katolikus templom	9665	717		Római katolikus templom, klasszicista, épült 1846-ban, tervezte Handl Fenrdinánd. Torony a karzat fölött.
Sertéstelepi zabsilótorony	9317	1041/8		Sertéstelepi zabsilótorony, épült 1830-ban. Boltozott, manzárdtetős.
Sütőde-pekeráj-szárazmalom	9306	818, 820		Volt sütőde-pekeráj-szárazmalom, barokk, épült 1788-ban. Tørsor: malom, lisztraktár, dagasztó, három kemence, kenyérraktár, péklakás. Ma lakások találhatók benne.
Szállásépület, volt kettős tiszti lak	9289	860/5/A		Szállásépület, volt kettős tiszti lak, romantikus, épült az 1860-as években.
Traun-sírkápolna	11295	783		A mezőhegyesi köztemető legrégebbi parcellájában álló, ellipszis alakú, kis kupolával lefedett épület homlokzatát körben, egyenletes elosztásban 8 díszítőpillér tagolja. A hosszabbik tengelyben elhelyezkedő bejáratot kovácsoltvas kapurács fedi. Belsejében kis oltár, mögötte a falba helyezett márvány epitáfium.
Újkaszárnya	9304	837		Volt újkaszárnya, késő barokk, épült 1788-ban, a kb. 100 m hosszú épület földszintes, néhol boltozott helyiségekkel és nagy, téglakerítéses udvarral. (Tervezett funkciója óvoda.)
Vadász vendéglő	9300	8		Volt Vadászvendéglő, épült 1895-ben, faverandás, íves ablakú, földszintes épület, helyreállították 1981-ben.
Városháza, volt nőtlen tiszti lak	9288	1		Tanácsháza, volt nőtlen tiszti lak. Elővárosi eklektika, épült 1913-ban. Emelet, oromzatában fa csúcsív, ablakok fölött kis előtető. Fedeles

16. táblázat – Mezőkovácsházai járás műemlékei

(Forrás: www.muemlekem.hu.)

Megnevezés	Törzsszám	Hrsz.	Cím	Rövid leírás
BATTONYA				
				kertkapu.
Víztorony és szivattyúház	9298	905/2		Víztorony és szivattyúház, elővárosi eklektika, épült 1888-ban, tartályháza fagerendavázis, faburkolatú.
Zabsilótorony	9323	0203/40		Zabsilótorony, épült 1830-ban, boltozott manzárdtetős. Erdőben áll.
Zabsilótorony	9321	056/7		Zabsilótorony, épült 1830-ban, boltozott, manzárdtetős.
Zabsilótorony	9327	0369/5		Zabsilótorony, épült 1830-ban, boltozott manzárdtetős. Mezőn áll, jelentős tájképi hatása van.
Zabsilótorony	9319	0264/6		Zabsilótorony, épült 1830-ban, boltozott manzárdtetős, ma víztorony.
Zabsilótorony	9329	038/1, 038/2		Zabsilótorony, épült 1830-ban, boltozott, manzárdtetős, erdőben áll.
KEVERMES				
Római katolikus templom	800	832	Felszabadulás u. 6.	R.k. templom, klasszicista, épült 1835-ben, karzat feletti toronnyal.
NAGYBÁNHEGYES				
Evangélikus kistemplom és magtár	803	209	Vörös tér 16.	Ev. kistemplom és magtár, késő klasszicista, épült 1859-ben. Magtár az orgonakarzat alatt.
MAGYARBÁNHEGYES				
Római katolikus templom	801	991	Kossuth u. 49.	R.k. templom, eklektikus, épült 1895-1896 között. Háromboltszakaszos hajó. Egyboltszakaszos apszisos szentély, a torony a karzat fölött, párnatagos laternás sisakkal.

- **Régészet**

A Mezőkovácsházai járás igen gazdag régészeti leletekben, sok feltáratlan neolitikus lelőhellyel, kunhalmokkal, ördögárokka, sánccal és földvárakkal rendelkezik. A megye 9 kiemelten védett, és 13 fokozottan védett, országosan, illetve tájegységileg, kultúrtörténetileg kimagasló lelőhelye közül 1 kiemelten védett lelőhely található a járás területén, Battonyán a Parázs tanya.

A Parázs-tanya határrészen található 040/4, 040/6, 040/7, 040/12, 040/21, 0198/16, 0198/17, 0198/18, 0198/19, 0198/20, 0198/21 hrsz-ú ingatlanokat a 28/2005. (XI. 04.) NKÖM rendelet nyilvánította kiemelten védett régészeti lelőhellyé.

A régészeti védelem célja az itt található háromszoros árokkal körülvett újkőkori tell település maradványainak megőrzése, a lelőhely kutathatóságának biztosítása.

1 KÖZLEKEDÉSVIZSGÁLAT

1.8.1 A TÁGABB TÉRSÉG KÖZLEKEDÉSI KAPCSOLATAINAK VIZSGÁLATA

Békés megye egyik legfontosabb útja a Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megyéket összekötő 44. sz. elsőrendű főút, ami Kecskeméttől indul el kelet felé az 5 sz. főút 54 sz. főút kiágazásától. A főút az országhatárig ér, ahol Gyula és Gyulavarsánd között éjjelnappali áru- és személyforgalmat bonyolító határátkelő található. A főúton keresztül kapcsolódik közvetett módon az 5. sz. főúthoz illetve az M5 autópályához. Az M5 és az 5. sz. főút megközelítése jónak mondható, hiszen a 150 km-es út kevés település belterületét érinti.

Békés megye másik fontos útja a Hajdú-Bihar, Békés és Csongrád megyéket összekötő 47. sz. másodrendű főút, ami a megyék közötti észak-déli irányú kapcsolatot biztosítja, s Debrecen (4. sz. főút) köti össze Szegeddel (43. sz. főút). A 47. sz. főút viszonylag lassan járható, mivel jelentős számú településen halad keresztül.

A Mezőkovácsházai járástól a legközelebbi gyorsforgalmi út, az M43 autópálya 30-40 km távolságban található, mely a román A1 autópálya és az M5 autópálya között létesít gyorsforgalmi kapcsolatot.

1 VONALAS RENDSZEREK, LÉTESÍTMÉNYEK

A Mezőkovácsházai járásban található a 4439 j., 4441 j., 4443 j., 4437 j., 4438 j., 4442 j., 4436 j., 4455 j., 44329 j., 44136 j., 44331 j., 44143 j., 44142 j., 44139 j., 44342 j., 44333 j., 44335 j. és a 44145 j. mellékút, valamint a térségen halad át a 4427 j., 4428 j., 4429 j., 4432 j., 4434 j. és a 4444 j. mellékút. Békés megyében, a Mezőkovácsházai járást nem érintve halad a 44 sz. elsőrendű főút, és a 47 sz. másodrendű főút.

- A 4427 j. mellékút Orosháza-Tótkomlós-Mezőhegyes összekötő útja. Az út Orosháza déli részén haladó 4429 j. mellékúttól indul és halad tovább déli-délkeleti irányban Kardoskúton, Tótkomlóson át Mezőhegyes belterületéig, ahol eléri a 4434 j. mellékutat.
- A 4428 j. Orosháza-Mezőkovácsháza összekötő út a 4427 j. mellékúttól keletre, a 4429 j. mellékúttól indul és halad tovább délkeleti irányban Pusztaföldvár külterületén és Kaszaperen át, Nagybánhegyest érintve Mezőkovácsházáig, ahol keresztezi a 4434 j. mellékutat. A 44333 j. Mezőkovácsháza állomáshoz vezető út csatlakozik hozzá.
- A 4429 j. Kevermes-Medgyesegyháza-Orosháza összekötő út a Kevermes belterületén áthaladó 4444 j. mellékúttól indul, és halad nyugat-északnyugati irányban Nagykamarás, Medgyesegyháza, Medgyesbodzás, Csanádapáca és Pusztaföldvár településeken át Orosházáig, ahol becsatlakozik a 474 sz. másodrendű főúthoz. A 4429 j. mellékúthoz csatlakozik a 44342 j. Bánkút állomáshoz vezető út.
- A 4427 j., 4428 j. és a 4429 j. mellékutak Orosháza, azon belül is a 47 sz. főút és a járás települése között biztosítják a közúti kapcsolatot.

- A Mezőkovácsházai járást északkelet-délnyugati irányban kettészelő 4434 j. mellékút Gyula belterületéről indul a 4219 j. mellékút folytatásaként és halad tovább déli-délnyugati irányban Kétegyházán át, Medgyesegyházán a 4429 j. mellékutat keresztezve Magyarbánhegyes külterületén keresztül Mezőkovácsházáig, ahol a 4428 j. és a 4443 j. mellékutakat keresztezi. Innen dél irányban halad át Végegyházán, és Mezőhegyesen nyugatnak fordulva hagyja el Békés megyét. Pitvaroson délnek fordulva halad tovább, majd Csanádpalotán nyugat-délnyugatnak fordulva megy tovább Kövegyen, Magyarcsanád és Apátfalva külterületén át a Makóig, a 43 sz. és a 430 sz. utak kereszteződéséig. A 4434 j. mellékút a 44 sz. főút, az M43 autópálya és a 43 sz. főút között biztosítja a térségi kapcsolatot. A mellékúthoz csatlakozik a 44329 j. Mezőhegyes állomáshoz vezető út.
- A 4432 j. mellékút Békéscsaba és Makó összekötő útjaként szolgál. Az út a 444 sz. békéscsabai tehermentesítő másodrendű út folytatásaként indul Újkígyóst érintve, Csabaszabadin át. A mellékút Csanádapácán a 4429 j. mellékutat, majd Kaszaper belterületén a 4428 j. utat és Tótkomlóson a 4427 j. mellékutat keresztezi. Innen halad tovább Makó-Rákoson keresztül a 430 sz. elkerülő utat keresztezve a Makó belterületén keresztülhaladó 43 sz. főútig.
- A 4444 j. Gyula-Battonya-Mezőhegyes összekötő út a térség határmenti településein halad keresztül, így biztosítva a térségi közúti kapcsolatot. Az út a 4434 j. mellékútról ágazik le Gyula külterületén, és halad át a határmenti települések belterületén, Eleken, Lökösházán, Kevermesen, Dombegyházán, Battonyán át Mezőhegyesig, ahol ismét találkozik a 4434 j. mellékúttal. A 4444 j. mellékúthoz csatlakozik a 44136 j. Tompapuszta bekötő út, a 44331 j. Battonya állomáshoz vezető út és a 44143 j. Dombegyház bekötő út.
- A 4455 j. út a 4444 j. mellékúthoz csatlakozva köti össze Battonyát és az országhatárt. A következő határon túli település Turnu (Tornya). A határ éjjel-nappal nyitva áll nemzetközi személy- és 7,5 t korlátozott áruforgalom számára.
- A 4436 j. mellékút Csabaszabadi és Medgyesbodzás összekötő útja. A 4432 j. és a 4429 j. mellékút között húzódik. Hozzá csatlakozik a 44145 j. Pusztatölaka bekötő út.
- A 4439 j. mellékút Csanádapácát köti össze Dombegyházával. Az út a 4432 j. mellékúttól indul és halad tovább Nagybánhegyest érintve, Magyarbánhegyesen, Kunágótán, Magyardombegyházán, Kisdombegyházán és Dombegyháza belterületén át a román határig. Jelenleg nem állandó határátlépési pont. A 44335 j. Magyarbánhegyes állomáshoz vezető út és a 44139 j. Kunágota bekötő út csatlakozik hozzá.
- A 4441 j. mellékút Nagybánhegyes és Kaszaper között húzódik, a 4428 j. utat köti össze a 4439 j. mellékúttal.
- A 4442 j. mellékút Magyardombegyházát és Battonyát köti össze. Az út a 4439 j. és a 4444 j. utak között teremt kapcsolatot.
- A 4443 j. mellékút a 4428 j. mellékút folytatásaként köti össze Mezőkovácsházát Battonyával.

- A 4437 j. Nagykamarás-Kunágota összekötő út a 4429 j. és a 4439 j. mellékút között húzódik.
- A 4438 j. Lökösháza-Kunágota összekötő út a 4444 j. és a 4437 j. mellékút között teremt kapcsolatot Kevermes és Dombiratos településeket érintve. Hozzá kapcsolódik a 44142 j. Dombiratos bekötő út.

A Mezőkovácsházai járás belföldi vasúti kapcsolatát a MÁV 121 sz. Békéscsaba–Kétegyháza–Mezőhegyes–Újszeged vasútvonal, a MÁV 125 sz. Mezőtúr–Orosháza–Mezőhegyes és a MÁV 125a sz. Mezőhegyes-Battonya vasútvonal biztosítja. A járáson belül található Bánkút megállóhely, Medgyesegyháza és Magyarbánhegyes állomás, Mezőkovácsháza felső megállóhely, Mezőkovácsháza állomás, Végegyháza, Végegyháza alsó és Belsőkamarpusztá megállóhely, Mezőhegyes állomás, Belsőperregpuszta és Tompapuszta megállóhely, valamint Battonya állomás.

1.3.4 FORGALMI VIZSGÁLAT

A forgalmi vizsgálatot az országos forgalomszámlálási adatokból az e-UT 03.01.11 és e-UT 02.01.31 műszaki előírás szerint számított várható forgalmak segítségével végeztük el. A forgalmi vizsgálat alapja a 2014. évi országos forgalomszámlálási adatok. A járást érintő, illetve a fontosabb térségi utak forgalmát a „Mezőkovácsházai járás forgalmi vizsgálata” című táblázat mutatja.

A 44 sz. elsőrendű főút Mezőkovácsházai járáshoz közeli szakaszának éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'E', Tranzit jelleg, határozott nyári üdülő vagy turista jelleggel. A júliusi, illetve az augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest 1,2-1,4 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapi átlagos, 18-25% közötti.

A 47 sz. másodrendű főút Békés megyei szakaszának éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'A', Nagyvárosok környéke, a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa legfeljebb 0,7. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapi átlagos, 18-25% közötti.

A 4427 j., a 4428 j. út bizonyos szakaszainak, a 4443 j. út és a 4444 j. út egyes szakaszainak éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'A', Nagyvárosok környéke, a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa legfeljebb 0,7. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapi átlagos, 18-25% közötti.

A 4428 j. és a 4429 j. út bizonyos szakaszainak, a 4443 j. út és a 4444 j. út egyes szakaszainak, a 44316 j. és a 44333 j. mellékutak éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'A', Nagyvárosok környéke, a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa legfeljebb 0,7. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellegük „3”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapi kicsi, legfeljebb 18%.

A 4429 j. és a 4434 j., valamint a 4444 j. mellékutak egyes szakaszainak és a 4432 j. mellékút éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'B', tranzit és regionális kapcsolatok üdülő vagy turista jelleg nélkül. A júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa 0,7-0,8 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon átlagos, 18-25% közötti.

A 4434 j. és a 4442 j. út bizonyos szakaszainak, a 44145 j., 44329 j. és a 44331 j. mellékutak éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'B', tranzit és regionális kapcsolatok üdülő vagy turista jelleg nélkül. A júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa 0,7-0,8 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellegük „3”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon kicsi, legfeljebb 18%.

A 4438 j. és a 4439 j. utak egyes szakaszainak, valamint a 4441 j. mellékút éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'C', átlagos jellegű forgalom a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa nagyobb, mint 0,8. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon átlagos, 18-25% közötti.

A 4442 j. és a 4439 j. utak egyes szakaszainak, a 44139 j. és a 44335 j. mellékutak éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'C', átlagos jellegű forgalom a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest legfeljebb 1,1, a nyári vasárnapi és nyári hétköznapi forgalom hányadosa nagyobb, mint 0,8. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellegük „3”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon kicsi, legfeljebb 18%.

A 4429 j., a 4438 j., és a 4434 j., valamint a 4444 j., 4437 j. mellékutak egyes szakaszainak és a 4436 j. mellékút éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'D', enyhe szezonális jelleg, a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest 1,1-1,2 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon átlagos, 18-25% közötti.

A 4434 j., 4437 j. és a 4439 j. utak egyes szakaszainak, valamint a 44142 j., 44143 j., 44342 j. mellékutak éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege forgalomjellege 'D', enyhe szezonális jelleg, a júliusi illetve augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest 1,1-1,2 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellegük „3”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon kicsi, legfeljebb 18%.

A 4434 j. út egyes szakaszainak, és a 4455 j. mellékút éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'E', Tranzit jelleg, határozott nyári üdülő vagy turista jelleggel. A júliusi, illetve az augusztusi forgalom aránya az évi átlaghoz képest 1,2-1,4 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege „2”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapiokon átlagos, 18-25% közötti.

A 4434 j. út egyes szakaszának éves és heti forgalomlefordítás szerinti forgalomjellege 'E', Tranzit jelleg, határozott nyári üdülő vagy turista jelleggel. A júliusi, illetve az augusztusi

forgalom aránya az évi átlaghoz képest 1,2-1,4 közötti. A napi forgalomlefordítás szerinti forgalomjellegük „3”, az esti és éjszakai forgalom aránya tavaszi és őszi hétköznapokon kicsi, legfeljebb 18%.

A térség mellékútjainak, helyi útjainak forgalma is a megfelelő és az eltérhető forgalomnagyság értéke alatt van. A térség legforgalmasabb útjai a 44 sz. és a 47 sz. főutak. A Mezőkovácsházai járásban a legnagyobb forgalmat a 4428 j., 4429 j., 4434 j. és a 4444 j. mellékutak bonyolítják. A teherforgalom nagysága a térség mellékútjain nem meghatározó.

1.3.5 EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSI MEGKÖZELÍTHETŐSÉGI VISZONYOK

Békés megye, és azon belül a Mezőkovácsházai járás regionális kapcsolatai nem túl kedvezőek. A területen nem halad keresztül gyorsforgalmi hálózat, a főváros a területtől 3 óra alatt érhető el közúton.

A regionális vasúti kapcsolatot biztosító MÁV 121 sz. Békéscsaba-Kétegyháza- Mezőhegyes-Újszeged vasútvonal egyvágányú, Kétegyháza és Újszeged között nem villamosított. A megyén belüli vasúti összeköttetést biztosító MÁV 125 sz. Mezőtúr–Orosháza–Mezőhegyes és a MÁV 125a sz. Mezőhegyes-Battonya vasútvonalak szintén egyvágányúak, és nem villamosítottak. Békéscsaba, a megyeszékhely a Mezőkovácsházai járástól 1-2 óra alatt érhető el vasúton. A megyeszékhelyről Budapest 2,5-3 óra alatt, Szeged 2 óra alatt érhető el, átszállás nélkül. Békéscsabáról Szolnokon keresztül érhető el Debrecen 2-2,5 óra alatt.

Regionális autóbusz-közlekedés szempontjából a Mezőkovácsházai járás helyzete nem kedvező. Békéscsabán kívül Szegedre van naponta egy közvetlen autóbusz. Budapest felé az út, több mint 5 óra, Szeged felé 3 óra átszállással.

A nemzetközi kapcsolatot a Mezőkovácsházai járás területén jelenleg a 4455 j. mellékúton megközelíthető Battonya-Tornya éjjel-nappali személy- és 7,5 t korlátozott áruforgalmú határátkelő biztosítja. Közvetlen nemzetközi vasúti kapcsolata nincs a járás településeinek.

Békés megyében kiemelt szerepe van a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésének, ami kihatással van a Mezőkovácsházai járás kerékpáros közlekedésére. A járásban egybefüggő kerékpárút-hálózat nem található, de a belterületek többségén kiépültek a kerékpárutak átkelési szakaszai.

1.3.6 BELSŐ KÖZLEKEDÉSI HÁLÓZAT

A Mezőkovácsházai járás mellékúthálózata nem teljesen kiépült. A települések járáson belüli, és megyén belüli kapcsolata nem teljes, de a térséget hálósan átszelő mellékutak hatékonyan bonyolítják a forgalmat.

A járás megyén belüli vasúti kapcsolatát a MÁV 121 sz. Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged Békés megyei szakasza, és a MÁV 125 sz. Mezőtúr-Orosháza-Mezőhegyes, valamint a MÁV 125a sz. Mezőhegyes-Battonya vasútvonal biztosítja. A vonalakon ütemes menetrend van érvényben. A járásban 12 db megállóhely illetve állomás található.

A Mezőkovácsházai járás összes települése - ahogy a megye többi települése - be van kapcsolva a menetrendszerű autóbusz-közlekedésbe. A járáson belüli autóbusz-kapcsolatok és követési idők, járatsűrűségek kielégítőbbek, mint a járás települései és a megyeszékhely között.

1.3.7 KÖZLEKEDÉS KAPCSOLATI HIÁNYOK

Békés megye gyorsforgalmi és főútvonal hálózata nem kedvező, a térség nem rendelkezik gyorsforgalmi kapcsolattal. A Mezőkovácsházai járáson nem halad keresztül főútvonal, a főúthálózat a térség mellékútjain érhető csak el. A zsáktelepüléseket be kell vonni a mellékúthálózatba.

A román-magyar térségi közúti kapcsolatok jelenleg szegényesek, kevés a megfelelő határátkelő, és a kiszolgáló közutak minősége sem megfelelő. A járás területén jelenleg a Battonya-Tornya határátkelő üzemel állandó jelleggel.

A vasúti mellékvonalakon a személyszállítás színvonalát növelni, a megszüntetett szakaszon a helyreállítás lehetőségét biztosítani kell.

A térség zsákjellegét felszámolandó a román-magyar közúti kapcsolatokat fejleszteni kell. Térségi határátkelő kialakítása és közúti kapcsolat kiépítése szükséges Dombegyház határmenti részén.

A meglévő Battonya-Tornya határátkelő és a Békéscsaba, valamint Orosháza között főutak kialakítása javasolt, melyek Mezőkovácsházánál ágaznak szét. A főutakat a települések belterületének elkerülésével kell kiépíteni. Az Orosháza irányába tartó főút a határátkelő és a tervezett M47 autópálya között, a Békéscsaba felé tartó út pedig a tervezett M44 autópálya felé biztosítaná a közúti kapcsolatot. A térségi határátkelőkhöz a mellékutak meghosszabbítása szükséges.

A járás térségi kapcsolatainak javítása érdekében Kétegyháza és Nagykamarás, Békéscsaba és Medgyesegyháza között, Szabadkígyóson keresztül, valamint Kunágota és a 4442 j. út, illetve Pusztatölgyes és Bánkút mellékutak kiépítése javasolt.

A mellékutak főúttá fejlesztése és új főutak építésekor a kerékpáros közlekedés kiszolgálására is törekedni kell. Biztosítani kell a meglévő kerékpáros nyomvonalak felé az átjárhatóságot, valamint a főútvonalak mellett kerékpárutakat kell kialakítani a kerékpárosok biztonságának érdekében.

1.3.8 ORSZÁGOS KÖZLEKEDÉSHÁLÓZATI FEJLESZTÉSEK

A járás és a térség közlekedési adottságai, fejlesztési lehetőségei és jellemzői alapján határoztuk meg a közlekedési rendszer fejlesztési javaslatát, figyelembe véve a megyei és országos terveket. A részletes program javaslat egyes elemei olyan fejlesztési feladatok, melyek kezdeményezője vagy végrehajtója más és más szervezet, néhány fejlesztés feltétlenül szükséges, mások egyéb, bizonytalan időpontban megvalósuló beruházásokhoz kötődnek.

A térségben a gyorsforgalmi út hálózata várhatóan kiépül. Tervezik az M44 és az M47 autópályák kialakítását. Az Országos és a Békés megyei Területrendezési tervben az autópályák nyomvonalai eltérnek.

Az M44 autópályát az M5 autópályára és a Békéscsaba között teremti meg a gyorsforgalmi kapcsolatot, Kecskeméten, Kunszentmártonon és Szarvason keresztül. Távlati tervek szerint az autópályát meghosszabbítják a gyulai határátkelőig. Az OTTrT szerint az M44 autópályát Békéscsabán keresztül vezető nyomvonala a meglévő elkerülő út felfejlesztésével alakítandó ki, míg a Békés megyei területrendezési terv a település elkerülő útját új nyomvonalon, Békéscsabától délre jelöli ki.

Az M47 autópályát az M4 autópályára és az M43 autópályára között teremt gyorsforgalmi kapcsolatot Berettyóújfalu, Békéscsaba és Algyő településeken keresztül. Az OTTrT szerint a meglévő 47 sz. főúttá fejlesztésével és a települések elkerülő szakaszainak kiépítésével alakítandó ki. A Békés megyei területrendezési terv szerint az autópályát a meglévő főút mellett, új nyomvonalon javasolja a gyorsforgalmi út kialakítását.

Az új Békéscsaba – Medgyesegyháza - Battonya, illetve a Szarvas – Orosháza – Mezőkovácsháza - Battonya főútvonalak belterületi elkerülő szakaszait az OTTrT nem tartalmazza, csak a megyei területrendezési terv.

Az OTTrT megyei véleményezésében szerepel a 4444 j. Gyula – Elek – Lökösháza - Battonya mellékút főúttá fejlesztése, de a megyei terv ezt elveti a Békéscsaba - Battonya főútvonal párhuzamossága miatt.

A térségi jelentőségű mellékúthálózat teremt kapcsolatot a települések között nem főúti irányokban. A Békés megyei területrendezési terv szerint a Mezőkovácsházai járást érintő új, kiépítendő térségi jelentőségű mellékút a Kétegyháza és Nagykomárom, Békéscsaba és Medgyesegyháza között, Szabadkígyóson keresztül, valamint Kunágota és a 4442 j. út, illetve Pusztatölgyes és Bánkút mellékutak kiépítése javasolt.

Az OTTrT alapján a Mezőkovácsházai járáson halad keresztül az országos Dél-alföldi határmenti kerékpárút nyomvonala. Az országos kerékpárhálózatot kiegészítő térségi kerékpárút a járásban a tervezett Békéscsaba – Szabadkígyós – Kétegyháza – Medgyesegyháza – Mezőkovácsháza - Mezőhegyes kerékpárút.

1.4 KOMMUNÁLIS INFRASTRUKTÚRA

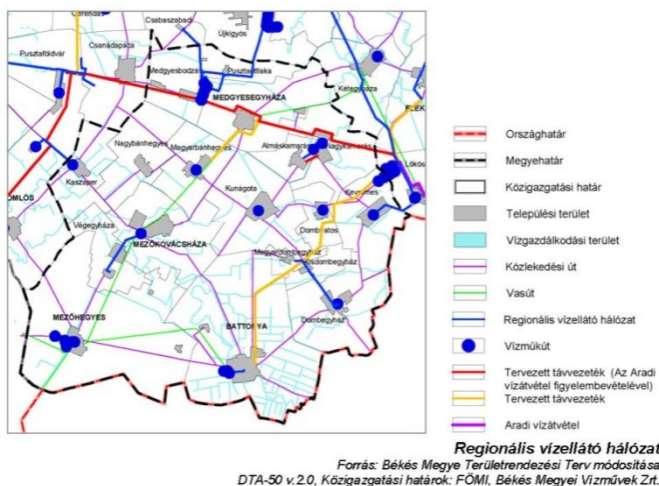
1.4.1 VÍZIKÖZMŰVEK

1.4.1.1 Vízellátás

Mezőkovácsházai járás települései Békés megye dél-keleti szélén, az országhatár mentén fekszik. Az élıhetőség szempontjából a legfontosabb közmű-ág a vízellátás, amely az

egészséges ivóvizet biztosítja a településen élőknek. A járás mindegyik települése rendelkezik közüzemű vezetékes ivóvízellátással, de Almáskamarás, Kevermes és Magyarbánhegyes települések kivételével a többi településen az ellátottság nem településszintű. Kaszaper, Kisdombegyház, Magyardombegyház és Mezőhegyes település lakosságának, több mint 20 %-a nem rendelkezik hálózati vízbekötéssel. A statisztikai adatok mutatják, hogy az elmúlt 15 évben a vízellátást szolgáló hálózatfejlesztés a járás településeiben alig történt. A járáshoz tartozó 18 településből 14 olyan település van, ahol 2014. január 1-ig (a legutolsó rendelkezésre álló statisztikai adatok szerint) egyetlen m közüzemű vízhálózat sem épült. A többi településen 1,5-7,5 km-nyi hálózatfejlesztést valósítottak meg. A legnagyobb hálózatfejlesztés Kaszaperen történt, ahol 7,5 km-nyi vízelosztó hálózatot építettek, ezzel tudták a lakosság ellátottságát 2014. január 1-ére 72,8 %-ra növelni.

A statisztikai nyilvántartás azt is jelzi, hogy a járásban még mindig van közel 4200-5000 ember, aki olyan lakásban él, amelyik nem rendelkezik közüzemű vízbekötéssel. A közüzemű vízellátásban nem részesülők egészséges ivóvízellátása elméletileg a közkifolyókról biztosított. A gyakorlatban házi kútról vételezik a vizet, amely már ivóvíz minőségűnek nem tekinthető.

A járás településeinek döntő hányadának vízellátását szolgáló vízbázist és hálózatot az Alföldvíz Zrt üzemelteti. Néhány település: Kaszaper, Medgyesegyháza, Mezőkovácsháza-Végegyháza és Nagybánhegyes vízellátását önállóan üzemeltetik.

A települések vízellátása jellemzően a helyi vízbázisra támaszkodó, rétegvízből csőkúttal kitermelt vízzel, önálló vízműről megoldott.

Önálló vízellátó rendszerről ellátott: Kaszaper, Kevermes, Battonya, Dombiratos, Kunágota, Magyarbánhegyes, Medgyesegyháza, Mezőhegyes, Nagybánhegyes.

Közös üzemeltetéssel együttműködéssel ellátott települések:

Mezőkovácsháza és Végegyháza, Dombegyház, Kisdombegyház és-Magyardombegyház, Almáskamarás-Nagykamarás.

Vannak települések, amelyek regionális hálózati csatlakozásról ellátottak. Medgyesbodzás-Pusztatottlaka vízellátása a szolgáltató Közép-Békési Regionális vízmű vízellátó rendszeréről biztosított. A regionális rendszer két üzemelő vízbázisból, a Kevermes-Lökösháza és Medgyesbodzás vízbázisából kapja a vizet és kiépített regionális hálózati rendszerén keresztül szállítja a vizet a településekre.

Az egyes településeken belül a kiépített vízelosztó hálózat jellemzően körvezetésekkel épült, csak a külterületek irányába kifutó utcákban üzemel ágvezetékek.

A kiépített hálózatra az előírások szerinti tűzcsapok felszerelésre kerültek, ezzel a településeken a tűzvíz ellátás biztosított.

Dél-Békés megye településeinek vízellátásának legnagyobb gondja a kitermelt víz arzén-tartalma. Az egészséges ivóvíz ellátás érdekében ivóvíz minőség javító program keretében folyamatban van a térség vízbázisainak vízminőség javítása.

1.4.1.2 Szennyvízelevezetés, tisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

Mezőkovácsházai járástelepülései közül 2000-ben

Szennyvízelevezetés I.
Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása
DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, Békés Megyei Vízművek Zrt., KSH 2009. évi adatai alapján.

mindössze négy település volt Battonya, amelyen üzemelt közcsatorna hálózat. E sultak meg. Eredményeként 2014. január nya, Kaszaper, Kevermes, Kunágota, Nagykamarás, Végegyháza rendelkezett endelkezésre álló statisztikai adatok 2014. lthegyes is a csatornázott települések közé os, Kisdombegyház, Magyardombegyház, 1 településeken a szennyvizek gyűjtése ténik. A hazai gyakorlatnak megfelelően a zeni medencékből a szennyvizet a talajba szikkasztják. Ez a térség egyik kiemelt szennyező forrása, amely a térség felszíni és felszín alatti vizek vízminőségét veszélyeztetik, különös tekintettel azoknál a településeknél, ahol a vízellátás a helyi vízbeszerzésre támaszkodik.

A szennyvízgyűjtő hálózattal összegyűjtött vizeket többnyire településenként épített szennyvíztisztító telepen kezelik, de létesítettek tisztítótelepet társulással is. Csak a saját településén keletkező szennyvizek kezelésére létesítettek szennyvíztisztító telepet: Battonyán, Mezőhegyesen, Kaszapéren, Medgyesegyházán. Társulással létesítettek szennyvíztisztító telepet Kunágotán, amely fogadja Almáskamarás és Nagykamarás szennyvizeit is, Mezőkovácsházán, amely fogadja Végegyháza szennyvizeit is és Lökösházán, amely fogadja Kevermes szennyvizeit.

A csatornahálózattal rendelkező, de nem csatornázott településrészekben, illetve a kiépített közcsatornára nem csatlakozó ingatlanokban keletkező szennyvizet, hasonlóan a járás többi nem csatornázott településéhez, egyedi házi szennyvízgyűjtő medencékbe gyűjtik, amelyek jellemzően szikkasztóként üzemelnek. A számítások szerint a járás területén 2000 m³ szennyvíz szikkad átlagosan naponta a talajba. A talajba szikkadó szennyvíz okozta környezet szennyezést és terhelést mielőbb fel kellene számolni. A felszámolás lehetőségét hátráltatja, hogy a járás nem tartozik a fejlődő térségek közé, a népességszáma egyenletesen csökkenő tendenciájú, az elmúlt 15 év alatt mindegyik településnek csökkent a népességszáma. A járás a lakosságának 14 %-át veszítette el. Ez is jelzi, hogy a térség többszörösen hátrányos, a népességvesztéssel a település öregszik is és a fejlesztéshez, annak üzemeltetéséhez a fizetőképesség nem biztosított.

A településeken kiépített szennyvízgyűjtő hálózat gravitációs rendszerű. A térség síkföldrajzi adottsága miatt a gravitációs hálózat megfelelő lejtési viszonyainak a kialakítása érdekében a mélypontjairól átemelő műtárgyak segítik a szennyvizek továbbjuttatását.

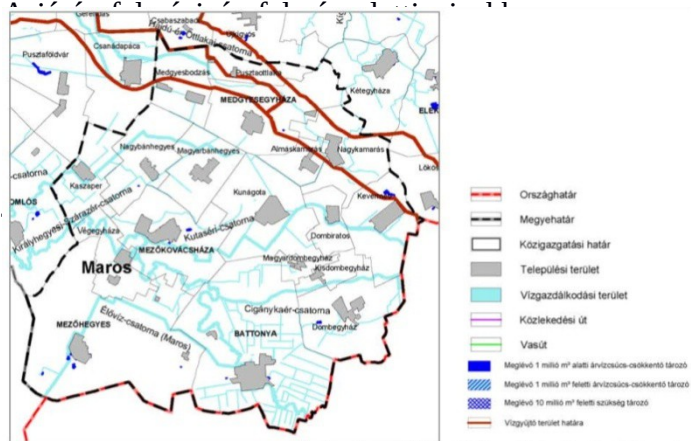
Az összegyűjtött szennyvizet befogadó szennyvíztisztító telepeket és a gyűjtőhálózatot döntően az Alföldvíz Zrt üzemelteti, de vannak önállóan üzemeltetett rendszerek is.

Az Alföld Zrt által üzemeltetett telepek és hálózatok:

- Battonya SBR eleveniszapos biológiai tisztítással rendelkező 800 m³/nap kapacitású, 3066 lakos-egyenértékű helyi ellátást szolgáló telep. A tisztított vizek befogadója a Királyhegyesi-Szárazér-főcsatorna. A településen az üzemeltető nyilvántartása szerint 3 db átemelő műtárgy üzemel.
- Kunágota UTB-2AB és SBR biológiai tisztítás, kémiai foszforeltávolítással rendelkező 600 m³/nap kapacitású, 5000 lakos-egyenértékű regionális szerepet ellátó telep, amely fogadja Kunágota, Almáskamarás, Nagykamarás szennyvizeit. A tisztított vizek befogadója a Winter-csatorna. A településeken az üzemeltető nyilvántartása szerint Kunágotán 4, Almáskamaráson 1, Nagykamaráson 5 db átemelő műtárgy üzemel.
- Magyarbánhegyes szakaszos betáplálású eleveniszapos biológiai tisztítás, kémiai foszfor eltávolítással rendelkező 285 m³/nap, 2880 lakos-egyenértékű, helyi ellátást szolgáló telep. A tisztított vizek befogadója Tótkomlóséri I. csatorna. A településeken az üzemeltető nyilvántartása szerint 8 db átemelő műtárgy üzemel.
- Mezőhegyes egylépcsős, eleveniszapos, biológiai tisztítású telepe. 1350 m³/nap kapacitású, 8100 lakos-egyenértékű, helyi ellátást szolgáló telep. A tisztított vizek befogadója a Mezőhegyesi-Élővíz-csatorna. A településen 9 db szennyvízátemelő műtárgy üzemel.
- Lökösháza egylépcsős, eleveniszapos, biológiai tisztítás, kémiai foszforeltávolítású telepe. 250 m³/nap kapacitású, 2352 lakos-egyenértékű, regionális szerepű telep, amely fogadja a Mezőkovácsházai járáshoz tartozó Kevermes szennyvizeit. A tisztított vizek befogadója a Tulkánéri-csatorna. Kevermesen 2 db szennyvízátemelő műtárgy üzemel. Mezőkovácsházai Vízmű Kft által üzemeltetett Mezőkovácsházai

szennyvíztisztító telep 2700 m³/nap kapacitású, biológiai csepegtető-tesztisztító. A kibocsátott tisztított szennyvíz befogadója a Kutaséri főcsatorna 3 + 231 km szelvényében. A telep fogadja Végegyháza szennyvizeit is.

1.4.2 VÍZKÁRT OKOZÓ ELEMEK, VÍZKÁRELHÁRÍTÁS

Árvízcsúcs-csökkentő tározók területének övezete
Vízgyűjtő területének lehatárolása
 Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása
 DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, OTrT, VÁTI 2005, www.vizeink.hu.

száraz. A járás területét számtalan árok, felszíni vizek bősége vízgazdálkodási terület forrása is a térségnek.

A területéről a részvízgyűjtőkön keresztül a széléről a továbbvezetést a Hármas-árterületének döntő hányadáról a Maros

- Elsőrendű árvízvédelmi védvonal
- Hullámtér és nyílt ártér övezete
- Rendszeresen belvízjárta terület övezete

Felszíni vízrendezés, árvíz- és belvízvédelem

Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása
 DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, OTrT, Pálfi 2003.

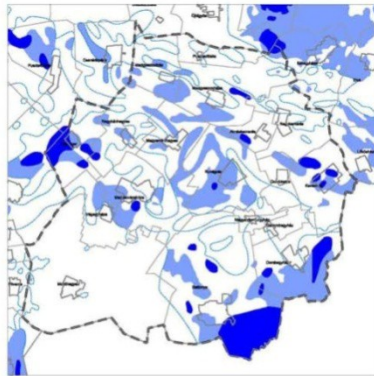
Mezőkovácsháza járásnak területét nagyvízi meder területe nem érinti, így a vízgyűjtő ágazat a Maros kúpján fekvő területet árvízi veszélyeztetett területek között nem tartja nyilván. A klasszikus árvízi védekezésre így nem kell készülni, de a terület topográfiai és hidrogeológiai adottságának eredményeként szinte az egész kistérség területe kisebb nagyobb kiterjedéssel rendszeresen belvízjárta területi övezetbe tartozik, s ezért belvíz elleni védekezésre fel kell készülni.

Villámárvíz

A villámárvíz-veszély mértéke Magyarországon

Forrás: Nemzeti Katasztrófa Kockázat Értékelés Magyarország 2011.
BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság <http://vmkatig.hu>

Belvízzel veszélyeztetett területek
Forrás: Pálfi féle lehatárolás

A belvízzel valóveszélyeztetettség mértékéről a Pálfi féle felmérés ad tájékoztatást, amelyik a veszélyeztetettség mértékét I-IV kategóriába sorolta. A legkomolyabb védekezésre a IV. kategóriával érintett területen kell felkészülni, ahol a belvizes állapot tartósabban és nagyobb gyakorisággal fordul elő. A belvíz

elleni védekezés a helyi katasztrófavédelem feladat.

Meg kell még említeni a járási területen is előforduló villámárvíz előfordulásának lehetőségét, amelyet a klímaváltozás hatására előforduló szélsőséges csapadékesemény okozhatnak. Mezőkovácsházi járás a villámárvizek előfordulása szempontjából a kevésbé kockázatos területen fekszik.

1.4.3 ENERGIAELLÁTÁS

A járás települései számára a vezetékes energiahordozók közül a villamosenergia ellátás és a földgáz ellátás lehetősége rendelkezésre áll. A villamosenergia ellátás valamennyi településen település szintűnek tekinthető, bár a statisztikai adatok szerint az egyes településeken előforduló ellátottsági hiány 5-10 %-ot is eléri. Az ellátottság hiányát többnyire nem a megfelelő műszaki háttér, a hálózat rendelkezésre állásának hiánya okozza, hanem a fogyasztói fizetőképesség.

A statisztikai adatok mutatják, hogy a járás valamennyi települése rendelkezik vezetékes földgázellátással, az egyes települések ellátottsága 30-80 % között változik. A legnagyobb ellátottsággal a járási központja Mezőkovácsháza rendelkezik, de az is, csak 78,4 %-os ellátottsággal. A legkevésbé ellátott település Pusztatotlaka. Azt is jelzik a statisztikai adatok, hogy az elmúlt években az egyes települések gázellátottsága nem nőtt, hanem csökkent. A csökkenés szorosan összefügg a lakosság fizetőképességének a romlásával. A vezetékes gázellátással nem rendelkező, illetve azt igénybe nem vevő ingatlanok termikus célú energiaellátására a hagyományos nem vezetékes energiahordozók állnak rendelkezésre. A nem vezetékes energiahordozók környezet terhelése jelentősebb. Sajnálatosan az utóbbi években az egyes ingatlan tulajdonosok gazdasági nehézségeikre tekintettel a fenntartási költségeik csökkentésére a korszerűbb és környezetkímélőbb és már kiépített gázellátásuk használatát részben, vagy időszakosan szüneteltetik és helyette a környezetterhelőbb nem vezetékes energiahordozót hasznosítják. A fenntartási költségek csökkentését szolgálná, a megújuló

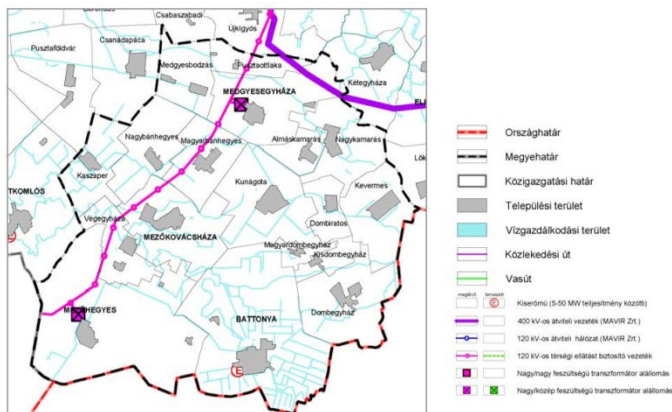
energiahordozók alkalmazásának is a részarányának a növelése, de ennek hasznosítása a járásban jelentéktelen.

1.4.3.1 Villamosenergia ellátás

A járás településeinek villamosenergia ellátását az EDR-DÉMÁSZ Zrt szolgáltatja. A járás területének észak-keleti szélén a MAVÍR Zrt által üzemeltetett 400 kV-os átviteli hálózati nyomvonal halad keresztül, oszlopokra fektetve területfoglalási igényét figyelembe kell venni.

A járás területén áthalad a szolgáltató 132 kV-os főelosztó hálózati rendszeréhez tartozó Sándorfalva-Békéscsaba közötti szakasza, amelyről táplált 132/22 kV-os alállomások a járás villamosenergia ellátásának bázisai. A járáshoz legközelebb eső alállomások a Mezőhegyesi és a Medgyesegyházai, amelyekről táplált 22 kV-os hálózatok fűzik fel a járás településeinek elhelyezett fogyasztói transzformátor állomásokat.

A transzformátor állomásokról indul az a kiefeszültségű elosztóhálózat, amelyről a fogyasztói igények közvetlen kielégítése biztosított. A településeken a közép- és kiefeszültségű hálózat is oszlopokra fektetve kerültek kivitelezésre. A kiefeszültségű hálózatról az egyes ingatlanok csatlakozása is föld feletti kivitelezésű. Hálózatok terhelik a közterületet, akadályozzák az utcáfásítás lehetőségét, amelynek

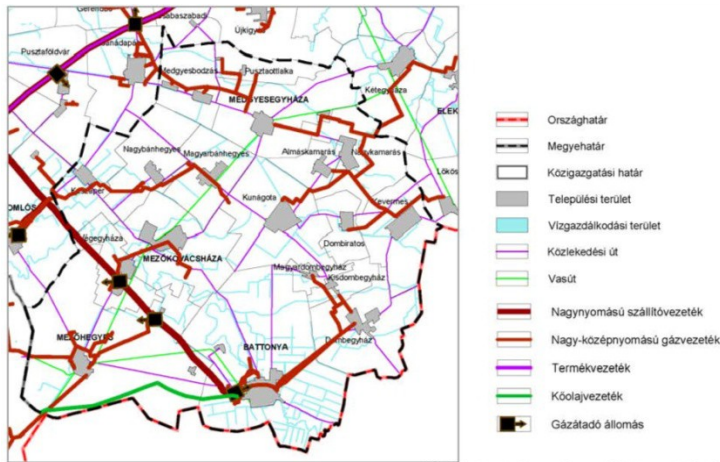
növelését a klímaváltozás hatáskezelése szükségessé teszi.

Az egyes települések arculatalakításában a közvilágításnak meghatározó szerepe lenne, továbbá a jól kiépített közvilágítás javítaná a társadalmi közérzetet, a közlekedési és vagyonvédelmi, valamint személyi közbiztonságot. A járás településeinek a közvilágítás azonban jellemzően a kiefeszültségű elosztóhálózat tartóoszlopaira szerelt lámpafejekkel megoldott. Ez a közvilágítás sem mennyiségében, sem minőségében nem járul hozzá a települések fejlődéséhez.

1.4.3.2 Földgázellátás

A járás településeinek gázellátását a GDF SUEZ csoporthoz tartozó Égáz-Dégáz Földgázelosztó Zrt biztosítja. A járás ellátásának bázisa a járáson belül a Battonyai, az Újtelepi és a Végegyházai, a járáson kívül a Tótkomlói, Csanádapácai és a Békéscsabai gázátadó állomások, amelyek betáplálása az FGSZ Földgázszállító Zrt üzemeltetésében levő országos nagynyomású szállítóvezetésekről megoldott. A nagynyomású szállítóvezeték hálózat Kardoskút-Battonya közötti szakasza át is halad a járás területén.

A gázátadó állomásokról induló, az Égáz-Dégáz Földgázelosztó Zrt kezelésében levő nagyközép-nyomású gerincelosztó hálózat szállítja a gázt az egyes településekre. A Battonyai átadótól induló nagyközép-nyomású vezetésekről látják el Battonya, Dombegyház, Kisdombegyház és Magyardombegyház településeket. Újtelepi átadótól induló nagyközép-nyomású vezetésekről a járáson belül Mezőhegyes települést, Végegyházai átadótól induló

Földgáz-és termék szállítóvezetékek

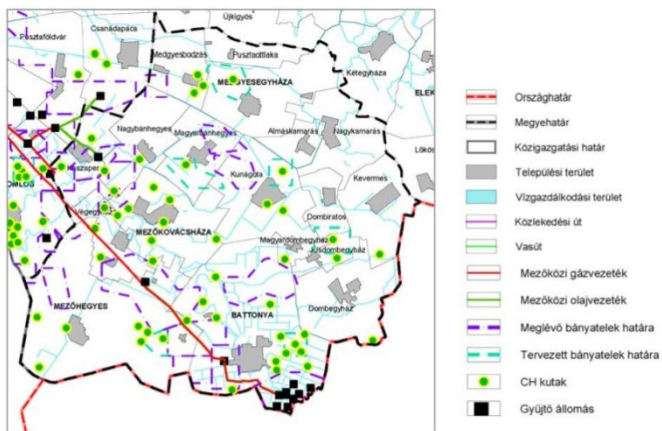
Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása

DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok:

FÖMI, FSZG Földgázszállító Zrt., MOL NyRt, KTD HTK Bányamérés és birtokjog, Egáz-Degáz Földgázelosztó Zrt.

induló nagyközép-nyomású vezetékről látják el a járási települések közül Mezőgyesegyháza, Nagykamarrás, Almáskamarrás, Kunágota, Dombiratos, valamint Kevermes településeket.

Az egyes településekre érkező nagyközép-nyomású földgázvezeték táplálja a helyi gázfogadó állomásokat, ahonnan táplált közepnyomású elosztóhálózatról látják el az egyes ingatlanokat. A gázbekötések közepnyomáson történnek, így a fogyasztók ellátásához szükséges kisnyomású gáz előállítását a telkenként elhelyezett házi nyomáscsökkentők segítségével biztosítható.

Szénhidrogén kutak, bányatelkek és mezőközi vezeték

Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása

DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, MOL Nyrt, KTD HTK Bányamérés és birtokjog

mezőközi vezeték hálózat szállítja a gyűjtő állomásra. Battonya térségében több gyűjtőállomás is van, valamint Kaszaper és Újtelepen van a járáson belül gyűjtőállomás.

vezetékekkel Végegyháza és Mezőkovácsháza településeket látják el. A Tótkomlói átadótól keleti irányba induló nagyközépnyomású vezetékről látják el Kaszaper, Nagybánhegyes és Magyarbánhegyes településeket, a Csanádapácai átadóállomásról délkeleti irányba induló nagyközépnyomású vezetékről Mezőgyesegyháza és Pusztatottlaka településeket, a Békéscsabai átadóállomásról déli irányba

A járás területének déli szélét érinti az Algyő-Battonya között üzemelő kőolaj szállítóvezeték nyomvonala.

Békés megye dél-keleti szélén fekvő Mezőkovácsházai járása szénhidrogén iparág fontos területe, mivel szénhidrogén termelésre szolgáló kutak és bányatelkek, mezőközi vezetékek vannak a területén. A járás területén számtalan szénhidrogén kút található és meglévő és még ki nem aknázott szénhidrogén bányatelkek is.

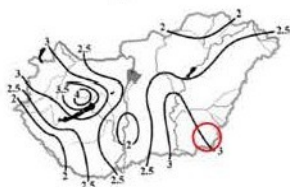
A kutakból kitermelt gázt és olajat

1.4.4 ENERGIAFORRÁSOK

Mezőkovácsháza járás energiaforrások-hordozók tekintetében kedvező adottságokkal rendelkezik. A járásban értékes energiatermelésre alkalmas ásványi nyersanyagok is előfordulnak, amelyek közül az energiahordozóként hasznosítható szénhidrogén készletet kell kiemelni, amely a földgázellátás fejezetében már részletezésre került.

Természetes energiaforrások között kell említeni a járás természeti adottságaként hasznosítható megújuló energiahordozók rendelkezésre állását. Az országban, így a járásban is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza-biogáz és a geotermikus energia. Ezek előfordulása az ország területén nem egyenletes és általános, befolyásolja a földrajzi elhelyezkedés, a topográfiai és a légköri viszonyok, valamint a felszín alatti geológiai adottságok

Szélenergia

Bartholy – Radics – Bohoczky (2003)
A szél energiája Magyarországon

Forrás: Dr. Tar Károly Debreceni Egyetem
Meteorológiai Tanszék & Magyar Szélenergia Társaság

Az évi átlagos szélesebességek [m/s]
és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009)

Forrás: www.met.hu

A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a szél energiáját. A térképről is leolvasható, hogy Mezőkovácsházai járás nem fekszik a szélenergiát nagyon kedvezően hasznosítható területen, de hasznosítási lehetősége nem zárható ki. Számolni kell a beruházás megtérülésének elhúzóásával.

Békés megyében az elérhető megújuló energiaforrásainak hasznosítási lehetőségéről a Pylon Kft készített korábban szaktanulmányt, amely kisebb teljesítményű szélenergia-park létesítését javasolta Nagykomarás, Kunágota és Mezőhegyes települések területére és nagyobb teljesítményű szélenergia-park létesítését Mezőhegyes területére.

A térképek jelzik, hogy Magyarország mely térségeiben lehet hatékonyabban hasznosítani a nap energiáját. Mezőkovácsházai járás területén 2200 óra fölötti a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelyet célszerű igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel, napelemmel villamosenergia termelésre biztosított. A hasznosításhoz szükséges beruházás megtérülését gyorsan nem lehet várni, de hasznosításának már látható perspektívája nagyon kedvező.

Ez az a megújuló energiahordozó, amelynek távlati szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható a járás területén.

Napenergia

A globálsugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)

Forrás: www.met.hu

Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján

Forrás: www.met.hu

Vízenergia

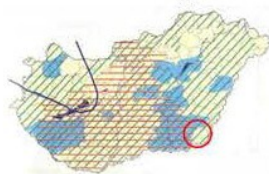

Kogutowicz K.
Vízimunkálatok Magyarország területén, 1921
(Kogutowicz két ábrája alapján szerk. Hajdú Zoltán)

Forrás: Magyar Tudomány A Magyar Tudományos Akadémia lapja
1999. augusztus Tudomány és politika a magyar századokban/
A magyarországi vízi energia hasznosításának száz éve

A járás területén a vízfolyások esése nem teszi lehetővé vízenergia hasznosítását, mivel a terület nem rendelkezik nagy vízfolyással, illetve nincsen változó topográfiájú, nagyobb szintkülönbségű terület. Meg kell jegyezni, hogy korábban malmok hajtására a térségben is hasznosították a víz erejét, így telepítési szándék megjelenésére lehet számolni, de az így termelt energia csak helyi hasznosítási célra vehető igénybe. Hasznosításának megvalósításával energiagazdálkodási szintű hatás nem várható.

Biomassza-biogáz

Megújuló energiaforrások hasznosítására javasolt területek

Forrás: Pylon Kft.

JELMAGYARÁZAT

- geo-villamoserőmű terület
- bioenergia-hasznosítási terület
- napenergia-hasznosítási terület
- szélenergia-hasznosítási terület

Biomassza-biogáz¹⁹ előállítására az ország területén mindenhol, ahol mezőgazdasági, vagy erdőgazdasági tevékenység előfordul, így a Mezőkovácsháza járásban is van lehetőség. Figyelembe kell azonban venni, hogy hatékonyan hasznosítani csak kapcsolt energiatermelő beruházással lehetne, amelyet nagyobb hőfogyasztású területen lehetne, pl távhőellátás primer

¹⁹ A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiátütlevevényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható.

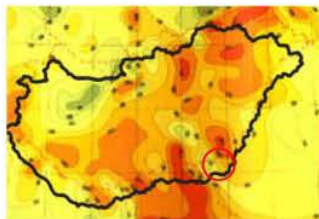
energiahordozójaként, vagy nagyobb ipari-gazdasági park területen hasznosítani, amely viszont a Mezőkovácsházai járásban nincs.

Azt is figyelembe kell venni, hogy hasznosítása környezetterhelő. Természetesen a biomassza hasznosítás lehetőségét a járásban kizárni nem lehet, különösen arra tekintettel, hogy a mezőgazdasági és erdőgazdasági potenciál alapján készült ez irányú tanulmány Mezőkovácsházai járástöbb települését érintően is javasolta annak hasznosítását. 5-50 MW teljesítményű biomassza erőmű létesítését javasolta Mezőhegyes és Mezőkovácsháza területére, bioetanol gyár telepítését Battonya területére, biomassza pelletáló üzem létesítését javasolta Battonya és Mezőkovácsháza területére és Battonya területére még biomassza brikettáló üzemtelepítését is.

Geotermikus energia

*Magyarország 50 C-nál melegebb hévíz feltárására alkalmas területe
Összeállította: Bétkéy Lajos, Dr. Kőrössi László Felsőpannon
alapján, 1962
Forrás: dr. Barótfi István
Környezettechnika (Mezőgazda Kiadó)
Geotermikus energia –
Magyarország 50 °C-nál melegebb hévíz feltárásának területei*

*Magyarország geotermikus energiahordozó
hasznosítási lehetősége – A Pannon-
medencének és régiójának geotermikus
hőtérképe (részlet)
Forrás: PannErgy, Portfolio.hu*

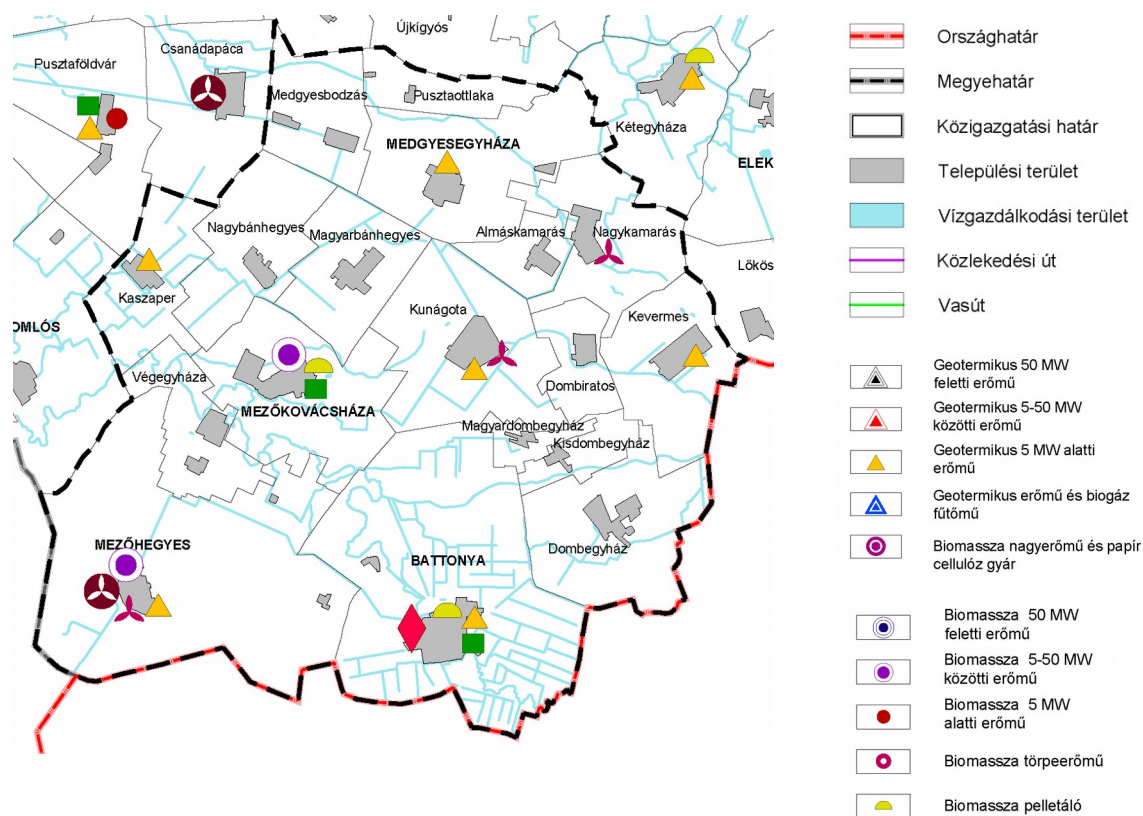
*Magyarországon geotermikus energia
hasznosítási lehetőség a felhagyott CH meddő
kutak – Magyarország CH meddő kútjainak
területi megoszlása
Forrás: Pylon Kft. (Szerkesztette 2001-ben)*

A földhőből hőszivattyúval kitermelt hőenergia²⁰ közvetlenül fűtésre, használati melegvíz előállítására hasznosítható. A hőszivattyú használata telken belül realizálható, energiagazdálkodási szinten ma és a közeljövőben energiagazdálkodási szinten nem érzékelhető hagyományos energiahordozó megtakarító hatása.

A geotermikus energia erőmű segítségével villamosenergia termelésre is alkalmas. A geológiai adottságok alapján a geológusok elkészítették a termikus energia várhatóan rendelkezésre állását bemutató térképet. A térkép jelzi, hogy az ország területén hol lehet a geotermikus energia hasznosítását kedvezőbben megvalósítani. A geotermikus energia hasznosítására Mezőkovácsházai járásban nagyon kedvező a lehetőség.

A térkép jelzi, hogy a termásvíz kivételére különösen az olajkutató fúrások során talált meddő kutak hasznosításával a járás területén adott a kedvező lehetőség. A korábbi tanulmány 5 MW alatti kapacitású geotermikus erőmű létesítését is javasolta Medgyesegyháza, Kevermes, Kunágota, Kaszaper, Battonya és települések területére.

²⁰ A föld belsejéből hasznosítható a geotermikus energia. Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termásvíz kitermelésével, részben a földfő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség.

Megújuló energiaforrások hasznosítási lehetőségei

Forrás: Békés Megye Területrendezési Terv módosítása DTA-50 v.2.0, Közigazgatási határok: FÖMI, Megújuló energiaforrások hasznosításának térségi fejlesztési programja Békés megyében, szaktanulmány (készítette: Dr. Unk Jánosné, PYLON Kft., 2005)

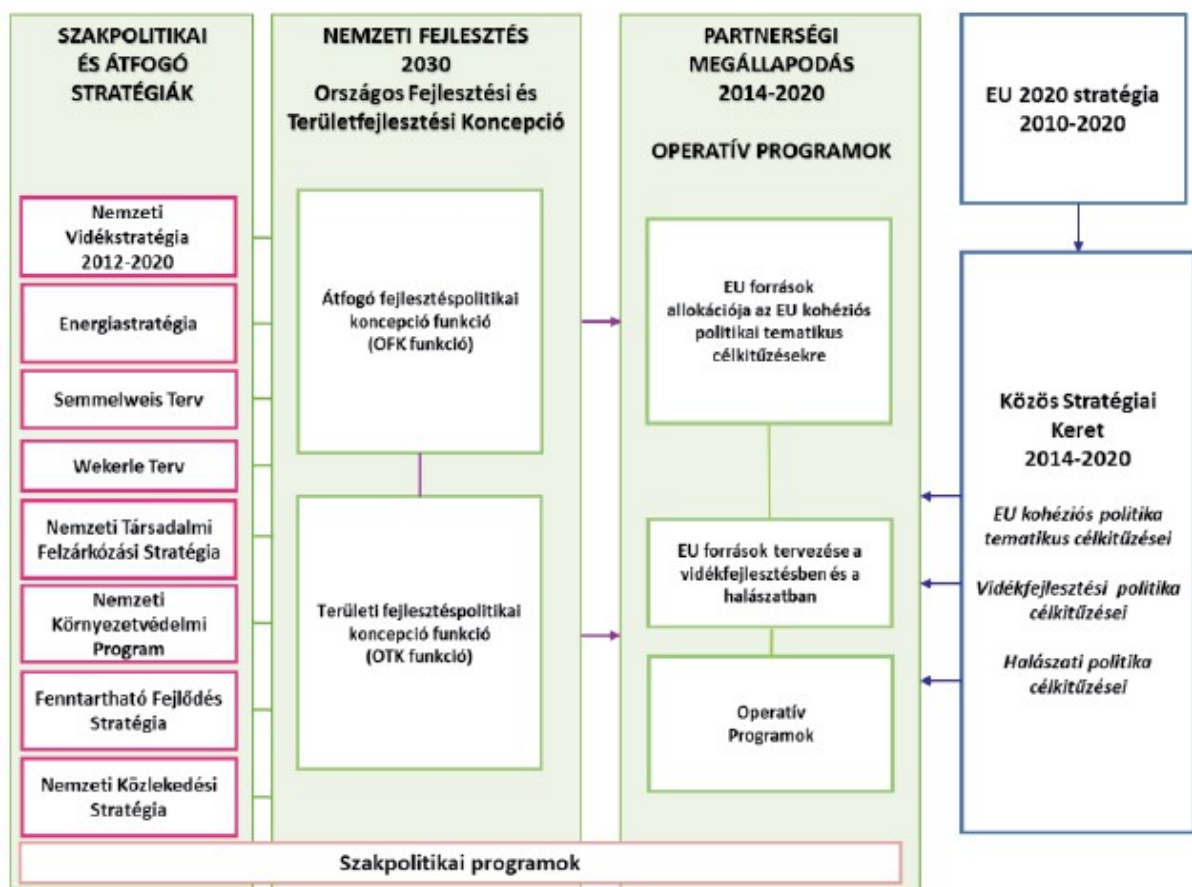
A Pylon Kft által korábban készített tanulmányból a megújuló energiahordozók hasznosítási lehetőségeinek összefoglaló ábrája.

2 TÉRSÉGET ÉRINTŐ TERVEZÉSI-FEJLESZTÉSI KÖRNYEZET ÁTTEKINTÉSE

2.1 ÁGAZATI KONCEPCIÓK, TERÜLETFEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK ÉS HATÁLYOS TERVEK

2.1.1 AZ OFTK TÉRSÉGET ÉRINTŐ VONATKOZÁSAI

Az Országgyűlés a Nemzeti Fejlesztés 2030– Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló 1/2014. (I. 3.) OGY határozatot meghatározta.²¹ Az OTFK 2030-ig megállapítja a 2030-ig elérendő jövőképet, illetve a jövőkép megvalósításához szükséges fejlesztési irányokat, s fejlesztési prioritásokat fogalmaz meg a 2014-2020-as programidőszak fejlesztéspolitikája számára, s biztosítja a kapcsolódást az Európai Unió Európa 2020 Stratégiájához, illetve a Közös Stratégiai Kerethez.

74. ábra – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió kapcsolódása az uniós programokhoz

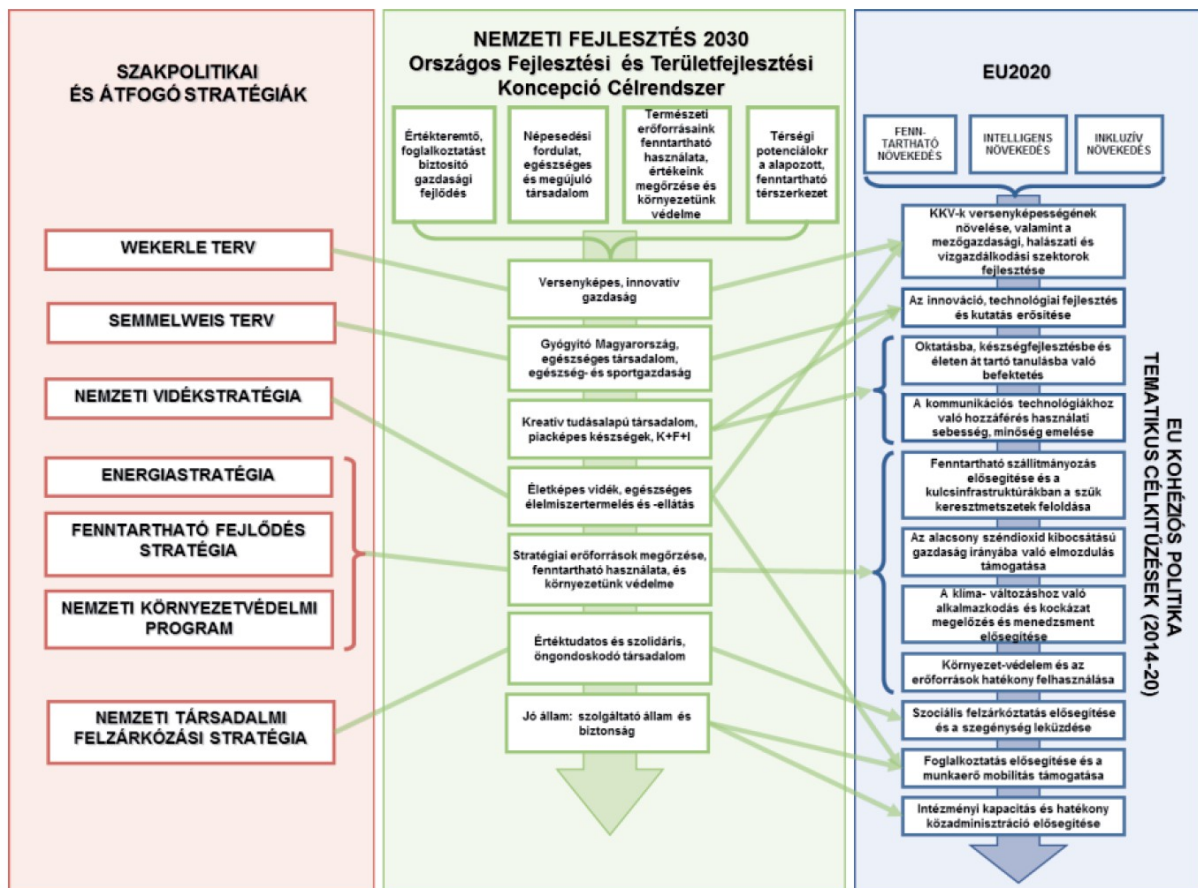
21 A területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról szóló 1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozat alapján készült. A koncepció elkészítésére vonatkozóan a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény rendelkezik.

Az OFTK-ben megfogalmazott nemzeti jövőkép: „Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.”

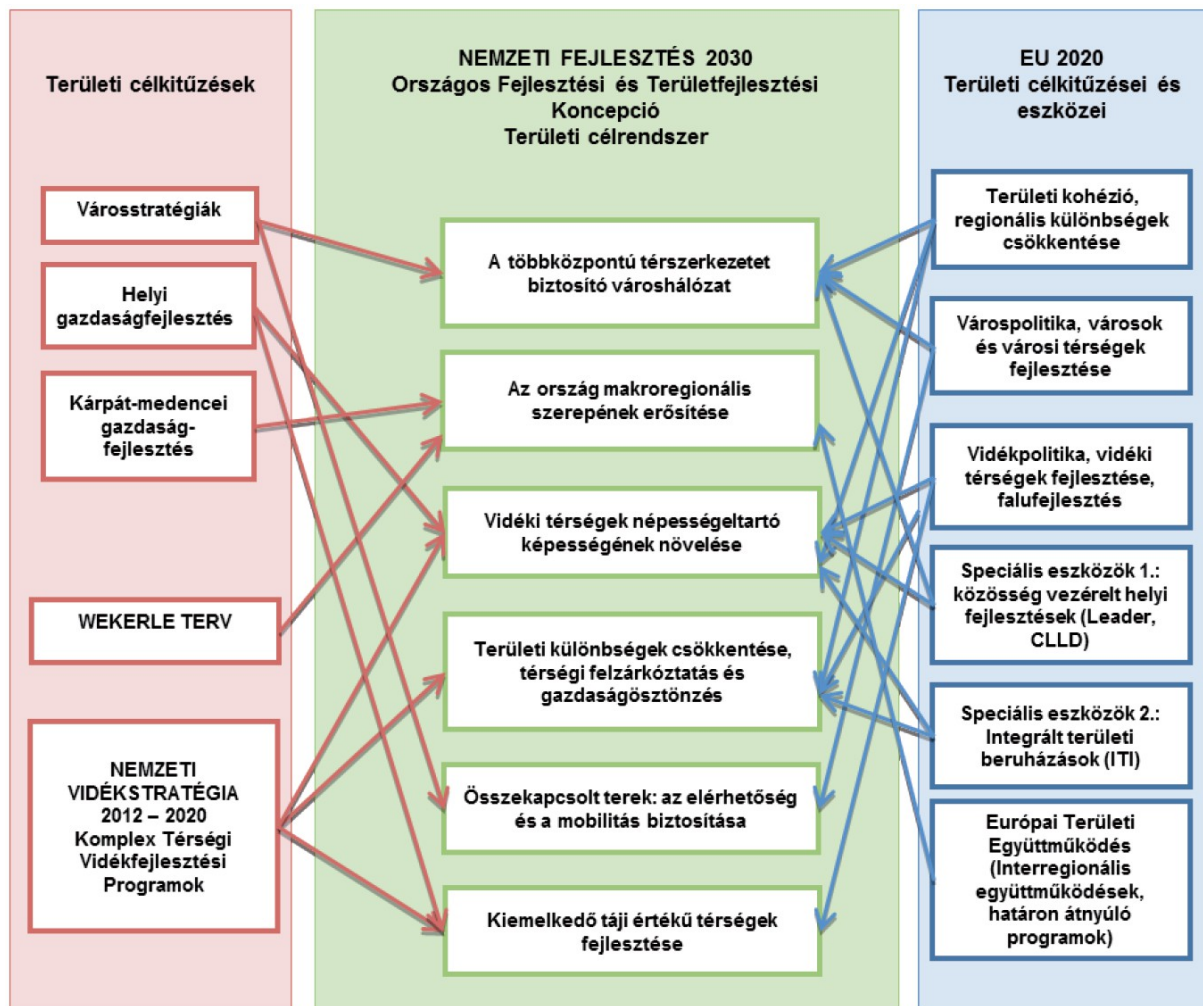
Az OTFK négy hosszú távú fejlesztési célt jelöl meg a megfogalmazott jövőkép elérése érdekében, illetve tizenhárom specifikus cél (hét szakpolitikai jellegű és hat területi cél) kerül megállapításra. Ezek:

- Átfogó fejlesztési célok:
  1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
  2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
  3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
  4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkeze
- Szakpolitikában érvényesítendő specifikus cél:
  1. Versenyképes, innovatív gazdaság
  2. Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
  3. Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és –ellátás
  4. Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I
  5. Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom
  6. Jó állam: szolgáltató állam és biztonság
  7. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme
- Területi specifikus célok:
  1. Az ország makroregionális szerepének erősítése
  2. A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
  3. Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
  4. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
  5. Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságosztönzés
  6. Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása

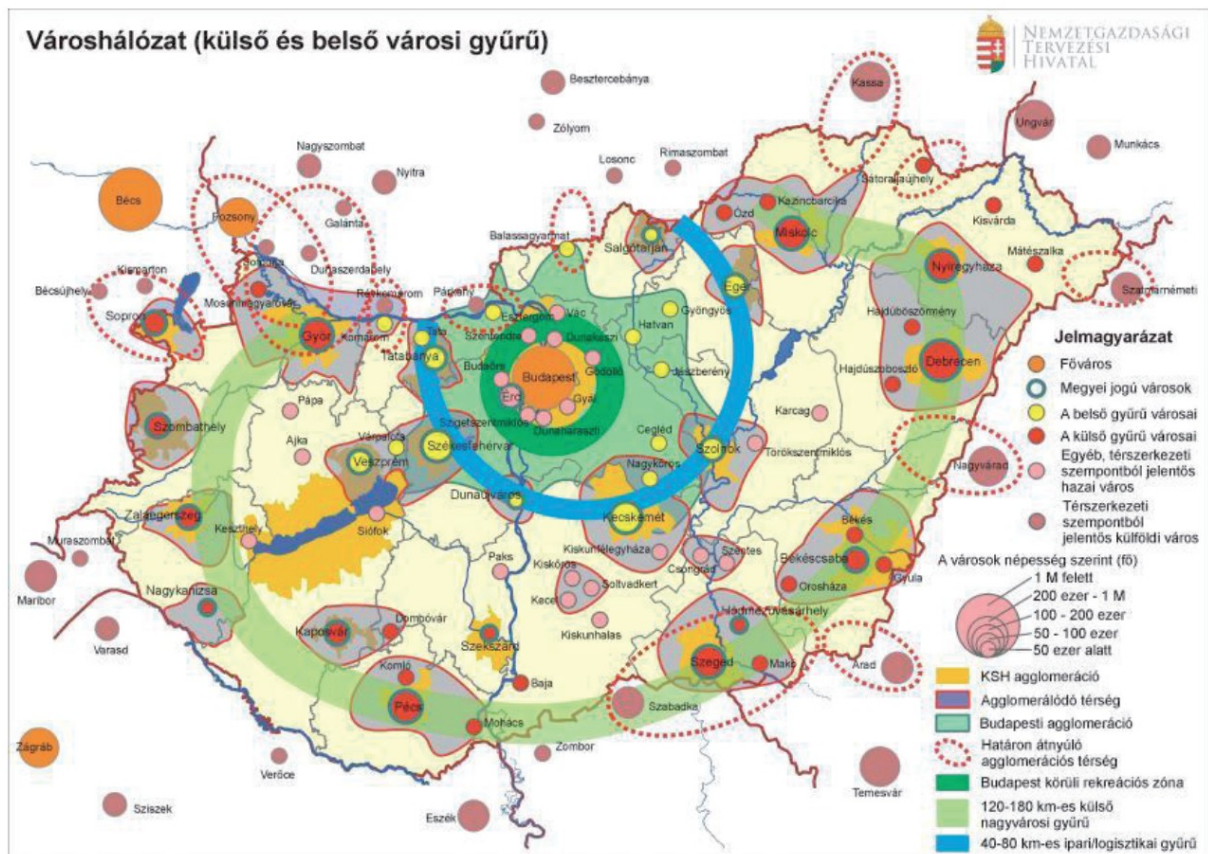
75. ábra – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió célrendszerének kapcsolata

76. ábra – Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió területi jellegű specifikus céljainak kapcsolódása az uniós és a hazai célkitűzésekhez

Az előzőekben bemutatott hosszú távú célok mellett az OTFK tartalmazza az OFTK hosszú távú céljait szolgáló fejlesztési prioritásokat, ezek:

- Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben
- Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudásalapú társadalom felé
- Útban az erőforrás- és energiahatékonyság, illetve az energiatudatosság felé
- Népesedési és közösségi fordulat
- Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán

77. ábra – Városhálózat, kiemelt térségi kapcsolatok

Békés megyére az alábbi fejlesztési irányok kerülnek közvetlenül meghatározásra:

- Az infrastruktúra fejlesztése: a megközelíthetőség és a logisztikai feltételek javításával, a térségi kohézió erősítésével, minőségi környezet kialakítása mellett.
- Gazdaság- és vidékfejlesztés: munkahelyteremtés ösztönzésével a hozzáadott érték növelése, hungarikumok támogatása, környezetkímélő energiatermelés, valamint az öko-, horgász-, vadász-, kerékpár- és egészségturizmus fejlesztése.
- Társadalmi megújulás: a szakképzés gazdasági igényekhez alakításával, a civil együttműködések erősítésével és a helyi kulturális értékek megőrzésével.
- Környezeti fenntarthatóság segítése az épített és természeti környezet védelme, a környezetbarát hulladékgazdálkodás, -újrahasznosítás fejlesztése és a megújuló energiákra épülő termelés és fogyasztás támogatása által.
- Határon átnyúló együttműködések segítése a gazdaságfejlesztés támogatásával, együttműködési programok szervezésével és helyi termékekre épülő piac beindításával.
- Békéscsaba fejlesztése, különös tekintettel az élelmiszer alapanyag előállítására és –feldolgozásra, valamint a gasztroturizmusra.

Békéscsaba az ország éléskamrájának központjaként az élelmiszertermelés és –feldolgozás, valamint a gasztroturizmus hazai fellegvára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait: az építőanyag-ipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar; illetve kitörési pontjait: a malomipar újraindítása, a gasztroturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a megyeszékhelyi funkciók megerősítése. A megyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék.

Mezőkovácsházai járás szempontjából speciálisan kezelendő térségi-fejlesztéspolitikai területek:

- Tanyás térség (3.1.5.4. fejlesztéspolitikai feladatok)
- Mezőhegyes kultúrtáj (3.1.6.2. fejlesztéspolitikai feladatok)
- Felzárkóztatási komplex program lehetőséggel bíró térség (3.1.7.2. fejlesztéspolitikai feladatok)
- Aszály és hóhullámok szempontjából legérzékenyebb térségek (3.1.9.1. fejlesztéspolitikai feladatok)

2.1.2 A TÉRSÉGET ÉRINTŐ KIEMELT TÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEI

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, illetve az OTFK nem határoz meg a tervezési területen kiemelt térséget.

2.1.3 AZ ORSZÁGGYŰLÉS ÉS A KORMÁNY ÁLTAL JÓVÁHAGYOTT ÉS AZ EGYÉB ÁGAZATI FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁKNAK AZ ADOTT TÉRSÉGRE ÉRVÉNYES VONATKOZÁSAI

- 18/2013. (III. 28.) OGY határozat Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia
- 1222/2011. (VI. 29.) Korm. határozat A gyorsforgalmi- és főúthálózat hosszú távú fejlesztési programja
- Nemzeti Ivóvízminőség-javító Program
- Ivóvízbázis-védelmi Program
- Országos Környezeti Kármentesítési Program
- Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024
- Stratégia a magyarországi megújuló erőforrások felhasználásának növelésére 2008-2020
- Nemzeti Vidékstratégia 2013-2020
- Darányi Ignác Terv 2012
- Semmelweis Terv
- Wekerle Terv
- Energiastratégia
- Fenntartható Fejlődés Stratégia
- Nemzeti Környezetvédelmi Program
- Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia
- Magyarország energiapolitikája 2008-2020
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020

2.1.4 A HAZAI, AZ ADOTT TÉRSÉGGEL SZOMSZÉDOS, AZONOS TÉRSÉGI SZINTŰ TÉRSÉGEK ÉS/VAGY KÜLFÖLDI KÖZIGAZGATÁSI EGYSÉGEK TERÜLET- FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓINAK ÉS PROGRAMJAINAK TÉRSÉGRE VONATKOZÓ ÜZENETEI

A Mezőkovácsházai járást Békés megyén belül a Szeghalmi járás, a Békési járás, a Békéscsabai járás és a Gyulai járás határolja, míg nyugatról Csongrád megyében a Makói járás. A Békés megyei járások fejlesztési elképzeléseit a megyei stratégiák és koncepciók foglalják össze. A járási rendszer kialakítását követően nem születtek új, releváns fejlesztési dokumentumok.

A járás határ menti fekvéséből adódóan a romániai Arad megye határolja.

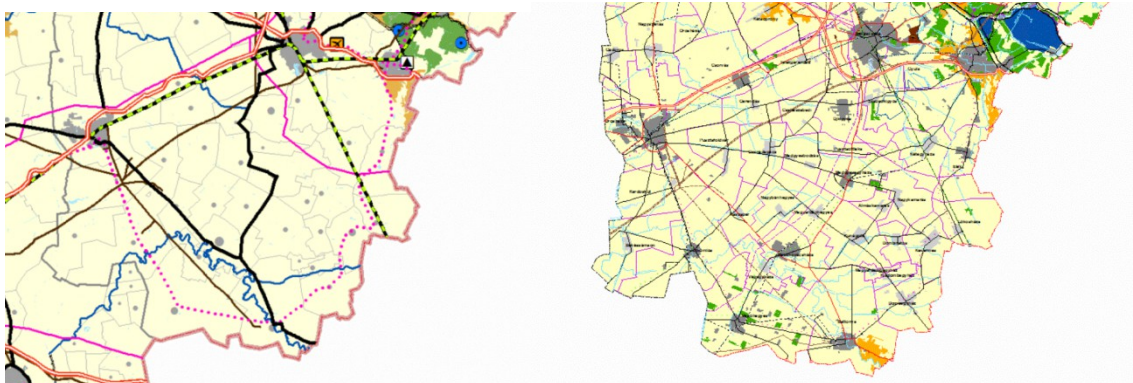
2.1.5 AZ OTRT ÉS TERÜLETRENDEZÉSI TERVEK TÉRSÉGET ÉRINTŐ VONATKOZÁSAI (TERVEZETT ÉS MEGLÉVŐ ELEMEEK)

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (OTrT), illetve az abban megfogalmazott elvek és szabályok szerint megyei területrendezési terv. A területrendezési tervek meghatározzák a területfelhasználási kategóriákat, az országos és térségi övezeteket, valamint az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatokat. A többször módosított OTrT és a megyei területrendezési terv járásra vonatkozó rendelkezéseit a következő fejezetek tartalmazzák.

2.1.5.1 A térségi területfelhasználás rendjére vonatkozó szabályok

A Békés megye Területrendezési Tervnek térségi szerkezeti tervében megállapított térségi területfelhasználási kategóriák a következőkben kerülnek felsorolásra. E területfelhasználási egységekre vonatkozó előírásokat az OTrT 6. § (2) bekezdés és 31/B.§ b) bekezdése határozza meg.

- a) erdőgazdálkodási térség,
- b) mezőgazdasági térség,
- c) vegyes területfelhasználású térség,
- d) vízgazdálkodási térség,
- e) városias települési térség,
- f) hagyományosan vidéki települési térség. *(Az OTrT felülvizsgálata során a városias és a hagyományosan vidéki települési térség helyett egységesen települési térség került meghatározásra, ennek megfelelően az arra vonatkozó előírások vonatkoznak a járás településeinek a területére)*
- g) építmények által igénybe vett térség.

78. ábra – Mezőkovácsházai járás az OTrT-ben és a Békés Megyei Területrendezési Tervben

A Békés megye Területrendezési Tervének térségi szerkezeti tervlapján a járás erdőgazdálkodási, mezőgazdasági, vegyes, települési, vízgazdálkodási térségként van ábrázolva. A térségi területfelhasználási kategóriákon belül az OTrT 6. § (2) bekezdése rendelkezik a települési területfelhasználási egységekre vonatkozó szabályokról, amely alapján:

- **Erdőgazdálkodási térség**
6. § (2) a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 85%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni;
- **Mezőgazdasági térség**
6. § (2) b) a mezőgazdasági térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, beépítésre szánt különleges honvédelmi terület, beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a térségben nagyvárosias lakóterület és vegyes terület területfelhasználási egység nem jelölhető ki;
- **Vegyes területfelhasználású térség**
6. § (2) c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, erdőterület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen nagyvárosias lakóterület kivételével bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető;
- **Települési térség**
6. § (2) d) a települési térség bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható;
- **Vízgazdálkodási térség**
6. § (2) e) a vízgazdálkodási térséget legalább 85%-ban vízgazdálkodási terület vagy természetközeli területfelhasználási egységbe kell sorolni;

2.1.5.2 Műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények rendszere

A Mezőkovácsházai járás területét érintő infrastruktúra-hálózat és egyedi építmények a Békés Megyei Területrendezési terv és az Országos Területrendezési Terv alapján:

- **Közúthálózat fő elemei:**

- Főutak

- o Új főúti kapcsolatok (OTrT is tartalmazza)

- o Szarvas (44.sz.főút) – Orosháza – Mezőkovácsháza – Battonya – (Románia)
- o Békéscsaba – Medgyesegyháza – Battonya

- Mellékutak

- o Gyula-Elek-Lőkösháza-Kevermes-Dombegyház-Battonya
- o Mezőhegyes-Mezőkovácsháza
- o Orosháza-Kardoskút-Tótkomlós-Mezőhegyes
- o Mezőhegyes-(Pitvaros)

 Ü-1 Turisztikai fejlesztési terület

 C-1 Szőlőtermőhelyi kataszteri terület

- **Békés megyét érintő országos és térségi jelentőségű kerékpárutak**

- Országos kerékpárút törzshálózat elemei (OTrT is tartalmazza)

- o 5A.: Dél-alföldi határmente kerékpárút: (Debrecen)-(Létavértes)-(Biharkeresztes)-Sarkad-Gyula-Lőkösháza-Battonya-Mezőhegyes-Tótkomlós-Orosháza-(Hódmezővásárhely)-(Szeged)-(Mórahalom)-(Tompá)-(Bácsalmás)-(Nagybaracska)-(Mohács)

- Térségi kerékpárút-hálózat elemei

- o Békéscsaba-Szabadkígyós-Kétegyháza-Medgyesegyháza-Mezőkovácsháza-Mezőhegyes
- o Mezőhegyes-(Pitvaros)

- **A vasúthálózat Békés megyét érintő elemei**

- Vasúti mellékvonalak

- o (Kiskunfélegyháza) – (Szentés) – Orosháza – Mezőhegyes
- o Kétegyháza – Mezőhegyes – (Makó) – (Szeged)
- o Mezőhegyes – Battonya

- **Határátkelők és határátlépési pontok**

- Gyorsforgalmi úton, főúthálózaton (OTrT is tartalmazza)

- o Battonya (Új főút)

- Mellékúton lévő határátkelő/határátlépési pont

- o Dombegyház
- o Battonya
- o Mezőhegyes

- **Kiserőmű**

- Battonya

- **A villamosenergia-átviteli hálózat távvezeték elemei**

- 400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei (OTrT is tartalmazza)

- o Békéscsaba – (országhatár) – (Románia)

- Térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózat

- o Békéscsaba – Medgyesegyháza – Mezőhegyes – (Makó)

- **Szénhidrogén szállítóvezetékek**

- Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték (OTrT is tartalmazza)

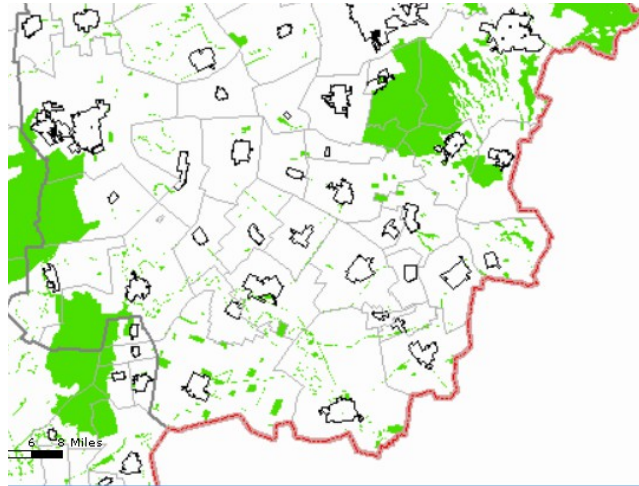
- o Battonya – (Algyó) – (Városföld) – (Százhalombatta)
- Térségi szénhidrogén szállítóvezeték
  - o Kardoskút – Mezőhegyes – Battonya

2.1.5.3 Országos övezetek ismertetése

Országos ökológiai hálózat övezete

OTrT 13. § (1) Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

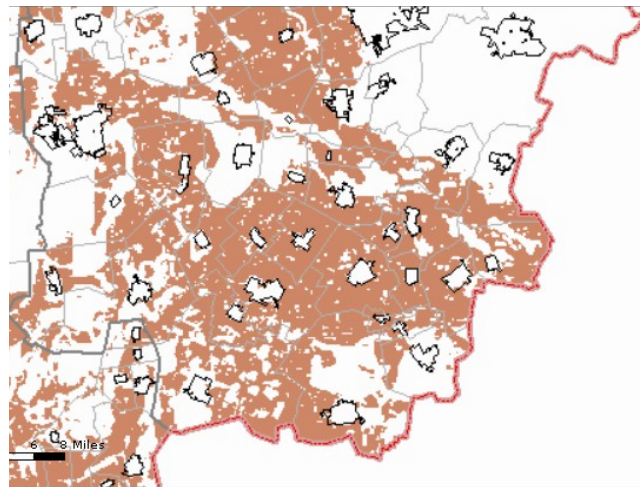
(3) Az országos ökológiai hálózat övezetét a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervekben magterület, ökológiai folyosó, valamint pufferterület övezetbe kell sorolni.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

OTrT 13/A. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

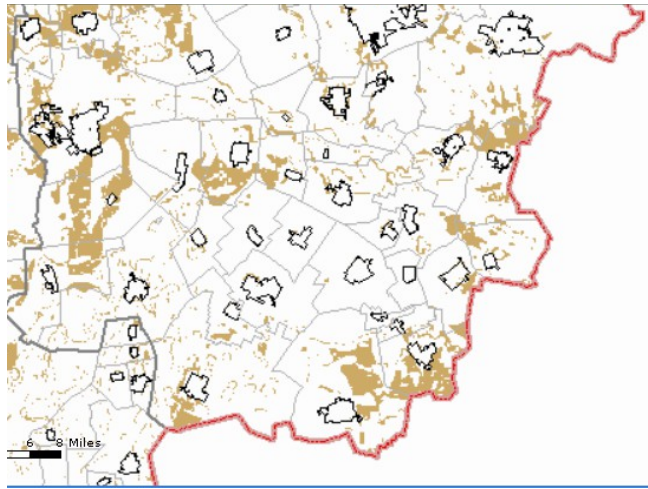
(2) Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

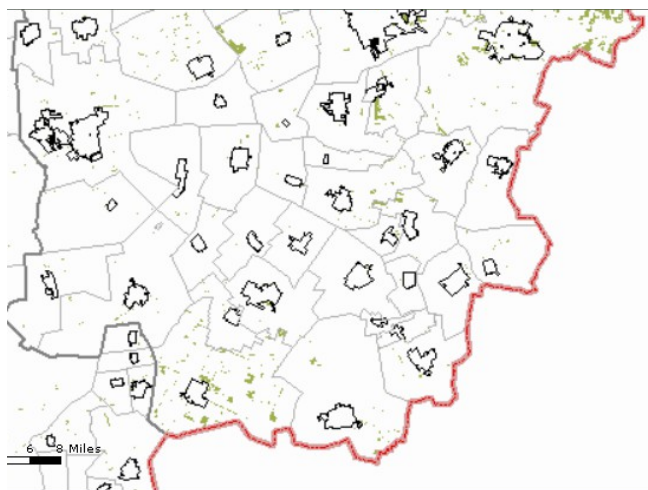
OTrT 13/B. § (1) A településrendezési eszközökben a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetét a mezőgazdasági terület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

OTrT 14. § (1) Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.

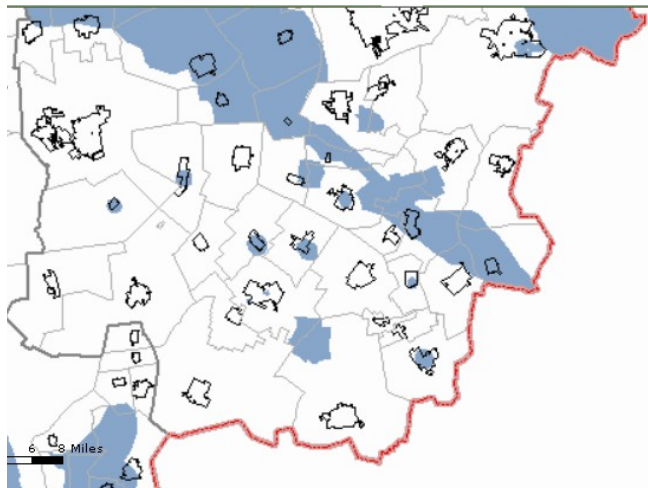
(2) Az övezetben külszíni bányatelek megállapítása, illetve bányászati tevékenység engedélyezése a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehetséges.

Országos vízminőség-védelmi terület övezete

OTrT 15. § (1) Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellel érintett területeket, és a HÉSZ-ben az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.

(2) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

2.1.5.4 Megyei övezetek ismertetése

A fent nevezett megyei övezeteken túl a megyei terv tartalmazta az alábbi övezeteket is a járás területére, azonban az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény hatályba léptető és vegyes rendelkezései hatályon kívül helyezték:

- Térségi hulladéklerakóhely kijelöléséhez vizsgálat alá vonandó terület
- Történeti települési terület
- Kiemelten érzékeny felszín-alatti vízminőségvédelmi terület
- Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő terület
- Szélerózióknak kitett terület

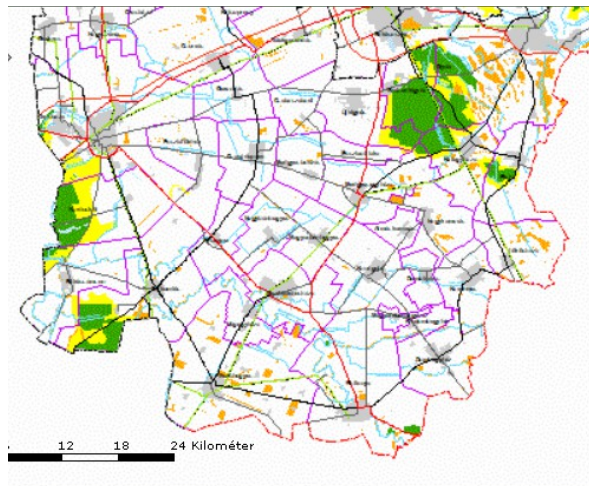
Magterület övezete

OTrT 17.§ (1) Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha:

a) a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és

b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(4) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az erőművek és kiserőművek a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

(6) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

Ökológiai folyosó övezete

OTrT 18.§ (1) Az övezetben új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet az ökológiai folyosó vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és

a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

(4) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala az erőművek és kiserőművek az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

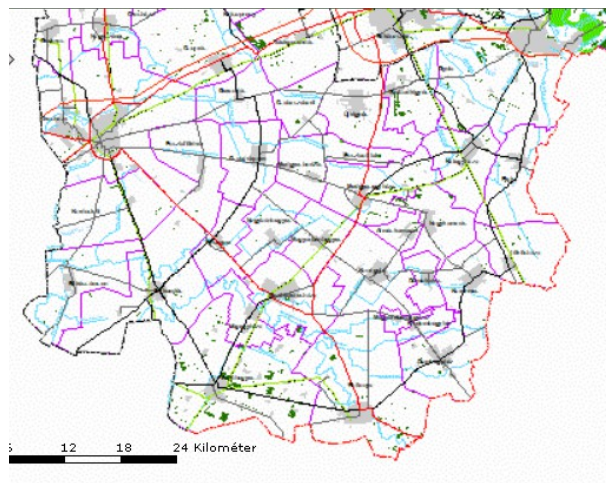
(5) Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.

Pufferterület övezete

OTrT 19.§ Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

Erdőtelepítésre javasolt terület övezete

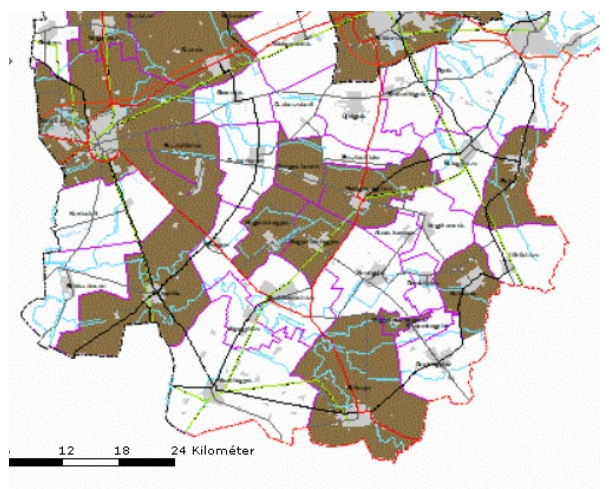
OTrT 19/A. § A településrendezési eszközökben az erdőtelepítésre javasolt terület övezetét az erdőterület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni.

Ásványi nyersanyagvagyon-terület övezete

OTrT 19/B. § (1) Az ásványi nyersanyagvagyon-terület övezetét a településrendezési eszközökben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni.

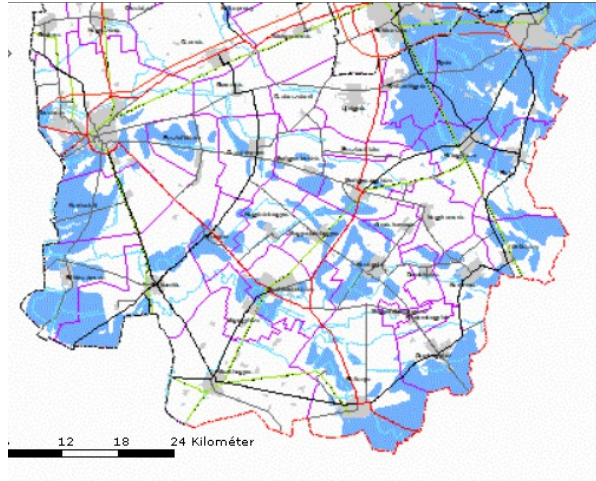
(2) Az (1) bekezdés szerint kijelölt területen, a településrendezési eszközökben csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyon távlati

kitermelését nem lehetetleníti el.

Rendszeresen belvízjárta terület övezete

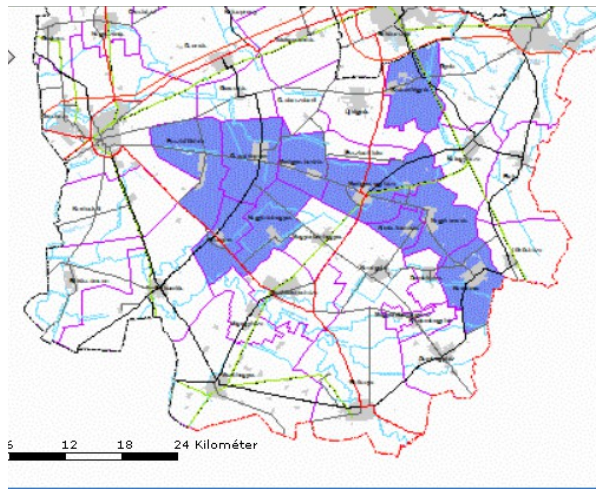
OTrT 23. § A rendszeres belvízjárta terület övezetében új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a vízügyi igazgatási szerv a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul.

Földtani veszélyforrás területének övezete

OTrT 25. § (1) A földtani veszélyforrás területének övezetét a településrendezési eszközökben kell a tényleges kiterjedésnek megfelelően lehatárolni.

(2) Az övezet területén új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a bányafelügyelet a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul.

2.1.6 A TÉRSÉGET ÉRINTŐ KÖRNYEZETVÉDELMI, TERMÉSZETVÉDELMI ÉS TÁJVÉDELMI SZABÁLYOZÁSOK

Környezetvédelem

- Általános
  - o 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- Vizek védelme
  - o Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve 2000. október 23-i a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról
  - o 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról
  - o 147/2010. (IV. 29.) Korm. rendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról

- o 26/2002. (II. 27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programmal összefüggő szennyvízelvezetési agglomerációk lehatárolásáról
- o 25/2002. (II. 27.) Korm. rendelet a Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programról
- o 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- o 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet a szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól
- o 240/2000. (XII. 23.) Korm. rendelet a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtőterületük kijelöléséről
- o 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről
- o 38/1995. (IV. 5.) Korm. rendelet a közműves ivóvízellátásról és a közműves szennyvízelvezetésről
- o 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról,
- o 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról,
- Levegő védelme
  - o 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet a levegő védelméről
  - o 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről
- Hulladékgazdálkodás
  - o Hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény

Természetvédelem, tájvédelem

- Általános
  - o 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
  - o 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról
- Natura 2000 területek
  - o 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól
  - o 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
  - o 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről
- Körös-Maros Nemzeti Park
  - o 10/2012. (II. 21.) VM rendelet a Körös-Maros Nemzeti Park bővítéséről

- o 4/1999. (V. 5.) KöM rendelet a Körös-Maros Nemzeti Park bővítéséről
- o 3/1997. (I. 8.) KTM rendelet a Körös-Maros Nemzeti Park létesítéséről

2.1.7 A TÉRSÉG VÁROSAINAK TELEPÜLÉSI GAZDASÁGI VAGY TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI PROGRAMJAI ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓI

A Mezőkovácsházai járásban a járási központon kívül Battonya, Medgyesegyháza és Mezőhegyes rendelkezik városi ranggal. A városok jelentik a járás legnagyobb népességszámú településeit, azonban a népesség ezeken a településeken is csak 3500-6100 fő között mozog. Jelen fejezet a fent megnevezett városok fejlesztési dokumentumaival foglalkozik.

• **Battonya – Battonya Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2014-2019. évre szóló Gazdasági Programja**

Battonya Város Önkormányzat Képviselő-testülete a 2015-2019. évekre általános fejlesztési elképzeléseket határoz meg az alábbi területeken:

- Városfejlesztés, településfejlesztés
  - o Battonya városképének megőrzése, fejlesztése
  - o Be nem fejezett beruházások befejezése
  - o Önkormányzati épületek felújítása
  - o Út és járdaépítés: a lehetőségek kihasználásával a rég burkolat nélküli utcák rendbetétele, új járdák építése és régiók felújítása
  - o Határon átnyúló beruházások támogatása
  - o Közterületek fejlesztése
  - o Szelektív hulladékgyűjtés elterjesztése: hulladékgyűjtő szigetek kialakítása
  - o Közvilágítás fejlesztése:
  - o Növényi hulladék és nyesedék:
  - o Külterületi földutak: lehetőségek feltérképezése után, a gazdákkal összefogva javítani az utak állapotán.
  - o Geotermikus erőmű adta lehetőség kihasználása
  - o Közterület felügyelet létrehozása
  - o Gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés
- Egészségügyi és Szociális ellátás
  - o Védőnői szolgálat
  - o Felvilágosító Szolgálat
  - o Idősekre való odafigyelés
  - o Családsegítő szolgálat
- Ifjúsági és sport terén való ellátás
- Oktatás és kultúra

• **Medgyesegyháza – LOCAL AGENDA 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (2013.)**

A Fenntartható Fejlődés Helyi Programja három alappilléren nyugszik: a szociális (társadalom), a gazdasági és a környezeti pillérek.

Társadalmi pillér

A Fenntartható Fejlődés társadalmi pillére a jelenlegi és a jövő generációinak szükséges társadalmi feltételek biztosítása az egészséges, biztonságot nyújtó életter kialakításához.

- Társadalmi szemléletformálás
- Intézményi működés hatékonyságának növelése
- Egészségügyi helyzet fejlesztése
- Szociális helyzet fejlesztése
- Oktatás, képzés fejlesztése
- Közbiztonság fejlesztése
- Kulturális élet fellendítése
- Esélyegyenlőségi jogok biztosítása
- Közösségi közlekedés fellendítése
- Gyermek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése

Környezeti pillér

A helyi környezet káros anyagoktól való védelmével és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával járul hozzá a lakosság hosszú távú jólétéhez, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek fenntartásához és sokféleségének megőrzéséhez.

- Környezet ismerete, környezettudatosság
- Települési és épített környezet védelme
- A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásoktól (levegő, víz, zaj)
- Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése
- Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása
- Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása
- Hulladékgazdálkodás

Gazdasági pillér

A fenntartható helyi gazdasági rendszer előnyben részesíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet érő terhelések minimalizálása.

- Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése
- Ipar fejlesztése
- Mezőgazdaság fejlesztése
- Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése
- Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

• Mezőhegyes - Mezőhegyes Város Önkormányzat Képviselő-testületének Gazdasági programja 2015-2019. évre

Mezőhegyes Város Önkormányzat Képviselő-testülete a 2015-2019. évekre általános fejlesztési elképzeléseket határoz meg az alábbi területeken:

- Fejlesztési elképzelések
  - o Ipar
    - A helyi ipari területtel kapcsolatos fejlesztési elképzelések

- A vállalkozók támogatásával kapcsolatos fejlesztési elképzelések
  - Idegenforgalom
  - Infrastruktúra
- Munkahelyteremtés feltételeinek elősegítése
  - Általános foglalkoztatást segítő célok és feladatok
  - Közmunkások foglalkoztatása
- A településfejlesztési politika
  - A településfejlesztés széles nyilvánossága
  - A településfejlesztés átgondoltsága
  - A településrendezési terv
  - Felkészülés a pályázatokra
  - Településfejlesztési célok
- Az adópolitika
- Az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó megoldások
  - Közigazgatás
  - Az épített és természeti környezet védelme
  - A lakás és egyéb önkormányzati helyiséggel kapcsolatos gazdálkodás
  - A vízrendezés és csapadékvíz elvezetés
  - Csatornázás
  - A köztemető fenntartás
  - A helyi közutak és közterületek fenntartása
  - A helyi tömegközlekedés
  - A köztisztaság és településtisztaság fenntartása
  - A helyi tűzvédelem
  - A közbiztonság helyi feladatainak ellátása
  - Közreműködés a helyi energiaszolgáltatásban
  - Közreműködés a foglalkoztatás megoldásában
  - Gondoskodás az óvodáról, az alapfokú nevelésről, oktatásról
  - Gondoskodás a szociális ellátásról
  - Gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás
  - Közösségi tér biztosítása, valamint a közművelődési tudományos művészeti tevékenység, és a sport támogatása
  - Egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítése
- Befektetés támogatási politika
- Településüzemeltetési politika

- **Mezőhegyes – Fejlesztési koncepció (2009.)**

Mezőhegyes jövőképe a város és környezete hosszú távon elérendő vízióját határozza meg. Figyelembe véve a település történelmét a jövőkép a jelen kor elvárásainak és tendenciáinak megfelelő települési versenyképesség megteremtésével azonosítható. Ennek megfelelően Mezőhegyes jövőképe az életképes funkciók megerősítése, illetve új funkciók megteremtése mentén képzelhető el. Ennek főbb összetevői:

- Az elérhetőség javítása
- Környezet megóvása és fejlesztése

- Turisztikai infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése
- Üzleti környezet és szolgáltatások fejlesztése
- Térségi hálózatok ösztönzése és a kis- és középvállalatok fejlesztése
- Helyi menedzsment szervezeti fejlődése, stratégia alkotása
- A települési marketing-kommunikáció erősítése
- Tudástársadalom építése és az innováció területi terjesztése

Mezőhegyes város 15-20 évre szóló átfogó célja: A város népességmegtartó erejének növelése a gazdasági környezet, illetve a lakosság életkörülményének, életszínvonalának javításával, kiemelten az épített környezet, a kulturális és természeti értékek megőrzését szem előtt tartó stabil gazdasági háttérben.

Az átfogó cél elérése érdekében az alábbi prioritások/programok kerültek kidolgozásra, specifikus célként kifejtésre:

- Gazdaságfejlesztés
- Idegenforgalom és a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése
- Városrendezés - az épített és táji környezet védelme, zöldfelület-fejlesztés, Világörökség cím elnyerése
- A kommunális ellátottság javítása és a közlekedési infrastruktúra fejlesztése
- Az emberi erőforrás tudás- és készség szintjének fejlesztése, szociális és egészségügyi rendszer erősítése
- Település imázs és marketing, önkormányzati ügyfélrendszer kidolgozása

• **Mezőhegyes – Integrált Városfejlesztési Stratégia (2009.)**

Mezőhegyes város IVS 2009-ben készült el. A dokumentum közép távú fejlesztéseket alapozta meg, azonban az időtáv következtében felülvizsgálatra szoruló dokumentum.

Az IVS a városrészi rövidtávú célok kijelölésével meghatározza a célok megvalósulását eredményező szükséges beavatkozások típusait: a fejlesztés három elv mentén vihető végbe:

- Gazdaságfejlesztés;

Mezőhegyesen komoly előzményei vannak a mezőgazdaság, illetve némely ipari ágazatnak (cukoripar). Ezek a tradíciók, s a településen még mindig fellelhető tudásháttér önmagukban nem elégségesek a hagyományos ágazatok feltámasztásához.

- Turizmusfejlesztés;

Mezőhegyes környezeti adottságai remek lehetőséget adnak a turisztikai ágazat fejlesztésére. A település adottságait figyelembe véve elsősorban a vadász és lovas turizmus fejlesztése az indokolt, továbbá alapozni kell a város kialakulásának történetéből adódó gazdag műemléki örökségre és a Világörökség Várományosi listán levő jelenlétre.

- Gazdasági szerkezetátalakítás;

Gazdasági versenyképesség növelése, új lehetőségekre koncentráció gazdasági szerkezet kialakítása

A város hosszú távú jövőképe Mezőhegyes város hátrányos helyzetének csökkentése a lakossági életminőség, és életkörnyezet javítása, valamint a gazdasági beruházások ösztönzése és növelése révén

A jövőkép elérését segítő, városi szintű középtávú (7-8 éves) tematikus célok a következőkben kerültek megfogalmazásra:

- A „Világörökség Várományos Város” épített és természeti értékeinek megőrzése és megújítása, a településen élők életminőségének javítása
- A város gazdasági szerepkörének erősítése és ezzel párhuzamosan a foglalkoztatottak számának és képzettségi szintjének növelése

• **Mezőkovácsháza – Integrált Településfejlesztési Stratégia (2015.)**

Mezőkovácsháza Város Önkormányzat Képviselő-testülete a 2015-2019. évekre általános fejlesztési elképzeléseket határoz meg az alábbi területeken:

- Városfejlesztés- és üzemeltetés, városrendezés, gazdaságfejlesztés
  - o Lakóterületek fejlesztése területén
  - o Intézményhálózat fejlesztése területén
  - o Gazdasági területek fejlesztésével kapcsolatban
  - o Értékvédelem területén
  - o Közlekedés-fejlesztéssel kapcsolatban
  - o Közműellátás, illetve egyéb infrastruktúra fejlesztése területén.
  - o Turisztika fejlesztése területén
- Környezet- és tájvédelem területén
  - o Tájfejlesztés, tájrendezés területén
  - o Zöldterület-fejlesztéssel kapcsolatban
- Informatika, e-közigazgatás területén
- Köznevelés, közművelődés, sport
  - o Nevelési-oktatási infrastruktúra fejlesztése területén
  - o Közművelődési infrastruktúra fejlesztés területén
  - o Szabadidősport, rekreáció infrastruktúra fejlesztés területén
  - o Meglévő intézménystruktúra átalakításával, kihasználtság javításával kapcsolatban
  - o Gyermekjóléti ellátás területén
- Szociális ellátás területén
  - o Védőnői Szolgálat
  - o Támogató Szolgálat
  - o Idősek Klubja
  - o Családsegítő Szolgálat
  - o Gyermekjóléti Szolgálat
  - o Humán Szolgáltató Központ tervezett fejlesztései
- Egészségügyi alapellátás területén
- Adózás
  - o Építményadó
  - o Helyi iparűzési adó
  - o Gépjárműadó
  - o Általános fejlesztési célok

- o Települési adó
- Vagyongazdálkodás
- Befektetéstámogatási politika célkitűzései
- Településüzemeltetési politika célkitűzései
- **Mezőkovácsháza - Mezőkovácsháza város Önkormányzata Gazdasági Programja az Önkormányzat 2014-től 2019-ig terjedő időszakára**

A fejlesztési dokumentum a korábbi IVS-ben foglalt fejlesztési elképzelések tapasztalataira, s a 2014-2020-as időszakra vonatkozó országos és megyei fejlesztéspolitikai elképzelésekre, az új támogatási időszak elosztásaira épít. A stratégia megfelel az új építésügyi jogszabályok előírásainak.

A jövőkép megalkotása érdekében az alábbi átfogó célok kerültek meghatározásra:

- Élhetőbb város, harmonikus környezet
- Versenyképes emberek, versenyképes cégek
- Fenntartható Város

A városi szintű, 7-8 évre szóló középtávú célok alapvetően ágazati bontásban kerülnek megfogalmazásra.

- Minőségi humán- és közösségi szolgáltatási infrastruktúra
- Harmonikus kisvárosi környezet
- Fenntartható helyi közlekedési rendszer
- Integráló város
- Vállalkozásbarát gazdasági környezet
- Vendégmarasztaló város
- Hatékony, környezetbarát energetikai rendszerek

2.1.8 A TÉRSÉG HATÁLYBAN LÉVŐ ÁGAZATI TERVEL, PROGRAMJAI

A Mezőkovácsházai járásra nem kerültek megfogalmazásra eddig fejlesztési programok, ágazati tervek, azonban a Dél-békési Kistérségre több fejlesztési dokumentum is készült.

- Kistérségi Közoktatási Intézkedési Terve (2007-2013.)
- A Dél-Békési Kistérség vidékfejlesztési stratégiai programja (2000-2006.)

2.1.9 VONATKOZÓ EGYÉB TERVEK

- Régiós tervek
  - o Délkelet-alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer létrehozására irányuló nagyprojekt.
  - o Dél-alföldi Ivóvízminőség-javító Program - érintett 65 Békés megyei település.
- Megyei tervek
  - o Békés megye területfejlesztési koncepciója

- o Békés megye területfejlesztési programja 2014-2020
- o Békés Megye Integrált Területi Programja
- o A Békés Megyei Önkormányzat 2014–2019 közötti időszakra szóló gazdasági programja
- Egyéb tervek
  - o Helyi vidékfejlesztési terv - „A jövő záloga a Kertészek Földjén”
A dokumentum a Mezőkovácsházai és a Gyulai statisztikai kistérség 8 településére készült.

2.1.10 A TERVEZÉST ÉRINTŐ EGYÉB JOGSZABÁLYOK

- Törvények
  - o 2012. évi XCIII. Törvény a járások kialakításáról, valamint egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról
  - o 2011. évi CLXXXIX. Törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
  - o 2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről
  - o 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
  - o 2001 évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
  - o 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
  - o 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
- Kormányrendeletek
  - o 105 /2015 . (IV. 23.) Korm. rendelet a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről
  - o 66/2015. (III. 30.) Korm. Rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról
  - o 290/2014 . (XI. 26.) Korm. rendelet a kedvezményezett járások besorolásáról
  - o 37/2010. (II. 26.) Korm. rendelet a területi monitoring rendszerről
  - o 16/2010. (II. 5.) Korm. rendelet a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggésben megőrzendő dokumentumok gyűjtéséről, megőrzéséről, nyilvántartásáról és hasznosításáról
  - o 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
  - o 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról
  - o 31/2007. (II. 28.) Korm. rendelet a területfejlesztéssel és a területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés szabályairól
  - o 51/2005. (III. 24.) Korm. rendelet a területfejlesztés intézményei törvényességi felügyeletének részletes szabályairól
  - o 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról
  - o 244/2003. (XII. 18.) Korm. rendelet a kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről
- Országgyűlési határozatok
  - o 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 című – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról
  - o a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról
  - o a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről szóló 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat módosításáról

- Kormány határozatok
  - o a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében megvalósuló integrált területi programok jóváhagyásáról
  - o a közlekedési infrastruktúra 2014–2020. közötti időszakban szükséges fejlesztései megvalósításának feltételeiről
  - o a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégiáról
  - o a Fejlesztéspolitikai Koordinációs Bizottságról

3 HELYZETÉRTÉKELÉS

Békés megye 75 településéből 18 tartozik a Mezőkovácsházai járáshoz. Természetföldrajzi adottságai kedvezők ennek ellenére mind a megyei mind az országos értéket meghaladó a természetes fogyás és az elvándorlás okozta népességcsökkenés. A helyzetet súlyosbítja az elöregedés, a munkanélküliség magas aránya melyet átmenetileg a közfoglalkoztatási program tud csak csillapítani.

A térség gazdaságának összetételében hangsúlyos a fent említett kedvező adottságok befolyása, azaz a mezőgazdaság dominanciája. Ez azonban hátráltató tényezőként is felmerül, hiszen a szántóföldi növénytermesztés gépesítettségi foka valamint a jellemzően monokultúras termesztési mód alacsony munkaerő felvételű ágazattá változtatta ezt a hangsúlyos szektort. A szemlélet és éghajlatváltozásból adódó változások azonban javíthatnak ezen az állapoton.

A terület tradicionálisan periférikus szerepét a határmentiség előnyeinek és lehetőségeinek jobb kihasználásával illetve központi, elsősorban vonalas létesítményeket érintő beruházások megvalósulásával mérsékelni lehet. A kedvező kilátásokat azonban ronthatja az EU menekült politikájának hektikus változása mely a dokumentum készítésekor tapasztalható. A migránsválság elhúzódása és esetlegesen fizikai határzár és a kapcsolódó korlátozások átmenetileg megtorpanást okozhatnak az együttműködésben politikai szinten, azonban a lokális mikro kapcsolatokra várhatóan csekély és csak átmeneti hatással lesz.

A természeti erőforrások fokozottabb fel és kihasználása az energetika területén a fosszilis energiahordozók iránti függőség csökkenése mellett pozitív hatást gyakorolhat a térség gazdaságára és versenyképességére.

3.1 SWOT ELEMZÉS

A Mezőkovácsházai járás vizsgálata során feltárásra kerültek az:

- Erősségek, azaz olyan belső tényezők, amelyek pozitívak, jól működnek és lehet rájuk befolyást gyakorolni, hogy még jobban működjenek.
- Gyengeségek, azaz olyan belső tényezők, amelyek negatívak, amelyek nem jól működnek, de lehet rájuk befolyást gyakorolni, hogy jobban működjenek.
- Lehetőségek, azaz olyan külső tényezők és adottságok, amelyekre nem lehet közvetlen befolyást gyakorolni, de kedvezőek és ráépülve kihasználhatók az erősségek.
- Veszélyek, azaz olyan külső negatív tényezők, korlátok, amelyeket nem lehet közvetlen befolyást gyakorolni, csökkentik a siker esélyeit és kockázatot is jelentenek.

A főbb folyamatokat és elemeket (társadalom, intézményi rendszer, gazdaság, természet és környezetvédelem) összetettségük miatt külön vizsgáltuk, valamennyi tényezőhöz, befolyásához mérten (erős – közepes – csekély) értéket rendeltünk (1-3), ahol 1 a legkevésbé azaz csekély, míg a 3 a leginkább, azaz erős befolyásolót jelzi. A SWOT ábrák terület szerint külön bemutatásra kerülnek, az alfejezet végén a könnyebb áttekinthetőség érdekében valamennyi folyamat és a hozzá kapcsolódó érték ábrázolásra került egy közös diagram keretében.

TÁRSADALOM

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Civil szerveződések Mezőgazdasági tapasztalati tudás	Alacsony képzettségi szint Előregedés Elvándorlás Közműhálózat használati aránya Lakásállomány előregedése Népességcsökkenés
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Antiszegregáció Képzés/átképzés Kissebségek Közfoglalkoztatás hatékonyság növelése Tanyafejlesztés	Alacsony bérszínvonal Magas eltartottsági mutató Munkanélküliség

---

A **társadalmi** folyamatokat vizsgálva **erősségnek** tekinthetjük a térség kiváló termőhelyi adottságaihoz kapcsolódó és a tradicionális gazdálkodási múltból adódó jelentős mezőgazdasági tapasztalati tudást, melyre épülve az ágazat jelenleg is hangsúlyos szerepe tovább növelhető a járás életében. Erősség továbbá a kiterjed, jól szervezett és hiánypótló funkciókat ellátó civil szervezeti háló.

Erős befolyással bíró **gyengeség** a jelentős népességfogyás annak ellenére, hogy a 2011 évben tapasztalt mélypontot követően mérhető javulás tapasztalható. Ehhez kapcsolódóan közepes súllyal bír az elvándorlás mivel a 2008 évi mélypontot követően mértéke jelentősen csökkent. Jelentősen befolyásolja a járás társadalmának összetételét az alacsony gyermekvállalási hajlandóságból és a fiatalok elvándorlásából adódó előregedés is. Jellemző a térség lakosságára az alacsony képzettségi szint annak ellenére, hogy az elmúlt két népszámlálás között eltelt időszakban jelentős javulás tapasztalható.

A rendelkezésre álló közműhálózat térségen belül egyes területeken jellemző alacsony elérési (használati) százaléka leginkább anyagi okokra vezethető vissza ezért közepes erősséggel befolyásolja a társadalmi folyamatokat. Szintén közepes kockázatúnak tekinthető a lakásállomány fokozatos előregedése, amely kapcsolatba hozható valamennyi fent felsorolt problémával és jelenséggel.

Jelentős befolyású **lehetőséget** jelenthetnek a képzési (átképzési) és a kapcsolódó programok Európai Unió források bevonásával, közepes hangsúlyú a kisebbségek kulturális sokszínűsége, a felsőoktatási intézmények megyén belüli elérhetőségének fokozódása a közlekedési hálózat fejlesztésének eredményeként illetve a képzési programokon elsajátított informatikai tudásra épülő online és távoktatási lehetőségek. A leszakadó társadalmi rétegek számára kitörési pontot jelenthet a tanyafejlesztési programok lakóhelyet, elérhetőséget és energiaellátást fejlesztő hatása valamint a valamennyi szinten célkitűzésnek tekintett antiszegregáció.

Elsődleges **veszélynek** tekinthető a még olya szerény megyei értékhez képest is alacsony bér és jövedelem színvonal, amely a mindennapi élet minden területére negatív hatást gyakorol. Jelentős veszélynek tekinthető a magas eltartottsági mutató mind a gyermekek mind az idősök körében valamint a munkanélküliség és következményei annak ellenére, hogy a közfoglalkoztatás átmenetileg javulást eredményezett a legalacsonyabb jövedelmű társadalmi rétegek számára.

INTÉZMÉNYI RENDSZER

ERŐSSÉGEK

**Együttműködő önkormányzatok
Háziorvosi ellátás elérhetősége
Képzített alapfokú oktatási rendszer
Képzített gyermekellátási rendszer
Középfokú oktatási intézmények
elérhetősége
Oktatási intézmények
infokommunikációs ellátottsága**

GYENGESÉGEK

Gyermekorvosi ellátás hiányosságai
Hivatalok korlátozott elérhetősége
Mérsékelt elaprózott településszerkezet
Országos szintű együttműködés hiánya
Teljes akadálymentesítettség hiánya
Tömegközlekedés

LEHETŐSÉGEK

Infrastruktúra fejlesztése

VESZÉLYEK

Gyermek és tanulólétszám csökkenése
Hátrányos helyzetű gyermekek magas aránya
Hátrányos helyzetű tanulók magas aránya
Időskorú gondozottak számának emelkedése

Az intézményi és közszolgáltatási terület vizsgálata alapján elsődleges **erősség**nek tekinthetők - különösen a negatív társadalmi folyamatok tükrében - a képzített és jól működő gyermekellátási és háziorvosi rendszer. Jelentős eredmény továbbá a kis lélekszámú önkormányzatok (bár kényszerű, de eredményes) együttműködése. Hangsúlyos az alapfokú oktatási rendszer kiépítettsége valamint a középfokú oktatás járason belül több helyszínen is biztosított elérhetősége. Előnyös a térség szempontjából az oktatási intézmények infokommunikációs felszereltsége (különösen jó érték a középfokú oktatási intézmények vizsgálatakor tapasztalható) az intézmények internet ellátottságának teljesszűrése.

Gyengeségnek tekinthető az országos szintű önkormányzati együttműködések hiánya, a mérsékelt elaprózott településszerkezetből adódó többletfeladatok, a korlátozott hivatali elérés (különös tekintettel a járason belül egyáltalán nem elérhető hatóságokra) melyre megoldást nyújthat a Kormányablakok funkciójának további bővítése. A tömegközlekedés elmaradottsága valamint a periférikus elhelyezkedésből adódó jelentős időtöbblet a megyeszékhely és a főváros elérésében. Jelentős és beavatkozást igénylő gyengeség továbbá a gyermekorvosi hálózat korlátozottsága mindösszesen 4 településre.

Lehetőséget jelenthet az Uniós pályázati lehetőségek kihasználása az intézményrendszer infrastrukturális fejlesztésének érdekében. Intézményi **veszély**ként azonosítottuk a gyermek és tanulólétszám csökkenését, amely a 2001 és 2011 évi népszámlálás között

eltelt időszak alatt kiemelkedően magas 27 illetve 36 százalékos csökkenést mutat és oktatási intézmények kapacitáskihasználtságának csökkenése okozhatja. Szintén jelentős veszélyforrás és várhatóan jelentős többletfeladatot ró az intézményi rendszerre a hátrányos helyzetű gyermekek és tanulók magas aránya, amely egyes településeken eléri a 60 és azt meghaladó százalékos értéket. További várhatóan szintén jelentős feladatokat ró az intézményrendszerre a későbbiekben az elöregedésből adódóan megnövekvő gondozásra szoruló idősök számának emelkedése.

GAZDASÁG

ERŐSSÉGEK

Kimagasló termőhelyi adottságok
Mezőgazdasági dominancia
Sekély talajvízmélység
Talajvíz mennyisége

GYENGESÉGEK

Alacsony K+F potenciál
 Alacsony kereskedelmi potenciál
 Foglalkoztatási kapcsolatok hiánya
 Foglalkoztató központok hiánya
 Gyenge turisztikai potenciál
 Gyenge versenyképesség
 Gyorsforgalmi úthálózat hiánya
 KKV szektor tőkehiánya
 Működő vállalkozások alacsony száma
 Nagyfoglalkoztatók hiánya
 Rétegvíz alacsony mennyisége

LEHETŐSÉGEK

Kiemelten támogatandó terület státusz
Kulturális turizmus
Regisztrált vállalkozások száma
Termálvízkincs

VESZÉLYEK

Belső tengely
 Kényszerű béremelés
 Képzett munkaerő elvándorlása
 Magas ingázási arány
 Periférikus terület

A járás gazdasági összetételének (szerkezetének) és fejlődésdinamikájának vizsgálata során a meghatározó **erősségek** közé sorolhatjuk a mezőgazdaság hagyományosan jelentős részesedését, az országos összehasonlításban is kimagasló termőföld minőséget és az öntözéshez szükséges megfelelő mennyiségű talajvíz utánpótlás rendelkezésre állását. A sekély talajvízmélység jelentős költségmegtakarítást eredményezhet az öntözéses kultúrák kialakításánál ahol minősége megfelelő, ugyanakkor csapadékos időszakokban növeli a belvíz kockázatát.

Meghatározó **gyengeség** a helyi KKV szektor tőkehiánya, a gyorsforgalmi úthálózat hiánya és a fentiekből adódó versenyképességi hiány. Hangsúlyos gyengeség a foglalkoztatási központok és kapcsolatok valamint ehhez kapcsolódóan a nagy létszámú

foglalkoztatók hiánya és a térség adottságaihoz képest alacsony turisztikai potenciál. A tőkehiányhoz kapcsolódóan alacsony a KKV szektor K+F produktivitása. Problémát jelenthet a mezőgazdasági termelés szempontjából a rétegvizek alacsony mennyisége, mely alternatíva lehetne az esetlegesen elszennyeződött talajvíz helyett.

Lehetőségként jelentkezik a KKV szektort segítő és támogató GINOP és források rendelkezésre állása és a járás településeinek támogatási szempontból kedvező kategóriába sorolása (SZVZ területek) valamint a termálvízkinccs turisztikai felhasználása. További lehetőségként jelentkezik a kulturális adottságok turisztikai célú hasznosítása valamint a nagyszámú regisztrált, de vélhetően nem vagy csak korlátozottan működő vállalkozás újraaktiválása a támogatási rendszerek segítségével.

Veszélyként (kockázatként) került azonosításra a periférikus elhelyezkedésből adódó hátrányok hatása, a képzett munkaerő elvándorlásából adódó munkaerőhiány, a nagyobb arányú munkabér emelés kényszere rövidtávon - ezzel párhuzamosan a versenyképesség csökkenése - valamennyi ágazatban a munkahelyek teljes mértékű feltöltésének érdekében, a belső tengely, amely mentén a jelentősebb foglalkoztatók koncentrálnak, és amely magas ingázási arányt eredményez.

TERMÉSZET ÉS KÖRNYEZETVÉDELLEM

ERŐSSÉGEK

Szennyező ipari létesítmények hiánya
Natura 2000 területek
Kiépített közműhálózat

GYENGESÉGEK

Intenzív mezőgazdaság környezetterhelése
 Alacsony erdőborítottság

LEHETŐSÉGEK

Geotermikus energia hasznosítása
Erdőtelepítés
Biomassza hasznosítása
Ökoturizmus
Szemléletformálás
Napenergia hasznosítása

VESZÉLYEK

Klíímaváltozás
 Invazív fajok behurcolása
 Földrengés
 Belvízveszély
 Árvízveszély
 Talajsüllyedés
 Veszélyes üzemek

A **természet és környezetvédelmi** folyamatok és adottságok vizsgálata során **erősségként** merül fel a folyamatosan, nagy mennyiségben termelődő biomassza, a szennyező ipari tevékenység hiánya, a kiépített közműhálózat valamint a kiterjedt Natura 2000 hálózat.

Gyengeség az intenzív mezőgazdaság környezetterhelő hatása valamint az alacsony erdőszültségi mutató.

Lehetőség a biomassza és a termálvíz energetikai felhasználásának növelése az ökológiai szempontoknak jobban megfelelő mezőgazdálkodás (pl. zöldítés) elterjedése/elterjesztése akár kötelezettségek által is. A szemléletformálás és a hozzá kapcsolódó programok és képzések egészen kisgyermekkoról kezdődően (szelektív hulladékgyűjtés,

újrahasznosítás népszerűsítése stb.) Lehetőség a klímaváltozás okozta kihívások kezelésére mező és talajvédő erők, erdősávok kialakítása illetve agrárerdészeti rendszerek alkalmazása, továbbá a terület alacsony turisztikai potenciálja javítható ökoturisztikai elemek bevonásával.

Jelentős **Veszély**ként azonosítható klímaváltozás és hatásai, melynek mértékéről és módjáról még kevés információ áll a rendelkezésre. További kockázatot jelent a szélsőséges időjárás következtében várhatóan gyakrabban bekövetkező ár és belvíz valamint a - klimatikus viszonyok megváltozása következtében visszaszoruló - természetes és őshonos növény és állatvilág életterét veszélyeztető invazív fajok térhódítás. Nehezen vagy egyáltalán nem kezelhető veszély a térségre jellemző talajsüllyedés valamint a kisebb földrengések. Potenciális veszélyforrást jelent továbbá a veszélyes üzemek esetleges üzemzavar vagy baleset okozta környezetszennyezése.

SWOT ANALÍZIS

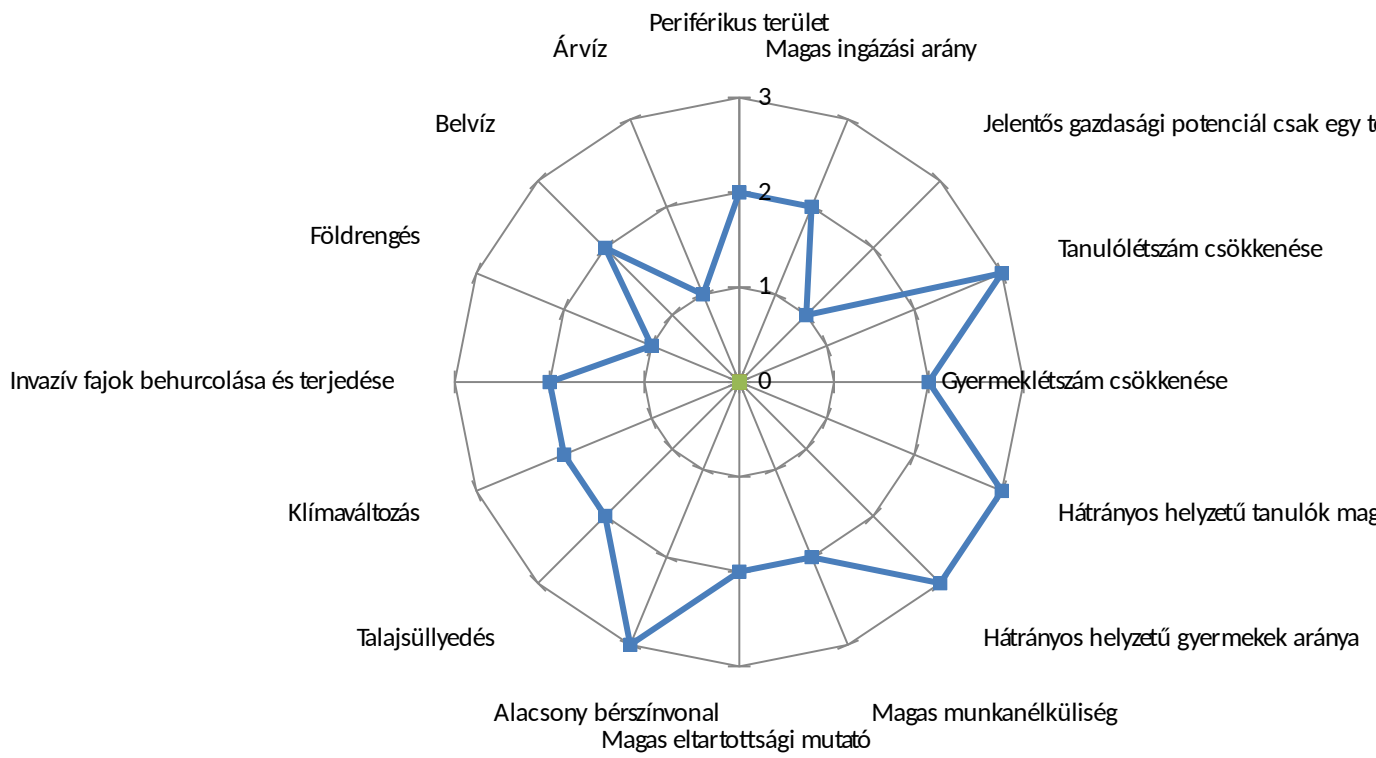

Kiépít

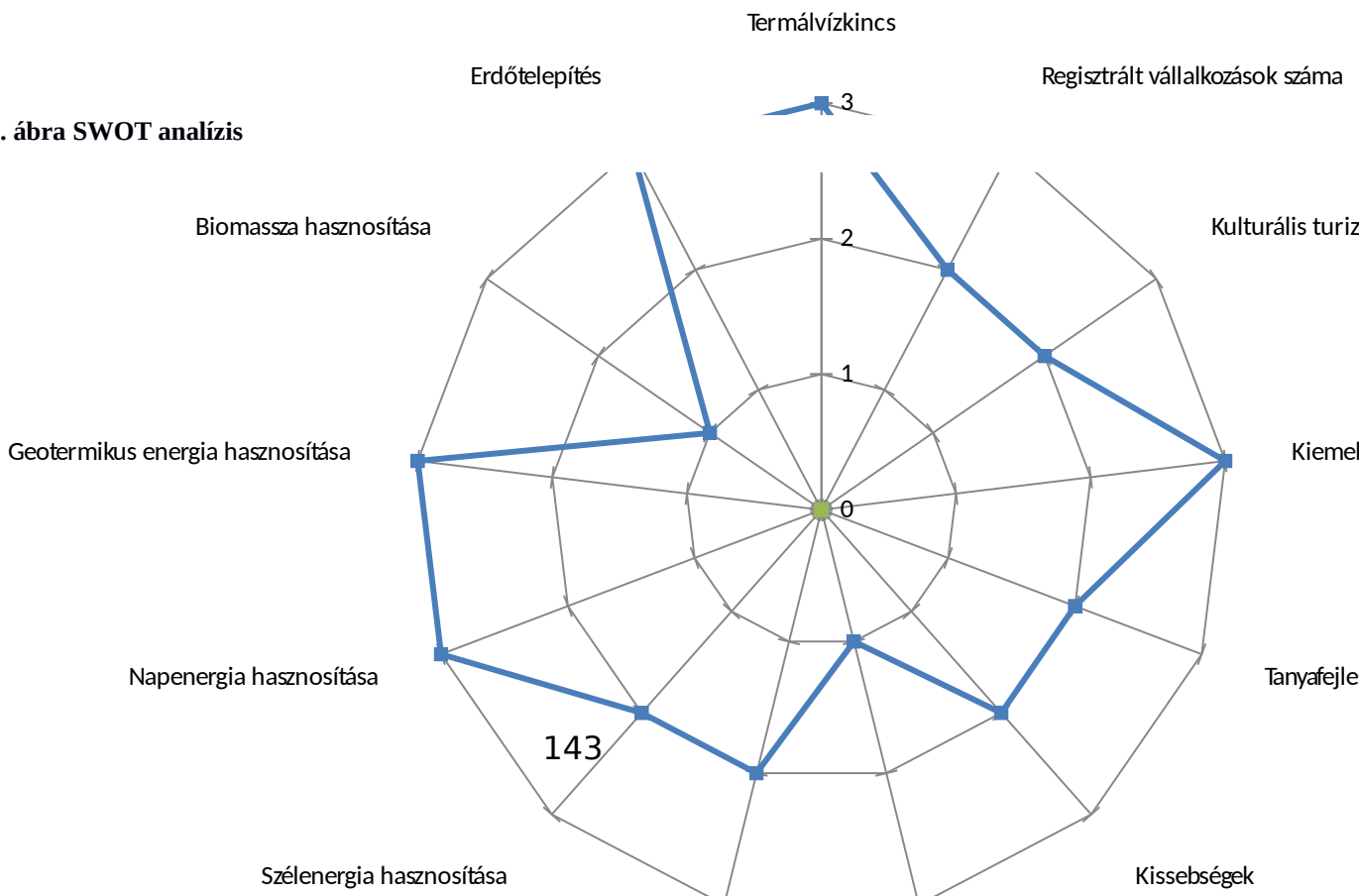
Középfokú

Oktat

80. ábra SWOT analízis

3.2 LEHETSÉGES FEJLESZTÉSI IRÁNYOK, FEJLESZTÉSI TERÜLETEK

A SWOT analízis keretében feltárt pozitív és negatív folyamatok, valamint a lehetőségek és veszélyek ismeretében körvonalazódnak a fejlesztési területek és a kapcsolódó fejlesztési irányok.

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója négy fő stratégiai célt fogalmaz meg, melyek az alábbiak:

- Versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés,
- Térségspecifikus brandek fejlesztése a megye perifériális helyzetű településein
- Társadalmi- gazdasági kohézió erősítése a megye mag- és perifériális helyzetű térségei között
- Természeti és épített értékek, a szellemi és kulturális örökség megóvása, alkotó innovatív fenntartható továbbfejlesztése

Ezzel összhangban Békés Megye Integrált Területi Programja (2014-2020) három fő célt határozott meg:

- Az üzleti környezet komplex fejlesztése a megye egész területén
- A települési infrastruktúra integrált fejlesztése a területi kohézió erősítése érdekében
- A társadalmi integráció feltételeinek javítása, a periférikus térségek felzárkózási esélyeinek javítása

Az ITP emellett nevesíti a Mezőkovácsházai járást, mint a megye leginkább leszakadó, komplex programmal fejlesztendő területeit, külön kiemelve a negatív folyamatok földrajzi centralizálódását és egyre növekvő mértékét.

A fenti dokumentumokban megfogalmazott stratégiai irányok és a jelen dokumentumban feltárt és a SWOT analízisben bemutatott járás specifikus tulajdonságok és eredmények alapján meghatározhatók a leginkább jellemző problémák a kapcsolódó fejlesztési területek és irányok. A feltárt problémákat és az érintett fejlesztési területeket valamint irányokat az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

Feltárt probléma	Érintett terület(ek) és fejlesztési irányok
<p>A gyermekvállalási hajlandóság alacsony, a fiataloknak nincs pozitív jövőképe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oktatás, nevelés <ul style="list-style-type: none"> - Képzési kínálat valós (piaci) igényekhez igazítása - Szemléletformálás - Prevenció (drog, alkohol, bűnmegelőzés) - Szegregáció megszüntetése - Helyi életpályamodell kialakítása - Bölcsődei és óvodai ellátás fejlesztése, a lakóhely és az intézmények közötti földrajzi távolságok mérséklése • Gazdaság <ul style="list-style-type: none"> - Magas munkaerő igényű ágazatok telepítése a térségbe - Szociális gazdaság fejlesztése - Munkahelyteremtés a mezőgazdasági termékek továbbfeldolgozása által • Egészségügy <ul style="list-style-type: none"> - Szolgáltatás színvonalának emelése (terhesgondozás)
<p>Elvándorlás</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság <ul style="list-style-type: none"> - Magas munkaerő igényű ágazatok telepítése a térségbe - Szociális gazdaság fejlesztése (szociális szövetkezetek) - Munkahelyteremtés a mezőgazdasági termékek továbbfeldolgozása által - Munkanélküliek visszavezetése a munkaerőpiacra a közfoglalkoztatás segítségével
<p>Munkanélküliség</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oktatás, nevelés <ul style="list-style-type: none"> - Továbbképzés, átképzés - Szemléletformálás - Prevenció (drog, alkohol) - Szegregáció megszüntetése - Helyi életpályamodell kialakítása • Gazdaság <ul style="list-style-type: none"> - Magas munkaerő igényű ágazatok telepítése a térségbe - Szociális gazdaság fejlesztése (szociális szövetkezetek) - Munkahelyteremtés a mezőgazdasági termékek továbbfeldolgozása által - Tartós álláskereső bevonása a közfoglalkoztatásba a munkaerő piacra visszavezetésük érdekében - Platform biztosítása a keresleti és kínálati oldal egymásra találásának érdekében (állásbörze)
<p>Előregedés</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Szociális ellátás <ul style="list-style-type: none"> - Intézményi hálózat infrastrukturális fejlesztése (férőhelyek növelése) - Szolgáltatási színvonal emelése - Akadálymentesítés • Közrend <ul style="list-style-type: none"> - Speciálisan időseket érintő bűncselekmények visszaszorítása
<p>Intézményi rendszer avultsága</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Valamennyi ágazat <ul style="list-style-type: none"> - Intézményi hálózat infrastrukturális fejlesztése (energiahatékonyság)

	<ul style="list-style-type: none"> - Kapacitások, férőhelyek valós igényekhez igazítása (földrajzilag és a társadalmi folyamatoknak megfelelően is) - Szolgáltatási színvonal emelése - Akadálymentesítés
Gazdaság alacsony potenciálja	<ul style="list-style-type: none"> • Ipar <ul style="list-style-type: none"> - Ipartelepítés a zöld és barnamezős területeken a kedvező támogatási rendszer kihasználásával - Hatékonyságnövelés, megújuló energiaforrások kihasználási arányának növelése - Magas élőmunka igényű ágazatok fejlesztése, támogatása - Képzés, átképzés • Mezőgazdaság <ul style="list-style-type: none"> - Mezőgazdasági termékek tovább feldolgozása - Helyi termék védjegyek bevezetése, terjesztése - Minőségjavítás - Kapcsolódás a térségi programokhoz
Megújuló energiaforrások felhasználásának alacsony aránya	<ul style="list-style-type: none"> • Oktatás, nevelés <ul style="list-style-type: none"> ○ szemléletformálás ○ képzés • Társadalom <ul style="list-style-type: none"> ○ lakóingatlanok energetikai korszerűsítése megújuló energiaforrások felhasználásával kombináltan • Intézményi hálózat <ul style="list-style-type: none"> ○ pályázati lehetőségek maximális kihasználása az infrastrukturális háttér megújításának érdekében ○ példamutatás • Ipar <ul style="list-style-type: none"> ○ megújuló és helyben elérhető energiaforrások (napenergia, biomassza, biogáz) felhasználási arányának növelése a versenyképesség érdekében ○ amennyiben lehetséges technológiaváltás ○ ipari létesítmények energetikai korszerűsítése • Mezőgazdaság <ul style="list-style-type: none"> ○ Nagy energiaigényű területek (fólia illetve üvegházás növénytermesztés) infrastrukturális feltételeinek modernizálása különös tekintettel a megújuló energiaforrások felhasználásának lehetőségére (pl. biomassza és geotermális hűtés/fűtés) illetve a modern technológiai vívmányok használatára (pl. hagyományos abszorpciós világítás leváltása Led technológiára)
Térség lakosságmegtartó illetve vonzerejének csökkenése	<ul style="list-style-type: none"> • Társadalom <ul style="list-style-type: none"> ○ közösségépítés ○ civil szerveződések ○ lakókörnyezet rendezése • Önkormányzat <ul style="list-style-type: none"> ○ helyi értékek megtartása, védelme akár rendeleti

	<ul style="list-style-type: none"> erővel ☐ szegregátumok felszámolása ☐ közterület rendezés az élhetőbb lakókörnyezet érdekében ☐ szociális szövetkezeti rendszer erősítése illetve kialakítás ahol szükséges ☐ közösségi gazdálkodás fejlesztése ☐ elhagyott ingatlanok hasznosítása a szociális szövetkezetek által ☐ tapasztalatcsere ☐ „jó gyakorlatok” terjesztése • Oktatás, nevelés <ul style="list-style-type: none"> ☐ specifikus oktatás illetve szemléletformálás különös tekintettel a szegregátumokban élő leszakadó csoportokra • Ipar <ul style="list-style-type: none"> ☐ bérszínvonal emelése a lehetőségekhez mérten ☐ megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása • Mezőgazdaság <ul style="list-style-type: none"> ☐ áttérés a monokulturális, túlgépesített gazdálkodásról a nagyobb élőképességű igényű növénykultúrákra ☐ mezőgazdasági termények tovább feldolgozása ☐ háztáji gazdálkodási program ☐ állattartás fejlesztése
--	---

4 JÖVŐKÉP, CÉLOK, CÉLRENDSZER

4.1 A JÁRÁS JÖVŐKÉPE

A járás jövőképe a helyzetfelmérés alapján szükségesnek ítélt beavatkozások, az azokhoz kapcsolódó programok megvalósulása és a kialakult jó gyakorlatok alkalmazásának eredményeként 2030 év végén az alábbi jellemzőkkel írható le:

A lakónépeség csökkenése megállt, köszönhetően annak, hogy az elvándorlás mértéke csökkent, a külföldi tapasztalatokkal bíró képzett fiatalok egy része a kedvező körülményeknek köszönhetően hazatért. A születésszám tartósan elérte az országos átlagot, a várható élettartam nőtt, így az az egyensúly helyreállt.

A gazdaság országos bővülési ütemét meghaladó mértékű növekedésének eredményeként a hátrányok jelentős része ledolgozásra került, a foglalkoztatás szintje, a kedvező beruházási környezet tőkevonzó erejének köszönhetően megvalósult beruházások eredményeként elérte az országos átlagot, így jelentősen nőtt a gazdaságilag aktívak számaránya a teljes lakossághoz képest.

A pozitív jövőkép, a helyi és országos életpálya modellek és a növekvő bérszínvonal hatására az iskolaelhagyás életkora elérte az optimális szintet. A helyi gazdaság igényeihez illeszkedő szak-, felnőtt- és felsőfokú képzési rendszer és az élethosszig tartó tanulást támogató, nem

formális képzéseket biztosító rendszer eredményeként, a közép és felsőfokú végzettségűek aránya már megfelel az országos értékeknek.

Az oktatás és szemléletformálás eredményeként az egészséges életmód már nem kiváltság, hanem a mindennapok része, ennek eredményeként a népesség általános egészségi állapota javult és ezzel párhuzamosan (ennek eredményeként) csökkent a betegszabadságon töltött napok átlagos száma és a kapcsolódó költségek.

A gazdaság fejlődésében, a hozzáadott érték előállításában és a foglalkoztatásban meghatározóvá váltak a járásra jellemző tradicionális iparágak melyekbe jelentős tőkét vontak be hazai és külföldi tulajdonú gazdasági társaságok.

A foglalkoztatás és az aktív lakosságszám bővülésével párhuzamosan emelkedő jövedelem színvonal bővítette a járás belső fogyasztását és ez helyzetbe hozta a helyi kis és középvállalkozásokat, mind a termék előállítás, mind a szolgáltatások igénybevételének terén.

Általánosságban elmondható, hogy a járás területén a foglalkoztatási központokat és a településeket jó minőségű és rendszeresen karbantartott közúti és vasúti közlekedési hálózat közi össze, a szolgáltatási ágazatok között az igényeknek megfelelően megosztott, egymásra épülő, egymást segítő és kiszolgáló menetrendi rendszer alakult ki, amely segíti a munkahelyek, oktatási intézmények és közintézmények dinamikus elérését.

Az egykor volt szegregátumok, nagytöbbségben roma lakosságának még jellemzően átlag alatti képzettségi és jövedelemszintjének emelését várhatóan a folyamatosan futó aktív szociálpolitikai eszközök, azaz a foglalkoztatási, egészségügyi oktatási és kulturális területekhez kapcsolódó állami támogatási intézkedések - a civil szféra minél jelentősebb bevonásával - segítik a továbbiakban is.

A rendelkezésre álló megújuló energiaforrások felhasználásának arány elérte a teljes energiafelhasználás közel felét, mely elsősorban a biomassa alapú, geotermális és fotovoltaiikus energiatermelésnek köszönhető.

A mezőgazdasági termelésben struktúraváltás ment végbe melynek eredményeként - az éghajlatváltozás kihívásainak megfelelően – mára már természet közelebbi gazdálkodási mód, élőmunka igényes kultúrák és jelentős helybeni tovább feldolgozás jellemző bevonva a közösségi alapú foglalkoztatási elemeket is.

A mezővédő erdősávok, a leromlott területek energiaültetvényekkel történő hasznosítása nem csak a szélsőséges időjárási jelenségek károkozását mérséklék, de merőben új arculatot kölcsönöztek a tájnak, így a kulturális turizmussal egybekötve egy új, eddig a járásra nem jellemző turisztikai ágazat, az ökoturizmus is szereplővé vált.

4.2 STRATÉGIAI CÉLOK

Az előző fejezetekben bemutatott térségi adottságok, feltárt tendenciák, és a lehetséges megoldási javaslatok összevetését követően megfogalmazhatóvá vált a járás specifikus stratégiai célrendszere. A fejezet további részében a fentiek alapján meghatározott stratégiai célok kerülnek részletesen bemutatásra.

1. A negatív társadalmi folyamatok mérséklése, lakosságmegtartó erő növelése.

Az elmúlt évtizedekben tapasztalt és az elmúlt években tovább erősödő *(egyes területeken kismértékben javuló)* negatív társadalmi folyamatok *(előregedés, gyermekvállalási kedv csökkenése, elvándorlás)* hatásainak mérséklése és ahol lehetséges a tendenciák megfordítása a járás egyik legfontosabb, ha nem a legfontosabb stratégiai célja. Amennyiben a területen nem kerül sor érdemi beavatkozásokra a járás előregedésének és elnéptelenedésének mértéke olyan szintet érhet el, amely a működési rendszerek ellehetetlenüléséhez vezethet. A negatív folyamatokat komplexen kell kezelni, hiszen egymásra épülő, több esetben egymást erősítő tendenciákról van szó. Az 1. számú stratégia komplexitása miatt megvalósulása feltételezi a járás további stratégiai céljainak illetve legalább a stratégiai célokhoz kapcsolódó célok hangsúlyos elemeinek bekövetkezését/megvalósulását.

Kapcsolódó célok:

- gyermekvállalási hajlandóság arányának növelése
- élhetőbb, élvezhetőbb lakókörnyezet kialakítása
- elvándorlás mérséklése
- helyi identitás erősítése
- leszakadó és/vagy szegregált társadalmi csoportok integrálása
- jövedelmi helyzet javítása
- munkaerőpiaci lehetőségek javítása

2. A munkavállalók munkaerő piaci érvényesülésének javítása.

A járás területén élők jobb munkaerőpiaci pozícióba kerülésének érdekében szükséges a köznevelési rendszer *(óvodai nevelés, alap- és középfokú oktatás, intézményi nevelést kiegészítő iskolán kívüli szolgáltatások)* átalakítása és fejlesztése a ténylegesen felmerülő vállalati/piaci igényeknek megfelelően. A képzettségi szint jelenlegi alacsony szintjének növelése, az intézményekből kikerülőket életlehetőségeinek javulása kizárólag hatékony, megfelelő humán és infrastrukturális feltételekkel rendelkező intézményi háttérrel és a már kisgyermek korban megkezdett, tudás és kompetencia alapú képzési rendszerrel érhető el. A képzési programoknak, a képzési szintektől függetlenül el kell érniük valamennyi település potenciálisan érintett és célcsoportnak tekinthető lakóját. Az intézményi rendszer hiányosságait és a kis

lélekszámú települések nehéz elérhetőségét az iskola rendszerű képzések mellett folytatott, a már megszerzett alapkompenciákra épülő képzési módszerekkel (pl. távoktatás) szükséges kompenzálni. Az intézményfenntartók a képzettségbeli hátrányok felszámolásának és a technológiai, finanszírozási hiányok mérséklésének érdekében be kell, hogy vonják a gazdasági szektort a nemzetgazdaság igényeire alapozott oktatás megvalósításának érdekében.

Kapcsolódó célok:

- piacképes tudás átadása
- térségbeli hátrányok felszámolása
- infrastrukturális feltételek javítása
- intézményi rendszer átalakítása a megváltozott igényekhez igazodva a rendelkezésre álló kapacitások optimális kihasználásának érdekében

3. Foglalkoztatási központok és meghatározó térségi/megyei centrumok elérhetőségének javítása

A járás földrajzi periférikus elhelyezkedését tovább súlyosbítja, hogy a vonalas létesítmények (gyorsforgalmi úthálózat, vasút) fő és gerincvonalai is elkerülik a térséget. Bár a járás főbb foglalkoztatási központjai egy tengelyen helyezkednek el a további települések lakóinak komoly megterhelést (anyagi, idő) jelent ezen központok illetve a megye/régió/ország meghatározó centrumainak elérése. A vonalas létesítmények fejlesztésén túlmenően fontos, a tömegközlekedés valós igényekhez igazított, a szolgáltatók által egyeztetett és egymásra épülő, egymást segítő/kiegészítő menetrendi rendszer szerinti üzemeltetése is. A kistelepülések elzártsága és az ebből adódó oktatási/munkaerőpiaci hátrányok tovább erősítik a jobb esetben járáson belüli rosszabb esetben járáson túlmutató elvándorlási folyamatot. A lehetőség és jövőkép nélkül hagyott fiatalok körében nagyobb a deviancia veszélye és lényegesen romlanak a felelősségteljes gyermekvállalás esélyei is.

Kapcsolódó célok:

- gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése
- vasúthálózat fejlesztése
- alárendelt közlekedési útvonalak felújítása
- közösségi közlekedés átalakítása, valós igényekhez igazítása, dinamikus menetrendi rendszer
- távmunka, bedolgozási lehetőségek, háztáji gazdálkodás infrastrukturális hátterének kialakítása

4. A járás gazdasági versenyképességének javítása, munkahelyteremtés és a K+F potenciál növelése.

A jelenlegi alacsony versenyképesség okait az előző fejezetek hosszan részletezik, a feltárt hiányosságok és problémák alapján magas prioritású célként kell kezelni a térségi adottságokra alapozott, a tradicionális ágazatokat magában foglaló gazdaságfejlesztést. Ennek érdekében kiemelten fontos feladat a tényleges kapacitások felmérése, a működő tőke fejlesztési programok, egyedi kedvezmények, és infrastrukturális beruházások segítségével történő térségbe vonzása. Fontos továbbá a helyi oktatási intézmények bevonásával a már működő gazdasági társaságok tapasztalataira illetve pénzügyi hátterére is alapozottan minél hatékonyabban és nagyobb számban bekapcsolódni a specifikus pályázati programokba.

Kapcsolódó célok:

- kedvező beruházási környezet kialakítása
- zöld és barnamezős területek fejlesztése
- kutatás-fejlesztés támogatása
- intézményi együttműködés a gazdaság szereplőivel
- belső fogyasztás növelése az életszínvonal emelésével

5. Megújuló energia előállításának ösztönzése és helyi felhasználási arányának növelése.

A termelési és az épület fenntartási (rezi) költségek jelentős része a fosszilis energiahordozók felhasználásából adódik. A kormányzati intézkedések ellenére kitértségünkből adódóan az energiahordozók ára csak egy bizonyos határig lehet hatást gyakorolni. A járás területén elérhető megújuló energiaforrások széles körűek és jelentős mennyiségben állnak rendelkezésre, a felhasználáshoz szükséges technológiák árszínvonala a hatékonyság növekedése mellett folyamatosan csökken, így valós alternatívaként tekinthetünk rájuk. Felhasználásuk épületenergetikai, technológiai beruházásokkal kombinálva különösen előnyös, jól tervezhető, biztos megtérülést és jelentős gazdasági előnyt eredményezhet. A gazdasági hasznokon túlmenően a környezetterhelés csökkentés jelentős javulást eredményez a levegő minőségében és az itt élők általános egészségi állapotban. A biomassza energetikai felhasználása továbbá rendezettebb, élhetőbb környezetet is eredményezhet. A megújuló energiák felhasználására alapuló gazdálkodásra történő áttérés a környezeti előnyökön túlmenően jelentős munkahelyteremtéssel is jár.

Kapcsolódó célok:

- megújuló energiaforrások részarányának növelése
- környezetterhelés csökkentése
- „zöld” munkahelyteremtés

6. Környezeti állapot javítása, természeti és kulturális adottságok hatékony és fenntartható felhasználása.

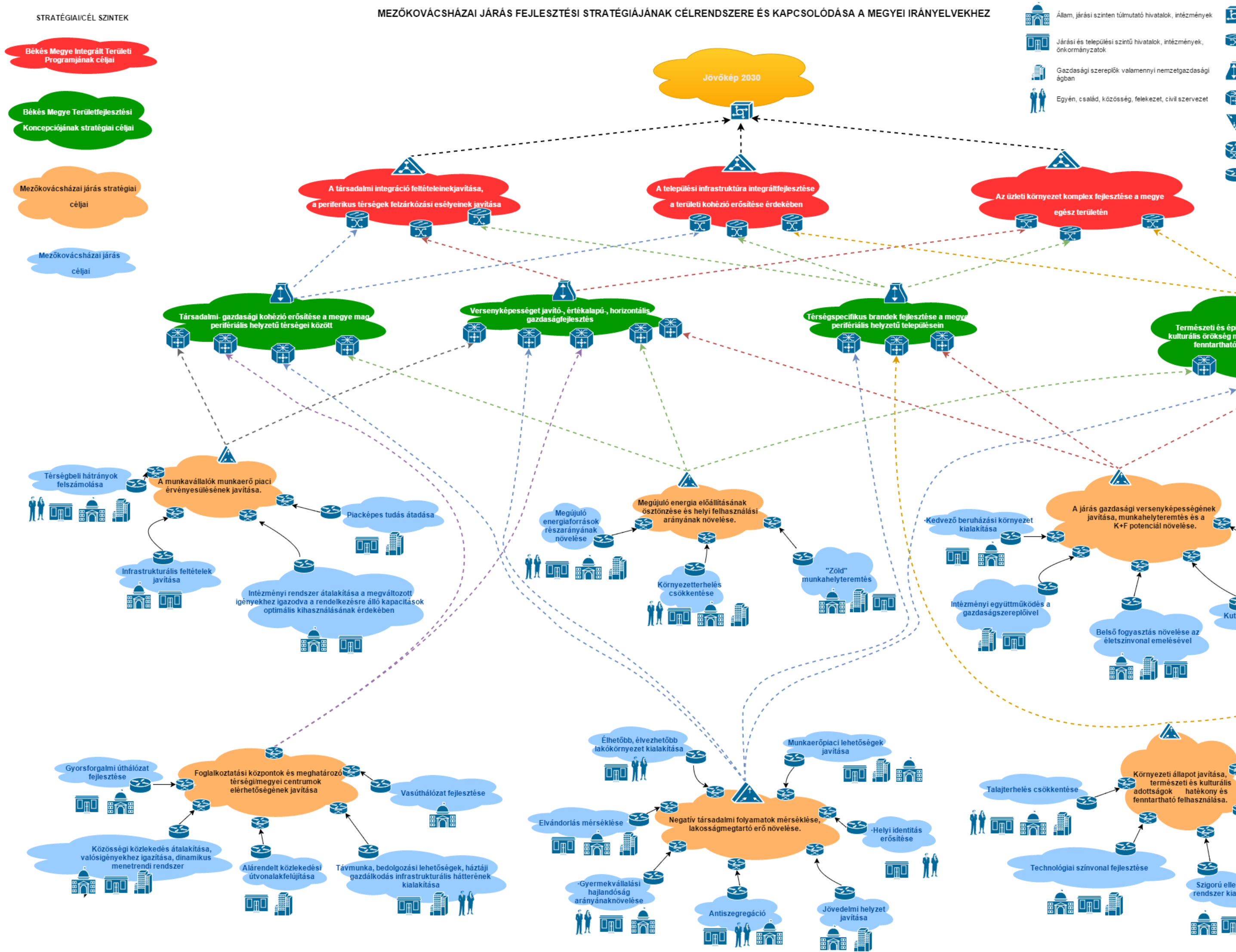
A térség mezőgazdasági szerepéből, a kimagasló termőhelyi adottságokból és a monokultúrás növénytermesztésből adódóan az egykor volt természetes társulások jelentős része mára eltűnt, a jellemzően már csak a védett és Natura 2000 védettségű területek maradt fenn. Az intenzív mezőgazdaság környezetterhelése jelentős, az antropogén terhelés és károsítás a közműhálózat folyamatos fejlesztése által jelentősen csökkent. Összességében a járás környezeti állapota leromlott, de a szennyező ipari létesítmények hiánya miatt visszafordíthatatlan környezetszennyezés nem jellemzi. A mezőgazdasági termelés szerkezetátalakításával, az új, energia hatékony technológiák elterjesztésével és a közműhálózat továbbfejlesztésével és a nem szennyező iparágak betelepítésével a fejlődés és a környezet egyensúlya hosszú távon is fenntartható. A kulturális örökség párosítva a természeti értékek bevonásával új turisztikai potenciált jelenthet a térség számára.

Kapcsolódó célok:

- talajterhelés csökkentése
- technológiai színvonal fejlesztése
- szigorú ellenőrzési rendszer kialakítása
- nem szennyező iparágak térségbe vonzása
- turisztikai kapacitások fejlesztése

4.3 CÉLRENDSZER

81. ábra Fejlesztési stratégiák és célrendszerük

A fenti ábra kapcsolódási rendszerén jól látható, hogy a 4.2 fejezetben felsorolt stratégiai célok milyen célokból tevődnek össze, illetve a járási szint célkitűzései hogyan kapcsolódnak a megyei elképzelésekhez. Az ábrán az is látható, hogy a célok esetében mely csoportok/szereplők befolyása hangsúlyos, azaz mely területi alcél befolyása jelentős. A 3.2 fejezetben azonosításra kerültek problémák és a kapcsolódó fejlesztési irányok és az érintett területek. Az alábbiakban a kettő összevetése alapján valamint a járási és megyei stratégiai célkitűzéseknek megfelelően összeállított alcél rendszer és a kapcsolódó szereplők feladatköre kerül bemutatásra.

4.3.1 A „FOGLALKOZTATÁSI KÖZPONTOK ÉS MEGHATÁROZÓ TÉRSÉGI/MEGYEI CENTRUMOK ELÉRHEŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA” STRATÉGIAI CÉL CÉLRENDSZERE ÉS A MEGVALÓSÍTÁS SZEREPLŐI.

82. ábra Foglalkoztatási központok és meghatározó térségi/megyei centrumok elérheőségének javítása” stratégiai cél

A térségnek nincs közvetlen kapcsolódása a gyorsforgalmi úthálózathoz, ennek megoldása érdekében szükséges a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése. Ezen belül állami szintű beavatkozást igényelnek a megyei és országos úthálózatot is érintő beavatkozások megvalósítása központi forrásból. Járási és önkormányzati cél a kapcsolódó előkészítő feladatok elvégzése, segítése.

A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése mellett fontos a belső úthálózat valamennyi szintjének szükséges mértékű felújítása, fejlesztése. Itt cél a lakossági/intézményi igényeken túlmenően a gazdasági szereplők telephelyeinek közúton történő megközelítheőségének javítása és a forgalmasabb külterületi utak javítása, stabilizálása.

A vasúthálózat fejlesztése a beruházás összetettségéből és költség szintjéből adódóan elsősorban állami szerepkör. A szükségletfelmérések, és egyéb háttér feladatok elvégzésében lehetnek szereplők a helyi szintű hivatalok és intézmények.

A járás külső közlekedési kapcsolatainak problémáit tovább súlyosbítják a belső közlekedési nehézségek. A közösségi közlekedés fejlesztésén belül cél nem csak a vonalas létesítmények fejlesztése, illetve a járműállomány megújítása, –

amely állami szintű beavatkozást és finanszírozást igényel – hanem a rendelkezésre álló kapacitások igényeknek megfelelő csoportosítása, a menetrendek összehangolása, párhuzamosságok kiszűrése, melynek megvalósításában komoly szerep hárul az önkormányzatokra, közlekedési társulásokra és vállalatokra, jelentősebb foglalkoztatókra és az oktatási/nevelési intézményekre.

A bármely oknál fogva periférikus települések lakóinak, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalóknak kitörési pont lehet a távmunka elterjesztése *(melyhez a szükséges kommunikációs rendszerek a legtöbb esetben rendelkezésre állnak)*, bizonyos kihelyezhető gyártási

tevékenységek részfeladatainak otthoni elvégzésének lehetősége *(bedolgozás)*, valamint a települések telekszerkezetéből és a tradícióiból adódóan a háztáji gazdálkodás újraélesztése. Ehhez kapcsolódóan lakossági/munkavállalói szinten cél a beidegződések leküzdése, a régebbi rossz tapasztalatokból adódó elutasítottság mérséklése. Önkormányzati oldalról cél a szociális szövetkezetek fejlesztése, termelői piacok fenntartása, szükséges feltételek biztosítása. Munkaadói oldalról szintén szükséges egyfajta szemléletváltás valamint a termelési folyamatok ilyen szemszögből történő felülvizsgálata annak érdekében, hogy a távfoglalkoztatásból adódó gazdasági és társadalmi előnyök realizálhatók legyenek.

4.3.2 „NEGATÍV TÁRSADALMI FOLYAMATOK MÉRSÉKLÉSE, LAKOSSÁGMEGTARTÓ ERŐ NÖVELESE” STRATÉGIAI CÉL RÉSZÉNTÉKÉRE ÉS A MEGVALÓSÍTÁS SZEREPLŐI.

83. ábra Negatív társadalmi folyamatok mérséklése, lakosságmegeggyartó erő növelése

A közvetlen lakókörnyezet minősége nagyban befolyásolja az ott élők hangulatát, életminőségét. A legkisebb egységek (pl. a lakóházak udvarai) és a nagyobb, forgalmasabb közterületek állapota együttesen határozza meg a település arculatát, összképét. Az önkormányzatok szerepköre leginkább a kapcsolódó infrastrukturális beruházások (pl. közvilágítás, közművek) megvalósításában illetve fenntartásában, köz és vagyonbiztonság növelő (pl. térfigyelő kamera rendszer) rendszerek üzemeltetésében valamint a közfoglalkoztatás keretei között végezhető közterületi feladatok szervezésében nyilvánul meg. A beruházások és fejlesztések eredményeként létrejött kedvező állapotok hosszú távú fennmaradásának záloga a lakosság tájékoztatása és szemléletformálása, ami szintén önkormányzati feladat, bár ezen a szinten az intézmények (*legfőképpen oktatási*) bevonása is eredményes lehet. Az egyén/család/közösség szerepe a létrehozott javak megőrzésén túl a közvetlen környezet (*lakókörnyezet*) rendezésére, fenntartására is kiterjed. Az önkormányzattal együttműködve vagy egyéni kezdeményezés keretében lehetőség van az idősök által már művelni nem tudott illetve elvándoroltak által elhagyott „porták” hasznosítására. Az elhagyott, elhanyagolt területek rendezés, újra művelésbe vonása a közvetlen érzékelhető településképi javuláson túlmenően alapot biztosíthat a kertében ismertetett háztáji gazdálkodás újraélesztéséhez is.

A munkaerőpiac keresleti és kínálati oldalának erősítése több szereplő bevonását igényli egészen a legmagasabb szintekig. Az állam szerepe leginkább a makrogazdasági folyamatok kedvező irányú befolyásolásában, a vállalkozóbarát támogatási és adókönyezet kialakításában illetve a

közfoglalkoztatási program hatékonyságnövelésében nyilvánul meg. Az önkormányzatok szerepe hasonló az állami szerepkörhöz, hatáskörükhöz igazított mértékben és szinten. Az intézmények lehetőségei a munkavállalók piacképes tudásbázisának gyarapítására illetve a képzési kínálat átalakítására terjednek ki. A gazdasági ágazatok közül a mezőgazdaság gépesítettségének növekedése és az élők munkaeő csökkenése a leg szembetűnőbb az elmúlt évtizedekben. A klímaváltozáshoz alkalmazkodó üvegházi illetve fóliasátras termelési módok újra elterjedésével ez a tendencia megfordítható, hiszen ezek a termelési módok tradicionálisan magas élők munkaeő igényűek. A mezőgazdasági termékek tovább feldolgozási aránya jelenleg alacsony szintű, a feldolgozási arány növelése a munkahelyteremtésen túlmenően jelentősen javíthatja a jövedelmi viszonyokat is.

A járás kedvezőtlen természetes szaporodási (*fogyási*) adatait tovább súlyosbítja az elvándorlás magas aránya. Az elvándorlás jellemzően a képzett fiatal réteget érinti. Azon túlmenően, hogy a járás elveszíti fiatal és kreatív lakónépességének egy részét kedvezőtlen helyzetet teremt a gazdaság szereplői számára is. A probléma megoldása kizárólag széleskörű összefogás keretében lehetséges. Állami szinten a bérszínvonal javítása (*pl. minimálbéremelés*), kedvezményes adórendszer fenntartása és terhek további mérséklése lehet cél és feladat. Önkormányzati szinten a települések élhetőségének javítása, a közszolgáltatások színvonalának emelése, a helyi identitás növelése, valamint az ipartelepítés nyújthat megoldást. A gazdaság szintjén a munkaeőpiaci lehetőségek célnál leírtak megvalósulása mellett fontos tényező a bérszínvonal emelése a biztos és kiszámítható megélhetés érdekében. A szereplők összefogásával létrehozhatók úgynevezett térség specifikus életpálya modellek, melyek szintén kiszámítható, tervezhető jövőt biztosítanak a térségben élők számára csökkentve ezzel az elvándorlás mértékét.

Az elvándorlás és a települések fokozatos elnéptelenedésének markáns okai az elérhető szolgáltatások és lehetőségek szűköségében, a fiatalok távoli oktatási intézményekben történő beiskolázásában, a hagyományos családmódel felbomlásában és az ösztársadalmi értékrendszer felpuhulásában/leromlásában együttesen keresendők. A problémák és negatív hatásaik egy része programok és koncepciók segítségével csökkenthetők, azonban a térség hosszú távú fennmaradásának egyetlen hatékony eszköze a helyi identitás megerősítése ezen belül is a helyi és térségi adottságok, sajátosságok felmérése és összegzése, az erre alapozott térségi értéktár létrehozása, valamint a történelmi térség és települési kapcsolatok ápolása. A térségi összefogás a kialakult identitástudat megfelelő választ adhat az egyén számára erkölcsi, vallási, világnézeti kérdésekben még a globalizáció, a multikulturalizmus és az európai értékek hanyatlásának időszakában is.

A gyermekvállalási hajlandóság növelése, azaz a természetes szaporulat jelenleg alacsony szintjének emelése és az elöregedés mérséklésének érdekében a járás fennmaradásának érdekében már rövid távon is tenni kell. Állami szinten a családi adókedvezmények, a kismamák védelme a munkaerő piacon, valamint a gyermekvállalással járó terhek további mérséklése lehet célkitűzés. Helyi önkormányzati és hivatali

szinten a gyermekvédelmi intézmények szolgáltatási színvonal emelése, a férőhelyek igényekhez igazítása, valamint a párok első otthonhoz jutási lehetőségeinek segítése (akár bérleti formában is) lehet megoldás. Az elnéptelenedő települések elhagyott ingatlanjainak ilyen jellegű hasznosítása is lehet további alternatíva. Egyéni/családi szinten a hozzá állás megváltoztatása (a gyermekvállalás nem teherként felfogása) valamint a családon belüli egykor volt munkamegosztás hagyományainak újjáélesztése eredményezhet javulást.

Az anyagi, kulturális, képzettségi vagy történelmi okok esetleg diszkrimináció következtében szegregálódott csoportok komoly kihívást jelentenek a közigazgatás és a mindennapok valamennyi szintjén. Az önerejükben felemelkedni képtelen csoportok segítése nem csak humanitárius feladat, hanem megelőző lépés is a további, az élethelyzetből adódó problémák (bűnözés, alkohol, drog) és a kapcsolódó gazdasági és társadalmi terhek bekövetkezése ellen. Állami szinten eszközök a prevenciós kampányok, a közfoglalkoztatás, az oktatási rendszer igényekhez igazítása, valamint a szociális ellátó rendszer kiépítése. Helyi közigazgatási szinten elengedhetetlen a szegregátumok felszámolása, a társadalmi konfliktusok megelőzése. Egyéni és közösségi szinten cél a befogadó és elfogadó készség erősítése, a beidegződések és sztereotípiák leküzdése. Valamint az egymás által képviselt értékek és értékrendek kölcsönös elfogadása és tiszteletben tartása.

A jövedelmi helyzet javítása, az egyén és ezáltal a közösség jövedelmi színvonalának emelkedése és a vásárlóerő növekedése együttesen járul hozzá a térség lakosság megtartó és

gazdasági erejének növekedéséhez. Az előző pontokban már bemutatott eszközök mellett fontos kihangsúlyozni az állam foglalkoztatáspolitikai és adópolitikai szerepkörét, amely jelentős befolyással bír a területre. A gazdaság szereplői üzleti érdekeiknek megfelelően, valamint versenypozíciójuk megőrzésének érdekében igyekeznek a térségi bérszínvonalat a lehető legalacsonyabban tartani. Ennek veszélye a gazdasági elvándorláson túlmenően a képzett munkaerő térségen belül vándorlásában rejlik, azaz a munkavállalók saját érdekeiket szem előtt tartva a jobban fizető gazdasági ágak felé nyitnak. Ebből adódóan egyes szektorokban képzett munkaerőhiány is felléphet – a közel jövőben – a viszonylag magas munkanélküliségi mutatók ellenére is. A gazdaság szereplőinek elsődleges célja kell, hogy legyen a munkaerő megtartása és ennek legcélravezetőbb eszköze a bérszínvonal emelése, azaz a jövedelmi viszonyok javítása.

4.3.3 „KÖRNYEZETI ÁLLAPOT JAVÍTÁSA, TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ADOTTSÁGOK HATÉKONY ÉS FENNTARTHATÓ FELHASZNÁLÁSA” STRATÉGIAI CÉL CÉLRENDSZERE ÉS A MEGVALÓSÍTÁS SZEREPLŐI.

84. ábra „Környezeti állapot javítása, természeti és kulturális adottságok hatékony és fenntartható felhasználása” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.

A járás szennyvízcsatorna hálózata részlegesen kiépített, a hálózat fejlesztése a beruházási volumen miatt kizárólag külső források (pályázati támogatások) bevonásával lehetséges. Önkormányzati szinten cél a források lehívásának előkészítése és a környezeti károk addigi mérséklése. Az ipar estében a megfelelően szabályozott gyártási folyamatok és a helyi egyedi szennyvízkezelés jelenthet megoldást. A mezőgazdaság esetében törekedni kell a vegyszerek és műtrágyák használatának legkisebb szükséges mértékűre csökkentésére, amely a talajterhelés mérséklésén túlmenően gazdasági és népegészségügyi előnyökkel is jár. Egyéni szinten cél, a szikkasztás visszaszorítása, a szennyvíztárolók vízhatlanságának megőrzése és a szükséges tartálykocsis szennyvízszállítás szerződött vállalkozókkal történő elvégeztetése ezzel is biztosítva az ártalmatlanítást.

Az előzőekben ismertetett talajterhelés mellett valamennyi szennyezési típus kibocsátása mérsékelhető a technológiai színvonal fejlesztésével. Állami és önkormányzati oldalról az anyagi támogatás mellett cél és feladat a határértékek ellenőrzése és szükség esetén a szennyezők szankcionálása. A gazdasági szereplők

beruházásai – akár saját, akár pályázati forrásból valósulnak meg – a környezetterhelés csökkenése mellett javítják a versenyképességet és hozzájárulnak a térség gazdasági és társadalmi fejlődéséhez.

A szigorú ellenőrzési rendszernek ki kell terjednie a járás életének valamennyi szereplőjére. Állami szinten cél a jogszabályi háttér kialakítása és fenntartása megfelelő hatósági rendszerrel. Önkormányzati szinten az országos jogalkotás leképezéseként és a helyi adottságoknak megfelelően cél a helyi határozatok és szabályzatok megalkotása, frissítése és betartatása. A gazdaság szereplőinek a jogszabályi kötelezettségeken túlmenően a versenyképesség fenntartása érdekében minőségbiztosítási rendszerek és szabványok bevezetése szükséges, mint a minőségirányítási, mint a környezet és energiairányítási területen. A szabványok és irányelvek betartásának eredményeként a gazdasági szereplők kevesebb hulladékot termelnek működésük során, valamint az egy egységnyi termék előállításához szükséges idő-, energia-, és nyersanyag ráfordítás is csökken.

A járás kedvezőtlen mutatóiból adódóan komplex programmal fejlesztendő és a GINOP kapacitásfejlesztési felhívások pontozási rendszere is kiemelten támogatja, mint szabad vállalkozási zónát. A támogatási rendszer és a feltételek tehát adottnak tekinthetők, az önkormányzatok szerepe a zöld és barna mezős területek fejlesztésére, valamint a TOP források adott célra történő felhasználására terjed ki, amely a célok között a „stratégiai célnál szerepel.

A térség turisztikai ágazata a statisztikák alapján nem tekinthető számottevőnek, fejlesztése az adottságok jobb kihasználásával azonban lehetséges. Állami szinten a támogatási rendszerek fenntartása és az országimázs terjesztése az elsődleges cél. A helyi szintű közigazgatás a kezelésében lévő épített és természeti örökség fejlesztésével, illetve rendeleti védelmével tehet lépéseket a cél megvalósításának érdekében. A lakosság a falusi turizmus, míg a gazdasági szereplők a nagyobb volumenű szállásadás és a tematikus turisztikai ágak fejlesztésében lehetnek érdekeltek.

4.3.4 „A JÁRÁS GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGÉNEK JAVÍTÁSA, MUNKAHELYTEREMTÉS ÉS A K+F POTENCIÁL NÖVELÉSE” STRATÉGIAI CÉL CÉLRENDSZERE ÉS A MEGVALÓSÍTÁS SZEREPLŐI.

85. ábra „A járás gazdasági versenyképességének javítása, munkahelyteremtés és a K+F potenciál növelése” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.

Az cél megvalósítása szorosan összefügg célnál leírtakkal, azzal a kiegészítéssel, hogy a valamennyi szinten szükséges az országos programok adaptálása a helyi sajátosságoknak megfelelően a GINOP, TOP és EFOP operatív programok által biztosított támogatási lehetőségek maximális kihasználásának érdekében.

A cél megvalósíthatósága szorosan kapcsolódik a „célnál ismertetett célkitűzésekkel, azzal a kiegészítéssel, hogy itt első sorban a helyi közigazgatási és intézményi szint, valamint gazdasági szereplők együttműködése kiemelt a valóban járás specifikus képzési, gyakornoki rendszer, valamint életpálya modell kialakításának érdekében.

A belső fogyasztás fenntartható növekedésének és az életszínvonal emelésének, mint célnak a megvalósulásához szükséges az előzőekben ismertetett stratégiai célok hangsúlyos elemeinek teljesülése. A kapcsolódó célok megvalósulását követően állami szintű feladat a kedvező makrogazdasági tendenciák hosszú távú fenntartása. Helyi szinten cél az országos tendenciák leképzése a sajátosságoknak megfelelően.

A járás K+F potenciálja még megyei összehasonlításban is alacsony szintű, állami szinten a szektor specifikus támogatási rendszerek fenntartása rendkívül nagy jelentőségű a cél megvalósulásának érdekében. Helyi szinten a beruházási környezet megteremtése és az infrastrukturális ellátás színvonalának javítása szükséges.

A gazdaság szereplőitől a szemlélet megváltoztatása és nyitottság szükséges az új technológiák, illetve fejlesztések irányába.

A zöld és barna mezős területek fejlesztése, mint cél már több előzőekben ismertetett cél összetevőjeként szerepelt. Az állami szerep a barna mezős területek kármentesítésében és a támogatási rendszerek fenntartásában jelentős. A helyi önkormányzatok a saját erő, illetve a TOP források nyújtotta lehetőségek kihasználásával tudnak hozzájárulni a cél megvalósulásához. A gazdasági szereplők ipartelepítési és mezőgazdasági beruházásaik tervezésekor kell, hogy a rendelkezésre álló területek felhasználásával tervezzenek egyeztetve a helyi hatóságokkal, illetve szervezetekkel.

4.3.5 „MEGÚJULÓ ENERGIA ELŐÁLLÍTÁSÁNAK ÖSZTÖNZÉSE ÉS HELYI FELHASZNÁLÁSI ARÁNYÁNAK NÖVELESE” STRATÉGIAI CÉL CÉLRENDSZERE ÉS A MEGVALÓSÍTÁS SZEREPLŐI.

86. ábra „Megújuló energia előállításának ösztönzése és helyi felhasználási arányának növelése” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.

Az ország természeti adottságaiból adódóan fosszilis energiahordozókból folyamatos és jelentős behozatalra szorul, függősége jelentős. A járás adottságai megújuló energetikai szempontból azonban kedvezőek, leginkább a fotovoltaikus, valamint a geotermális energiatermelési területeken. Az állami szerep a támogatási rendszerek fenntartásában, valamint az ágazatnak kedvező energiastratégia kialakításában nyilvánul meg. A helyi közigazgatás szintjén fontos az intézmények energiafelhasználásnak részleges vagy teljes kielégítése megújuló energiaforrások felhasználásával. A gazdasági szereplők szintjén a termelési és nem termelési energiaigény minél nagyobb részarányú kiváltása szükséges. Az egyéni szinteken a lakóingatlanok energiahatékonyságának növelés mellett szintén a megújuló energiaforrások részarányának emelése szükséges. A technológiák fejlettségéből adódóan, mint a termelési, mint a felhasználási oldalon lehetőség van a beruházások végrehajtására valamennyi szereplői szinten.

A fentiekben ismertetett megújuló energia kérdéskör, valamint az előzőekben bemutatott stratégiai céloknál felvázoltak együttes megvalósulása eredményezhet jelentős környezetterhelés csökkenést valamennyi érintett megfelelő szerepvállalásával.

A megújuló energiatermelés egy új eddig a térségre csak korlátozottan jellemző és alacsony potenciájú ágazat. Fejlesztésének eredményeként új munkahelyek jönnek létre, ezzel is csökkentve a negatív társadalmi folyamatokat, valamint növelve a családok jövedelmi helyzetét, amely áttételesen a belső fogyasztásra tett kedvező hatásaival a térségi gazdaság további ágazatait is pozitívan érinti.

4.3.6 „A MUNKAVÁLLALÓK MUNKAERŐ-PIACI ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK JAVÍTÁSA” STRATÉGIAI CÉL CÉLRENDSZERE ÉS A MEGVALÓSÍTÁS SZEREPLŐI.

87. ábra „A munkavállalók munkaerő-piaci érvényesülésének javítása” stratégiai cél célrendszere és a megvalósítás szereplői.

A térségbeli hátrányok felszámolása több összetevős, komplex feladat. A cél elérésének eszközei az előzőekben bemutatott célok leírásaiban kifejtésre kerültek. A komplexitásból adódóan a cél elérésének érdekében valamennyi szereplő összefogására és együttműködésére szükség van. A földrajzi elhelyezkedésből adódó hátrányok felszámolása tekinthető a legnehezebb feladatnak. Bizonyos területeken – közlekedés, gazdasági kapcsolatok – komoly javulást lehet elérni, a „határmentiség” együttesen jelenthet előnyt és hátrányt is. Előnyként az átmenő forgalom szolgáltatásigénye, a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok, illetve az Aradról a maga ingatlan árak miatt áttelepülő lakosságnövelő hatása tekinthető. Ma még nem ismert mértékű hátrányt jelenthet az Európai

területen – közlekedés, gazdasági kapcsolatok – komoly javulást lehet elérni, a „határmentiség” együttesen jelenthet előnyt és hátrányt is. Előnyként az átmenő forgalom szolgáltatásigénye, a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok, illetve az Aradról a maga ingatlan árak miatt áttelepülő lakosságnövelő hatása tekinthető. Ma még nem ismert mértékű hátrányt jelenthet az Európai

Unióra nehezedő migrációs nyomás okozta rendkívüli intézkedések hatása például az esetlegesen megépülő fizikai határzár. Bár a határzár a szerb szakaszon tapasztaltak szerint hosszabb ideig a hivatalos átkelők forgalmát nem akadályozza mindez nagyban függ az esetlegesen ezt az útvonalat választó migránsok számától és együttműködő képességétől valamint a román hatóságok fellépési erélyétől.

Az intézményi rendszer igényekhez igazítása, illetve a piacképes tudás átadása egymással szorosan összefüggő cél. Az intézményi rendszer átalakítása egyrészt a népességcsökkenéshez és a hozzá kapcsolódó alacsony gyermekszámhoz igazodás, másrészt az előregedésből adódó többletterheknek való megfelelés okán szükséges. Az oktatási intézmények állami kezelésbe vétele miatt a KLIK szerepe jelentős emellett szükséges a további fenntartók (pl. egyházak) bevonása is. Helyi szinten az igényfelmérés és javaslattevés szerepe jelentős. Az intézményrendszer oktatási kínálatának igényekhez igazítása megteremti a lehetőséget a piacképes tudás átadásnak. A gazdasági szektor szereplőinek feladata az igények pontos megfogalmazása és tolmácsolása az illetékes intézmények és fenntartók felé, valamint elsősorban a szakképzés esetében a gyakorlati helyszín biztosítása, illetve gyakornoki programok indítása.

A munkavállalók munkaerőpiaci érvényesülésének infrastrukturális feltételeit területenként az előzőekben bemutatott stratégiai célok elemei részletezik. Ezek közül a munkaerőpiaci érvényesülést leginkább a közlekedési és intézményi infrastrukturális célkitűzések megvalósulása segíti.

5. PRIORITÁSOK ÉS CSELEKVÉSI/AKCIÓ TERV

5.1 PRIORITÁSOK BEMUTATÁSA

A járás statisztikai elemzése során feltárt problémák, a fejlesztési területek és az ezek alapján felállított járási stratégiai célok alapján meghatározhatók a helyi szintű prioritások és a kapcsolódó szereplők. A helyi intézkedések és szereplők meghatározása mellett meghatározásra került a járási stratégiai célokhoz történő kapcsolódás. A prioritások között sorrendiség nem került meghatározásra, együttes megvalósulásuk szükséges a járás helyzetének érezhető javulásához és a kitűzött célok megvalósításához.

5.1.1 INTÉZMÉNYI RENDSZER INFRASTRUKTURÁLIS MEGÚJÍTÁSA

A járás intézményeit és hivatalait kiszolgáló infrastrukturális háttér - az elmúlt időszakban megvalósult fejlesztések ellenére - jellemzően fejlesztésre szorul, szükséges az épületek energetikai korszerűsítése, a járás adottságaiból adódó megújuló energiaforrások (*fotovoltaikus, geotermális, biomassza*) felhasználási részarányának növelése. Az energetikai beruházások a környezetvédelmi előnyök, azaz a fosszilis energiahordozók felhasználásából származó káros anyag kibocsátás csökkenése mellett mérséklődik az ország függősége az importált energiahordozóktól valamint jelentős üzemeltetési költség csökkenést eredményeznek a fenntartó részére. Emellett szükséges a jelenleg hiányzó funkciók ellátásához szükséges infrastrukturális háttér biztosítása is.

A prioritás további fontos elemei az intézmények és hivatalok teljes körű elérhetőségét biztosító beruházások, a funkció arányos fizikai és az infokommunikációs akadálymentesítés.

Kapcsolódó járási stratégiai célok:

5.1.2 „KÉPZÉSI ÉS ÁTKÉPZÉSI PROGRAMOK

A járás lakosságának végzettség szerinti megoszlása kedvezőtlen, az elmúlt évek javuló tendenciája ellenére a gimnáziumi érettségivel és felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya alulmarad az országos értékekhez viszonyítva. A maximum az általános iskolai végzettséggel vagy még azzal sem rendelkezők aránya magas. Emellett a végzettséggel rendelkezők egy részének tudásanyaga avult, illetve ma már nem piacképes. A prioritás elsődleges eszköze a rendelkezésre álló intézményi rendszerre és kapacitásokra épülő képzési és átképzési programok fenntartás és fejlesztése a Békés Megyei Hunyadi János Közoktatási Intézmény (Mezőkovácsháza-Magyarbánhegyes), a Báthori István Középiskola és Szakiskola (Medgyesegyházai Tagintézménye) valamint a Türr István Képző és Kutató Intézet Békéscsabai Igazgatóságának bevonásával. A képzési programok valóban piacképes tudásbázist nyújtó kialakításához szükséges az együttműködés az intézmények fenntartóival valamint a gazdasági szektor igényeit jól ismerő Békés Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának Mezőkovácsházi Kirendeltségével.

Kapcsolódó járási stratégiai célok:

„

5.1.3 „TÉRSÉGI GAZDASÁGFEJLESZTÉS

A járás jelenleg kedvezőtlen társadalmi folyamatainak megfordításához szükséges a helyi szintű gazdaság (ipar, szolgáltató szektor, mezőgazdaság) célzott fejlesztése. A képzett humánerőforrás [\(Képzési és átképzési programok](#) térségen belüli elhelyezkedése ebben az esetben válik biztosítottá. Elengedhetetlen a kedvező beruházási környezet biztosítása, a közművek elérhetőségének javítása és a közúti kapcsolódás biztosítása. A jelenleg alacsony, de a versenyképességhez elengedhetetlen Kutatás Fejlesztési potenciál növelése szintén a térségi szereplők együttműködésével és megyei szereplők (pl. megyei főiskolai karok) bevonásával lehetséges.

A profit orientált gazdasági szektor (*nyílt munkaerőpiac*) által nyújtott kitörési lehetőségek mellett szükséges helyi település szintű lehetőségekhez és igényekhez igazodó alternatívák biztosítása is a várhatóan eredményesen át nem képezhető, illetve a megváltozott képességű munkavállalók számára. Ilyen alternatíva lehet a közfoglalkoztatási program fejlesztése és bővítése valamint hatékonyságának növelése, a működő és a megalakulás előtt/folyamatában álló szociális szövetkezetek támogatása, összességében a szociális gazdaság fejlesztése.

Mindkét gazdasági szektor megtermelt javainak jelentős része járáson belül értékesíthető, a kisebb volumenű értékesítési csatornák például a termelői piacok, termelői boltok, a nagyobb volumenű csatornák az intézményi igényeket ellátók (pl. *nagykonyhák*). Az értékesítési csatornák létjogosultságára vonatkozólag több felmérés is készült elmúlt időszakban a térségre vonatkozólag, melyek megállapításai alapján a belső fogyasztás igény ilyen jellegű kiszolgáltatásának van valódi létjogosultsága. A gazdaságfejlesztés eredményeként létrejövő új munkahelyek és ezek jövedelemszint emelő hatása felhajtó erő lehet a belső fogyasztásra is. A gazdaságfejlesztés egyik további lehetősége turisztikai szektor fejlesztése melyről részletesebb információkat a következő prioritás (leírása tartalmaz.

A prioritás összetettségéből adódóan számos járási stratégiai célkitűzéshez kapcsolódik:

5.1.4 „„TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOK HATÉKONY FELHASZNÁLÁSA

Az előző prioritásoknál kifejtett irányok elérésének egyik sarokköve lehet a térség, kedvező természeti erőforrásainak hatékonyabb felhasználása. A megújuló erőforrások intézményi felhasználása mellett mennyiségéből és jellegéből adódóan lehetőség van az ipari/termelési energia igény legalább részleges fedezésére és a lakossági ingatlan fenntartási költségek ilyen jellegű mérséklésére is. A természeti erőforrások másik csoportjába a kedvező termőhelyi adottságokból adódó lehetőségek csoportosíthatók, itt elsősorban a mezőgazdaság megváltozott éghajlati viszonyokhoz történő alkalmazkodásának van jelentősége. A megújuló energiaforrások felhasználásának egyik „mellékhatása” a környezeti állapotok javulása (*biomassza felhasználása által*) és a geotermális energiafelhasználáshoz kapcsolódó turisztikai lehetőségek (*pl. termálfürdők*) infrastrukturális háttérének megteremtődése. A turisztika ezen ágának összekapcsolása az épített örökségből (*műemléki, vallási turizmus*) adódó lehetőségekkel komoly potenciálemelkedést eredményezhet.

Kapcsolódó stratégiai célkitűzések:

”-

”

A fenti négy prioritás (*prioritáscsoport*) és a hozzájuk kapcsolódó fejlesztési programok együttes megvalósulásának eredményeként várható a járás negatív társadalmi folyamatainak mérséklődése illetve a tendenciák pozitív módosulása.

5.2 CSELEKVÉSI/AKCIÓ TERV ÉS KAPCSOLÓDÓ PROGRAMOK BEMUTATÁSA

Az előző fejezetekben bemutatott helyzetkép, beavatkozási területek, fejlesztési stratégiai célok valamint prioritások alapján meghatározhatók a szükséges lépések és az ezekhez kapcsolódó, megvalósulásukat elősegítő felhívások Operatív Program szinten azonosíthatók. Az akciótervet alkotó intézkedések két csoportja markánsan elválasztható. Az első csoportba az Operatív Programok standard és egyszerűsített és OP szinten nevesített kiemelt eljárásrendű pályázati felhívásai által támogatható projektek sorolhatók. Az Operatív Programok kapcsolódó prioritási tengelyei jelen fejezetben, a felhívás szintű lehatárolás a 6.1 A végrehajtás forrásai fejezetben kerül bemutatásra.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) prioritás tengelyei

- I. Együttműködő társadalom
- II. Infrastrukturális beruházások a társadalmi együttműködés erősítése érdekében
- III. Gyarapodó tudástőke
- IV. Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében
- V. Pénzügyi eszközök alkalmazása a társadalmi együttműködés erősítése érdekében, valamint társadalmi innováció és transznacionális együttműködések

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) prioritás tengelyei

- I. Kis és középvállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése
- II. Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció
- III. Infókommunikációs fejlesztések
- IV. Energia
- V. Foglalkoztatás
- VI. Versenyképes munkaerő
- VII. Turizmus
- VIII. Pénzügyi eszközök
- IX.

Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) prioritás tengelyei

- I. A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás.
- II. Települési vízellátás, szennyvíz-elvezetés és –tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése.
- III. Hulladékgazdálkodással és kármentesítéssel kapcsolatos fejlesztések.
- IV. Természetvédelmi és élővilág védelmi fejlesztések.
- V. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása.
- VI. Az energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások használatát ösztönző pénzügyi eszközök

VII. Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) prioritás tengelyei

- I.** Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.
- II.** Vállalkozásbarát, népességmegtartó településfejlesztés
- III.** Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken
- IV.** A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése
- V.** Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi együttműködés és foglalkoztatás-ösztönzés

VIII.

- IX.** A második csoportba a kiemelt eljárásrend szerint megvalósítható, de egyedi fejlesztések sorolhatók, ezek bemutatása összetettségük okán külön alfejezeteket igényel, ahol az Operatív Program(ok) szerinti kapcsolódás és a becsült forrásigény is meghatározásra került. Ezen a csoporton belül kétféle kiemelt program javaslatot mutatunk be. Az első csoportba azok tartoznak amelyek megyei szinten megfogalmazott programok, melyek végrehajtása létfontosságú a járás szempontjából. Ezek végrehajtása akkor is szükséges ha megyei szinten valamilyen okból nem megoldható ez. Ekkor járási szinten javasolt végrehajtani őket! Ebbe a csoportba tartozik a következő oldalakon bemutatott első hat projekt. A többi kiemelt fejlesztési program járási szinten van definiálva és röviden bemutatva, ezek végrehajtása szintén elengedhetetlen a járás fejlődése szempontjából!

X.

XI.

V.2.1 FIATALODÓ BÉKÉS

XII.

XIII. A dél-békési fiatalok helyben tartását segítő, vállalati együttműködésre alapozott ösztöndíj modellprogram kifejlesztése és Békés megyére történő kiterjesztése

XIV.

XV. A projekt fő célja a fiatalok helyben tartásának elősegítése Békés megyében, valamint hogy felismerésre kerüljön az elvándorlás fő oka vagy okai, és ezáltal a negatív öngerjesztő folyamatok leálljanak.

XVI. A program indokoltságát az adja, hogy a megyében fokozottan jellemző az elvándorlás, mintegy húsz év alatt 17 ezren vándoroltak ki a megyéből, ezek legtöbbször 20 és 29 év közötti fiatalok, ami nem csak azt jelenti, hogy ők maguk elhagyták a megyét, hanem hogy a születendő gyermekeik sem fogják a terület népességét gyarapítani. Az elvándorlás okai feltételezhetően a rossz gazdasági helyzet, és a munkanélküliség magas aránya (több mint 10%). A megyében sok a gazdaságilag inaktív személy.

XVII. A projekt célcsoportja ebből kifolyólag a lakosság fiatalabb rétege, 20 és 30 év közöttiek, közülük is főként az inaktívak, munkanélküliek, hátrányos helyzetűek.

XVIII. A projektet EFOP programból (1,2 milliárd Ft) kívánjuk megvalósítani.

XIX. A megvalósítani kívánt célok között szerepel egy cselekvési terv összeállítása a fiatalok helyben tartására képzéssel, fejlesztéssel, vállalatok és települések közötti együttműködések kialakításával, a gazdálkodás ösztönzésével. Feltételezzük, hogy a fiatal értelmiségi generáció elvándorlása megállítható, amennyiben lehetőségeket teremtünk számukra a helyben történő megélhetésre. Valamint fontos cél, hogy a helyi lehetőségek komfortérzete közelítsen egy nagyvároséhoz. A közösségi, kulturális és infrastrukturális eszközök fejlesztésére van ehhez szükség. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy olyan karrierút megteremtésének lehetőségét vetítsük a fiatalok elé, ami számukra kellő motivációt jelent.

XX. A tehetséges munkaerő helyben tartásához kidolgozásra kerül egy ösztöndíjprogram, aminek keretében fejlesztési projektek valósulnak meg. Vállalatok bevonásával olyan K+F+I témák kerülnek kidolgozásra, amik ösztönzik a fiatalokat a helyben maradásra.

XXI. Amennyiben a fiatalok sajátjuknak érzik a lakóhelyüket, és úgy látják, hogy biztosítani tudják önmaguk, és későbbi családjuk számára a megélhetést, valamint az önmegvalósításra is jut lehetőségük, úgy valószínűsíthetően nem fognak elvándorolni a térségből. Ezáltal a megye számára megmarad a szakképzett munkaerő, hosszútávon növekszik a lakosság, rövidtávon pedig javulnak a gazdasági mutatók, nő a megye versenyképessége.

XXII.

XXIII. A projekt fő léptékei hosszútávon:

- hosszútávon az elvándorlás okainak és negatív öngerjesztő folyamatainak megállítása és a romló tendenciák visszafordítása a cél,
- a települések megtartó- és vonzóképeségének fejlesztése,
- nemzetközi tapasztalatszerzési és foglalkoztatási lehetőség megteremtése a fiatalok önmegvalósítása érdekében.

XXIV.

XXV. A rövidtávú lépések:

- cselekvési terv a kedvezőtlen gazdasági és társadalmi folyamatok megállítására, majd ennek a tervnek a megvalósítása, cél a fiatalok helyben tartása, inaktívak bevezetése a munka világába.
- K+F+I együttműködési lehetőségek feltárása a vállalatok körében, majd ezek népszerűsítése a fiatalok körében.
- A vállalkozói és közösségi aktivitás növelését elősegítő potenciálok feltárása és fejlesztése, valamint a hiánypótló közösségi szolgáltatások bővítése, színvonalának emelése, jövedelemtermelő képességek fejlesztésével.

XXVI.

V.2.2 KITÖRÉSI PONT A HÁZTÁJI GAZDASÁGOK IRÁNYÁBA PROGRAM TOVÁBBFEJLESZTÉSE BÉKÉS MEGYÉRE

XXVII.

XXVIII. A projekt fő célja, hogy Békés megyében segítse a Háztáji gazdaságok megerősödését. Ez a 2015-ben elindult, a Belügyminisztérium által is támogatott Közmunka pilot program továbbfejlesztése. Az eredeti modell célja volt egy olyan újszerű, gazdaságilag is fenntartható rendszer felállítása, ami a térség munkanélküliségi helyzetén javít. Azonban ebben a programban nem fordítottak kiemelt figyelmet a kompetenciák és készségek fejlesztésének, ami pedig a háztáji gazdaságok szinergikus működéséhez elengedhetetlen lett volna. Ahhoz hogy a megtermelt áruk minőségét és a piaci részvételt is biztosítani tudjuk, fontos az alap- és munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése, a közösségi identitás erősítése. Egy olyan stabil alap létrehozása, amelyre a háztáji gazdaságok szereplői majd támaszkodni tudnak.

XXIX. A program szükségszerűségét indokolja, hogy Békés megye munkanélküliségi mutatói kifejezetten magasak, a lakosság mintegy 10%-a munkanélküli, a lakosság majd fele pedig gazdaságilag inaktív, a megye foglalkoztatottsági rátája volt a legalacsonyabb 2000-2010-es években. Ez a megye demográfiai helyzetére is kedvezőtlen hatással van. Sok az elvándorlás, az ingatag anyagi helyzet miatt kevés fiatal vállal gyermeket.

XXX. A program célja, hogy híd szerepet töltsön be a humán erőforrás-fejlesztésbe bevont célcsoportok munkatapasztalat-szerzése és a későbbi valós versenypiaci körülmények között működő szociális szövetkezetek között.

XXXI. Célcsoportként a BM-közmunkaprogramban résztvevőket jelöljük meg, valamint a régió azon hátrányos helyzetű lakosait, akik elhelyezkedési problémákkal küzdenek.

XXXII. A projektet EFOP (2 milliárd Ft) és GINOP (2 milliárd Ft) forrásból szeretnék megvalósítani.

XXXIII. EFOP programból támogatandó fő programok lennének az együttműködés-fejlesztések a békés megyei településekkel, háztáji gazdaságok, hátrányos helyzetű munkavállalók programba való bevonása. Munkatapasztalat megszerzés, mentorálás, családok alkalmazkodóképességének javítása. A közösségi kapcsolatok fejlesztési a háztáji gazdasági mintaprogram, valamint az újonnan bevont hátrányos helyzetű munkavállalók és családtagjaik körében. Alap és munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése, egészségi állapot javítása, prevenciók tevékenységek, valamint egy beruházás keretében kialakításra kerül egy vásártér a létrejövő szociális szövetkezetek termékei számára.

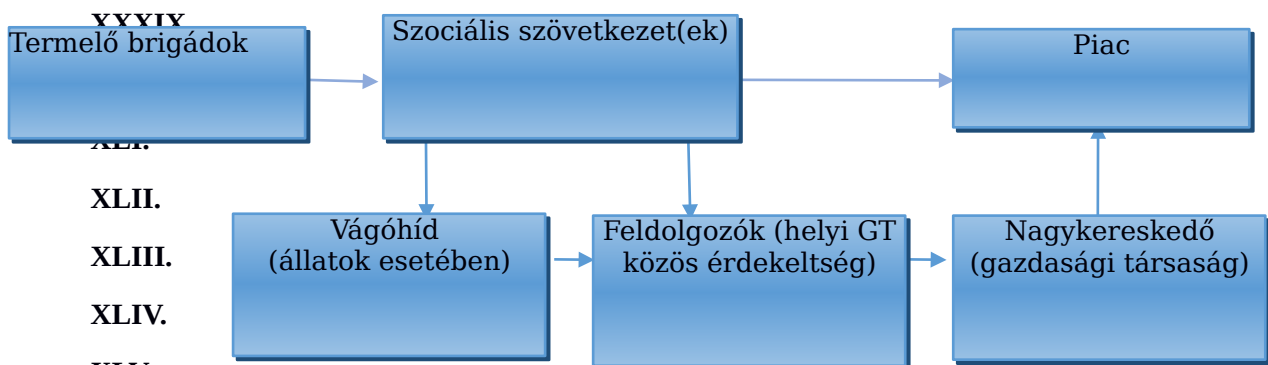
XXXIV. Az EFOP programból finanszírozó tevékenységek rész célja, az élethosszig tartó tanulás igényének felismertetése, a munkamotiváció folyamatos biztosítása a családok körében.

XXXV. A GINOP forrásból támogatandó fő programok az együttműködés fejlesztése más békési településekkel, üzleti tervek készítése, szervezetfejlesztési tanácsadás, gazdasági és üzleti tanácsadás, valamint piaci részvétel tervezése. A munkakultúra szintjének emelése a szociális gazdaságba integrálódó munkavállalók részére. Szervezetfejlesztési tanácsadás a modellben résztvevők és beszállítók részére, a munkakultúra szintjének emelése a szociális gazdaságba integrálódó munkavállalók részére, és a családok alkalmazkodó képességének javítása. Kiemelt figyelmet kap a munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése, és az egészségi állapot javítása. Mikro-vállalkozások képzése: piaci és jogi ismeretek átadása céljából. Valamint a mentorálás a lemorzsolódás csökkentése érdekében.

XXXVI. A projekt során a már létrehozott szociális szövetkezetek hosszútávú működését szeretnénk elősegíteni, azért, hogy a megyei munkanélküliek és hátrányos helyzetű munkavállalók lehetőségei hosszú távon javuljanak, biztos alapot teremtve a jövőjüknek.

XXXVII. Az alábbi működési ábra bemutatja a projektben résztvevők együttműködésének folyamatát:

XXXVIII.

XLII.

XLIII.

XLIV.

XLV.

XLVI.

XLVII. A Békés megyei települések együttműködésének fejlesztése érdekében szakértők által kidolgozásra kerül a település szintű együttműködési modell program, melyben szabályozásra kerülnek az együttműködés keretei (résztvevő felek feladatai, kötelezettségei, célok, együttműködők körének bővítési feltételei, stb.). Szeretnénk biztosítani, hogy az idáig gazdaságilag inaktívak számára is legyen lehetőség a munka világába reintegrálódni, illetve munkatapasztalat szerzési lehetőségeket dolgozunk ki számukra. A családok alkalmazkodóképességeinek javításához való hozzájárulásként az élethosszig tartó tanulás fontosságát megismertetését és kulcskompetenciák fejlesztését tervezzük. A közösségi kapcsolatok fejlesztése fontos része a programnak. A célcsoportba tartozó közösség fejlesztése a projekt időtartama alatt havonta megrendezésre kerülő rendezvények keretében, valamint 2 fő szakértő bevonásával klub, illetve műhelyfoglalkozások alkalmával valósul meg. A megvalósítás során az amerikai-svéd mintájú „svéd tanulókör” módszert használjuk, melynek célja a tudásvágy

felébresztése. A rendezvények ezen módszer keretében lényegében olyan fórumok, ahol az emberek segíthetnek egymásnak oly módon, hogy megoszthatják tapasztalataikat, tudásukat másokkal azért, hogy közösen változtathassanak nézőpontjaikon, hogy véleményt tudjanak formálni különböző kérdésekben, megújíthassák, felfrissíthessék gondolkodásukat, közösséget építhessenek. Tanácsadás keretében (2 fő tanácsadó bevonásával) szegregáció csökkentését segítő tevékenységek kerülnek lebonyolításra a mentorokkal, a közösségfejlesztéssel, valamint a szociális szolgáltatást nyújtókkal kapcsolatot tartva.

XLVIII. Beruházás keretében kialakításra kerül a létrejövő szociális szövetkezetek termékeinek, szolgáltatásainak bemutatására szolgáló vásártér. Az informatikai eszközfejlesztésnek köszönhetően a bemutató terem részeként egy e-learning oktatási terem is kialakításra kerül a szükséges informatikai eszközökkel. Mindezek mellett a szociális szövetkezetek értékesítési tevékenységének támogatása érdekében online piactér is kialakításra kerül egy webfejlesztés eredményeképpen. Ezen beruházásoknak köszönhetően széles körben megismerhetővé válnak a szociális szövetkezetek termékei, szolgáltatásai a vásárlóközönség számára, mely hozzájárul a szociális szövetkezetek fenntartható működéséhez.

XLIX.

L.

V.2.3 EGÉSZSÉGTUDATOSSÁGRA ÉPÜLŐ TÁRSADALOM- ÉS
GAZDASÁGFEJLESZTÉS BÉKÉS MEGYÉBEN

LI.

LII. A program célja, hogy a megyében jelenlévő nagyszámú munkanélküliséget segítsen csökkenteni, a leszakadó lakosságot segítse a felzárkózásban. A projekt támogatja Békés megye általános fejlesztési céljait, amik összefoglalóan a következők:

- Gazdasági aktivitás növelése
- Képzettségi szint emelése

LIII.

LIV. A projekt mind, az EFOP és GINOP programból finanszírozandó tevékenységeket szeretne megvalósítani. Előbbiből főként a munkaerő-piaci képességhez szükséges életvezetési készségek fejlesztésének, illetve a helyi, közösségi foglalkoztatási aktivitások megerősödésének (társadalmi aktivitás, egészségmegőrzés, baleset megelőzés, szociális felzárkóztatás) elérése a cél. GINOP programból a munkaerő-piaci kulcskompetenciák fejlesztésére, valamint a szociális gazdaság megalapozásához szükséges együttműködő-készség fejlesztésére, a szakmai ismeretek bővítésére törekszünk, ezen belül is elsősorban a háztáji gazdaságok és közösségi tangazdaságok összefogásának, hálózatosodásának eredményként létrejövő szociális szövetkezetek piacra lépésének segítése a cél.

LV. A projekt indokoltságát a megyében élők helyzete alátámasztja. Békés megyében a foglalkoztatottsági ráta csupán 49,7%, ami azt jelenti, hogy a munkaképes korú lakosság fele vagy inaktív, vagy munkanélküli. Ezt azt jelenti, hogy a lakosság egyik fele eltartja a másik felét, ami komoly életvezetési nehézségekhez vezet. A munkanélküliek között a fizikai dolgozók dominanciája figyelhető meg, ami indokolja, hogy a program keretében olyan munkalehetőséget teremtsünk (szociális gazdaságok), amik ezeknek az embereknek is biztosítanak munkát. A kulcskompetenciák fejlesztésére is szükség van, mivel a lakosság oktatási mutatói alacsonyak, 32% csupán a 8 évfolyamot végezte el.

LVI. A projekt célcsoportját a munkanélküli és hátrányos helyzetű lakosság alkotja. Azért őket választottuk, mert a tartós munkanélküliség előbb-utóbb elvándorláshoz vezet, ami a megye munkaerő kapacitásának csökkenését, a népesség drasztikus fogyását eredményezi. A hátrányos helyzetű lakosság lehetőségeinek javítása, a munkahelyteremtés hozzásegíti őket az életkörülmények javulásához.

LVII. A támogatási igény Dél-Békés esetében EFOP-ból 1,7 milliárd Ft, GINOP-ból pedig 1 milliárd Ft, Békés megyében EFOP-ból 8 milliárd forint, és GINOP-ból 9 milliárd forint.

LVIII. Az aktív társadalmi bevonáson alapuló társadalom- és gazdaságfejlesztési modell együttesen járulhat hozzá a területi hátrányok csökkentéséhez, az itt élő emberek életminőségének javításához.

- LIX.** Békés megye számára kiemelten fontos az élelmiszeripar fejlesztése. Nemzetközi tendenciák alapján úgy véljük, hogy az egészséges élelmiszerek, az egészséges alapanyagok piaca rohamosan növekedni fog és a GDP meghatározó részét fogja képezni. Eltökélt szándékunk Békés megye őstermelői és vállalkozói szemléletmódjának befolyásolása ebbe az irányba, továbbá a közintézmények és a lakosság piaci igényének felkeltése az egészséges élelmiszerek fogyasztása iránt. Hisszük, hogy az egészségtudatos gazdálkodás (más néven organikus, vegyszermentes gazdálkodás) nemcsak a Békés megyében élő állampolgárok egészségállapotának ugrásszerű javulásához járul hozzá, de meghatározó szerepet tölthet be a megye gazdasági versenyképességének növekedésében is. Békés megyében máig meghatározó a mezőgazdaság. Az emberek életviteléhez még hozzátartozik a gazdálkodás, vagy legalábbis még nem felejtették el ezt a tudást. Erre építhető társadalmi felzárkóztatás is, amelynek eredményeként csökkenhet a munkanélküliség, de építhető vállalkozásfejlesztés és innováció is, amelynek eredményeként a képzett munkaerő is helyben találja meg számításait.
- LX.** Projektünk integráns részét képezi a közétkeztetésben való aktív részvétel. Szeretnénk elérni, hogy a közétkeztetésben (bölcsődei, óvodai, iskolai, munkahelyi) helyi termelőktől származó friss áruból és mindig idényterményekből készítsék az ételleket. Pozitív szemléletváltást szeretnénk elérni a közétkeztetés egészségtudatossága érdekében, és hiszünk abban, hogy a termékpályák ideális megszervezésével ez a működésmód olcsóbb is lehet, miközben a belső piac erősödik, az őstermelő családok jövedelme nő.
- LXI.** A program fő részei EFOP-ból finanszírozva: gazdálkodási hagyományok felmérése, partnerek felkutatása az organikus gazdálkodás bevezetéséhez, résztvevő partnerek felkutatása bevonása majd képzése, mintagazdaságok kijelölése, célcsoporttagok programba vonzása, toborzás. A célcsoporttagok szakmai képzése, mentorálás, lemorzsolódás csökkentése. A programba bevont családok számára az élethosszig tartó tanulás elősegítése, úgymint helyes családmódel kialakítása, alkalmazkodóképesség javítása, munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése.
- LXII.** A programból hozzájárulunk a lakosság életkörülményeinek javításához, mint az egészségügyi állapot, prevenciók képességek, szociális és pedagógiai szolgáltatásnyújtás. Ennél a pontnál erősen támaszkodunk a TÁMOP 6.1.5 programunk eredményeire.
- LXIII.** GINOP programhoz kapcsolódó tevékenységek: Együtműködés-fejlesztés, üzleti tervek készítése, gazdasági, üzleti tanácsadás, piaci részvétel tervezése az organikus háztáji termelés és a bekapcsolódó vállalkozások piaci részvételének támogatása. Szervezetfejlesztési tanácsadás, munkavállalók kulcskompetenciáinak fejlesztése, munkaerő-piaci kompetenciák (informatika, nyelvtudás) fejlesztése. Gyakorlatorientált képzés a modell életképességének fenntartásához (itt erősen támaszkodunk a TÁMOP 2.2.7 B projekt

tapasztalataira). Mikro-vállalkozások képzése a piaci és jogi ismeretek biztosítása érdekében.

LXIV.

LXV.

V.2.4 OKTATÓ ÉS MÓDSZERTANI HÁLÓZAT AZ ALAPELLÁTÁS FEJLESZTÉSÉRE

LXVI.

- LXVII.** A projekt átfogó célja a lakosság munkaképességének javítása a komplex prevenció rendszerének fejlesztésével. Ezen belül is kiemelt a prevenció egyes területeinek (elsődleges, másodlagos, harmadlagos prevenciós szolgáltatások) továbbfejlesztése és kipróbálása, a prevenciós munka bevezetése az alapellátás rendszerébe, az alapellátás módszertani fejlesztése online egészségfejlesztési tervek használatával, valamint a lakosság egészségtudatosságát elősegítő tudásbázis fejlesztése és népszerűsítése.
- LXVIII.** A program elsődleges célcsoportja Békés megye lakossága. Ezen belül azok, akiknél rizikófaktort jelentenek a következők: keringési betegségek, cukorbetegség, a daganatos betegségek, lelki problémák, a mentális zavarok, illetve az allergiás megbetegedések. Másodlagos célcsoportba tartoznak az orvosok és a szakdolgozók.
- LXIX.** A program megvalósítását indokolja, hogy a lakosság munkaképességét kedvezőtlen irányban befolyásolja a rossz egészségállapot. A magyar lakosság, ezen belül is a Békés megyei lakosság körében vezető halálokok közé tartoznak a keringési és daganatos megbetegedések. A mentális megbetegedések, magatartási zavarok (magas depresszió és öngyilkossági arány) súlyos problémát jelentenek Magyarországon, különösen Békés megyében. A megbetegedések fő oka az egészségtelen életmód, különös tekintettel a dohányzásra és a túlzott alkoholfogyasztásra, az egészségtelen táplálkozásra és a mozgásszegény életmódra. Ezek a problémák pedig kedvezőtlenül hatnak a munkaképességre, ami kihat a térség gazdasági teljesítőképességére is.
- LXX.** Békés megyében az alapellátás komoly szakemberhiánnyal küzd. Az iskola-egészségügyi ellátás elavult, nincs idejük a mentalitás prevencióra, egészségnevelésre és nem rendelkeznek korszerű szakmai ismeretekkel. Komoly problémát jelent továbbá, hogy az alapellátásban nem áll rendelkezésre olyan megbízható információs rendszer, amely támogatást nyújtana a lakosság életmódváltásához szükséges ismeretek elsajátításához.
- LXXI.** A házi orvosok elhízáshoz kapcsolódó ismeretei eltérő mélységűek. A házi orvosok attitűdje és napi gyakorlata pedig óriási eltéréseket mutat, gyakorlatilag az orvos életkorától, nemétől, saját BMI-jétől, korábbi szakképesítéseitől és működési helyétől függ. Az elvégzett kísérletek igazolják, hogy a betegek önállóan, orvos vagy dietetikus nélkül nem képesek a változásra.
- LXXII.** Az igényelt támogatást EFOP-ból kívánjuk finanszírozni, Békés megye esetében 2 milliárd forint összegben, az országos kiterjesztés esetében pedig 5,8 milliárd összegben.
- LXXIII.** A tevékenységek közül kiemelt szerepe van a komplex prevenció megvalósításának. Ezt három részre oszthatjuk. Van elsődleges, másodlagos és harmadlagos prevenció.

LXXIV. Az elsődleges prevenció célja az egészséges életmód elemeinek elfogadtatása, folyamatos fejlesztése. Ezen belül is kiemelt szerepet kap a rendszeres testmozgás igényének felkeltése és fenntartása. Ezek lehetnek intézményi mozgásprogramok, szabadidős testmozgás, családi programok vagy egyéni sportolás népszerűsítése. Ide tartozik a megfelelő, egészséges táplálkozásra ösztönzés, melyhez hozzátartozik a helyben termelt egészséges élelmiszerek felhasználása. Ez megvalósulhat közétkeztetés, munkahelyi vagy otthoni étkezés formájában. A harmadik pillér a káros szenvedélyek megelőzése és visszaszorítása, ezen belül is elsődlegesen az alkohol, a kábítószer, és a gyógyszerek, táplálék-kiegészítők ellenőrzés nélküli fogyasztása.

LXXV.A másodlagos prevenció a daganatos betegségek kockázatának csökkentésével, korai felismerésével és kezelésével foglalkozik. Ezen belül is kiemelt szempont az egészségfejlesztés és kockázatcsökkentés, illetve specifikus program a melanoma kockázatának csökkentése. További célkitűzés, hogy az egyes szűrővizsgálatokon (emlőszűrés, méhnyak szűrés, vastagbéliszűrés szájuégi szűrés, pilot tüdőrák szűrés) minél többen jelenjenek meg. Ennek érdekében olyan új szűrővizsgálatok kerülnek bevezetésre, amelyek eddig nem voltak a szervezett népegészségügyi tevékenység részei. Ezáltal sokkal átfogóbb képet kapnánk a lakosság egészségi állapotáról és a további lehetséges beavatkozási pontokról. Ez által pedig megnyílhat a lehetőség a személyre szabott életmódterv kimunkálására. A másodlagos prevenció megvalósulásával javulna a betegek hozzáállása az alapellátáshoz, az ápolók megbecsültsége, valamint csökkenne a térségből az elvándorlók száma.

LXXVI. A lelki egészség fejlesztésénél és fenntartásánál kiemelt szempont a mentális zavarok megelőzése. A depresszió ma már társadalmi probléma, ezért prioritásként kell kezelni a megelőzését és gondozását, valamint az ebből fakadó öngyilkosságok megelőzését a lakosság körében. A tevékenységhez tartozik még a munkahelyi lelki egészség támogatása. A foglalkoztatás jótékony hatással van a fizikai és a lelki egészségi állapotra. A munka változó tempója és jellege befolyásolja a lelki egészséget és jól-létet. De ide tartozik még az iskolai- és a kapcsolati erőszak elleni küzdelem, a közösségfejlesztés és annak az elérése, hogy a vágyott és tervezett gyermekek nagyobb száma szülessen meg és nőjenek fel szeretetteljes családban.

LXXVII. Az allergiás megbetegedések szintén elterjedtek, ezért fontos az allergia prevalencia feltérképezése, illetve az allergiával kapcsolatos ismeretek bővítése.

LXXVIII.A prevenció szemlélet kialakítását már gyermekkorban meg kell kezdeni, ezért szükséges az óvodákban és iskolákban az egészségtudatosságra nevelés (étkezés, mozgás), valamint ezekben az intézményekben kerül sor a mozgásszervi betegségek prevenciójára és a krónikus légzőszervi betegségek megelőzésére.

LXXIX. Az egészséges életvitel folytatásához elengedhetetlen az egészséges környezet - így az egészséges munkahely - megteremtése. Ennek érdekében módszertani tevékenység alapján feltérképezésre kerülnek a fő beavatkozási pontok ezeken a

területeken. A munkahelyeken a vezetőknek, a munkavállalóknak, és az egészségügyi szolgáltatóknak célzott tréningek, oktatások, tájékoztatók kerülnek szervezésre az egészségesebb munkahelyek elérése érdekében.

LXXX. A lakosság egészségtudatosságra nevelése több szinten egyszerre történik. Az elsődleges prevenciós tevékenységek megvalósítása a célcsoport körében egyéni vagy csoportos tanácsadás útján, közösségi rendezvények alkalmával történik. A másodlagos prevenció esetében szűrés, kockázat besorolás és ennek megfelelő gondozás, életmód-programok (másodlagos prevenció) kerülnek megvalósításra.

LXXXI. A program fontos része az együttműködés-fejlesztés a háziorvosok, védőnők, dietetikusok, pszichológusok, onkológusok, foglalkozásügyi, iskola egészségügyi szakemberek között, amelynek célja a jobb kapacitáskihasználtság és a szakemberhiány okozta szolgáltatáshiányos területek ellátása. Színterei lehetnek az egészségfejlesztési irodák, illetve programszintű praxisközösségek. Valamint fontos tevékenység még a háziorvosok és szakdolgozók képzése, amelynek célja az egyenlőtlen, kiszámíthatatlan szolgáltatásminőség javítása a prevenció területén.

LXXXII.

V.2.5 ÖNKÉNTESEK A FELZÁRKÓZTATÁSÉRT

LXXXIII. /Az önkéntes identitástudat erősítését, az önkéntesség társadalmi-gazdasági felzárkóztatásban való aktív részvételét elősegítő jó gyakorlatok elterjesztése/

LXXXIV.

LXXXV. A program céljai elsősorban a társadalmi, gazdasági kohézió erősítése, ezen belül is a szegénység és a társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek arányának csökkentése, az elérhetőség javítása, a települések közötti szolidaritás erősítése és a közösség építés. A projekt fő célja az önkéntesség növelésével a társadalmi felzárkóztatás elősegítése egy jó példa elterjesztésével. Ehhez azonban elengedhetetlen az önkéntesség identitástudatának megerősödése, szemléletformáló programok kidolgozása, valamint a megfelelő toborzás és együttműködés már önkéntes szervezetekkel.

LXXXVI. Az önkéntesség fejlesztését indokolja, hogy ez az egyik eszköze az esélyegyenlőség fejlesztésének, hozzájárul a szegénység, a kirekesztődés csökkentéséhez és a foglalkoztatottság növeléséhez, segíthet a munkanélküliek munkaerőpiacra történő visszatéréséhez, de nem helyettesítheti a fizetett munkaerőt. Az önkéntesség sokak számára csupán ingyenmunkát jelent. Előfordul, hogy a fogadó szervezetek a fizetett munkaerőt esetenként önkéntesekkel kívánják kiváltani, ám a kettő nem helyettesíti egymást. Külön szabályozása és feltételrendszere van, amit csak kevesen vesznek figyelembe.

LXXXVII. Megfigyelhető, hogy a vállalati szféra bekapcsolódása az önkéntes programok megvalósításába elmarad az elvárható szinttől. Viszonylag kevés vállalatnál képezi szerves részét a társadalmi felelősségvállalásnak (CSR) az önkéntes programok szervezése. Szinte csak a budapesti székhelyű nagyvállalatok részvétele jellemző, éppen ezért kevés szervezetnél figyelhető meg a stratégiai gondolkodás az önkéntes programokra vonatkozóan.

LXXXVIII. További probléma, hogy a társadalom számára kevés az információ az önkéntesség előnyeiről, jelentőségéről és a bekapcsolódás lehetőségéről – nincs rendszeres kutatás a magyar önkéntesség fejlődéséről. Éppen ezért az önkéntesség a magasan iskolázott, jó anyagi helyzetben, széles társadalmi kapcsolatokkal rendelkező rétegeknél jellemző. A munkanélküliek viszonylag kevés esetben kapcsolódnak be a munkakeresési időszak alatt önkéntes tevékenység végzésébe. Nincs rendszerszerű önkéntes integrációs program, tartósan munkanélküliek és hátrányos helyzetű emberek számára.

LXXXIX. Az önkormányzatok nem számolnak az önkéntesség társadalmi értékével és az abban rejlő lehetőségekkel, ezzel párhuzamosan szinte semmilyen támogatást nem biztosítanak az önkéntes programok szervezői és azok segítői számára. Éppen ezért sok esetben előfordul, hogy katasztrófhelyzeteknél a segíteni vágyók csak spontán módon tudnak a kár megelőzési vagy elhárítási munkákba bekapcsolódni, vagy bizonyos helyzetekben el sem jutnak a helyszínre. Elmondható, hogy az intézményi szféra nem eléggé nyitott és befogadó az önkéntesekkel való együttműködésre, ezért számos közfeladat ellátása kapcsán az önkéntesek nem kaphatnak szerepet, vagy munkájuk szervezése nem kellően hatékony. Sok esetben a szociális és egészségügyi intézményekben a kliensek és a befogadó szervezet munkatársai bizalmatlanok az önkéntesekkel.

- XC.** A program beruházások nélkül tervezett ESZA típusú tevékenységeinek összköltsége – Dél-Békésben és Békés megyében mindösszesen 2 milliárd forint.
- XCI.** A projekt megvalósításának előfeltétele a képzési és szemléletformálási programok kidolgozása. Ennek keretében olyan blended e-learning tananyag készül, ami tartalmazza az önkéntességhez nélkülözhetetlen kompetenciák elsajátításához szükséges tudást. Ahhoz azonban, hogy a program hatékonyan működjön, szükség van szakmai képzési programokra is, melyek érintik a szociális, ifjúsági, sport, egészségvédelem, prevenció, katasztrófavédelem, környezetvédelem témaköröket.
- XCII.** Dél-Békésben már működik egy önkéntes szervezet. Ahhoz, hogy ezt kiterjesszük megyei - majd országos szintre – szükség van egy toborzási és működési módszertan kidolgozására. Ez a módszertan arra ad választ, milyen helyi identitást erősítő, a tömeget lelkesítő eszközöket szükséges alkalmazni az eredményes önkéntes tevékenység végzéséhez, mindez hogyan nyújt segítséget a társadalom és a gazdaság szereplőinek az eredményes felzárkózáshoz vagy a gazdasági növekedéshez, hogyan lehet ezt a tudást a legkülönbözőbb szakterületeken alkalmazni, valamint hogyan lehet ezt a tudást másokkal is megosztani.
- XCIII.** Szükség lenne az intézmények bevonására az önkéntességbe. Ennek feltérképezéséhez nyújthat segítséget az önkéntes programok társadalmi hasznait bemutató workshop sorozat az önkormányzatoknál, a vállalatoknál, az állami szervezeteknél és intézményeikben. Az együttműködés célja felkelteni a helyi önkormányzatok és intézményeik érdeklődését az önkéntesség erősítése iránt azáltal, hogy különféle ötletek és módszerek kerülnek bemutatásra a közösség lelkesítésére. További együttműködésre kerül sor az ország többi önkéntes szervezetével is annak érdekében, hogy a felmerülő problémák és gondok könnyebben kiküszöbölhetővé váljanak.
- XCIV.** Kiemelt tevékenység az önkéntesek toborzása. Ennek egyik eszköze a social média kampány indítása az együttműködés-fejlesztés keretében bevont önkormányzati, kormányzati, vállalati és nonprofit szervezetek részére történő önkéntesek toborzására, illetve általános szemléletformálásra. Egy másik lehetséges megoldás a Networking kampány indítása, illetve nem szabad elfeledkezni az offline (nyomtatott) média kampányról sem. Szórólapok, plakátok terjesztésével tervezünk önkénteseket toborozni szerte a megyében, illetve esetlegesen az ország egyéb területein.

XCV.

XCVI.

V.2.6 TÁMOP 615 – ÁTHÚZÓDÓ KONCEPCIÓ

XCVII.

XCVIII. A projekt előzménye a „Kulcs egy jobb élethez” modell megvalósítása. Ennek keretében öt pillérré alapozva kezdődött meg az egészséges életvitel népszerűsítése: online egészségügyi állapotfelmérő rendszer kifejlesztése és működtetése, e-learning tananyagok készítése, eredményes óvoda- és iskolakultúra adaptálása, helyi programok, rendezvények, szemléletformáló kommunikációs kampány. Jelen program keretében a már megvalósított egészségfejlesztési projektet szeretnénk továbbfejleszteni.

XCIX. A program indoklását alátámasztja, hogy még mindig fennállnak azok a problémakörök, amikkel már a TÁMOP 615/13 megvalósítása alatt is foglalkoztunk. A térségben még mindig jelen vannak a súlyos egészségügyi és mentális problémák, melyek akadályozzák a társadalmi részvételt. A társadalmi hátrányok egyre inkább növekednek a hátrányos helyzetű családok körében. A térségre jellemző az alacsony öngondoskodás és alkalmazkodóképesség. A felsorolt problémák pedig alapvetően akadályozzák a térség gazdasági versenyképességét, és az ehhez szükséges mennyiségű és minőségű munkaerő rendelkezésre állását.

C. A program célja a térség eredményes társadalmi felzárkóztatása. Ezen belül is a lakosság szociológiai és egészségmagatartásának megismerése, aminek a megvalósításához szükséges, hogy megismerjük azokat a viselkedési szokásokat, amelyek befolyásolják a lakosságot az egészséges életmód választásában. Ennek érdekében szükség van egy olyan prevenciós modellre és eszköztárra, amely feltárja a különböző egészségattitűdöket, és megmutatja, hogyan lehet az ország lakosságát a prevenció irányába fordítani. Kiemelt cél továbbá a lakosság fizikai és lelki egészségének fejlesztése, valamint a lakosság életvezetési készségeinek fejlesztése az öngondoskodó képesség javítása érdekében. A célok közé tartozik még a korábbi programba bevont célcsoport egészségtudatosságának javítása. Ennek keretében elsősorban a prevenciót szeretnénk tovább növelni azáltal, hogy az egészségtervvel rendelkező személyek aktivitását növeljük az egészségmegtartással kapcsolatos információk átadásával. Emellett elengedhetetlen az új, aktív felhasználók számának növelése.

CI. A bevonni kívánt célcsoport Békés és Baranya megye felnőtt lakosságának minél nagyobb része. A felhasználók számának növelésére három módszer alkalmazható. Az első esetben az egészségtudatos lakosság bevonása internetes portálok és eszközök segítségével történik. Ez lehet digitális asszisztens, tudástár, oktató modul, útmutatók, edzéstervek vagy táplálkozási naplók. A második lehetőség a házi orvosokon keresztüli bevonás. A 615 projekt keretében a Dél-Békési kistérségben már megvalósult a házi orvosok egy csoportjának bevonása a prevenciós portálok használatába. Ennek előfeltétele azonban a portálok funkcionális fejlesztése, a bevont házi orvosok megfelelő képzése, tevékenységük monitorozása. A harmadik lehetőség a mentorok és családsegítők közreműködésével történő bevonás. A 615-ös projekt keretében már megtörtént 2000 fő bevonása, mely a projekt folytatása esetében is tartható.

CII. A programot EFOP-ból kívánjuk megvalósítani, Békés megyében 1,5 milliárd forintért, Baranya megyében 700 millió forintért.

- CIII.** A szakmai megvalósítás kilenc fő területre osztható. Az első a prevenció képzése és a szemléletformálás. Ennek keretében a háziorvosok, védőnők, dietetikus szakemberek, valamint a mentorok, pedagógusok és szociális szakemberek modellértékű képzése. A háziorvosok bevonásával megkezdődhet a lakosság szemléletformálása és prevencióra való ösztönzése. Azért fontos a háziorvosok bevonása a prevencióba, mert az alapellátás során a lakosság velük találkozik a legtöbbször. Így a háziorvosok már a korai, kialakulásban lévő betegségek tüneteit is fel tudják ismerni (pl. elhízás), és a páciens a megfelelő szakemberhez tudják irányítani, vagy ők is tudnak megfelelő tanácsot adni számukra. Ezen kívül a másik fontos szempont, hogy az emberek jobban odafigyelnek arra, amit a háziorvostól hallanak, így ha ők hangsúlyozzák a prevenció fontosságát, sokkal nagyobb figyelmet fognak fordítani a mindennapokban az egészséges életvitelre.
- CIV.** Az életvezetést támogató iskolaprogram képzései során új intézmények bevonása szükséges. Ennek a tevékenységnek a célja, hogy már egészen fiatal korban megkezdődjön az átfogó szemléletfejlesztés, kialakuljon az egészséges életvitel folytatásának szükségessége, valamint hogy a diákok olyan alapkészségeket sajátítsanak el, melyek segítségével javul a helyi humán erőforrás versenyképessége. A megvalósításhoz a pedagógusok képzésén túl szükség van az intézmények szervezetfejlesztésére is.
- CV.** Az e-learning tartalomfejlesztésnek köszönhetően átadásra kerülnek az egészséges életvitelhez szükséges ismeretek. A tananyagok mellett tesztek és felmérők is elérhetőek, amelyek a megszerzett tudás alaposágáról adnak visszajelzést – ezáltal mérhetővé válik a fejlődés mértéke.
- CVI.** A megyei portál elsősorban a fiatalok, a fiatal szülők és az időskorúak számára készült a 615 projekt keretében. Az áthúzódó program keretében az egyes szegmentált tartalmak mélyítésre kerülnek, ezáltal egy sokkal részletesebb tudásbázis jön létre. Elkészül az életmód specifikus tudástár, mely elsősorban a táplálkozással, a testmozgással és a mentális tevékenységekkel foglalkozik. Beépítésre kerülnek az étrendkiegészítők használatával kapcsolatos útmutatók és ajánlások, valamint korosztályspecifikus oktató modulok. Kidolgozásra kerülnek még a prevenció szemlélet fokozására és a fizikai állapot felmérésére alkalmas módszertanok és eszközök. Az alaprendszer a következő új modulokkal egészül ki: a Digitális asszisztens modul (fő fókuszterületei a testsúlycsökkentés, az egészséges táplálkozás és testmozgás), a Fiatalok modul (táplálkozás, mozgás, lelki egészség, szex, szerelem), Fiatal szülők (táplálkozás, gyermekkori betegségek, védőoltások, vészhelyzetek, illetve a gyermekek fejlődése és lelki egészsége), edzéstervek.
- CVII.** A megyei portál megbízható működéséhez szükséges az informatikai szoftverfejlesztés is. Ennek keretében tovább kell fejleszteni a digitális asszisztent, létre kell hozni egy felületet, ahol a háziorvosokkal lehet tartani a kapcsolatot, illetve, ami képes az egészséges életmóddal kapcsolatos lakossági és orvosi felhasználású diagramok készítésére.
- CVIII.** A projekt kiemelt tevékenysége a lakosság fizikai és lelki egészségének fejlesztése. Ehhez nélkülözhetetlen az egészséges életmód népszerűsítése és elfogadtatása a lakossággal. Hangsúlyt kell fektetni a rendszeres testmozgás népszerűsítésére, az egészséges táplálkozásra, valamint a szenvedélybetegségek prevenciójára. Biztosítani kell a lakosság számára az egészségállapot felmérését szolgáló szűrővizsgálatokat. A mentális és lelki egészség támogatásának fő irányvonalai az

önbizalom, és a stressz tűrő képesség növelése. A lakosság egészségfejlesztéséhez hozzátartozik még a hátrányos helyzetű emberek alapvető életkészségeinek fejlesztését támogató tanácsadás. Az egészségfejlesztés érdekében megszervezésre kerülnek a különféle sportnapok és családi egészségnapok.

CIX. Megvalósítani kívánt tevékenység a fiatalok munkaerő-piaci esélyeit támogató életvezetési tanácsadás és tananyagfejlesztés. Ez a személyiségfejlesztő tanácsadáson túl tartalmaz egészséghez, egészségiparhoz kapcsolódó tananyagfejlesztést, valamint képzők képzését az egészségfejlesztés területén.

CX. Készülnek különféle kommunikációs és szemléletformáló anyagok (kiadványok, videók, online tanácsadás) is annak érdekében, hogy az egészséges életvitellel kapcsolatos információk a célcsoport minden tagjához eljussanak.

CXI.

CXII.

V.2.7 KISTELEPÜLÉSEK ALTERNATÍV SZENNYVÍZKEZELÉSE

CXIII. A projekt célkitűzése a járás kistelepülésein a régi rossz szennyvízkezelési gyakorlatok, mint például az ásott kutakba, nem vízzáró derítőkbe/aknába történő szennyvízgyűjtés (*illegális szikkasztással*) majd szippantás megszüntetése. Az alkalmazni kívánt technológia egyedi zárt rendszerű baktériumos, vagy nyitott biológiai tisztítóművi rendszer a vezetékes szennyvízcsatorna hálózattal nem rendelkező (2000 LE alatti) kistelepüléseken.

CXIV. A projekt szükségességét az adja, hogy az ivóvízbázisok és a termőtalajok védelméhez valamint az egészséges élelmiszer előállításához nélkülözhetetlen tiszta öntözővíz biztosításához szükséges a jelenleg alacsony hatásfokú szennyvíztisztítás technológiai fejlesztése. A szennyvízkezelési problémák megnehezítik, illetve ellehetetlenítik a kisebb feldolgozó üzemek járási kistelepülésekre települését, ami egyben rontja a munkaerőpiaci lehetőségeket is. Szükséges továbbá átfogó szemléletformáló kampány indítása még a beruházások megkezdése előtt, amelynek keretében tájékoztatható és felvilágosítható az érintett lakosság. Ezzel várhatóan javul személyes aktivitás és nő a felelősségtudat környezet iránt.

CXV. Illeszkedés a Vidékfejlesztési Operatív Programhoz

- A vidéki kistelepülések kisléptékű infrastrukturális fejlesztései: egyedi, természet közeli szennyvíz-kezelési megoldások.

CXVI. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CXVII. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom

CXVIII.

CXIX. A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:

CXX.

CXXI. *Az egészségtudatosság növelése elsősorban a hátrányos helyzetű emberek és térségek tekintetében*

CXXII.

CXXIII. A projekt az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CXXIV.

CXXV. A projekt az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.

CXXVI. A program leírása:

CXXVII.

CXXVIII. A járás ivóvízrendszere a dokumentum elkészítésének időpontjában záruló fejlesztésnek köszönhetően kiépítettnek tekinthető, a kapcsolódó szennyvízhálózat azonban még hiányos. Azokon a településeken, melyek beépítettsége, lélekszáma, földrajzi elhelyezkedése nem teszi lehetővé illetve ahol nem gazdaságos a hagyományos szennyvízcsatorna és tisztító rendszerek megépítése alternatívát nyújtanak a zárt rendszerű baktériumos, vagy nyitott biológiai tisztítóművi rendszerek. A projekt megvalósulása egyrészt eredményezi a talaj és talajvíz terhelés csökkenését, a szippantási költségek mérséklődését, másrészt javítja a terület ökológiai állapotát valamint lehetőséget teremt a térség vállalkozóinak, illetve a betelepülni szándékozó beruházóknak az előírásoknak megfelelő szennyvízkezelés megvalósítására.

CXXIX. A projekt több egymásra épülő elem együttes megvalósulása esetén lehet csak eredményes. Az igények és lehetőségek felmérésevel párhuzamosan szükséges egy felvilágosító és szemléletformáló kampány lefolytatása elsősorban a társadalmi elfogadottság és a környezettudatosság fokozásának érdekében. A szemléletformálás és felvilágosítás során egészen a mindennapi használat szintjéig lebontva szükséges megismertetni a leendő használókat a technológiával. Az egyedi szennyvíztisztító kisberendezésben a szennyezőanyagok lebontását baktériumok és egyéb mikroorganizmusok végzik, amelyek a kis térfogat és pufferkapacitás miatt igen érzékenyek bizonyos vegyszerekre, amelyek gátolják a baktériumok szaporodását ilyenek például – a teljesség igénye nélkül – az antibiotikumok, hypo, klórmész, különböző fertőtlenítő szerek, nátrium-hidroxid.

CXXX. A fizikai megvalósítás során az igény és lehetőség felmérés eredményei alapján kerül kiválasztásra és kiépítésre a legmegfelelőbb technológia.

CXXXI. A működtetés során felmerülő tevékenységek, költségek és kezelésük szintén két csoportra bonthatók, alapvetően kijelenthető, hogy elsődlegesen a tulajdonos a felelős az egyedi szennyvíztisztító kisberendezés megfelelő üzemeltetéséért, de település szinten elengedhetetlen a közszolgáltatási üzemeltetés kiépítése is a szükséges karbantartási, pótlási, mérési és hatósági képviselői feladatok maradéktalan ellátásának érdekében.

CXXXII. Ahol lehetőség van rá, ott a meglévő rendszerek kieső, le nem fedett területein is szükséges az alternatív kezelés megvalósítása a talaj/talajvíz terhelés illetve az üzemeltetési költségek csökkentésének érdekében.

CXXXIII. Többszintű hatásai miatt a program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”, Energiatakarékos Dél-Békés program)

CXXXIV.

CXXXV.

CXXXVI.

V.2.8 VIZI SZÁRNYAS TERMÉKPÁLYA INTEGRÁCIÓ

CXXXVII.

CXXXVIII. A **program célkitűzése** a piaci lehetőségek jobb kihasználása érdekében, megfelelő mennyiségű és minőségű, feldolgozott árualap előállítására. A folyamat számos szereplő együttműködését feltételezi a termékpálya mentén. A szereplők hatékony együttműködésének megszervezése termékpálya integráció létrehozásával lehetséges. A termékpálya integráció, járási szinten nagy létszámú munkavállaló és őstermelő jövedelemhez jutását teszi lehetővé.

CXXXIX. A **program szükségességét** a jelenleg a térségben működő gazdálkodók és feldolgozók együttműködésének részlegessége és a fejlesztési lehetőségek szűkössége adja. Az integráció és a fejlesztések eredményeként új piaci lehetőségek nyílhatnak meg az arab országok /halal vágás/ valamint az európai kóser piac irányába. A termékpálya megszervezése egyrészt magasabb jövedelemhez juttatja a részt vevő őstermelőket/kistermelőket, másrészt új szociális szövetkezetek indítását teszi lehetővé és erősíti a jelenleg is külföldre termelő helyi vállalatok piaci pozícióit.

CXL. Illeszkedés a Vidékfejlesztési Operatív Programhoz

- Az élelmiszerlánc szervezésének és a kockázatkezelésnek a mezőgazdaság terén történő előmozdítása

CXLI. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Programhoz

CXLII. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom

CXLIII. A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CXLIV. A projekt az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CXLV. A projekt az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CXLVI. A program leírása:

CXLVII. A program keretében létrejövő termékpálya integráció számos jelenleg nem vagy csak részleges elérhető szolgáltatást kapcsol össze illetve biztosít a folyamatmenedzsmenttől kezdődően a minőségbiztosításon át az állatorvosi felügyeletig.

CXLVIII. A termékpálya kiterjed a termék előállítás valamennyi szintjére. Része a növénytermesztés (*takarmány alapanyag előállítás*), takarmánykeverés (*takarmány előállítása, raktározása az integrátor menedzsment igényei alapján*), napos állat előállítás (*napos állat előállítása az integrátor menedzsment igényei alapján*), liba, kacsza nevelés (*őstermelőkhöz való kihelyezés*), pecsenye és hízott liba, kacsza, hizlalás (*őstermelőkhöz való kihelyezés*), vágás (*halal és kóser minősítéssel is*), feldolgozás-csomagolás, értékesítés, marketing és a termékfejlesztés is. A termék előállítás mellett szintén a termékpálya része a trágyakezelés és a trágyakezelés során termelődő biogáz felhasználása is elsősorban üvegházi növénytermesztés energiaigényének kielégítésére.

CXLIX. A projekt megvalósítása többszintű együttműködést igényel a számos szereplő megfelelő integrációjának érdekében. A takarmánytermelés partnerei elsősorban a nagyobb területeken gazdálkodók. Míg az állatnevelésbe bevonhatók az őstermelők is. A takarmánykeverés, a vágás, csomagolás és értékesítési feladatok térségi gazdasági szereplők bevonásával biztosíthatók.

CL. Az integrált, valamennyi szinten jól dokumentált és követhető termelési folyamat lehetővé teszi olyan, jelenleg még nem kiaknázott piaci lehetőségek, a vállalási előírásoknak megfelelő termék előállításnak való megfelelést is.

CLI. A termékpálya integráció a bevont szintek szereplőinek gazdasági fejlődése mellett munkahelyteremtést is jelent, kiszámíthatóbb jövőt biztosít, ezzel is növelve a járás lakosság megtartó erejét.

CLII. A program megalapozásaként szükséges a térségi szabad kapacitások és potenciális fejlesztési lehetőségek felmérése, valamint a bevonnai kívánt kistermelői kör képzése is.

CLIII. A program továbbfejlesztésének érdekében javasolt az együttműködés a helyi oktatási intézményekkel valamint a megyei felsőoktatási karokkal.

CLIV. Többszintű hatásai miatt a program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program (iparterületek, inkubátorházak, logisztikai szolgáltató központok fejlesztése”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”, „Energiatakarékos Dél-Békés program”, „Kiemelt (feldolgozóipari) ágazatfejlesztési programok”, „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”).

V.2.9 BIOMASSZA FELDOLGOZÁS (BIOSZÉN)

CLV.

CLVI. A projekt célkitűzése: A projekt célja magas cellulóz alapú, nehezen bomló és eredeti formájában gazdaságosan másra nem hasznosítható biomassza *(jelenleg hulladék)* széntartalmának maximális hasznosítása bioszén előállításával.

CLVII. A projekt szükségességét az adja, hogy a kukorica illetve napraforgószár nehezen bomló, anyagok, gazdaságosan a talajba visszakeverni a jelenleg egyre inkább alkalmazott sekély talajművelési módok esetén csak külön menetben végzett aprítással lehet. A nagy mennyiségben a talajba visszaforgatott szármaradványok mélyművelés esetén lassan bomlanak. A száruk jelentősebb része energetikai célra is felhasználható.

CLVIII. Illeszkedés a Vidékfejlesztési Operatív Programhoz

- A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben

CLIX. Illeszkedés a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programhoz

CLX. Prioritási tengely:

- Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása

CLXI. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Programhoz

CLXII. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom

CLXIII.

CLXIV. A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CLXV.

CLXVI. A projekt az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Energia hatékonyság – az energiafogyasztás csökkentése millió tonnában: 2,96
- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CLXVII.

CLXVIII. A projekt az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CLXIX.

CLXX. Program leírása:

CLXXI. A program keretében a járás területén nagy mennyiségben termelődő és nehezen bomló növényi alapanyagok (*kukoricaszár, napraforgószár, nád és gyomnövények, fűfélék, szalma, széna*) energetikai célú tovább feldolgozása valósul meg.

CLXXII. A program keretében úgynevezett „bioszén” előállítás valósul meg rotációs kompressziós technológia bevonásával. A technológia igazodva a tagoltan elhelyezkedő alapanyag nyerő helyekhez valamint az alapanyag szállítás környezetterhelésének csökkentése érdekében mobil technológiával valósul meg. A technológia lényege, hogy a fent említett eljárást valamint kapcsolódó folyamatainak eszközeit (növényi alapanyagok előkészítése, szenesítése és brikettálása) tartalmazza, olyan új típusú, mobiláris rendszerben amely 4-5 konténervezés, szánkós egységként üzemeltethető. A berendezés függetleníthető a hálózati energia forrásoktól szélgenerátorral, napelemmel és dízel aggregátorral.

CLXXIII. A folyamat eredménye, hogy kis energia befektetés mellett olyan mennyiségű alapanyag kerül feldolgozásra és bioszéné történő redukálásra, melynek energia tartalma lényegesen meghaladja a befektetett energia mennyiségét.

CLXXIV. A bioszén felhasználása megegyezik a hagyományos szén felhasználásával, a brikettálás során tetszőleges méret alakítható ki. A bioszén térfogata közel negyede az alapanyagok térfogatának, mely jelentős további környezetterhelési csökkentést eredményezhet.

CLXXV. A program keretében továbbá felmérésre kerül a rendelkezésre álló biomassza alapanyag mennyiségi volumene és térségi elhelyezkedése, ennek eredményeként előre megtervezhető a maximális kihasználás időben és térben.

CLXXVI. Az előállított bioszén a fosszilis energiahordozók felhasználásának csökkenése mellett mérsékli az olyan, a járásban neheze elérhető megújuló energiaforrás felhasználását is mint például a tüzipfa. A várhatóan kedvező áron előállítható energiaforrás csökkentheti a lakóingatlanok és intézmények fenntartási költségeit is.

CLXXVII. Többszintű hatásai miatt a program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”, „Energia-takarékos Dél-Békés program”)

V.2.10 AUTÓBONTÁSBÓL KELETKEZŐ HULLADÉKOK ÚJRAHASZNOSÍTÁSA

CLXXVIII.

CLXXIX. A projekt célkitűzése, hogy egyedi innovatív célgépek üzembe állításával, szociális szövetkezeti keretek megteremtésével, betanított munkások foglalkoztatásával lehetővé váljon a regisztrált autóbontókból származó ronccsa, hulladékká vált gépjárművek bontása során képződő veszélyes és nem veszélyes hulladékok (*gumi; műanyagok; textíliák;*) feldolgozása és újrahasznosítása.

CLXXX. A projekt szükségességét az adja, hogy a járás területén valamint a határ közeli romániai területeken keletkező autó és gépbontásból származó veszélyes és nem veszélyes hulladékok (*gumi; műanyagok; textíliák;*) feldolgozása és újrahasznosítása nem biztosított.

CLXXXI. Illeszkedés a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programhoz

- Környezetvédelem és az erőforrás felhasználás hatékonyságának előmozdítása

CLXXXII.

CLXXXIII. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Programhoz

CLXXXIV. Prioritási tengely

- Együttműködő társadalom

CLXXXV.

CLXXXVI. *A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:*

- *A munkaerő-piacról tartósan kiszorult személyek munkaerő-piaci programba való belépésének növelése*

CLXXXVII.

CLXXXVIII. A projekt az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül egy megvalósulásához járul hozzá különösen:

CLXXXIX.

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- Energia hatékonyság – az energiafogyasztás csökkentése millió tonnában: 2,96
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CXC. A program leírása:

- CXCI.** A program során a járás területén illetve határmenti együttműködés keretében a gazdaságosan elérhető romániai területeken autó és gépbontásból képződő veszélyes és nem veszélyes hulladékok (gumi; műanyagok; textíliák;) feldolgozása és újrahasznosítása valósulna meg.
- CXCII.** Ehhez kapcsolódóan a járás területén, egy helyszínen begyűjtési és elsődleges feldolgozási pont kerülne kialakításra. A telephely üzemeltetése során újrahasznosítható alapanyagok visszanyerése valósulna meg, amelyekből új termékek állíthatók elő. (*darálással műanyag és gumi granulátumok; üveg; fém alapanyagok*). Mind a válogatás, mind a termék előállítás jelentős élőmunka igényű valamint megváltozott munkaképességű munkavállalók is végezhetik a tevékenységet ezért szociális szövetkezet alapítása célszerű.
- CXCIII.** A válogatás, feldolgozás helyigénye nagyságrendileg 3-5000 m² sík terület. A feldolgozó üzem konténeres moduláris rendszerben alakítható ki, így csökkentve az építési költségeket. Az öltözők, szociális helységek, szintén szigetelt, fűthető egységesített konténer kialakításúak lennének, kapacitásuk szükség esetén a hasznos üzemi tér rovása nélkül bővítő, hiszen a konténerek egymás tetejére helyezhetők.
- CXCIV.** A telep infrastrukturális igénye elektromos áram vételezési lehetőség (3*350 A), ivóvíz a szociális helységek ellátására valamint nehézgépjárművel való megközelíthetőség (40 t).
- CXCV.** A nem újrahasznosítható hulladékok megsemmisítése helyben, úgynevezett mini pirolízis eljárások segítségével valósulna meg. A pirolízis során keletkező hulladék hőre (*mint olcsó energiára*) építve fóliaházak vagy hűtőházak létesíthetők zöldség-gyümölcs termelési, tárolási logisztikai céllal melyek ágazatok kapacitásfejlesztése szintén jelentős munkahelyteremtéssel jár.
- CXCVI.** Többszintű hatásai miatt a program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”, Energiatakarékos Dél-Békés program, „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”)

V.2.11 BIOGÁZ ELŐÁLLÍTÁS

CXCVII.

CXCVIII.A projekt célkitűzése második generációs biogáz előállító létesítmény kialakítása a térségben keletkező biomassza hatékony felhasználásának és kedvező árú megújuló energia termelésének érdekében.

CXCIX. A projekt szükségességét az adja, hogy a járás területén nagy mennyiségű jelenleg csak részlegesen hasznosított biomassza képződik, a növénytermesztés műtrágyaigénye magas, amely jelentős talajterheléssel jár. A projekt keretében végzett biomassza alapú biogáz termelés „melléktermékeként” jó minőségű talajjavító anyagok képződnek, melyek használata csökkenti a műtrágyák felhasználási mennyiségét.

CC. Illeszkedés a Vidékfejlesztési Operatív Programhoz

- A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben
- A gazdaságok életképességének és versenyképességének fokozása a mezőgazdasági termelés valamennyi típusa és valamennyi régió esetében, az innovatív mezőgazdasági technológiák és a fenntartható erdőgazdálkodás elősegítése
- Az erőforrás hatékonyság előmozdítása, valamint az alacsony széndioxid kibocsátású és az éghajlatváltozás hatásaihoz alkalmazkodni képes gazdaság irányába történő elmozdulás támogatása a mezőgazdasági, az élelmiszer-ipari és az erdészeti ágazatokban

CCI. Illeszkedés a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programhoz

CCII. Prioritási tengely:

- Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása

CCIII. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Programhoz

CCIV. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom
CCV.

CCVI. A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CCVII. A projekt az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Energia hatékonyság – az energiafogyasztás csökkentése millió tonnában: 2,96
- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCVIII.

CCIX. A projekt az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCX.

CCXI. A program leírása:

CCXII. A tervezett program keretében második generációs bigáz előállító rendszer kerülne kialakításra, melyben a hagyományos fermentorok kiegészítésre kerültek egy ún. sejtrobantásos technológiával. Ezen rendszer elem alkalmassá teszi a fermentorokat a magas cellulóz tartalmú növényi hulladékok (kukoricaszár, szalma, nád) hasznosítására is. Az első generációs biogáz rendszerekben a kukoricaszár, szalma, nád hasznosítása lényegében nem volt megoldható. A cellulóz a fermentáció során lényegesen lassabban bomlik le, mint a többi alkotó elem, így a fermentorokban szilárd „dugó” formájában „úszott fel” az erjedő biomassa tetejére. Ez sok esetben műszaki balesetekhez vezetett.

CCXIII. A program keretében tervezett üzem technológiai folyamatában a sejtrobantásos technológia eredménye kettős, egyrészt megvalósul a magas cellulóz tartalmú növényi részek elfolyósítása, másrészt megvalósul a fermentálhatóság. A folyamat eredménye, hogy a növényi hulladékból kinyerhető biogáz mennyiségét 15-30%-al lehet megnövelhető, a fermentor mértét pedig csökkenteni lehet.

CCXIV. A biogáz termelés mennyisége fokozható állati eredetű szerves trágya valamint szennyvíziszap felhasználásával, a szennyvíziszap esetében a szennyvíz tisztítás során javasolt, hogy a tisztított szennyvízre kerüljön alga ráoltásra, majd a keletkező alga mennyiség a szennyvíz iszappal együtt kerüljön felhasználásra. Ezen technológiával a szennyvíz iszap szerves anyag tartalmának hasznosíthatósága közel megduplázható.

CCXV.

CCXVI. További fejlesztési irány és az éghajlatváltozás kihívásaira adott válasz lehet a hidrokultúrás növénytermesztés és ehhez kapcsolódóan a fenti folyamat során képződő folyékony halmazállapotú maradék tápfolyadéként történő

felhasználása, mivel a fermentációs maradék magas nitrogén tartalmú, és a növények számára könnyen felvehető, oldott állapotban található meg a technológiában. A fermentációs maradék továbbá magas ásványi anyag tartalmú (Na, K, P, Mg, Ca és nyomelemek). A hidrokultúras növénytermesztéssel a hagyományos melegházi vagy szántóföldi növénytermesztéssel szemben 2-2,5-szeres hozamnövekedés érhető el, emellett az élőlátás igénye is jelentősebb.

CCXVII. Többszintű hatásai miatt a program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”, Energiatakarékos Dél-Békés program, „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”)

V.2.12 ÜZLETI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSI PROGRAM (IPARTERÜLETEK, INKUBÁTORHÁZAK, LOGISZTIKAI SZOLGÁLTATÓ KÖZPONTOK FEJLESZTÉSE)

CCXVIII. A program célkitűzése az, hogy a járás területén biztosítsuk az ipari termelés betelepüléséhez szükséges, stabil alpinfrastruktúrát. Későbbi fejlesztési cél lesz, hogy minél magasabb szintű szolgáltatásokat is nyújtani tudjanak a helyi üzleti infrastruktúra elemei. Biztosítani szükséges, hogy egy a járás területén termelő beruházást eszközölni kívánó piaci szereplő több megfelelő helyszín közül is választhasson egyedi igényeinek megfelelően.

CCXIX. A program szükségességét az adja, hogy jelenleg a járás területén nagyon kevés befektetésre alkalmas terület található, illetve a rendelkezésre álló területek sok esetben a legalapvetőbb infrastruktúrával sem rendelkeznek. Ma, amikor az üzleti ciklusok felgyorsultak, a beruházók minél gyorsabban akarják létrehozni az új termelő egységeket, ezért kevésbé vonzó számukra a semmilyen szempontból sem előkészített terület. A járás területére nincs reális esély termelő beruházásokat bevonni a megfelelő területek hálózatának létrehozása nélkül.

CCXX. **Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz**

CCXXI. **Prioritási tengely:**

- Együttműködő társadalom

CCXXII. **A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:**

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CCXXIII. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCXXIV.

CCXXV. A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCXXVI.

CCXXVII. A program leírása:

CCXXVIII. A program keretében legalább 6 helyszínen jönne létre olyan iparterület, mely minden szükséges vonalas infrastruktúrával ellátott beruházási helyszíneket biztosít. Az egyes helyszíneken egyenként legalább 3 hektáros ipari terület kialakítása történne meg, melyek kerítéssel védett, szükség esetén portaépülettel, hídmérleggel, közös logisztikai célú épületekkel, kamerarendszerrel felszerelt területek lennének. E helyszíneken mind a helyi mind a járáson kívülről érkező beruházók ipari park jellegű kiszolgálást kapnának.

CCXXIX. Bár ezek a beruházások a piaci igények felmérését is figyelembe véve kell, hogy megtörténjenek, tisztában kell lennünk azzal, hogy egy komplex programmal fejlesztendő járás területén előbb a kínálatot kell létrehozni, hogy a kereslet felébresztésén elkezdhesünk dolgozni (ezért a szokásosnál megengedőbb feltételekkel kell biztosítani a támogatást, nagyobb kockázatot vállalva projekt szinten a járási siker érdekében!). Célszerű kidolgozni azt a szolgáltatási portfóliót, amit a minimum szinten nyújtania kell egy üzleti infrastruktúra elemnek, illetve járási szinten is meghatározni azt a minimális szolgáltatási csomagot, aminek elérhetőnek kell lennie a járás területén. Ezek támogatása, létrejöttük elősegítése elkerülhetetlen a járás hosszabb távú fejlődési potenciáljának kialakítása érdekében.

CCXXX. A program keretében, kapcsolódva más járási illetve megyei kiemelt programokhoz (pl. „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”, „Kiemelt (feldolgozóipari) ágazatfejlesztési programok”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”, „Vállalkozzunk, együtt; sikeres vállalkozók a járás fejlődéséért program”) szükséges megfelelő befektetésvonzó, járási marketing program kialakítása is, amelynek keretében a járás települései közösen dolgoznak azért, hogy megfelelő beruházókat vonzanak a térségbe. Ehhez kapcsolódóan szükséges a rugalmas együttműködés, a járás munkaerőpiacának pontos felmérése, a munkabajjárás biztosítása stb. A járási program végrehajtása során célszerű figyelembe venni a szomszéd járások adottságait, illetve célszerű lehet együtt dolgozni a siker érdekében a szomszédos járásokkal, kiemelten az Orosházi járással.

V.2.13 „VÁLLALKOZZUNK, EGYÜTT; SIKERES VÁLLALKOZÓK A JÁRÁS FEJLŐDÉSÉÉRT PROGRAM”

CCXXXI.

CCXXXII. A program célkitűzése az, hogy a járás területén támogassuk, segítsük a vállalkozóvá válást, üzleti képzéseket, mentorálást biztosítsunk, valamint a hatékonyság növelése érdekében külön akciókat indítsunk a vállalkozók együttműködésének támogatására, a tudásátadás, közös piaci megjelenés, üzleti együttműködés elősegítésére.

CCXXXIII. A program szükségességét az adja, hogy a korszerű vállalkozói ismeretek és a tapasztalat elengedhetetlen feltételei az üzleti sikernek, illetve annak, hogy a rendelkezésre álló szűkös erőforrásokat hatékonyan használják fel a térség vállalkozói. A vállalkozói attitűd, a valódi vállalkozások számának növekedése alapfeltétele a járás gazdaságának fejlődése szempontjából. Az adottságok nyomán viszont nincs fölösleges erőforrás arra, hogy mindenki a saját hibáiból tanulva lépjen előre az üzleti életben, ehhez nincs meg a szükséges tőke a járásban vállalkozni kívánóknál.

CCXXXIV. **Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz**

CCXXXV. **Prioritási tengely:**

- Együttműködő társadalom

CCXXXVI. **A beruházási prioritáshoz kapcsolódó egyedi célkitűzése:**

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CCXXXVII. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCXXXVIII.

CCXXXIX. **A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:**

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCXL. A program leírása:

CCXLI. A vázolt indokok miatt elengedhetetlenül fontos a térség vállalkozóinak, illetve a vállalkozni vágyó fiataloknak a megfelelő képzések elérhetősége, a tudás, a tapasztalatok átadása, valamint a kockázatok minimalizálása mellett történő tapasztalatszerzés, amire a különböző gyakornoki lehetőségek illetve speciális ösztöndíj programok (vállalatvezetőknek is) adnak lehetőséget. Mindezen eszközök megfelelően felépített, személyre szabottan elérhető portfóliója biztosíthatja, hogy a térség vállalkozásai a lehető leggyorsabban és megalapozottabban fejlődjenek. Fontos eleme a programnak a térségben vállalkozni képes és szándékozó fiatalok megkeresése, vállalkozói alapképzésük, tanácsadásuk és mentorálásuk biztosítása.

CCXLII. A program keretében tehát egy fejlesztési portfólió kerül kialakításra (képzések, készségfejlesztési programok, különböző típusú ösztöndíjak, tanulmányutak, tanácsadás, tematikus és általános mentorálás, coaching stb.) melyek segítségével külön program kerül összeállításra a fiatal vállalkozók, a már működő vállalkozások vezetőinek segítésére, valamint az üzleti együttműködés különböző típusainak támogatására.

CCXLIII. Ahol lehetőség van rá, ott a hatékonyság és a szakmai minőség maximalizálása érdekében, a járási program már meglévő, működő vagy most kialakítás alatt lévő megyei vagy országos programok részeként, azokhoz kapcsolódva működne.

CCXLIV. A program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”, „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Kiemelt (feldolgozóipari) ágazatfejlesztési programok”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”

V.2.14 „KUTATÁS-FEJLESZTÉS ÉS INNOVÁCIÓ BÁRHOZ, BÁRMIKOR”

CCXLV.

CCXLVI. A program célkitűzése az, hogy a járás területén olyan, mindenki számára elérhető kutatás-fejlesztési infrastruktúrát hozzunk létre, amely lehetőséget ad oktatási és kutatás-fejlesztési célú felhasználásra a természettudományok, valamint célzottan az ipar (és élelmiszeripar) területén. A program nyomán a térség vállalkozói alacsony költséggel lesznek képesek fejlesztési ötleteik kipróbálására, innovatív termékek létrehozására.

CCXLVII. A program szükségességét az adja, hogy a járás vállalatainak döntő többsége anyagi lehetőségei következtében nem is gondolhat kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységre, miközben ez sok piacon a fejlődés, sőt a pozíció megtartásának alapvető feltétele. Amennyiben lehetőségük lenne modern eszközök és szakmai támogatás igénybe vételére, képesek lehetnének jóval magasabb hozzáadott értékű, innovatív termékek létrehozására, ami fejlődési lehetőségeik ugrásszerű növekedésével járna.

CCXLVIII.

CCXLIX. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CCL. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom
- Gyarapodó tudástőke
- Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében

CCLI. A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:

- *Leszakadó járások hátrányainak csökkentése*
- *A köznevelés eredményességének és hatékonyságának növelése*
- *Kutatás, innováció és intelligens szakosodás növelése a humán területeken*
- *Az egész életen át tartó tanulásban való részvétel növelése*
- *Minőségi közneveléshez és oktatáshoz való hozzáférés infrastrukturális fejlesztése*

CCLII. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCLIII.

CCLIV. *A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Koncepció stratégiai céljaihoz:*

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCLV.

CCLVI. A program leírása:

CCLVII. A program keretében, tekintettel a térség rendkívül alacsony szintű kutatási infrastruktúrájára, a műszaki kutatás-fejlesztéshez és ismeretterjesztéshez szükséges infrastruktúrát és módszertant építünk és dolgozunk ki, amely egyaránt elérhető lesz a járás tanulói és vállalkozói számára. A néhány helyhez kötött infrastruktúra elem mellett mozgó laboratóriumot és műhelyt is létrehozunk és működtetünk majd, melyet az iskolák is igénybe vehetnek.

CCLVIII. A program sikerességét támogatná ha a hasonló megyei program is megvalósulna, és a járási szintű programunk azt kiegészítendő, a járási specialitásoknak, egyedi igényeknek megfelelő infrastruktúra elemekkel egészítené ki a megyei program biztosította K+F infrastruktúráját.

CCLIX. A járási program keretében egy-két nagyobb fejlesztett iparterülethez és/vagy szakiskolához kapcsolódóan jönne létre fix telepítésű, és elérhető áron bárki által igénybe vehető kutatás-fejlesztési tevékenységhez szükséges eszközöket, műszereket stb. biztosító fejlesztő műhely. Ezen túl néhány speciális, a terület szempontjából kiemelten fontos vagy éppen általános jelentőségű tematika mentén mozgó laboratórium(ok) jönnének létre, melyek biztosítanák, hogy a járás bármely pontján, bármikor elérhető legyen az adott eszközpark. Mind a fix mind a mozgó laboratóriumokat állomásokhoz kétszintű szakember igénybe vétele lenne lehetséges. Egyrészt szakasszisztens, aki a műszerek, eszközök szakszerű működtetéséhez elengedhetetlen, de lehetséges lenne magas szintű, célzott szakismeretekkel rendelkező, kvázi fejlesztő, kutató kollégát is igénybe venni, aki a konkrét K+F+I tevékenységben kreatívan is részt tudna venni.

CCLX. A program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”, „Kiemelt (feldolgozóipari) ágazatfejlesztési programok”, „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Vállalkozzunk, együtt; sikeres vállalkozók a járás fejlődéséért program”).

V.2.15 KIEMELT (FELDOLGOZÓIPARI) ÁGAZATFEJLESZTÉSI PROGRAMOK

CCLXI.

CCLXII. A program célkitűzése az, hogy a járás területére érkező gazdaságfejlesztési támogatások fókuszáltnak, a járás fejlődése szempontjából kiemelten fontos, a legnagyobb fejlődési lehetőséget felmutatni tudó ágazatokba áramoljanak, illetve ezen ágazatokra/alágazatokra járási fejlesztési programok, akciótervek szülessenek, amelynek mentén komplex fejlesztések valósulnak meg. Célunk, hogy a következő 5 évben 3-5 olyan ágazati program kerüljön végrehajtásra, amely megalapozza azt a 2-3 ágazatot, amelyek biztosítani tudják a járás gazdasági növekedését, figyelembe véve a feldolgozóipari tevékenységek kiemelt jelentőségét is.

CCLXIII. A program szükségességét az adja, hogy a járásban jelenleg az ipari tevékenység rendkívül alacsony százalékat adja a gazdasági teljesítménynek, miközben a legjelentősebb szektor, a mezőgazdaság önmagában nem ad lehetőséget arra a növekedésre, ami a járásban élők életszínvonalát és életminőségét és ezek növekedési kilátásait az országos átlaghoz közelíthetné.

CCLXIV.

CCLXV. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CCLXVI. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom

CCLXVII. A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CCLXVIII. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCLXIX.

CCLXX. A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCLXXI. A program leírása:

CCLXXII. A program keretében néhány a járás fejlődése szempontjából potenciálisan meghatározó jelentőségű ipari ágazatra/alágazatra vonatkozólag indítunk komplex fejlesztési programot. A programok kidolgozása a helyi vállalkozói réteg, képviseleti szervek, szakértők és betelepülni szándékozó vállalkozók bevonásával történik és célja, hogy fókuszált és összehangolt támogatásokkal és fejlesztésekkel olyan ágazatok helyi szerepét növeljük meg ugrásszerűen, amelyek biztosíthatják a járás gazdasági teljesítményének gyors növekedését. A program keretében közösségi és magánberuházások támogatása egyaránt megvalósul különböző Operatív Programok forrásainak bevonásával.

CCLXXIII. Az egyes ágazati fejlesztési programok keretében, az adott ágazatok, vállalat(csoportok) igényeit, szükségleteit figyelembe véve célzott ipari infrastruktúra fejlesztés, képzési programok, vállalati együttműködési programok, K+F programok, beruházásösztönző programok, munkaerőpiaci programok, beszállítói programok összehangolt végrehajtása a feladat, amely biztosítja, hogy a létrejövő, betelepülő termelési kapacitások hosszú távon is a járás gazdaságának szerves részei legyenek.

CCLXXIV. A program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Dél-Békési élelmiszergazdaság fejlesztési program”, „Kiemelt (feldolgozóipari) ágazatfejlesztési programok”, „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Vállalkozzunk, együtt; sikeres vállalkozók a járás fejlődéséért program”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”).

V.2.16 DÉL-BÉKÉSI ÉLELMISZERGAZDASÁG FEJLESZTÉSI PROGRAM

CCLXXV.

CCLXXVI. A program célkitűzése az, hogy a járás területén nagy múlttal és jelentős bázissal rendelkező kertészeti és állattenyésztési ágazatok fejlődési lehetőségét segítsük, azok, a járás kivételes adottságaira alapozva a jelenleginél sokkal magasabb hozzáadott értéket tudjanak létrehozni és a járás területén tartani. Ennek keretében kiemelt célunk, hogy a helyi termelők és helyi vásárlók összekapcsolásának infrastrukturális feltételeit megteremtjük.

CCLXXVII. A program szükségességét az adja, hogy a járásban, a rendkívül kedvező adottságok ellenére nem sikerült a magas hozzáadott értékű termelési egységeket letelepíteni, a térség termelői jellemzően feldolgozatlanul adják tovább termékeiket. Ezzel párhuzamosan, az ezen ágazatokban létrehozott termékek, érték nem vagy nehézkesen jut el a helyi fogyasztókhoz. Ez utóbbi helyzet megváltoztatása az első eleme lehetne a helyi termelők megerősödésének.

CCLXXVIII.

CCLXXIX. **Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz**

CCLXXX. **Prioritási tengely:**

- Együttműködő társadalom

CCLXXXI. **A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:**

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CCLXXXII. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCLXXXIII.

CCLXXXIV. **A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Koncepció stratégiai céljaihoz:**

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCLXXXV. A program leírása:

CCLXXXVI. A program keretében felkészítjük a járás kertészeti és állattenyésztést folytató gazdáit, vállalatait az elérhető pályázati, támogatási lehetőségek, források minél hatékonyabb és sikeresebb felhasználására. A siker érdekében fejlesztési stratégiát dolgozunk ki a helyi szereplők, valamint azon járáson kívüli élelmiszeripari feldolgozók bevonásával, akik mint beszállítóra számítanak járásunk termelőire.

CCLXXXVII. A program részét képezi tehát a megtermelt árú piacra jutásának támogatása, válogatott, tisztított, részben feldolgozott, egységesen csomagolt állapotban. Az egységes állatállomány elérése érdekében keverőüzem létrehozása is szükséges a járás területén.

CCLXXXVIII. A program alapvető eleme a helyi piacok hálózatának valamint olyan agrárlogisztikai központok létrehozására, melyek lehetővé teszik, hogy a helyi termelők termékeiket megfelelő minőségben, mennyiségben és legalább részben feldolgozva juttathassák el a helyi vásárlókhoz.

CCLXXXIX. A program sikeres végrehajtása nyomán a helyi agrár és élelmiszeripari termelőknek lehetőségük lesz a helyi vásárlókat direkt módon elérni, lerövidül a termelő és végfelhasználó közötti út, ezzel a keletkező hozzáadott érték e két szereplőnél csapódik le. Ez lehetőséget biztosít arra, hogy a helyi termelők megerősödjenek, stabil és profitábilis piacra tegyenek szert, ami alapja lehet növekedésüknek és távolabbi piacokon való sikeres megjelenésüknek.

CCXC. A program kapcsolódik más, a járás gazdaságát fejleszteni kívánó kiemelt programokhoz (pl. „Kiemelt (feldolgozóipari) ágazatfejlesztési programok”, „Üzleti infrastruktúra fejlesztési program”, „Vállalkozzunk, együtt; sikeres vállalkozók a járás fejlődéséért program”, „Kutatás-fejlesztés és innováció bárhol, bármikor”).

V.2.17 ENERGIATAKARÉKOS DÉL-BÉKÉS PROGRAM

CCXCI.

CCXCII. A program célkitűzése az, hogy a járás területén mind a közösségi, mind a magán ingatlanállomány energetikai szempontból megújuljon, és drasztikusan csökkentsük a járás ingatlanállományának energiafelhasználását. Kiemelt cél, hogy minél nagyobb arányban helyi munkaerőt használjunk fel a felújításokhoz, ennek érdekében helyi képzéseket is indítunk, hogy a járásban élők számára képzettséget és munkát nyújtsunk egyszerre.

CCXCIII. A program szükségességét az adja, hogy a járás területén az épületállomány túlnyomó része (az elmúlt években lezajlott fejlesztések ellenére) még mindig nagyon elavult hőtechnikai szempontból. Az épületek fenntartása így nagyon jelentős terhet jelent mind a magán mind a közszféra számára, ráadásul sok esetben egészségügyi szempontból is káros az egyes épületek állapota (penészedés). Mindezen helyi szempontok mellett az épületállomány energiaigénye az ország energia-import igényét, így kiszolgáltatottságát is növeli.

CCXCIV.

CCXCV. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CCXCVI. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom
- Infrastrukturális beruházások a társadalmi együttműködés erősítése érdekében

CCXCVII. A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:

- *Leszakadó járások hátrányainak csökkentése*
- *Közszolgáltatások minőségének fejlesztése egészségügyi, szociális, társadalmi felzárkózási és kulturális területen*
- *Infrastrukturális beruházások a területi leszakadási folyamatok megállítása érdekében*

CCXCVIII. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCXCIX.

CCC. A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.

- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCCI. A program leírása:

- CCCII.** A program keretében, különböző Operatív Programok forrásainak felhasználásával (GINOP, TOP, KEHOP, EFOP) történne meg a járás épületállományának minél nagyobb részének energetikai, hőtechnikai korszerűsítése (hőszigetelés, nyílászáró csere, fűtéstechnikai korszerűsítés).
- CCCIII.** A járás épületállományának jelentős része egyáltalán nincs szigetelve, és sok helyen még a korszerűtlen és pazarló konvektoros fűtés a jellemző. A fejlesztések nyomán a járás energiaigénye jelentősen csökken, ami a térség életszínvonalában direkt módon jelentkező megtakarítást jelent majd.
- CCCIV.** A fejlesztési program részeként ahol erre lehetőség van, a közintézmények fűtését olyan módon kell kialakítani, hogy megújuló energiát, ezen belül biomasszát is fel tudjanak használni. Ez lehetőséget adna a helyben, a mezőgazdaságban keletkező, megtermelt biomassza hatékony felhasználására.
- CCCV.** A program keretében támogatjuk a napenergia és a földhő valamint termálhő felhasználását, mivel ezekben a járás országos viszonylatban jól ellátottnak tekinthető, kihasználtsága viszont egyelőre nagyon alacsony.
- CCCVI.** A program keretében célunk, hogy összehangoljuk időben is mindezen területen a járásban lezajló fejlesztéseket, annak érdekében, hogy az így felmerülő jelentős kivitelezési feladatot, a szükséges képzési program végrehajtása után, helyi munkaerővel tudjuk megoldani. Erre lehetőséget ad a járás munkaerőpiaci helyzete (magas munkanélküliségi ráta), valamint az a tény, hogy a program keretében elvégzendő kivitelezési feladatok jelentős része rövid betanítás, képzési időszak után megfelelő színvonalon elvégezhető. Ezzel lehetőség nyílna arra, hogy a program a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljon a járás fejlődéséhez, a helyiek életszínvonalához, életminőségéhez.

V.2.18 DÉL-BÉKÉSI (MEZŐKOVÁCSHÁZI) BIOMASSZA PROGRAM

CCCVII.

CCCVIII. A program célkitűzése az, hogy a járás területén a hátrányos helyzetűeknek a munkaerőpiacra történő visszavezetését célzó gazdaságfejlesztési program révén javuljon a térség energiamérlege, összefüggésben a hőellátó rendszerek korszerűsítésével járó jelentős energiamegtakarítási potenciálra.

CCCIX. A program szükségességét az adja, hogy a járás területén a nyílt munkaerőpiacról kiszoruló (halmozottan) hátrányos helyzetűek munka világába történő visszavezetéséhez erőteljes ERFA típusú gazdaságfejlesztési akciók végrehajtása szükséges. Az ERFA elemeket kísérő GINOP-os/TOP-os ESZA képzések és EFOP-os ESZA mentorálás olyan védőhálót biztosíthatnak a programban résztvevők számára, mely társadalmilag is működőképessé teszi a munkacsoportokat.

CCCX.

CCCXI. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CCCXII. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom

CCCXIII. A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:

- *Leszakadó járások hátrányainak csökkentése*

CCCXIV. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCCXV.

CCCXVI. A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCCXVII. A program leírása:

CCCXVIII. A projekt komplex módon, két egymásra szervesen épülő komponensből áll, melyek a következők:

- A komponens: biomassa termelési elem, képzéssel és alacsony fokú feldolgozással kombinálva (forrása: EFOP, GINOP, TOP, VP).
- B komponens: az A komponensben megtermelt biomassa folyamatos felhasználását biztosító hőellátó-rendszeri korszerűsítések (forrása: KEHOP).

CCCXIX.

CCCXX. Az A komponensbe bevonásra kerülő célcsoport alapvetően a munkaerőpiacról kiszoruló, sokszor képzettség nélküli hátrányos helyzetű egyének, akik képzettséget nem igénylő segédmunka, ill. kifejezetten alacsony képzettséget igénylő kvázi szakmunka végzésére tehető alkalmassá. (Emellett kisebb mértékben a felsőoktatást elhagyó gyakorlat nélküli fiatalok, illetve a felsőoktatásról kihulló fiatalok alkothatják, akik a programon keresztül első munkatapasztalataikat szerezhetik meg.)

CCCXXI. Az alapvető szakmai kompetenciák/szakképesítések, ill. részszakképesítések oktatása (pl.: erdőművelő, erdőgazda, erdőőr, fakitermelő, akár mező- és erdőgazdasági gépésztechnikus stb.) mellett megváltozott munkaképességű emberek foglalkozási rehabilitációjára, fogvatartását követő munkaerő-piaci és társadalmi reintegrációjára, és romák foglalkoztatásba ágyazott képzésére kerülhet sor.

CCCXXII. A megye gazdasági szerkezete erőteljes agrárorientációt mutat, a szántóföldi növénytermesztés egyértelmű túlsúlyával. Bár a térség erdőszültsége 5 % alatti - az egyik legalacsonyabb az országban - a szántóföldek megyét a magas minőségű szántóföldek uralkodják. A fentiekkel összefüggésben az alacsony vágási fordulójú energetikai ültetvények telepítési területének kijelölésében különös gonddal szükséges eljárni.

CCCXXIII. A fűtési igény fedezésére termelő energiaültetvények közül két fajta emelhető ki, az egyik az inkább alacsonyabb vízállású területekre telepíthető rövid vágásfordulójú GYK fehér akác, a másik pedig a magasabb vízállású területekre ajánlott energiafűz. Mindkét fajta rendkívül ellenálló – így komolyabb szaktudást nem igényel a termesztése - és kiemelten magas hozamot produkáló típus.

CCCXXIV. A B komponens olyan energiatermelő rendszerek megvalósítását célozza, amelyek a térségi biomassa energiapotenciál belülről fakadó kiaknázására, az autonóm energiaellátás egyéni és közösségi szintű megvalósítására irányulnak, a helyi biomassa/dendromassa felhasználásával így környezetkímélő, független és hosszú távon is fenntartható energiaellátást biztosítanak.

CCCXXV.

A B komponens a következő két elemből épül föl:

- hőellátó-rendszerek korszerűsítése és biomassa alapúra történő átállítása
- új, biomassa alapú hőellátó-rendszer kialakítása

CCCXXVI.

CCCXXVII.

Az első elem esetében a régi elavult, rossz hatásfokú termelő egységek korszerűsítése történhet a fűtőmű biomassa alapúra történő átalakításával, kísérőtevékenységként a hálózati veszteségek csökkentésére irányuló fejlesztések (elosztórendszerek, vezetékhálózatok cseréje, vezetékek hőszigetelése és föld alá helyezése, a hőközpontok felújítása, szabályozó- és telemechanikai rendszerek beépítése) valamint új fogyasztók bekapcsolásának támogatásával.

CCCXXVIII.

A második elemben pedig új, biomassa alapú távhőtermelő létesítmények, gerincvezeték, elosztó rendszer és fogyasztói rácsatlakozási pontok kialakítása történik meg, szabályozó- és telemechanikai rendszerek kiépítésével.

CCCXXIX.

V.2.19 DÉL-BÉKÉS TURISZTIKAI POTENCIÁLJÁNAK KIHASZNÁLÁSA PROGRAM

CCCXXX.

CCCXXXI.

A program célkitűzése az, hogy a járás területén az adottságokat, lehetőségeket maximálisan kihasználva a turisztikai vonzerők, attrakciók olyan hálózatát hozzuk létre, amely lehetővé teszi a jelenleginél nagyságrenddel több vendégnek a járásba vonzását. Kiemelt cél olyan egyedi, tematikus vonzerők, helyszínek létrehozása, amelyek egy-egy speciális szegmenst, célcsoportot célozva növelik a járás területére látogatók számát.

CCCXXXII.

A program szükségességét az adja, hogy a járás területén bár rendelkezésre állnak bizonyos turisztikai szempontból releváns, jelentőséggel bíró attrakciók, azonban ezek hatékony kihasználása csak hálózatos jelleggel lehetséges. E mellett szükséges néhány olyan speciális téma fejlesztése, kialakítása mely lehetőséget ad a járás területén turisztikai brandek felépítésére, illetve a járás illetve annak egy-egy markáns településének megkülönböztetésére Békés és Csongrád megye egyéb turisztikai desztinációitól.

CCCXXXIII.

Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CCCXXXIV.

Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom

CCCXXXV.

A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:

- Leszakadó járások hátrányainak csökkentése

CCCXXXVI. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCCXXXVII.

CCCXXXVIII. *A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:*

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCCXXXIX.

CCCXL. **A program leírása:**

CCCXLI. A program keretében a járás aktív- öko- és alternatív turisztikai adottságait, lehetőségeit kihasználva összefüggő, egymásra épülő turisztikai attrakciók hálózatát hozzuk létre, mert jelenleg a járás csak csekély mértékben él az ezen a területen meglévő adottságaival, lehetőségeivel.

CCCXLII. A turisztikai fejlesztések lehetővé teszik a térség ismertségének növelését, és a járáson kívülről olyan potenciális vásárlóréteget vonzanak be, akik a helyben megtermelt élelmiszeripari termékeknek is fontos felvevőpiacát jelenthetik! Ezen a ponton kapcsolódik a program az élelmiszergazdaság fejlesztési programhoz, és annak helyi piacokat fejlesztését kitűző programeleméhez is.

CCCXLIII. A program keretében kiemelten támogatjuk azon egyedi turisztikai fejlesztéseket, amelyek speciális témák, speciális célcsoportok mentén szerveződnek és lehetőséget adnak olyan brandek, illetve helyszín-téma kötődések kialakítására, amelyek egyediségükkel kiemelt ismertséget tudnak biztosítani az adott helyszínnek. Cél, hogy ezek az egyedi fejlesztések lehetőség szerint kapcsolódjanak más járási turisztikai helyszínekhez, attrakciókhoz, ezzel az egész járás számára kiemelt vonzerőt és egyediséget kölcsönözve.

V.2.20 ÉLETMINŐSÉGNÖVELŐ, LAKOSSÁGMEGTARTÓ PROGRAM

CCCXLIV.

CCCXLV. A program célkitűzése az, hogy a járás területén megvalósuló egészségügyi, szociális és egyéb, az életminőséget kiemelten javító (bölcsődei, óvodai stb.) fejlesztésekkel járuljon hozzá a helyben lakók életminőségének, lehetőségeinek javításához, ezzel hozzájárulva a járást kiemelten sújtó elvándorlás megállításához, esetleg ennek a folyamatnak a visszafordításához.

CCCXLVI. **A program szükségességét** az adja, hogy a járás területén országosan is nagyon magas az elvándorlás, a megye területén pedig a legmagasabb. Ennek számos oka van, és az egyik lehetőség a lakosság életminőségének javítására a különböző egészségügyi, szociális alapellátások, valamint a gyermekek minőségi időtöltését, valamint a szülők, elsősorban az édesanyák munkavállalási lehetőségeit növelő intézmények (óvodák, bölcsődék) fejlesztése. Erre azért is nagy szükség van, mert a járás legtöbb önkormányzatának nincs lehetősége ezek önerőből történő felújítására, fejlesztésére.

CCCXLVII.

CCCXLVIII. Illeszkedés az Emberi Erőforrás Operatív Program-hoz

CCCXLIX. Prioritási tengely:

- Együttműködő társadalom
- Infrastrukturális beruházások a társadalmi együttműködés erősítése érdekében

CCCL. A beruházási prioritásokhoz kapcsolódó egyedi célkitűzések:

- *Leszakadó járások hátrányainak csökkentése*
- *Közszolgáltatások minőségének fejlesztése egészségügyi, szociális, társadalmi felzárkózási és kulturális területen*
- *Infrastrukturális beruházások a területi leszakadási folyamatok megállítása érdekében*

CCCLI. A program az Európa 2020 stratégiai célkitűzései között Magyarország számára megfogalmazott tagállami célkitűzés javaslatai közül kettő megvalósulásához járul hozzá különösen:

- Foglalkoztatási ráta: 75% (Foglalkoztatottság növelése)
- A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése: 450,000

CCCLII.

CCCLIII. A program az alábbiakban illeszkedik a a Békés Megyei Közgyűlés által elfogadott Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljaihoz:

- társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein.

- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés

CCCLIV.

CCCLV. A program leírása:

CCCLVI. A program keretében sor kerül több intézménycsoport fejlesztésére. A fejlesztések mind a szolgáltatásnak, tevékenységnek helyt adó épületek felújítását, fejlesztését, bővítését lehetővé teszik (igény esetén új építésre is sor kerülhet), mind a minőségi, korszerű szolgáltatás nyújtásához szükséges eszközbeszerzést lehetővé teszik. A programba minden olyan intézmény, közszolgáltatásként vagy közösségi célként értelmezhető tevékenység bevonásra kerül, amelyek fejlesztése érzékelhető módon javítja a járás lakosságának életminőségét. Ezek például:

- egészségügyi alapellátás,
- szociális alapellátás,
- óvoda, bölcsőde, családi napközi,
- önkormányzati hivatalok,
- művelődési házak,
- egyéb közösségi funkciót (is) kiszolgáló létesítmények.

CCCLVII. A program a különböző Operatív Programok nyújtotta forrásokra támaszkodik (TOP, EFOP, KEHOP, GINOP), ugyanakkor cél, hogy olyan esetekben ahol ez szükséges (akár mert az Operatív Programokból az adott fejlesztés elvileg sem támogatható, akár mert arra forráshiány miatt nem volt lehetőség) hazai forrásokat is igénybe vesz.

6. A STRATÉGIA VÉGREHAJTÁSÁNAK KERETEI

CCCLVIII.

CCCLIX. 6.1 A VÉGREHAJTÁS FORRÁSAI

CCCLX.

CCCLXI. A célkitűzések megvalósításának elsődleges forrásai a kapcsolódó Operatív Programok releváns felhívásainak keretében elnyerhető támogatások. A dokumentum elkészítésének időpontjában ismert felhívások (tervezetek) az alábbiakban kerülnek felsorolásra Operatív Programok szerint:

CCCLXII.

**CCCLXIII. Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)
kapcsolódó felhívásai**

CCCLXIV.

CCCLXV. Családokat és fiatalokat támogató programok

- 1.2.1. - Védőháló a családokért
- 1.2.2. - Ifjúsági programok támogatása
- 3.2.1. - Tehetségek Magyarországa

CCCLXVI. Szociális és társadalmi felzárkózási programok

- 1.1.2. - Nő az esély - képzés és foglalkoztatás (kiemelt Türr István K.K.I.)
- 1.1.3. - Nő az esély – foglalkoztatás (standard)
- 1.3.2. - Roma mentorhálózat fejlesztése (kiemelt Türr István K.K.I.)
- 1.4.1. - Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása (kiemelt Türr István K.K.I.)
- 1.4.2. - Integrált térségi gyermekprogramok
- 2.1.4. - Gyermekotthonok kiváltása, gyermekotthonok korszerűsítése, hiányzó gyermekotthoni kapacitások létrehozása
- 3.1.3. - Társadalmi felzárkózási és integrációs köznevelési intézkedések támogatása
- 3.1.4. - Ösztöndíj és mentorálási támogatás hátrányos helyzetű tanulóknak – útravaló ösztöndíjprogram (kiemelt Türr István K.K.I.)
- 3.7.1. - Aktívan a tudásért (kiemelt Türr István K.K.I.)

CCCLXVII.

CCCLXVIII. Köznevelés-fejlesztési programok

- 3.3.1. - Tanoda programok támogatása
- 4.1.2. - Köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése, iskolahálózat kialakítása (kiemelt KLIK)
- 4.1.3. - Testmozgást javító infrastrukturális fejlesztések (kiemelt KLIK)
- 4.1.4. - Testmozgást javító infrastrukturális fejlesztések (standard)

**CCCLXIX. Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)
kapcsolódó felhívásai**

CCCLXX.

CCCLXXI. A kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása

- 1.1.1 Vállalkozói inkubátorházak fejlesztése
- 1.1.2 Vállalkozói mentorálás a mikro- és kisvállalkozások részére
- 1.2.1 Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak
- 1.2.2 Mikro-, kis- és középvállalkozások munkahelyteremtő
- 1.2.3 Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak
- 1.2.4 Ipari parkok fejlesztése, illetve barnamezős iparterületek megújítása
- 1.2.5 Logisztikai szolgáltató központok fejlesztéseinek támogatása
- 1.3.1 Mikro-, kis- és középvállalkozások piaci megjelenésének támogatása
- 1.3.2 Professzionális klaszterszervezetek minőségi szolgáltatásnyújtásának támogatása
- 1.3.3 Beszállítói integrátorok és szállító mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
- 1.3.4 Turisztikai szervezetek (TDM) fejlesztése
- 1.3.5 Nemzeti turisztikai marketing és keresletösztönző program

CCCLXXII. Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció

- 2.1.1 Vállalatok önálló K+F+I tevékenységének támogatása
- 2.1.2 Vállalatok együttműködésben végzett K+F+I tevékenységének támogatása
- 2.1.3 Iparjog
- 2.1.4 Innovációs voucher
- 2.1.5 Innovációs ökoszisztéma (start-up és spin-off)
- 2.2.1 K+F versenyképességi és kiválósági együttműködések – integrált projektek
- 2.2.2 K+F versenyképességi és kiválósági együttműködések – társadalmi kihívások

CCCLXXIII. Infokommunikációs fejlesztések

- 3.1.1 Oktatási intézmények és IKT vállalkozások közötti együttműködés ösztönzése és támogatása
- 3.2.1 Infokommunikációs motivációs, szemléletformáló és kompetencia-fejlesztő program KKV-knak
- 3.3.1 Közösségi internet hozzáférési pontok fejlesztése, szolgáltatási portfóliójuk bővítése
- 3.4.2 Intézmények hálózati hozzáféréseinek, kapcsolatainak fejlesztése

CCCLXXIV. Energia

- 4.1.1 Épületenergetikai fejlesztések
- 4.1.2 Épületenergetikai fejlesztések megújuló energiaforrás hasznosítással kombinálva
- 4.1.3 Helyi hő- és villamosenergia-igény kielégítése megújuló energiaforrásokkal

CCCLXXV.

CCCLXXVI. Foglalkoztatás

- 5.1.1 Út a munkaerőpiacra
- 5.1.2 Társadalmi célú vállalkozások ösztönzése
- 5.1.3 Társadalmi célú vállalkozások ösztönzése
- 5.2.3 Fiatalok vállalkozóvá válása
- 5.2.4 Gyakornoki program pályakezdők támogatására
- 5.3.2 A rugalmas foglalkoztatás elterjesztése a konvergencia régiókban – rugalmas, családbarát foglalkoztatási módszerek bevezetése a munkáltatóknál
- 5.3.3 Jogszerű foglalkoztatást célzó szolgáltatásnyújtás támogatása

CCCLXXVII. Versenyképes Munkaerő

- 6.1.1 Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése
- 6.1.2 A digitális szakadék csökkentése
- 6.1.3 Idegen nyelvi készségek fejlesztése

CCCLXXVIII.

CCCLXXIX. Turizmus

- 7.1.1 Tartós állami tulajdonú kulturális örökségek turisztikai hasznosítása
- 7.2.1 Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése
- 7.3.1 Gyógyhelyek komplex turisztikai fejlesztése
- 7.4.1 Nemzeti parkok komplex turisztikai fejlesztése

**CCCLXXX. Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)
kapcsolódó felhívásai**

CCCLXXXI.

CCCLXXXII. Klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás.

- 1.2.1. Helyi klímastratégiák kidolgozása, valamint a klímatudatosságot erősítő szemléletformálás
- 1.3.0. Fenntartható vízgazdálkodás infrastrukturális feltételeinek javítása
- 1.3.1. Fenntartható vízgazdálkodás infrastrukturális feltételeinek javítása – szakaszolt projektek
- 1.6.1. Önkéntes polgári védelmi szervezetek képzése

CCCLXXXIII.

**CCCLXXXIV. Települési vízellátás, szennyvízelvezetés és tisztítás,
szennyvízkezelés fejlesztése**

- 2.2.1. Felhívás szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés megvalósítására
- 2.2.2. Felhívás az előkészített szennyvízelvezetéssel és -kezeléssel kapcsolatos fejlesztések megvalósítására
- 2.2.3. Felhívás az elő nem készített szennyvízelvezetéssel és -kezeléssel kapcsolatos fejlesztések megvalósítására
- 2.2.4. Felhívás szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés megvalósítására
- 2.3.0. Felhívás a szennyvíziszap optimális hasznosítása érdekében szükséges beruházások, fejlesztések megvalósítására, energiahatékonysági elemekkel

CCCLXXXV.

CCCLXXXVI. Hulladékgazdálkodás és kármentesítés

- 3.1.4. Szemléletformálás a hulladékképződés megelőzésére

**CCCLXXXVII. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások
alkalmazásával**

- 5.1.0. Megújuló alapú zöldáram-termelés elősegítése
- 5.6.0. Egészségügyi intézmények épületenergetikai fejlesztései megújuló energiaforrás hasznosításának lehetőségével
- 5.7.0. Egyházak épületenergetikai fejlesztései megújuló energiaforrás hasznosításának
CCCLXXXVIII. lehetőségével
- 5.9.0. Távhő-szektor energetikai korszerűsítése megújuló energiaforrás felhasználásának lehetőségével
- 5.10.0. Helyi hő és hűtési igény kielégítése megújuló energiaforrásokkal
- 5.11.0. Szemléletformálási programok

CCCLXXXIX. Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) kapcsolódó felhívásai

CCCXC.

CCCXCI. I. Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében.

- 1.1 Ipari parkok, iparterületek fejlesztése
- 1.2 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés
- 1.3 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló **CCCXCII.** közlekedésfejlesztés
- 1.4 A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást **CCCXCIII.** segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével

CCCXCIV. II. Vállalkozásbarát. népességmegtartó településfejlesztés

- 2.1 Gazdaságélénkítő és népességmegtartó településfejlesztés

CCCXCV. III. Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken

- 3.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés
- 3.2 Önkormányzatok energiahatékonyságának és a megújuló energia-felhasználás arányának növelése

CCCXCVI. IV. A helyi közösségi szolgáltatások fejlesztése és a társadalmi együttműködés erősítése

- 4.1 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése
- 4.2 A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése
- 4.3 Leromlott városi területek rehabilitációja

CCCXCVII. V. Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi együttműködés és foglalkoztatás-ösztönzés

- 5.1 Foglalkoztatás-növelést célzó megyei és helyi foglalkoztatási együttműködések (paktumok)
- 5.2 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok
- 5.3 Helyi közösségi programok megvalósítása

CCCXCVIII. 6.2 A VÉGREHAJTÁS SZEREPLŐI

CCCXCIX.

CD. A járási stratégiai megvalósítása kizárólag valamennyi szereplő hatékony együttműködésével valósítható meg. A szereplők legjellemzőbben hatókörük szerinti különíthetők el.

CDI. Járási szinten felüli hatókörrel rendelkező megvalósítási szereplők:

- Operatív Programok megalkotásáért és az azokban szereplő célkitűzések megvalósulásáért felelős Minisztériumok és Intézményeik
- Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Pályázatkezelő Főosztály
- Békés Megye Önkormányzata és intézményei

CDII. Járási hatókörrel rendelkező megvalósítási szereplők:

- Mezőkovácsházai Járási hivatal és Intézményei
- Dél-Békési Kistérség Többcélú Társulása
- Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Mezőkovácsházai Tankerület

CDIII. Helyi hatókörrel rendelkező szereplők:

- Települési Önkormányzatok és Hivatalaik
- Nem állami intézményfenntartók
- Civil szervezetek
- Szociális szövetkezetek
- Gazdasági társaságok
- Gazdálkodók, őstermelők

CDIV. 6.3 A VÉGREHAJTÁS IDŐBENISÉGE

CDV.

CDVI.

CDVII.

CDVIII. A járási stratégia program megvalósulása időrendileg jól elkülöníthető szakaszok egymásra épülésével lehet sikeres. A megvalósulás XI. szakasza bontható, ezek a szakaszok:

CDIX. I. Járási stratégia kidolgozása és elfogadása 2015. IV. negyedév-2016 I. negyedév

CDX. II. Projekt előkészítési szakasz (OP szinten meghirdetett felhívások) 2016 I: negyedévtől folyamatosan (aktuális Kormány Határozatban szereplő menetrendnek megfelelően)

CDXI. III. Projekt előkészítési szakasz (egyedi kiemelt programjavaslatok)

CDXII. IV. Projektfejlesztési szakasz (OP szintű és kiemelt) 2016-2017

CDXIII. V. Projekt megvalósítási szakasz 2016 II. negyedévtől folyamatosan a konstrukciók szabályai szerinti időintervallumban (1-3 év)

CDXIV. VI. Projekt fenntartási szakasz 2016 év végétől a konstrukciók szabályai szerinti időintervallumban (3-5 év)

CDXV. VII. Fejlesztési eredmények összegzése (pályázati indikátorok teljesülésvizsgálata) 2019- 2020, Járási Stratégia szükség szerinti felülvizsgálata

CDXVI. IX. Jó gyakorlatok alkalmazása és kiterjesztése 2021-2030

CDXVII. X. A jövőkép megvalósulásához szükséges további intézkedések meghatározása, amennyiben szükséges - intézkedési terv megalkotása 2021-2022

CDXVIII. XI. Jövőkép megvalósulása 2030

7. IRODALOMJEGYZÉK

CDXIX. Fejlesztési tervek és programok

- Békés megye területfejlesztési koncepciója – Helyzetelemző munkarész
- Békés megye Területrendezési Terve
- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
- Kistérségi Közoktatási Intézkedési Terve (2007-2013.)
- A Dél-Békési Kistérség vidékfejlesztési stratégiai programja (2000-2006.)
- Battonya – Battonya Város Önkormányzata Képviselő-testületének 2014-2019. évre szóló Gazdasági Programja
- Medgyesegyháza – LOCAL AGENDA 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programja (2013.)
- Mezőhegyes - Mezőhegyes Város Önkormányzat Képviselő-testületének Gazdasági programja 2015-2019. évre
- Mezőhegyes – Fejlesztési koncepció (2009.)
- Mezőhegyes – Integrált Városfejlesztési Stratégia (2009.)
- Mezőkovácsháza – Integrált Településfejlesztési Stratégia (2015.)
- Mezőkovácsháza - Mezőkovácsháza város Önkormányzata Gazdasági Programja az Önkormányzat 2014-től 2019-ig terjedő időszakára

CDXX. Internetes források

- gis.teir.hu
- www.vizeink.hu
- www.takarnet.hu
- www.vilagörökseg.ne.hu/a-mezohegyesi-allami-menesbirtok
- http://old.gvi.hu/data/papers/regio_2013_elemzes_140804_.pdf

CDXXI. Egyéb

- Dövényi Zoltán (2010): Magyarország kistájainak katasztere
- Falu-Város-Régió, 2008/3
- Vidékiek járások fejlettségének vizsgálata az endogén fejlődés aspektusából c. előadás
- Innovációs képesség, versenyképesség és jólét A Dél-Alföldi régió innovációs képességének elemzése

8. MELLÉKLETEK

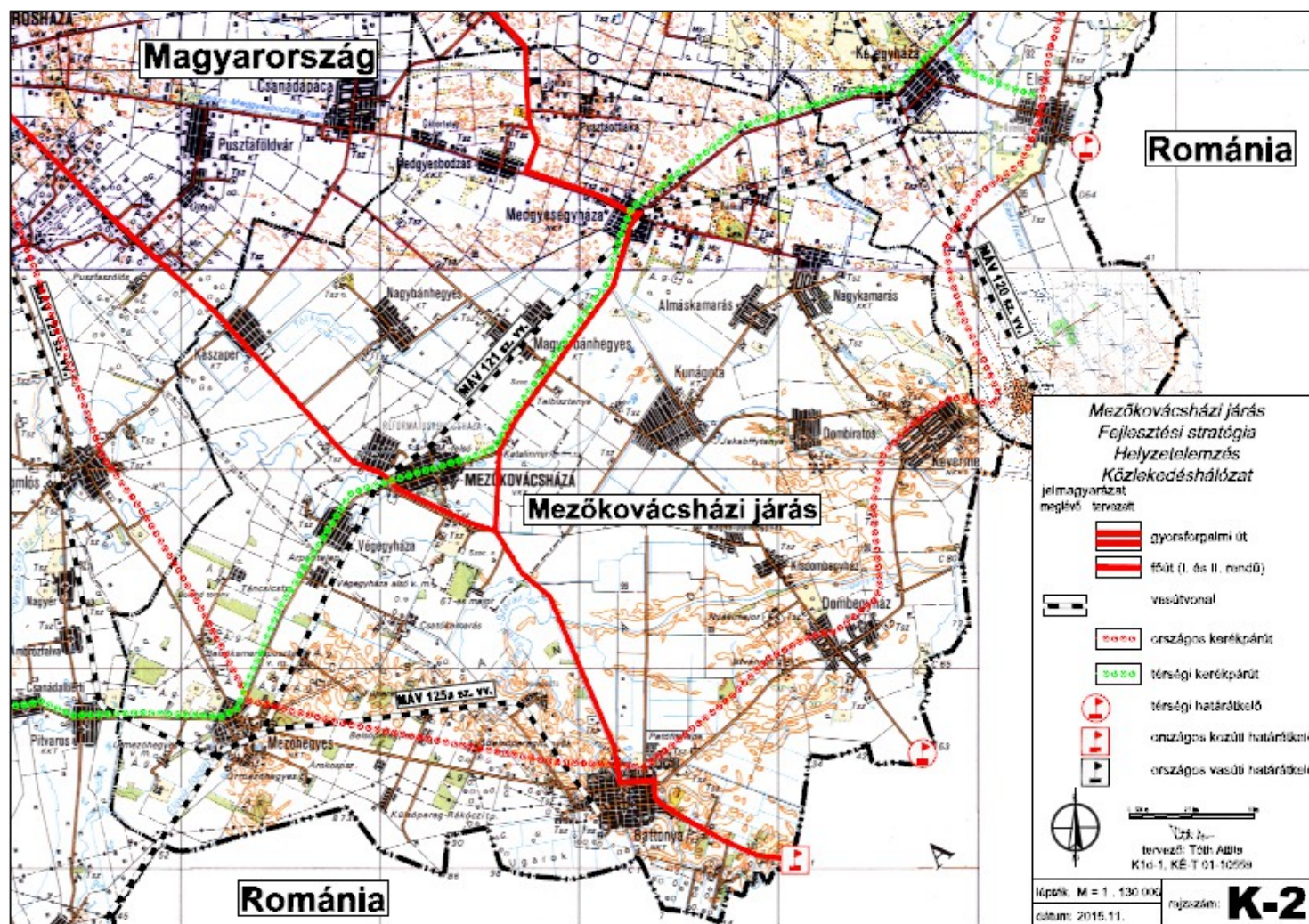
CDXXII. FORGALMI VIZSGÁLAT

Mezőkovácsházi járás forgalmi vizsgálata

2014																		
Út-száma	Felvérs	Szelvények		ÁNF	ÁNF	Személy- gépkocsi	Kisteher- gépkocsi	Autóbusz		Tehergépkocsi					Motor- kerék- pár	Kerék- pár	Lassú járművek	Teher- gépkocsi forgalom aránya
								egyed.	csuklós	közep. nehéz	nehéz	pót- kocsi	nyerges	speci- ális				
		[E/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	[I/nap]	
4427	K	19+746	30+220	981	866	558	222	13	0	13	10	23	12	0	2	5	8	7%
4428	K	0+000	14+039	2097	1806	1176	332	26	0	39	37	52	33	2	53	30	26	9%
4428	L	14+039	15+309	2430	2117	1316	456	32	0	59	70	76	16	0	33	4	55	10%
4428	K	15+309	21+658	1717	1486	983	323	17	0	49	12	30	20	0	6	13	33	7%
4428	K	21+658	23+272	2972	2646	1611	412	37	1	136	40	25	39	0	64	227	54	9%
4429	K	0+000	1+868	1440	1156	633	182	30	0	33	29	51	47	0	28	82	41	14%
4429	K	1+868	8+219	604	520	352	77	1	0	5	11	12	9	0	13	14	26	7%
4429	K	8+219	15+659	894	779	472	170	29	0	19	6	13	19	0	12	32	7	7%
4429	L	15+659	17+856	3688	3462	2290	724	55	3	61	66	47	37	3	51	92	33	6%
4429	K	17+856	21+314	2469	2137	1382	481	41	0	33	62	33	32	0	32	11	30	7%
4429	K	21+314	43+538	1112	919	565	203	25	0	26	38	13	19	0	7	10	13	10%
4434	K	14+922	24+723	868	756	529	130	16	3	12	21	10	9	0	13	5	8	7%
4434	L	24+723	27+106	3082	2828	1848	581	9	0	99	48	36	39	0	50	48	70	8%
4434	K	27+106	38+141	2491	2119	1499	310	89	0	56	38	29	33	0	26	22	17	7%
4434	L	38+141	41+411	3856	3663	2550	703	57	0	98	37	22	26	0	89	40	41	5%
4434	K	41+451	52+146	1767	1476	867	260	60	0	61	15	21	29	0	40	75	48	9%
4434	L	52+146	53+661	3620	3217	1748	662	89	0	80	50	120	70	0	68	227	103	10%
4434	K	53+661	57+356	1984	1601	941	356	82	0	64	19	33	54	0	13	23	16	11%
4432	K	25+758	42+408	1117	923	614	174	23	6	22	13	19	26	3	4	1	18	9%
4444	K	21+324	31+257	645	577	404	53	33	0	14	2	0	14	0	4	48	5	5%
4444	K	31+257	49+273	624	552	426	74	16	0	22	6	0	1	0	2	1	4	5%
4444	L	49+273	53+006	1904	1781	1018	206	35	0	65	21	59	54	0	29	250	44	11%
4444	K	53+006	65+459	1318	986	573	156	29	0	25	17	26	68	0	11	16	65	14%
4444	L	65+459	66+626	2196	2024	1308	216	4	0	0	54	45	71	0	54	200	72	8%
4455	K	0+000	6+003	1607	1358	939	173	13	0	124	16	1	6	0	15	43	28	11%
4455	K	6+003	6+744	693	572	395	92	7	4	71	0	0	0	0	1	2	0	12%
4436	K	0+000	7+449	1875	1671	1121	386	22	0	23	33	31	17	0	13	9	16	6%
4439	K	0+000	7+103	952	761	452	128	3	0	58	26	10	1	0	36	9	38	12%
4439	L	7+103	11+569	721	663	440	144	9	0	8	26	2	4	0	9	5	16	6%
4439	K	11+569	16+163	1376	1155	751	207	24	0	48	17	28	7	0	14	23	36	9%
4439	K	16+163	26+356	777	631	365	90	13	0	24	25	18	0	0	15	42	39	11%
4439	L	26+356	29+446	1127	1031	602	161	29	0	25	15	12	11	0	78	49	49	6%
4439	K	29+446	30+500	809	635	409	76	8	0	23	31	30	3	2	21	7	25	14%
4439	K	30+500	33+354	4	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	50%
4441	K	0+000	7+1750	530	453	264	87	9	0	22	12	11	5	0	6	30	7	11%
4442	L	0+000	2+921	534	489	371	37	15	1	13	22	1	0	2	2	15	10	8%
4442	K	2+921	15+360	112	78	34	1	0	0	1	9	0	0	0	1	13	19	13%
4443	K	0+000	15+405	1351	1094	641	195	28	0	102	12	5	14	0	25	40	32	12%
4443	L	15+405	16+354	1731	1807	968	259	28	0	25	13	14	21	0	58	357	64	4%
4437	K	0+000	6+907	966	944	564	126	24	5	7	20	4	1	0	17	150	26	3%
4437	L	6+907	8+724	2023	2465	1128	261	49	0	19	20	10	3	0	114	810	51	2%
4438	K	0+000	5+059	924	806	576	134	5	0	3	16	39	4	0	10	4	15	8%
4438	K	5+059	14+702	643	540	328	44	10	0	8	70	3	1	1	9	61	5	15%
44142	L	0+000	1+128	457	442	294	73	7	0	10	7	4	0	0	17	21	9	5%
44145	K	0+000	2+544	423	384	248	67	7	0	15	2	3	0	2	11	21	8	6%
44136	K	0+000	4+999	400	391	223	28	7	1	7	6	8	0	0	11	83	17	5%
44139	K	0+000	5+143	254	238	167	21	3	0	7	4	4	0	0	10	19	3	6%
44143	K	0+000	2+734	56	52	35	6	1	0	1	1	1	0	0	1	5	1	6%
44329	L	0+000	1+001	1561	1795	950	229	72	0	28	1	1	0	0	60	440	14	2%
44331	L	0+000	2+254	1623	2086	1051	155	39	0	18	3	7	1	0	54	744	14	1%
44333	L	0+000	0+275	617	565	400	104	9	0	12	4	15	7	1	7	2	4	7%
44342	K	0+000	2+103	262	236	136	36	10	0	1	4	4	0	0	10	24	11	4%
44335	L	0+000	0+250	902	756	454	112	10	0	27	36	27	29	0	43	0	18	16%

CDXXIII.

KÖZLEKEDÉSHÁLÓZAT

CDXXIV.

CDXXV.

